

REFORMÁTUS KALENDÁRIUM 2025

REFORMÁTUS KALENDÁRIUM 2025

REFORMÁTUS KALENDÁRIUM
2025

REFORMÁTUS KALENDÁRIUM 2025

**Királyhágómelléki Református Egyházkerület
Nagyvárad**

Szerkesztette: Wagner Erik

Tördelőszerkesztő: Petrikó Ildikó

Korrektúra: dr. Antal János

Szerzők:

Bogdán Szabolcs János

Bogya Miklós

Dénes István Lukács

Erdei-Árva István Béla

Farkas Antal

Gazda István

Gellért Gyula

Ilonczai Zsombor

Járosi Éva

Kánya Zsolt Attila

Kulcsár Árpád

Lukács Zsuzsa

Mikló István Boldizsár

Nagy András

Serdült Benke Éva

Szilágyi Zoltán

Wagner Erik

A kalendárium címlapján a monói református templom (Torkos Márk Erik fényképe), a hátlapon a nagyváradi Lorántffy Zsuzsanna Egyházi Központ múzeumterme látható (fényképezte Csikos Rolland).

Élő reménység

Reménység. Amikor kimondjuk, vagy meghalljuk ezt a szót, sok minden eszünkbe jut(hat). Vannak, akiknek Csokonai ismert verse: „Földiekkel játszó / Égi tünemény, / Istenségnek látszó / Csalfa, vak Remény! / Kit teremt magának / A boldogtalan, / S mint védangyalának, / Bókol untalan.” (Csokonai Vitéz Mihály: A reményhez). Ebben az értelmezésben a remény egy illúzió, melyet saját megnyugtatóságunkra találunk ki. Reflexszerű védekezése a bajba jutott embernek.

Vagy számos közmondást is idézhetnénk: „A remény hal meg utoljára”, „Reméld a legjobbat, de készülj fel a legrosszabbra”, vagy híres emberek kijelentéseit: „Minden problémánál felsejlik a megoldás reménysugara, és a szilárd bizonyosság, hogy semmi sem biztos vagy megváltoztathatatlan” (John Fitzgerald Kennedy), „Remény és félelem: elválaszthatatlanok” (La Rochefoucauld), „Nagy remények nagy embert szülnék” (Thomas Fuller). Ezek a megállapítások emberi tapasztalatok alapján születtek meg, amelyek magukban hordozzák a reménységben való csalódás lehetőségét. Az emberi reménység ennél többre nem képes.

Az igazi reménység nem ezt jelenti, a Biblia szerint egészen mást jelent. A Szentírás úgy beszél a reménységről, mint ami nem bizonytalan emberi érzésekre, tapasztalatokra épül, hanem Jézus Krisztus halálán való győzelmére. A 2025. esztendő református falinaptárán olvasható ige is ezt hirdeti: „Áldott az Isten és a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja, aki az ő nagy irgalmassága szerint újonnan szült minket élő reménységre Jézus Krisztusnak a halálból való feltámadása által” (1Pét 1,3).

Az élő reménység a keresztyén ember egyik legnagyobb erőforrása. Péter első levelének címzettjei, a szórványban élő keresztyének nagyon nehéz helyzetben éltek. Hitükért naponként kockára tették életüket. Harcolták a hit szép és nemes harcát, amely együtt járt az üldöztetésekkel. Ebben a valóságban ők csak úgy maradhattak talpon, ha Krisztus győzelmére tekintettek és abból kiindulva értelmezték a jelenüket. Ez jelentette számukra azt az élő reménységet, amely túlmutatott a földi lét szűk határain.

E reménység által tudták: létük nem ér véget az utolsó szívdobbanással. Az csupán a földi utat zárja le. Jézus feltámadása jelzi, hogy van folytatás. Erről is ír az apostol a következő mondatban: *„romolhatatlan, szeplőtelen és hervadhatatlan örökség, amely a mennyben van fenntartva számunkra”* (1Pét 1,4).

Olyan időket élünk, amikor egyre nagyobb szükségünk lesz az evangélium által hirdetett élő reménységre. Egyre többször állunk érthetetlenül és megdöbbenve a jelen eseményei közepette. Egyre több olyan folyamat zajlik, amelyről még a hit nélküli, józan gondolkozás is látja, hogy rossz irányba, romlásba viszi az emberiséget. Mégis megtörténnek. A szeretet sokakban egyre jobban meghidegül, a keresztyén értékekre épülő normalitás eltűnőben van, a konfliktusok mélyülnek, a háborúk egyre véresebbé válnak. Tombol a Sátán, *„úgy mint aki tudja, hogy kevés ideje van”* (Jel 12,12).

Nincs más fegyverünk, mint a Krisztus győzelmére épülő élő reménység. Ne emberektől származó, semmitmondó biztatásokra építsük életünket az előttünk álló új évben, hanem arra az ígéretre, amely 2025-ben is rendíthetetlen és igaz lesz: *„Mert meg vagyok győződve, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem hatalmasságok, sem jelenvalók, sem következők, sem magasság, sem mélység, sem semmi más teremtmény nem szakaszthat el minket az Istennek szerelmétől, mely vagyón a mi Urunk Jézus Krisztusban”* (Róm 8,38-39).

Élő reménységgel teljes, áldott új évet adjon az Úr mindenkinek!

BOGDÁN SZABOLCS JÁNOS
püspök

Áldott az Isten és a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja, a ki az ő nagy irgalmassága szerint újonnan szült minket élő reménységre. 1Pét 1,3

REMÉNYIK SÁNDOR

A Te akaratod

Teljesüljön a Te akaratod:
A Miatyánkból ezt tudom már csak.
Bimbóban nem marad meg a virág,
És visszafele nem foly a patak.

Teljesüljön a Te akaratod:
Be fölösleges minden más beszéd...
Az én kezem, e vézna, gyöngé kéz
Hogy tartaná fel az Isten kezét?

Minden léleknek csak egy útja van
És csak ezen az egy úton mehet.
És nem lépheti által önmagát
És öntörvénye ellen nem tehet.

Bizonynal minden úgy van jól, ahogy van.
És ez az eszme megnyugvást is ad:
Ki sorsával vív, alája kerül
És győz, ki néki megadja magát.

Mozgó ünnepeink

Év	Böjtfő	Húsvét	Mennybe- menetel	Pünkösd	Advent első vasárnapja
2025	márc. 9	ápr. 20	máj. 29	jún. 8	nov. 30
2026	febr. 22	ápr. 5	máj. 14	máj. 24	nov. 29
2027	febr. 14	márc. 28	máj. 6	máj. 16	nov. 28
2028	márc. 5	ápr. 16	máj. 25	jún. 4	dec. 3
2029	febr. 18	ápr. 1	máj. 10	máj. 20	dec. 2
2030	márc. 10	ápr. 21	máj. 30	jún. 9	dec. 1
2031	márc. 2	ápr. 13	máj. 22	jún. 1	nov. 30
2032	febr. 15	márc. 28	máj. 6	máj. 16	nov. 28
2033	márc. 6	ápr. 17	máj. 26	jún. 5	nov. 27
2034	febr. 26	ápr. 9	máj. 18	máj. 28	dec. 3
2035	febr. 11	márc. 25	máj. 3	máj. 13	dec. 2
2036	márc. 2	ápr. 13	máj. 22	jún. 1	nov. 30
2037	febr. 22	ápr. 5	máj. 14	máj. 24	nov. 29
2038	márc. 14	ápr. 25	jún. 3	jún. 13	nov. 28
2039	febr. 27	ápr. 10	máj. 19	máj. 29	nov. 27
2040	febr. 19	ápr. 1	máj. 10	máj. 20	dec. 2
2041	márc. 10	ápr. 21	máj. 30	jún. 9	dec. 1
2042	febr. 23	ápr. 6	máj. 15	máj. 25	nov. 30
2043	febr. 15	márc. 29	máj. 7	máj. 17	nov. 29
2044	márc. 6	ápr. 17	máj. 26	jún. 5	nov. 27
2045	febr. 26	ápr. 9	máj. 18	máj. 28	dec. 3
2046	febr. 11	márc. 25	máj. 3	máj. 13	dec. 2
2047	márc. 3	ápr. 14	máj. 23	jún. 2	dec. 1

Január

BOLDOGASSZONY HAVA

1 Szerda	Újév, Fruzsina, Alpár	Lk 1,1-25	5Móz 1,1-33
2 Csütörtök	Ábel, Ákos, Gergely	Lk 1,26-38	5Móz 1,34-46
3 Péntek	Benjámín, Genováva	Lk 1,39-56	5Móz 2,1-25
4 Szombat	Angéla, Leona, Titusz	Lk 1,57-80	5Móz 2,26-37

Így cselekedett velem az Úr a napokban, a melyekben reám tekintte, hogy elvegye az én gyalázatomat. Lk 1,25

5 Vasárnap	Simon, Árpád, Edvárd	Lk 2,1-20	5Móz 3
6 Hétfő	☽ Gáspár, Menyhért, Boldizsár	Lk 2,21-40	5Móz 4,1-22
7 Kedd	Attila, Etele, Ramóna	Lk 2,41-52	5Móz 4,23-49
8 Szerda	Gyöngyvér	Lk 3,1-20	5Móz 5,1-21
9 Csütörtök	Marcell, Juliánusz	Lk 3,21-38	5Móz 5,22-33
10 Péntek	Melánia, Vilma, Vilmos	Lk 4,1-13	5Móz 6
11 Szombat	Ágota, Baltazár, Barna	Lk 4,14-30	5Móz 7

Ő hozzá vivék azokat; ő pedig mindegyiköjükre reávetvén kezeit, meggyógyítja őket. Lk 4,40

12 Vasárnap	Ernő, Erna, Tatjana	Lk 4,31-44	5Móz 8
13 Hétfő	○ Veronika, Vera, Csongor	Lk 5,1-16	5Móz 9
14 Kedd	Bódog, Félix	Lk 5,17-26	5Móz 10
15 Szerda	Lóránt, Loránd	Lk 5,27-39	5Móz 11
16 Csütörtök	Dániel, Gusztáv, Marcell	Lk 6,1-11	5Móz 12,1-19
17 Péntek	Antal, Antónia	Lk 6,12-19	5Móz 12,20-31
18 Szombat	Piroska, Margit	Lk 6,20-36	5Móz 13

Ne ítéljetek és nem ítéltettek; ne kárhoztassatok és nem kárhoztattok. Lk 6,37

19 Vasárnap	Sára, Márió, Máriusz, Márta	Lk 6,37-42	5Móz 14
EGYETEMES IMAHÉT KEZDETE			
20 Hétfő	Fabián, Sebestyén	Lk 6,43-49	5Móz 15
21 Kedd	☾ Ágnes, Agnetta	Lk 7,1-10	5Móz 16
22 Szerda	Vince, Artúr, Dormánd	Lk 7,11-17	5Móz 17
23 Csütörtök	Rajmund, Zelma, Emese	Lk 7,18-35	5Móz 18
24 Péntek	Timót, Ferenc	Lk 7,36-50	5Móz 19
25 Szombat	Pál, Bottyán, Henrik	Lk 8,1-3	5Móz 20

Néktek adatott, hogy az Isten országának titkait értsétek. Lk 8,10

26 Vasárnap	Vanda, Paula, Timóteusz	Lk 8,4-15	5Móz 21
27 Hétfő	Angelika, Angyalka, Angéla	Lk 8,16-18	5Móz 22,1-12
28 Kedd	Károly, Karola, Tamás	Lk 8,19-25	5Móz 22,13-23,1
29 Szerda	● Adél, Eta, Emőke, Léda	Lk 8,26-39	5Móz 23,2-26
30 Csütörtök	Martina, Gerda, Noémi	Lk 8,40-56	5Móz 24
31 Péntek	Lehár, Marcella, János	Lk 9,1-11	5Móz 25

Feljegyzések

- január 1.
– A béke világnapja
- január 22.
– A magyar kultúra napja
- január 27.
– A holokauszt nemzetközi emléknapja
- január 28.
– Az adatvédelem nemzetközi napja
- január harmadik vasárnapja
– A vallások világnapja
- január utolsó vasárnapja
– A lepra elleni harc világnapja

HOLDFÁZISOK

- újhold
- ☾ első negyed (növe
hold)
- telihold
- ☾ utolsó negyed (fogyó
hold)
- ⊗ holdfogyatkozás
(telihold)

A vízkereszt (jan. 6.) hó tartós hó.

Pálfordulása (jan. 25.) ha tiszta, bőven terem mező, puszta.

Február

BÖJTELŐ HAVA

1 Szombat Efraim, Ignác, Virginia, Kincső Lk 9,12-17 5Móz 26

Hát ti kinek mondotok engem? Felelvén pedig Péter, monda:

Az Isten ama Krisztusának. Lk 9,20

2 Vasárnap	Karolina, Apor, Aida	Lk 9,18-22	5Móz 27
3 Hétfő	Balázs, Nimród, Oszkár	Lk 9,23-27	5Móz 28,1-14
4 Kedd	Csenge, Ráhel, Veronika	Lk 9,28-36	5Móz28,15-48
5 Szerda	Ⓜ Ágota, Ingrid, Etelka	Lk 9,37-45	5Móz28,49-69
6 Csütörtök	Dorka, Dorottya, Dóra, Pál	Lk 9,46-48	5Móz 29
7 Péntek	Tódor, Rómeó, Richárd	Lk9,49-56	5Móz 30
8 Szombat	Aranka, Jutocsa, Jeromos	Lk9,57-62	5Móz 31,1-13

Menjete el: Ímé én elbocsátlak titeket, mint bárányokat a farkasok közé.

Lk 10,3

9 Vasárnap	Abigél, Alex, Ronald	Lk10,1-16	5Móz 31,14-30
10 Hétfő	Elvira	Lk10,17-20	5Móz 32,1-25
11 Kedd	Bertold, Dezső, Marietta	Lk10,21-24	5Móz 32,26-52
12 Szerda	○ Lídia, Livia, Eulália	Lk10,25-37	5Móz 33
13 Csütörtök	Levente, Ella, Linda, Katalin	Lk10,38-42	5Móz 34
14 Péntek	Bálint, Valentin, Metód	Lk11,1-13	Ez 1
15 Szombat	Kolos, Kenese, Levente, Georgina	Lk11,14-28	Ez 2,1-3,3

E nemzetség gonosz: jelt kíván, de jel nem adatik neki.

Lk 11,29

16 Vasárnap	Julianna, Lilla, Samu	Lk11,29-32	Ez 3,4-27
17 Hétfő	Donát	Lk11,33-36	Ez 4
18 Kedd	Zenkő, Bernadett, Simon	Lk11,37-54	Ez 5
19 Szerda	Zsuzsanna, Eliza, Konrád	Lk12,1-12	Ez 6
20 Csütörtök	Ⓒ Aladár, Álmos, Leó	Lk12,13-21	Ez 7
21 Péntek	Eleonóra, Norina, Péter	Lk12,22-32	Ez 8
22 Szombat	Gerzson, Zétény, Margit	Lk12,33-40	Ez 9

Megjő annak a szolgának az ura, a mely napon nem várja és a mely órában nem gondolja. Lk 12,46

23 Vasárnap	Alfréd, Mirtill, Polikárp	Lk12,41-48	Ez 10
24 Hétfő	Mátyás, Jázmin, Euniké	Lk12,49-53	Ez 11,1-13
25 Kedd	Géza, Alexander, Vanda	Lk 12,54-59	Ez 11,14-25
26 Szerda	Edina, Viktor, Győző	Lk 13,1-5	Ez 12,1-20
27 Csütörtök	Ákos, Bátor, Gábor	Lk 13,6-9	Ez 12,21-28
28 Péntek	● Elemér, Oszvald, Román	Lk 13,10-17	Ez 13

Feljegyzések

- február 4.
– Rákellenes világnap
- február 11.
– Betegek világnapja
- február 14.
– Bálint nap, a szerelmesek napja
- február 14.
– Az epilepszia világnapja
- február 21.
– Az anyanyelv nemzetközi napja
- február 25.
– A kommunizmus áldozatainak emléknapja
- február második vasárnapja
– A házasság világnapja

Ha a medve ma meglátja a saját árnyékát, hosszú tél lesz! (feb. 2.)

A Balázs napi (feb.3.) eső jégverést hoz.

Március

BÖJTMÁS HAVA

1 Szombat	Albin, Albina, Gyopár, Lea	Lk 13,18-21	Ez 14,1-11
<i>Igyekeztek bemenni a szoros kapun: mert sokan, mondom néktek, igyekeznek bemenni és nem lehetnek. Lk 13,24</i>			
2 Bibliavasárnap	Lujza, Dalma, Major	Lk 13,22-30	Ez 14,12-23
3 Hétfő	Kornélia, Nelli, Frigyes	Lk 13,31-33	Ez 15
4 Kedd	Kázmér, Zorán	Lk 13,34-35	Ez 16,1-34
5 Szerda	Adorján, Adrián, Koletta	Lk 14,1-6	Ez 16,35-52
6 Csütörtök	Leonóra, Inez	Lk 14,7-11	Ez 16,53-63
7 Péntek	Tamás, Tomaj	Lk 14,12-14	Ez 17,1-10
8 Szombat	Zoltán, János, Apolka	Lk 14,15-24	Ez 17,11-24

Jó a só: de ha a só megízetlenül, mivel sózzák meg? Lk 14,34

9 Böjtfővasárnap	Franciska, Fanni	Lk 14,25-35	Ez 18,1-20
10 Hétfő	Ildikó, Melissza, Emil	Lk 15,1-7	Ez 18,21-32
11 Kedd	Szilárd, Borsika, Tímea	Lk 15,8-10	Ez 19
12 Szerda	Gergő, Gergely	Lk 15,11-32	Ez 20,1-31
13 Csütörtök	Krisztián, Ajtony, Egyed, Rut	Lk 16,1-12	Ez 20,32-44
14 Péntek	⊗ Matild, Tilda	Lk 16,13-18	Ez 21,1-12
15 Szombat	Kristóf, Perenna, Lukrécia	Lk 16,19-31	Ez 21,13-22
NEMZETI ÜNNEP			

Őrizétek meg magatokat: ha a te atyádfia vétkezik ellened, dorgáld meg őt. Lk 17,3

16 Vasárnap	Henrietta, Vidor, Lujza	Lk 17,1-10	Ez 21,23-37
17 Hétfő	Gertrúd, Patrik	Lk 17,11-19	Ez 22,1-22
18 Kedd	Sándor, Ede, Cirill	Lk 17,20-37	Ez 22,23-31
19 Szerda	József, Bánk, Józsa	Lk 18,1-8	Ez 23,1-21
20 Csütörtök	Koppány, Klaudia, Alexandra	Lk 18,9-14	Ez 23,22-35
21 Péntek	Benedek, Bence, Napsugár	Lk 18,15-17	Ez 23,36-49
22 Szombat	☾ Beáta, Izolda, Lea	Lk 18,18-27	Ez 24,1-14

Ímé felmegyünk Jeruzsálembe, és beteljesedik minden az embernek Fián, a mit a próféták megírtak. Lk 18,31

23 Vasárnap	Emőke, Botond, Ottó	Lk 18,28-34	Ez 24,15-27
24 Hétfő	Gábor, Karina	Lk 18,35-43	Ez 25
25 Kedd	Irén, Írisz, Csillag	Lk 19,1-10	Ez 26
26 Szerda	Emánuel, Larissza, Árpád	Lk 19,11-27	Ez 27
27 Csütörtök	Hajnal, Hajnalka, Alpár	Lk 19,28-40	Ez 28
28 Péntek	Gedeon, Johanna, Maja	Lk 19,41-44	Ez 29
29 Szombat	● Auguszt, Jónás, Márk	Lk 19,45-48	Ez 30

A mely követ az építők megvetettek, az lett a szegelet fejevé. Lk 20,17

30 Vasárnap	Zalán, Amadé	Lk 20,1-8	Ez 31
31 Hétfő	Árpád, Benő, Benjámin	Lk 20,9-19	Ez 32

Feljegyzések

- március 2.
– Az ima világnapja
- március 6.
– Energiatakarékosság világnapja
- március 8.
– Nemzetközi nőnap
- március 21.
– A költészet világnapja
- március 21.
– A Down-kór világnapja
- március 21.
– A faji megkülönböztetés (apartheid) elleni küzdelem napja
- március 22.
– A víz világnapja
- március 23.
– A magyar-lengyel barátság napja
- március 24.
– A tuberkulózis (TBC) elleni küzdelem világnapja
- március 30.
– A Föld órája (20.30-21.30)

Ha Gergely (márc. 12.) napján esik, még áprilisban is havazik.

Sándor, József, Benedek (márc. 18., 19., 21.) zsákban hozzák a meleget.

Április

SZENT GYÖRGY HAVA

1 Kedd	Hugó, Agárd	Lk 20,20-26	Ez 33,1-20
2 Szerda	Áron, Ferenc	Lk 20,27-40	Ez 33,21-33
3 Csütörtök	Buda, Richárd, Keresztély	Lk 20,41-47	Ez 34,1-10
4 Péntek	Csaba, Ambrus, Izidor	Lk 21,1-4	Ez 34,11-31
5 Szombat	☞ Vince, Kocsárd, Irén	Lk 21,5-19	Ez 35

Mert azok a bosszúállásnak napjai, hogy beteljesedjenek mind azok, a mik megírtak. Lk 21,22

6 Vasárnap	Vilmos, Bíborka, Ruben	Lk 21,20-24	Ez 36
7 Hétfő	Orsolya, Herman, Armand	Lk 21,25-28	Ez 37
8 Kedd	Dénes, Zselyke	Lk 21,29-38	Ez 38
9 Szerda	Erhard, Dusán, Döme	Lk 22,1-6	Ez 39
10 Csütörtök	Zsolt	Lk 22,7-38	Ez 40,1-47
11 Péntek	Leó, Szaniszló, Ilma	Lk 22,39-71	Ez 40,48-41,26
12 Szombat	Gyula	Lk 23,1-5	Ez 42

Kérdezé pedig őt sok beszéddel; de ő semmit nem felele néki. Lk 23,9

13 Virágvasárnap	○ Ida	Lk 23,6-12	Ez 43,1-12
14 Hétfő	Tibor, Tiborc	Lk 23,13-25	Ez 43,13-27
15 Kedd	Emese, Tas, Anasztázia	Lk 23,26-31	Ez 44
16 Szerda	Csongor, Bernadett	Lk 23,32-38	Ez 45,1-12
17 Csütörtök	Klára, Rudolf, Rolf, Izidóra	Lk 23,39-43	Ez 45,13-25
18 NAGYPÉNTEK	Andrea, Ilma, Aladár	Lk 23,44-49	Ez 46,1-15
19 Szombat	Emma, Kocsárd, Gilda	Lk 23,50-56	Ez 46,16-24

És mikor bementek, nem találák az Úr Jézus testét. Lk 24,3

20 V. Húsvét 1.	Tivadar, Odett, Tihamér	Lk 24,1-12	Ez 47,1-12
21 H. Húsvét 2.	☾ Konrád, Zsombor, Anzelm	Lk 24,13-35	Ez 47,13-23
22 K. Húsvét 3.	Csilla, Noémi	Lk 24,36-49	Ez 48
23 Szerda	Béla, Adalbert	Lk 24,50-53	Jóel 1
24 Csütörtök	György, Györgyi, Debóra	2Kor 1,1-11	Jóel 2
25 Péntek	Márk, Márkus, Kevin, Keán	2Kor 1,12-22	Jóel 3
26 Szombat	Ervin, Boglárka	2Kor 1,23-2,4	Jóel 4

Bocsássatok meg néki és vigasztaljátok, hogy valamiképen a felettébb való bánat meg ne eméssze az ilyen. 2Kor 2,7

27 Vasárnap	● Zita, Gyöngyvér, Pintyő	2Kor 2,5-11	Mal 1,1-5
28 Hétfő	Valéria, Nimród	2Kor 2,12-17	Mal 1,6-14
29 Kedd	Péter, Tihamér, Roberta	2Kor 3,1-3	Mal 2,1-9
30 Szerda	Katalin, Kitti, Kata, Zsófia	2Kor 3,4-18	Mal 2,10-16

Feljegyzések

- április 1.
– Bolondok napja
- április 2.
– Gyermekkönyvek nemzetközi napja
- április 2.
– Az autizmus világnapja
- április 7.
– Az egészség világnapja
- április 8.
– Romák világnapja
- április 11.
– A magyar költészet napja
- április 11.
– A Parkinson-kór világnapja
- április 12.
– Az úrhajózás világnapja
- április 14.
– A könyvtárosok világnapja
- április 20.
– A csillagászat napja
- április 22.
– A Föld napja
- április 29.
– Nemzetközi táncnap
- április 30.
– A méhek napja

A Szent György havi eső kergeti a fagyot és esős májust jósol!

Ha Tibor (ápr. 14.) napján virágos a cseresznyefa, virágos lesz a szőlő is.

Május

PÜNKÖSD HAVA

1 Csütörtök	☾	Jakab, Fülöp, Amarillisz	2Kor 4,1-6	Mal 2,17-3,5
2 Péntek		Zsigmond, Zoé, Atanáz	2Kor 4,7-18	Mal 3,6-12
3 Szombat		Tímea, Irma	2Kor 5,1-10	Mal 3,13-24

Ha azért bolondok vagyunk, Istenért; ha eszesek vagyunk, érettetek van az. 2Kor 5,13

4 Vasárnap		Mónika, Flórián	2Kor 5,11-15	Péld 1,1-19
ANYÁK NAPJA				
5 Hétfő		Irén, Györgyi, Adrián	2Kor 5,16-21	Péld 1,20-33
6 Kedd		Ivett, Frida, Tamara, Judit	2Kor 6,1-13	Péld 2
7 Szerda		Gizella, Bendegúz, Gusztáv	2Kor 6,14-18	Péld 3
8 Csütörtök	●	Mihály, Győző	2Kor 7,1-7	Péld 4
9 Péntek		Gergely, Gerő, Katinka	2Kor 7,8-16	Péld 5
10 Szombat		Ármin, Pálma, Mira	2Kor 8,1-6	Péld 6

Gazdag lévén, szegénnyé lett érettetek, hogy ti az ő szegénysége által meggazdagodjatok. 2Kor 8,9

11 Vasárnap		Albert, Imola, Ferenc	2Kor 8,7-15	Péld 7
12 Hétfő		Pongrácz, György	2Kor 8,16-24	Péld 8
13 Kedd		Szervác, Imola	2Kor 9,1-5	Péld 9
14 Szerda		Bonifác	2Kor 9,6-15	Péld 10
15 Csütörtök	☾	Zsófia, Denissza, Izsák	2Kor 10,1-11	Péld 11,1-16
16 Péntek		Mózes, Botond	2Kor 10,12-18	Péld 11,17-31
17 Szombat		Andor, Ede, Paszkál	2Kor 11,1-15	Péld 12

Ha dicsekednem kell, az én gyengeségemmel dicsekszem. 2Kor 11,30

18 Vasárnap		Erik, Alexandra, Szandra	2Kor 11,16-33	Péld 13,1-14
19 Hétfő		Ivó, Iván, Milán, Buda	2Kor 12,1-10	Péld 13,15-25
20 Kedd		Bernát, Hanna, Felícia	2Kor 12,11-21	Péld 14
21 Szerda		Konstantin, András	2Kor 13,1-10	Péld 15,1-19
22 Csütörtök		Júlia, Rita, Emil	2Kor 13,11-13	Péld 15,20-33
23 Péntek	○	Vilmos, Dezső, Renáta	Gal 1,1-9	Péld 16
24 Szombat		Eszter, Eliza, Vanessza	Gal 1,10-24	Péld 17

Erős torony az Úrnak neve. Péld 18,10

25 Vasárnap		Orbán, Csatád	Gal 2,1-10	Péld 18
A MAGYAR REFORMÁTUS EGYSÉG NAPJA				
26 Hétfő		Fülöp, Evelin	Gal 2,11-14	Péld 19
27 Kedd		Hella, Elbárt	Gal 2,15-21	Péld 20
28 Szerda		Csanád, Emil, Vilmos	Gal 3,1-5	Péld 21
29 Csütörtök		Magdolna, Magda, Léna	Gal 3,6-18	Péld 22,1-16

MENNYBEMENETEL

30 Péntek	☾	Janka, Zsanett, Nándor	3,19-29	Péld 22,17-29
31 Szombat		Angéla, Angyalka, Petronella	4,1-11	Péld 23

Feljegyzések

- május 3.
 - A nemzetközi sajtószabadság napja
- május 5.
 - Anyák napja
- május 8.
 - A Nemzetközi Vöröskereszt napja
- május 9.
 - Az Európai Unió napja
- május 10.
 - Madarak és fák napja
- május 12.
 - Az ápolók nemzetközi napja
- május 15.
 - A család nemzetközi napja
- május 18.
 - A múzeumok nemzetközi napja
- május 18.
 - Az Internet világnapja
- május 25.
 - Eltűnt gyermekek világnapja
- május 31.
 - A nemdohányzók világnapja

Fagyosszentek időszaka: Pongrác, Szervác, Bonifác (máj. 12., 13., 14.).

Orbán napi (máj. 25.) eső – savanyú a szőlő.

Június

SZENT IVÁN HAVA

Szép dolog pedig fáradozni a jóban mindenkor, és nem csupán akkor, ha köztetek vagytok. Gal 4,18

1 Vasárnap	Tünde, Csenge, Kund	Gal 4,12-20	Péld 24
2 Hétfő	Kármén, Anita	Gal 4,21-31	Péld 25
3 Kedd ☽	Klotild, Kevin, Cecília	Gal 5,1-6	Péld 26
4 Szerda	Bulcsú, Kerény, Kerubin	Gal 5,7-15	Péld 27
5 Csütörtök	Ferdinánd, Kund, Fatime	Gal 5,16-26	Péld 28
6 Péntek	Norbert, János, Cintia	Gal 6,1-10	Péld 29
7 Szombat	Róbert, Roberta, Arianna	Gal 6,11-18	Péld 30

Áldott az Isten és a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja. 1Pét 1,3

8 V. Pümkösd 1.	Medárd, Zaránd, Helga	1Pt 1,1-9	Péld 31
9 H. Pümkösd 2.	Félix, Annabella, Előd	1Pt 1,10-12	Préd 1,1-11
10 K. Pümkösd 3.	Margit, Gréta	1Pt 1,13-21	Préd 1,12-18
11 Szerda ○	Barnabás, Barna	1Pt 1,22-25	Préd 2,1-11
12 Csütörtök	Villő, Józsa, Sebők, Adelaida	1Pt 2,1-12	Préd 2,12-26
13 Péntek	Antal, Anett, Tóbiás	1Pt 2,13-17	Préd 3,1-8
14 Szombat	Vazul, Herta	1Pt 2,18-25	Préd 3,9-22

Arra hivatottak el, hogy áldást örököljetek. 1Pét 3,9

15 Szentháromság-vasárnap	Jolán, Zója, Vid, Viola	1Pt 3,1-7	Préd 4,1-6
16 Hétfő	Jusztin, Jusztina, Arany	1Pt 3,8-17	Préd 4,7-16
17 Kedd	Laura, Alida, Alina, Adolf	1Pt 3,18-22	Préd 4,17-5,8
18 Szerda ☾	Arnold, Levente, Doloróza	1Pt 4,1-11	Préd 5,9-19
19 Csütörtök	Gyárfás	1Pt 4,12-19	Préd 6
20 Péntek	Rafael, Dina, Keve	1Pt 5	Préd 7
21 Szombat	Alajos, Leila	2Pt 1,1-11	Préd 8

Az írásban egy prófétai szó sem támad saját magyarázatból. 2Pét 1,20

22 Vasárnap	Bóbita, Paulina	2Pt 1,12-21	Préd 9
23 Hétfő	Zoltán, Édua, Jázmin	2Pt 2	Préd 10
24 Kedd	Iván, János	2Pt 3,1-13	Préd 11,1-8
25 Szerda ●	Vilmos, Maxim, Vilma	2Pt 3,14-18	Préd 11,9-12,14
26 Csütörtök	János, Pál, Iringó	1Móz 1,1-25	Mk 1,1-8
27 Péntek	László, Sámson	1Móz 1,26-2,4a	Mk 1,9-11
28 Szombat	Irén, Iréneusz, Levente	1Móz 2,4b-25	Mk 1,12-15

Kiküldé őt az Úr Isten az Éden kertjéből, hogy művelje a földet, a melyből vétetett vala. 1Móz 3,23

29 Vasárnap	Péter, Pál, Emőke, Petra, Ivett	1Móz 3	Mk 1,16-20
30 Hétfő	Pál, Tihamér	1Móz 4	Mk 1,21-28

Feljegyzések

- június 4.
 - A nemzeti összetartozás napja
- június 4.
 - A trianoni diktátum gyásznapja
- június 4.
 - Az erőszak gyermekáldozatainak világnapja
- június 5.
 - Környezetvédelmi világnap
- június 8.
 - Az óceánok világnapja
- június 14.
 - Vértanúk világnapja
- június 16.
 - Apák napja
- június 21.
 - A zene világnapja
- június 26.
 - Kábítószer-ellenes világnap
- június 29.
 - A magyar szabadság napja

Ha Medárd napján (jún. 8.) esik, 40 napig esik.

Margit napja (jún. 10.) esős nap.

Július

SZENT JAKAB HAVA

1 Kedd	Annamária, Renáta, Tihamér	1Móz 5,1-6,8	Mk 1,29-31
2 Szerda	⌋ Ottó, Ottokár	1Móz 6,9-7,24	Mk 1,32-39
3 Csütörtök	Kornél, Soma, Tamás	1Móz 8	Mk 1,40-45
4 Péntek	Berta, Ulrik, Babett	1Móz 9	Mk 2,1-12
5 Szombat	Emese, Sarolta, Liza	1Móz 10	Mk 2,13-17

Mind az egész földnek pedig egy nyelve és egyféle beszéde vala. 1Móz 11,1

6 Vasárnap	Csaba, Melitta, Ézsaiás	1Móz 11	Mk 2,18-22
7 Hétfő	Apollónia, Apolka, Cirill	1Móz 12	Mk 2,23-28
8 Kedd	Teréz, Ellák, Edgár, Kilián	1Móz 13	Mk 3,1-6
9 Szerda	Lukrécia, Marina, Vera	1Móz 14	Mk 3,7-12
10 Csütörtök	○ Amália, Alma, Melina	1Móz 15	Mk 3,13-21
11 Péntek	Lili, Lilla, Nóra, Nella	1Móz 16	Mk 3,22-30
12 Szombat	Izabella, Dalma, Eleonóra	1Móz 17	Mk 3,31-35

Avagy elveszted-e az igazat is a gonosszal egybe? 1Móz 18,23

13 Vasárnap	Jenő, Henrik	1Móz 18	Mk 4,1-20
14 Hétfő	Örs, Stella, Kamill	1Móz 19	Mk 4,21-25
15 Kedd	Jolán, Henrik, Roland, Örkény	1Móz 20	Mk 4,26-29
16 Szerda	Valter, Enikő, Irma	1Móz 21	Mk 4,30-34
17 Csütörtök	Endre, Elek, András	1Móz 22	Mk 4,35-41
18 Péntek	☾ Frigyes, Kamill, Cecília	1Móz 23	Mk 5,1-20
19 Szombat	Emília, Esztella, Rubinka	1Móz 24,1-27	Mk 5,21-43

Megesküdött nékem mondván: A te magodnak adom ezt a földet. 1Móz 24,7

20 Vasárnap	Illés, Éliás, Margaréta	1Móz 24,28-67	Mk 6,1-6
21 Hétfő	Dániel, Daniella, Léna	1Móz 25	Mk 6,7-13
22 Kedd	Magdolna, Magda, Mária	1Móz 26	Mk 6,14-29
23 Szerda	Lenke, Brigitta	1Móz 27,1-33	Mk 6,30-44
24 Csütörtök	● Kinga, Kincső, Csenge	1Móz 27,34-46	Mk 6,45-56
25 Péntek	Kristóf, Jakab	1Móz 28	Mk 7,1-23
26 Szombat	Anna, Anikó, Panna, Anett	1Móz 29	Mk 7,24-30

Ítélt felőlem az Isten, és meg is hallgatta szavamat, és adott énnékem fiat. 1Móz 30,6

27 Vasárnap	Olga, Liliána, Györk, Natália	1Móz 30,1-24	Mk 7,31-37
28 Hétfő	Szabolcs, Alina, Ince, Adina	1Móz 30,25-43	Mk 8,1-10
29 Kedd	Márta, Flóra, Bea	1Móz 31,1-21	Mk 8,11-21
30 Szerda	Judit, Xénia	1Móz 31,22-54	Mk 8,22-26
31 Csütörtök	Oszkár, Heléna, Ignác	1Móz 32	Mk 8,27-9,13

Feljegyzések

- július 1.
 - Semmelweis-nap, a magyar egészségügy napja
- július 6.
 - A csók világnapja
- július 20.
 - A Hold napja
- július 22.
 - A nándorfehérvári diadal emléknapja
- július 28.
 - A hepatitisz világnapja

Ha Jakab (júl. 25.) napja derűs, édes lesz a gyümölcs.

Ha Anna napján (júl. 26.) eső esik, hat hétig esni fog.

Augusztus

KISASSZONY HAVA

1 Péntek	☽	Boglárka, Boglár, Ete, Kála	1Móz 33	Mk 9,14-29
2 Szombat		Lehel, Özséb	1Móz 34	Mk 9,30-41

Hányjátok el az idegen isteneket, és tisztítsátok meg magatokat. 1Móz 35,2

3 Vasárnap		Hermina, Kira, Tea	1Móz 35	Mk 9,42-50
4 Hétfő		Domonkos, Dominik, Dominika	1Móz 36	Mk 10,1-16
5 Kedd		Krisztina, Zita, Kriszta	1Móz 37	Mk 10,17-31
6 Szerda		Berta, Bettina	1Móz 38	Mk 10,32-45
7 Csütörtök		Ibolya, Arabella	1Móz 39	Mk 10,46-52
8 Péntek		László, Eszmeralda	1Móz 40	Mk 11,1-14
9 Szombat	○	Emőd, Liliom	1Móz 41,1-36	Mk 11,15-19

Megszaporított engem Isten az én nyomorúságomnak földén. 1Móz 41,52

10 Vasárnap		Lőrinc, Bianka, Csilla	1Móz 41,37-57	Mk 11,20-26
11 Hétfő		Zsuzsanna, Tiborc, Tibor	1Móz 42	Mk 11,27-33
12 Kedd		Klára, Letícia, Diána	1Móz 43	Mk 12,1-17
13 Szerda		Csongor, Ipoly, Ince	1Móz 44	Mk 12,18-27
14 Csütörtök		Mikeás, Marcell, Maximilián	1Móz 45	Mk 12,28-34
15 Péntek		Mária, Marina	1Móz 46	Mk 12,35-44
16 Szombat	☾	Ábrahám, Ábris, Rókus	1Móz 47	Mk 13,1-20

Ímé én meghalok, de az Isten veletek lesz. 1Móz 48,21

17 Vasárnap		Jácint, Arika, Réka	1Móz 48	Mk 13,21-37
18 Hétfő		Ilona, Ilka	1Móz 49	Mk 14,1-11
19 Kedd		Huba, Emília	1Móz 50	Mk 14,12-25
20 Szerda		István, Vajk, Bernát	2Móz 1	Mk 14,26-42

ÁLLAMALAPÍTÁS ÜNNEPE

21 Csütörtök		Sámuel, Hajna	2Móz 2	Mk 14,43-52
22 Péntek		Menyhért, Mirjam	2Móz 3	Mk 14,53-65
23 Szombat	●	Bence, Szidónia, Filep, Róza	2Móz 4,1-17	Mk 14,66-72

Meglátogatta az Úr Izráel fiait és megtekintette nyomorúságukat. 2Móz 4,31

24 Vasárnap		Bertalan, Jonatán, Aliz	2Móz 4,18-31	Mk 15,1-19
ÚJ KENYÉR ÜNNEPE				
25 Hétfő		Lajos, Patrícia	2Móz 5	Mk 15,20-32
26 Kedd		Endre, Izsó, Tália, Natália	2Móz 6,1-13	Mk 15,33-41
27 Szerda		Gáspár, Zoárd, Mónika	2Móz 6,14-27	Mk 15,42-47
28 Csütörtök		Ágoston, Mózes	2Móz 6,28-7,25	Mk 16,1-8
29 Péntek		Beatrix, Erna, Szabina	2Móz 7,26-8,28	Mk 16,9-20
30 Szombat		Róza, Rózsa, Félix	2Móz 9	Fil 1,1-11

Vétkeztem az Úr ellen, a ti Istenetek ellen és ti ellenetek. 2Móz 10,16

31 Vasárnap	☽	Erika, Bella, Hanga	2Móz 10	Fil 1,12-17
-------------	---	---------------------	---------	-------------

Feljegyzések

- augusztus 2.
– A roma holokauszt emléknapja
- augusztus 6.
– A nukleáris fegyverek betiltásáért folyó harc világnapja
- augusztus 12.
– A fiatalok világnapja
- augusztus 13.
– Balkezesek világnapja
- augusztus 30.
– Az eltűntek világnapja

Ha Szent István napja (aug. 20.) esős, száraz lesz az ősz.

Amilyen Bertalan (aug. 24.), olyan az ősz.

Szeptember

SZENT MIHÁLY HAVA

1 Hétfő	Egyed, Egon, Tamara	2Móz 11	Fil 1,18-30
2 Kedd	Rebeka, Töhötöm, Dorina	2Móz 12,1-20	Fil 2,1-11
3 Szerda	Hilda, Szende	2Móz 12,21-51	Fil 2,12-18
4 Csütörtök	Rozália, Róza, Ida	2Móz 13	Fil 2,19-30
5 Péntek	Viktor, Lőrinc, Ofélia	2Móz 14	Fil 3,1-11
6 Szombat	Ida, Zakariás, Beáta	2Móz 15	Fil 3,12-14

Nem mi ellenünk van a ti zúgolódástok, hanem az Úr ellen. 2Móz 16,8

7 Vasárnap	⊗ Regina, Ivor	2Móz 16,1-15	Fil 3,15-21
8 Hétfő	Mária, Adrienn	2Móz 16,16-36	Fil 4,1-9
9 Kedd	Ádám, Péter	2Móz 17	Fil 4,10-23
10 Szerda	Hunor, Nikolett, Nikolett	2Móz 18	Kol 1,1-8
11 Csütörtök	Teodóra, Igor, Radakund	2Móz 19	Kol 1,9-23
12 Péntek	Mária, Guidó, Irma	2Móz 20	Kol 1,24-29
13 Szombat	Kornél, Ludovika	2Móz 21	Kol 2,1-7

A jövővényen ne hatalmaskodjál, és ne nyomorgasd azt, mert jövővények voltak Egyiptom földén. 2Móz 22,21

14 Vasárnap	☪ Szeréna, Roxána	2Móz 22	Kol 2,8-15
15 Hétfő	Enikő, Melitta	2Móz 23,1-13	Kol 2,16-23
16 Kedd	Edit, Ditta, Ciprián	2Móz 23,14-33	Kol 3,1-4
17 Szerda	Zsófia, Hildegárd, Róbert	2Móz 24	Kol 3,5-17
18 Csütörtök	Diána	2Móz 25	Kol 3,18-4,1
19 Péntek	Vilma, Hajnalka	2Móz 26	Kol 4,2-6
20 Szombat	Friderika	2Móz 27	Kol 4,7-18

A mikor az oltárhoz járulnak, a szenthelyen való szolgálattételre, ... bünt ne vigyenek oda. 2Móz 28,43

21 Vasárnap	● Máté, Mirella, Jónás	2Móz 28	1Thessz 1
22 Hétfő	Móric, Mór	2Móz 29	1Thessz 2,1-12
23 Kedd	Áldó, Tekla, Lina, Líviusz	2Móz 30	1Thessz 2,13-16
24 Szerda	Gellért, Mercédesz, Gerda	2Móz 31	1Thessz 2,17-20
25 Csütörtök	Kleofás, Kende, Eufrozina	2Móz 32,1-14	1Thessz 3,1-8
26 Péntek	Jusztina, Kozma	2Móz 32,15-35	1Thessz 3,9-13
27 Szombat	Adalbert, Albert	2Móz 33	1Thessz 4,1-8

Hat napon munkálkodjál, a hetedik napon pedig pihenj; szántás és aratás idején is pihenj. 2Móz 34,21

28 Vasárnap	Vencel, Salamon	2Móz 34,1-9	1Thessz 4,9-12
29 Hétfő	⋈ Mihály, Opál, Rafael	2Móz 34,10-28	1Thessz 4,13-18
30 Kedd	Jeromos, Médea, Hunor	2Móz 34,29-35	1Thessz 5,1-11

Feljegyzések

- szeptember 5.
– Jótékonyági világnap
- szeptember 8.
– Az írástudatlanság elleni küzdelem nemzetközi napja
- szeptember 11.
– World Trade Center elleni támadás áldozatainak emléknapja
- szeptember 15.
– A mozdonyvezetők nemzetközi napja
- szeptember 15.
– A demokrácia nemzetközi napja
- szeptember 16.
– Az ózon világnapja
- szeptember 18.
– Az elsősegélynyújtás világnapja
- szeptember 20.
– Európai kultúra napja
- szeptember 20.
– A gyermekek világnapja
- szeptember 21.
– ENSZ békenap
- szeptember 21.
– A hála világnapja

Ha Egyed (szept. 1.) napján esik, esős lesz az ős.

Ha Viktor (szept. 5.) napján szép idő van, hosszú lesz az ős.

Október

MINDENSZENT HAVA

1 Szerda	Malvin, Malvina, Teréz	2Móz 35	1Thessz 5,12-28
2 Csütörtök	Petra, Örs	2Móz 36	2Thessz 1
3 Péntek	Helga, Jozefa	2Móz 37	2Thessz 2,1-12
4 Szombat	Ferenc, Edvin, Damarisz	2Móz 38	2Thessz 2,13-17

De hű az Úr, a ki megerősít titeket és megőriz a gonosztól. 2Thessz 3,3

5 Vasárnap	Attila, Aurél, Etele	2Móz 39	2Thessz 3,1-5
6 Hétfő	Brúnó, Renáta, Kadosa	2Móz 40	2Thessz 3,6-18

NEMZETI GYÁSZNAP

7 Kedd ○	Amália, Bekény	ApCsel 1,1-14	Ézs 1,1-9
8 Szerda	Koppány, Etelka, Magor	ApCsel 1,15-26	Ézs 1,10-17
9 Csütörtök	Dénes, János, Denisz	ApCsel 2,1-13	Ézs 1,18-31
10 Péntek	Gedeon, Bendegúz, Ferenc	ApCsel 2,14-36	Ézs 2,1-5
11 Szombat	Brigitta, Gitta, Etel	ApCsel 2,37-47	Ézs 2,6-22

Az életnek fejedelmét pedig megölétek; kit az Isten feltámasztott a halálból, minek mi vagyunk bizonyosságai. ApCsel 3,15

12 Vasárnap	Miksa, Rezső, Edvin	ApCsel 3	Ézs 3,1-15
13 Hétfő ☾	Kálmán, Edgár, Ede, Eduárd	ApCsel 4,1-22	Ézs 3,16-4,1
14 Kedd	Helén, Heléna, Livia	ApCsel 4,23-37	Ézs 4,2-6
15 Szerda	Teréz, Terézia, Aranka	ApCsel 5,1-11	Ézs 5,1-7
16 Csütörtök	Gál, Aurélia	ApCsel 5,12-32	Ézs 5,8-30
17 Péntek	Hedvig, Hédi, Szilamér	ApCsel 5,33-42	Ézs 6
18 Szombat	Lukács, Juszusz	ApCsel 6,1-7	Ézs 7,1-9

Nem állhattak ellene a bölcseségnek és a Léleknek, mely által szól vala. ApCsel 6,10

19 Vasárnap	Nándor	ApCsel 6,8-15	Ézs 7,10-25
20 Hétfő	Irén, Iringó, Vendel	ApCsel 7,1-43	Ézs 8,1-15
21 Kedd ●	Orsolya, Orsika, Zsolt	ApCsel 7,44-60	Ézs 8,16-22
22 Szerda	Előd, Korina	ApCsel 8,1-25	Ézs 8,23-9,6
23 Csütörtök	Gyöngyi, Gyöngyvér	ApCsel 8,26-40	Ézs 9,7-20

NEMZETI ÜNNEP

24 Péntek	Salamon, Ruben, Antal	ApCsel 9,1-16	Ézs 10,1-19
25 Szombat	Blanka, Bianka, Mór	ApCsel 9,17-30	Ézs 10,20-34

Gyógyítson meg téged a Jézus Krisztus! ApCsel 9,34

26 Vasárnap	Dömötör, Amanda, Armand	ApCsel 9,31-43	Ézs 11,1-10
27 Hétfő	Szabina, Szabrina	ApCsel 10,1-16	Ézs 11,11-16
28 Kedd	Simon, Szimonetta, Taddeus	ApCsel 10,17-23a	Ézs 12
29 Szerda ☽	Melinda, Nárcisz, Őzike	ApCsel 10,23b-48	Ézs 13
30 Csütörtök	Alfonz, Kolos, Zenobia	ApCsel 11,1-18	Ézs 14
31 Péntek	Farkas, Cseke	ApCsel 11,19-30	Ézs 15

REFORMÁCIÓ EMLÉKÜNNEPE

[illegible]

- október 1.
 - Az idősek világnapja
- október 4.
 - Az állatok világnapja
- október 6.
 - Az aradi vértanúk emléknapja
- október 9.
 - Postai világnap
- október második csütörtök
 - A látás világnapja
- október 15.
 - A vakok és gyengénlátók nemzetközi napja
- október 15.
 - Az ölelés világnapja
- október 16.
 - A kenyér világnapja
- október 17.
 - A szegénység elleni küzdelem világnapja
- október utolsó előtti vasárnap
 - Missziók világnapja
- október 24.
 - Az ENSZ világnapja
- október 24.
 - Az origami világnapja

Amilyen Orsolya (okt. 21.), olyan a tél.

November

SZENT ANDRÁS HAVA

1 Szombat Itala, Marianna ApCsel 12,1-5 Ézs 16

Most tudom igazán, hogy az Úr elbocsátotta az ő angyalát, és megszabadított engem.

ApCsel 12,11

2 Vasárnap	Vitéz, Achilles	ApCsel 12,6-19	Ézs 17
3 Hétfő	Győző, Hubert, Márton, Ilka	ApCsel 12,20-25	Ézs 18
4 Kedd	Károly, Karola	ApCsel 13,1-12	Ézs 19
5 Szerda	○ Imre, Tétény, Zakariás	ApCsel 13,13-22	Ézs 20
6 Csütörtök	Lénárd, Énók	ApCsel 13,23-37	Ézs 21
7 Péntek	Rezső, Csenger	ApCsel 13,38-52	Ézs 22
8 Szombat	Zsombor, Lehel	ApCsel 14,1-7	Ézs 23

E hiábavalóktól az élő Istenhez térjetek. ApCsel 14,15

9 Vasárnap	Tivadar, Szibilla, Nátán	ApCsel 14,8-20	Ézs 24
10 Hétfő	Réka, Ariel	ApCsel 14,21-28	Ézs 25
11 Kedd	Márton, Martin, Tódor	ApCsel 15,1-5	Ézs 26
12 Szerda	☾ Aba, Jónás, Renátó	ApCsel 15,6-11	Ézs 27
13 Csütörtök	Szilvia, Szaniszló	ApCsel 15,12-21	Ézs 28
14 Péntek	Aliz, Klementina, Huba	ApCsel 15,22-35	Ézs 29
15 Szombat	Albert, Lipót	ApCsel 15,36-41	Ézs 30,1-18

A gyülekezetek azért erősödének a hitben, és gyarapodának számban naponként.

ApCsel 16,5

16 Vasárnap	Ödön, Edmond, Margit	ApCsel 16,1-5	Ézs 30,19-33
17 Hétfő	Hortenzia, Gergő, Salomé	ApCsel 16,6-10	Ézs 31
18 Kedd	Jenő, Nőé	ApCsel 16,11-40	Ézs 32
19 Szerda	Erzsébet, Zsóka	ApCsel 17,1-9	Ézs 33
20 Csütörtök	● Jolán, Zsolt, Ödön	ApCsel 17,10-15	Ézs 34
21 Péntek	Olivér	ApCsel 17,16-21	Ézs 35
22 Szombat	Cecília, Filemon	ApCsel 17,22-34	Ézs 36

Ne félj, hanem szólj és ne hallgass: mert én veled vagyok. ApCsel 18,9-10

23 Vasárnap	Kelemen, Klementina	ApCsel 18,1-17	Ézs 37
24 Hétfő	Emma, Flóra	ApCsel 18,18-23	Ézs 38
25 Kedd	Katalin, Katinka, Liza	ApCsel 18,24-28	Ézs 39
26 Szerda	Virág, Áldó	ApCsel 19,1-7	Ézs 40
27 Csütörtök	Elemér, Virgil, Virgínia	ApCsel 19,8-22	Ézs 41
28 Péntek	☽ Jakab, Stefánia	ApCsel 19,23-40	Ézs 42
29 Szombat	Ilma, Taksony	ApCsel 20,1-6	Ézs 43

Ne háborogjatok; mert a lelke benne van. ApCsel 20,10

30 Advent 1. vasárnap	András, Andor, Dormand	ApCsel 20,7-12	Ézs 44
------------------------------	------------------------	----------------	--------

Feljegyzések

- november 5.
 - Európai kereskedelmi nap
- november 9.
 - A berlini fal leomlásának évfordulója
- november 10.
 - A tudomány világnapja a békéért és a fejlődésért
- november 14.
 - Diabétesz világnapja
- november 15.
 - Dohányzásmentes világnap
- november 16.
 - A tolerancia nemzetközi napja
- november 19.
 - Nemzetközi férfinap
- november 20.
 - A gyermekek jogainak világnapja
- november 21.
 - A televíziózás nemzetközi napja
- november 21.
 - Halászati világnap
- november 27.
 - A Nobel-díj alapításának emléknapja

Ha Katalinkor (nov. 25.) kopog, karácsonykor locsog.

Ha András (nov. 30.) fehér, rossz év várható.

December

KARÁCSONY HAVA

1 Hétfő		Blanka, Elza	ApCsel 20,13-16	Ézs 45
2 Kedd		Melinda, Vivien	ApCsel 20,17-38	Ézs 46
3 Szerda		Ferenc, Olívia, Atala	ApCsel 21,1-16	Ézs 47
4 Csütörtök	○	Borbála, Barbara, Boróka	ApCsel 21,17-26	Ézs 48
5 Péntek		Vilma, Csaba	ApCsel 21,27-40	Ézs 49
6 Szombat		Miklós, Gyopár	ApCsel 22,1-21	Ézs 50

Mert megvígasztalja az Úr Siont, megvígasztalja minden romjait, és pusztáját olyanán teszi, mint az Éden. Ésa 51,3

7 Advent 2. vasárnap		Ambrus, Ambrózia	ApCsel 22,22-30	Ézs 51
8 Hétfő		Mária, Márta, Rege	ApCsel 23,1-11	Ézs 52,1-12
9 Kedd		Natalia, Natasa	ApCsel 23,12-22	Ézs 52,13-53,12
10 Szerda		Judit, Loretta	ApCsel 23,23-35	Ézs 54
11 Csütörtök	☾	Árpád	ApCsel 24,1-9	Ézs 55
12 Péntek		Gabriella, Johanna	ApCsel 24,10-21	Ézs 56,1-57,2
13 Szombat		Luca, Otília	ApCsel 24,22-27	Ézs 57,3-21

Vezérel téged az Úr szüntelen, megelégti lelkedet nagy szárazságban is, és csontjaidat megerősíti. Ésa 58,11

14 Advent 3. vasárnap		Szilárd, Szilárda	ApCsel 25,1-5	Ézs 58
15 Hétfő		Valér, Detre	ApCsel 25,6-12	Ézs 59
16 Kedd		Etelka, Aletta	ApCsel 25,13-27	Ézs 60
17 Szerda		Lázár, Olimpia	ApCsel 26,1-23	Ézs 61
18 Csütörtök		Augusztá	ApCsel 26,24-32	Ézs 62
19 Péntek		Viola, Violetta, Dáriusz	ApCsel 27,1-8	Ézs 63,1-14
20 Szombat	●	Teofil, Apor, Nemere	ApCsel 27,9-26	Ézs 63,15-64,11

Kiterjesztém kezeimet egész napon a pártos nép után, a mely nem jó úton járt gondolatainak nyomán. Ésa 65,2

21 Advent 4. vasárnap		Tamás	ApCsel 27,27-44	Ézs 65,1-7
22 Hétfő		Anikó, Zénó, Tifani	ApCsel 28,1-10	Ézs 65,8-25
23 Kedd		Viktória, Niké	ApCsel 28,11-15	Ézs 66
24 Szerda		Ádám, Éva	ApCsel 28,16-31	Énekek 1
25 Cs. Karácsony 1.		Eugénia, Noel	Jn 1,1-13	Énekek 2
26 P. Karácsony 2.		István	Jn 1,14-18	Énekek 3
27 Sz. Karácsony 3.		János	Jn 1,19-34	Énekek 4,1-5,1

Megtaláltuk a Messiást (a mi megmagyarázva azt teszi: Krisztus) Ján 1,42

28 Vasárnap	☽	Kamilla, Apor	Jn 1,35-51	Énekek 5,2-5,16
29 Hétfő		Tamás, Tamara	Jn 2,1-12	Énekek 6
30 Kedd		Annamária, Dávid, Zoárd	Jn 2,13-25	Énekek 7
31 Szerda		Óév, Szilveszter	Jn 3,1-21	Énekek 8

Feljegyzések

- december 1.
– AIDS elleni világnap
- december 1.
– A békéért bebörtönzöttek nemzetközi napja
- december 3.
– A fogyatékkal élő emberek nemzetközi napja
- december 4.
– Nemzetközi bányásznapi
- december 5.
– A gazdasági és szociális fejlődés önkénteseinek világnapja
- december 6.
– Mikulás
- december 7.
– A nemzetközi polgári repülés napja
- december 9.
– Korrupcióellenes világnap
- december 10.
– Az emberi jogok napja
- december 10.
– A labdarúgás világnapja
- december 12.
– A rockzene nemzetközi napja

A népi megfigyelés alapján a Luca napot (dec. 13.) követő 12 nap időjárása alapján következtetni tudunk a következő 12 hónap időjárására.

Pollennaptár

Név	Allergenitás	Pollenszórás									
		Febr.	Márc.	Ápr.	Máj.	Jún.	Júl.	Aug.	Szept.	Okt.	
Mogyoró	***										
Éger	***										
Tiszafa	**										
Nyár	***										
Szil	*										
Kóris	***										
Juhar	**										
Fűz	***										
Gyertyán	**										
Tölgy	*										
Platán	***										
Bükk	*										
Pázsitfű	****										
Lórom	***										
Útifű	***										
Csalán	*										
Libatop	***										
Üröm	****										
Parlagfű	****										

Horgásznaptár

	Első negyed	Telihold	Telihold (holdfogyatkozás)
	Utolsó negyed	Újhold	

Jó esély
Kiváló esély

HÓNAP	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Január						☾						☾	☾								☾								●		
Február					☾						☾									☾								●			
Március						☾							☾									☾							●		
Április					☾						☾	☾									☾							●			
Május				☾							☾									☾								●			
Június			☾							☾								☾													
Július		☾							☾									☾													
Augusztus	☾								☾							☾															
Szeptember							☾							☾							☾										
Október							☾						☾																		
November					☾						☾																				
December				☾							☾																				

MÜLLER DEZSŐ

Zsoltár

Ahogy a tűz lángja
elnyeli az árnyat
ahogy a szél rejtelemmel tölti el
az aláhajló fákat

ahogy kivilágítja ablakát
esténként a hold
ahogy fényözöntől kitárul
odafönn az égbolt

ahogy a madarak szárnyalnak
a csőrükhöz nőtt tájban
ahogy megbékül a lélek
a betoppant halálban

s ahogy gyermekek tisztulnak
kibuggyanó könnyben
csak így engedd Istenem
életem leélnem.

EGYHÁZBAN ÉLÜNK

A monói templom és gyülekezet két évszázada

A Szilágyság legészakibb faluja Monó, határában találkozik a Szamos és a Szilágyság vízgyűjtője, bekerítve a szilágysági hegyhaza legészakibb dombját, melynek legmagasabb csúcsa a 318 méteres Vigyázó, ahonnan a Nagybányaig és Kővárig terjedő vidék jól látható. A dombtól délre fekvő völgykatlanban és a keletre nyíló síkságon fekszik Monó.

A falu neve a tojás régi magyar elnevezéséből (mony), annak kicsinyítőképzős alakjából eredhet. Névváltozatai Petri Mór szerint: Mono (1423), Mano (1545), Monoo (1548), Monno (1564).

Középkori története a Közép-Szolnok vármegyét átfogó aranyos-, csehi-, és hadadi várakhoz kapcsolódik, illetve a vidéket uraló birtokosa-

ikhoz. Monó magyar falu 1387-ben, amikor az aranyosi várhoz tartozott, de 1545-ben, 1564, és 1570-ben már a hadadi, 1627-ben a csehi vár tartozéka. Kezdetben a kusalyi Jakcsok (1423), majd a bélteki Drágfiak, a 17. században a rozsályi Kúnok, valamint a Gyulaffy család és Széchi Kata osztoznak a falun (1627), ahol 1639-ben még Rákóczi György fejedelemnek is volt részbirtoka fenntartva.

1566-ban a törökök nagy pusztítást végeztek, a férfiakat leöldösték vagy elvitték. 1682-ben a Habsburg előretöréssel ezt a falut is felégették a németek. A 18. század második felében jelent meg a falu birtokosai között a Tholdi család (1766). Ez a falu történetében azért jelentős, mert a helyi legendárium szerint a dombon van eltemetve Toldi Miklós, akiről Arany János elbeszélő költeményét írta. Még ma is fellelhető egy megkopott sírkő, a Tholdi-kő.

A magyarságnak ma is nagyobb a részaránya, bár az évszázadok folyamán Monó elveszítette magyar jellegét és vegyes lakosságú faluvá lett.

Monó reformációja egybeesik a vidék reformációjával. Történészek egybehangzó véleménye szerint a Szilágyságban is több lépésben ment végbe a reformáció, 1527-30 között, Derecskei Demeter prédikátori te-

vékenységének köszönhetően. Ő az egyik környékbeli nagybirtokos, Drágffy Gáspár támogatását élvezte, akinek az idő tájt Monóban is volt birtoka. A „Cuius regio, eius religio” elv alapján feltételezhető, hogy erre az időszakra esik Monó reformációja is.

A mai templom jobbára Széplaki Horváth Zsigmond és neje, Bánffy Mária adományából épült fel. Alapkövét 1824. április 2-án tették le. Tornyan kívül teljesen elkészült, felszentelték 1825. augusztus 21-én. A torony 1838-ban épült meg, ezt a dátumot a torony bejárata fölötti tábla jelzi. Felszenteltetett 1839. karácsony másodnapján.

Az idő rongálta a templom épületét, ezért 1897-ben nagy renoválásra volt szükség. 1900-ban új zsindelytetőt kapott a templom. 1907-ben kicserélték a torony zsindelyezését horganyzott lemezre. Az 1940-es években cserépfedelet kapott a templom. 1950-ben kicserélték a padokat, kijavították a szószéket, két új karzat készült magyaros díszítéssel, melyet az akkori lelkipásztor felesége, Varga Pálné festett. 1976-ban cserélték ki a cserépfedelet horganyzott lemezre a templomon. 1997-ben külsőleg újítták fel a templomot. 2003-ban kicserélték a templom mennyezetét, felújítták a padok és karzatok festését, valamint padlócsempe került a templomba. 2016-ban a templom két duplaszárnyas ajtaját cserélték ki. 2022-ben villamosítottuk, illetve automatizáltuk a harangokat.

2023-ban, a gyülekezet áldozatos szeretetéből – közel 170.000 lej értékben – tetőtől talpig, azaz toronygombtól az alapokig felújítottuk külsőleg a templomot. Reménységünk szerint ezt a munkát folytatjuk 2024-ben a belső felújítással, hogy így méltó módon készüljünk a 2025-ben esedékes, 200. évforduló megünneplésére.

1683-as összeírás szerint Monóban „vagyon egy harang, igen szép, melyet anno 1682 öntöttek” – további sorsa ismeretlen. 1718 egy újabb harangot öntöttek, ezzel a felirattal: „A monói ecclesia csináltatta ezt a harangot. Ano 1718. Isten dicsőségére”, melynek anyagából 1988-ban egy 74 cm-es harangot öntöttek. Ennek felirata: „A monói ref. egyházközség az 1718-as harangját híveinek adományából 1988-ban újraöntette Isten dicsőségére. Öntötte a Koltói Termelő Szövetkezet.” Az 1851-ben öntött kisharang felirata és adományozója ismeretlen. Sorsa viszont ismert: 1917-ben hadicélokra beszolgáltatták. Helyébe került egy 50 cm-es harang, melynek felirata: „Isten dicsőségére öntetett a monói ref. egyház híveinek kegyes adakozásából az 1925. évben. Öntötte Klein K. Oszkár. Cugiron”

Klenódiumai: egy kisebb ónkanna (1000 gr) „a monai Ref. Ecclesia-nak ajándékozta Szőnyi Borbála ifj. Bene István özvegye” 1783 felirattal; egy kisebb ezüst, talpas pohár, arany virágokkal díszítve ezen felírással:

„a monói Ref. Sz. Ecclesia számára renováltatta N. T. E. S. A. 1794”. Ezüst keresztelő tányér (300 gr): „a monói Ref. Egyháznak adományozta Varga Pál lelkipásztor 1948 január 20-án”. Ezüst keresztelő pohár (65 gr): „Mt 28,18-20 – 1948”.

Terítői között van egy zöld, aranyvirágokkal hímzett selyemkendő: „1796 B.B.M.P.H.S.” betűkkel; egy zöld, csipkés selyemabrosz: „1814 L.B.B.M.” betűkkel; illetve egy fehér, hímzett mollkendő: „Horváth Mária 1825 jul. 27” felírással.

A szószékkorona felirata: „Ezen koronát csináltatta Mlgs. Széplaki P. Horváth Sigmond úr és élete párja B. Bánffy Mária úrasszony 28. II. 1825. eszten. 1Thessz 2,19”.

Az utóbbi időben épült a parókia telkén gyülekezeti terem, részben külföldi segítséggel (1993), valamint kibővítettük a parókiát a tetőtér beépítésével (2013).

2016-ban, Marosi Zoltán műépítész díjnyertes tervei alapján felépült a temetőben a kápolna, melynek költségét kétharmad részben a hívek viselték. Felszenteltük 2017-ben, a reformáció 500. évfordulója alkalmából.

A gyülekezet lélekszáma a 21. században 620 és 536 között mozgott.

A gyülekezetben még élő hagyományként gyakorolják a templompadokba a nemzetségek, illetve korosztályok szerinti ülésrendet. Ezen ősi szokás gyakoroltatik a temetőben is, temetések alkalmával.

A nyári gyermekbibliahét és az ekkor megtartott Vicces Versenyek alkalma közkedvelt, sőt a környékbeli gyerekek és unokák számára is vonzó vakációs időtöltéssé vált.

Urunk gazdag áldása kísérje továbbra is a Hozzá magyarul imádkozó monói református népet!

NAGY ANDRÁS
lelkipásztor

A MONÓI GYÜLEKEZET LELKIPÁSZTORAI

Perecsenyi Ferenc (1602)	Kilyén Mózes (1826-27)
Zilahy István (1609)	Körösi Csoma József (1827-37, 1846-61)
Udvarhelyi Tamás (1620)	Péntek János (1837-46)
Szepsi N. András (1646)	Nagy Ferenc (1861-73)
Kálnai Péter (1650)	Soós Károly (1873-81)
Borsai Tamás (1652)	Csiszér Pál (1881-83)
Vári V. István (1664)	Ferenczi Endre (1884-97)
Marosi István (1676)	Tóthős György (1899-1901)
Kisvárdai István (?)	Székely Árpád (1902-29)
Rápoti V. Mihály (1692-1700)	Fikker Dénes (1929-32)
Hécei István (1705-06)	Tatár Mihály (1933-35)
Békési János (?-1711)	Magyari Domokos (1936-45)
Bölöni Mihály (?)	Varga Pál (1946-58)
Solymosi Sámuel (1734)	Papp Béla (1959-71)
Bodoki H. Kelemen (?-1761)	Kádár Miklós (1971-77)
Csávási V. János (1764-66)	Balogh András (1978-80)
Zilahy R. János (1769)	Kulcsár István (1980-90)
Soós Ádám (1769-1813)	Kulcsárné Németi Erzsébet (1990-91)
Vargha András (1814-25)	Varsányi Rudolf (1991-97)
Kiss György (1825-26)	Alföldi L. Tibor (1998-2000)
	Nagy András (2000)

A Szatmárnémeti-Kültelki Református Egyházközség múltja és jelene

„Ne félj, mert megváltottalak! Neveden szólítottalak, enyém vagy!”

Ézsaiás 43,1b

Szatmárnémeti városa a Szamos két oldalán ott terül el, ahol a folyó elhagyja a hegyek aljában elterülő erdőövet, és a gazdag legelőkkel és bő termőfölddel borított Alföldre érkezik. A város az alacsony partvidék mocsarai közül kiemelkedő magasabb teraszos részen, „szigeteken” települt meg és terjeszkedik azóta is, hogy Gizella királynénk német telepeseket hozott magával Bajorországból. Szatmárnémeti a Szamos folyó egyik – később kiszáradt – ága által elválasztott Szatmár és Németi egyesüléséből 1715-ben vált a mai ismert nevén szabad királyi várossá. Addig az 1230. évi szabadságleveleik tanúsága szerint önálló közigazgatású, azonos jogokkal bíró külön városok voltak. A város 21. századi földrajzi helyzete a Szamos medrének 300 esztendővel ezelőtti szabályozása, majd a holt medrek fokozatos felszámolása nyomán alakult ki. Az utcák a királyi

A gömb felhúzása

földvár köré épültek, mindkettő a Szamos két ága által körülvelt területen, szigeten. Később – pontosan nem lehet tudni mikor – a folyó bal partján, a déli részen kialakult az úgynevezett Hóstánc (Hóstád, Hochstadt), mely valószínűleg előváros értelemmel bírt. A reformáció Kopácsi Istvánnak és Drágfi Gáspárnak köszönhetően hamar termőtalajt talált Szatmár vidékén, és biztosra vehető, hogy a várfalon kívül eső területen református közösség a 16-17. század fordulópontján már létezett, amelyről a Szamos folyóirat 1910. november 15-én megjelent száma közöl híradást, amely Biky Károly esperes levéltári kutatásaiból született, amelyről később dr. Kiss Bertalan, mint utód is említést tesz az egyházközség történeti leírásában. Biky Károly

cikkében olvasható, hogy a Hóstát lakosai 1624-ben templomot építettek, akik híd hiányában, és az áradások miatt nehezen közlekedhettek át a Szamoson, ezért egyenesen Bethlen Gábor erdélyi fejedelemhez és egyben a város birtokosához folyamodtak, hogy rendeljen nekik külön papot. A fejedelem, hogy pillanatnyilag az Ige iránt oly hevesen vágyakozó hívek szomszját oltsa, elrendelte, hogy minden vasárnap a belvárosi két lelkész járjon ki, „egyik héten egyik, a másik héten a másik.” Ezzel a hóstánciak nem elégedtek meg, hanem 1646-ban I. Rákóczi György fejedelemhez fordultak, aki meg is adta nekik a „paptarthatási engedélyt.” Így vált még abban az esztendőben Gönczy Mátyás a gyülekezet első lelkészévé, akit a Belvárosból hoztak el a hívek. Őt követték Zsarojáni Pál, Dobai Sámuel, Cseglődi Demeter, Vári János, Szalacsi Demeter, Gyöngyösi Joó Mihály

lelkészek, akik a „béke időszakban” az egyházközség felvirágozásán szorgoskodtak. Rákóczy halála után Szatmár vármegye birtoklása visszaszállott a királyra, így a szatmáriaknak nem csak keményen kellett adózniuk, hanem még elszenvedték a szabad királyi csapatok megszállását is, amely németekből, horvátokból, spanyolokból és vallonokból álltak, akik a harmincéves háború alatt elsajátított katonai erkölcsökkel rendelkezve, „szabad rabló-területnek” tekintették a várost és környékét. Szatmárt és vidékét 1676-ban I. Apafi Mihály ostromolta, aki Kemény János Habsburg-párti politikájával egyet nem értve többek között a vármegye egészét szerette volna visszakapni, ami azonban nem sikerült. Viszont sikerült a védelem nélküli Hóstáncot felperzselnie, amikor a templommal együtt a gyülekezet lakóterülete is a tűz martalékává vált. Néhány esztendővel később a várba menekült hívek megpróbálták a templomot újraépíteni. Erre a célra Posztós János 1686-os végrendeletében 200 forintot hagyományozott, azonban a templom építése több mint 250 évig váratott magára. Az említett időszak alatt helyenként újraépültek a házak, a lakosság

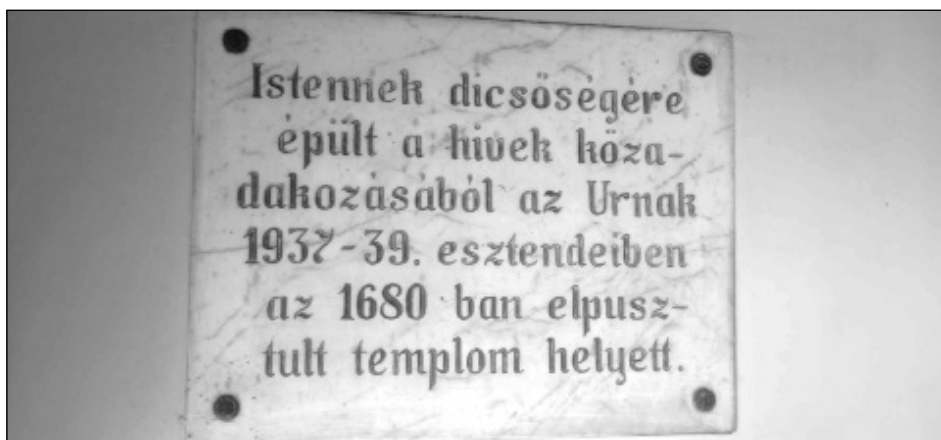

Óvodások

Márványtábla a nagy elődök tiszteletére

lassan visszaszivárgott a Szamos-áztatta, jó termőföldnek köszönhetően, amely mindig lehetővé tette, hogy a szorgalmas hívek az állattenyésztésből és a mezőgazdaságból jól megélhessenek. Ekkor alakulhatott ki a körzeten belüli kerületek névadása is, melyek közül néhány ma is ismert, sőt behatárolható. Ilyenekkel találkozunk: Balkányhát, Dombos-rét, Gorzás porondja, Hegyi-kút, Homoród-kert, Körtvélyes, Lókert, Nagyrét, Postakert, Szeri-sor, Szökemocsár, Hodos-tanya, Horváth-tanya, Jakab-tanya, és Nagy-tanya. Az 1865-ös kiegyezést követően Szatmárnémeti „külsőkerületének” fejlődése megkezdődött, a század végére már három elemi és egy gazdasági iskola működött, de

Márványtábla a templom bejáratánál

Hálaadó istentisztelet 1938-ban

ennek az időszaknak köszönhető a dohánybevéltő, a gőzmalom, a gőzfűrés, a vasútállomás és több gyár építése is. Ekkor már rendelkezett hídi összeköttetés az óvárossal, ennek a hídnak a falábait láthatjuk, ha lepillantunk aszálykor az Újhídról. Ez tette lehetővé, hogy a belvárosi lelkész, Biky Károly (1845-1912) esperes és Károlyi Sándor (1869-1950) kültelki állami iskolai tanító segítségével minden vasárnap vallásos estét tartsanak és énekkart szervezzenek. Biky Károly esperes a következőképpen látta a városrész 20. századi életét: „Szinte látom a jövő fejlődését. A Szamos két partját csinos emeletes épületek fogják szegélyezni, éppen úgy, mint a Dunát Budapesten, a Szamoson kisebb, nagyobb gőzhajók mosolyognak. Közúti és külön vasúti hidak kötik össze a két partot. Gyárkémények füstölögnek az ötödik kerület külső szélén, a kerületnek templomai, iskolái, kaszinói lesznek, orvosa, patikája, külön rendőrsége, szabályozott utcái, aszfaltja, vízvezetéke, csatornája.” Az esperes érezhette a közösség erejét és igényét, amely hamarosan eldöntheti a több mint két és fél évszázados álom beteljesedését, azaz egy új református templom felépítését. Igaz, az esperes nem láthatta, hogy alig négy esztendő elmúltával kitör a Nagy háború, melynek végén Magyarország elveszíti területeinek kétharmadát, és a korábbi pusztításokhoz hasonló körülményeket megélve kell majd dönteni a templomépítés felől. A végső döntés megszületéséig 27 esztendőt kellett várni, amikor a református lakosság száma elérte a 2.000 lelket. Ekkor a szikrát kipattintó és a gyülekezetet megszervező Biky

Kültelki Búzavirág Néptáncsoport – kicsik

Apák napi ünnepségre készülve

Károly esperes már nem volt életben, de a szabad ég alatt tartott istentiszteletek egyikén a hívek eldöntötték, majd a szatmári presbitérium, élén nt. dr. Kiss Bertalan (1906-1980) lelkipásztorral 1937. szeptember 14-én, a 217. számú határozat alapján megszavazta a templom építését, és már október 31-én „beláthatatlan tömeg jelenlétében” megtörtént az alapkő letétele. A presbitérium külön bizottságot küldött ki a gyűjtés és építkezés céljából, melynek előre becsült összege közel 1.000.000 (egymillió) lej volt. „A feladat nehéz-

Gyermektábor 2024-ben

nek, szinte kivihetetlennek látszott, de az első három hónap alatt közel 400.000 (négy százezer) lej gyűlt be. Év végére a templomalap 480.398 (négy százezer háromszázkilencvennyolc) lej összeggel zárul.” A terveket Janicki Pál készítette, a kőműves munkákat Bakos Sándor, az ács munkát Matolcsi Lajos, a bádigos munkát pedig Árgyelán Endre vezetésével végezték. A templom építésével kapcsolatos munkák ellenőrzését és az érckakas készítését Fodor Gábor vállalta, a toronygömböt Rozsnyay Lajos, Simon István és Varga Ferenc munkálták, míg ezeknek aranyozását Szabó Ferenc egyháztag végezte. 1938. augusztus 21-én a templom tető alatt volt, és a csillag felhelyezését követően a gyülekezet hálaadó istentiszteletet tartott. Következett a belső bútorzat elkészítése. A padokat a Telegdy testvérek, az úrasztalát Kádas Benő, a kiskar mellvédjének elkészítését pedig Mórocz Elemér presbiter vállalták. Az egyházi levéltár adatai arról tanúskodnak, hogy az „adományok oly nagymértékben folytak be, hogy az minden emberi számítást fölülmúlt,” melynek köszönhetően 1939 őszén a templom építése befejeződött, és körbe is volt kerítve kő- és öntvény

vaskerítéssel, a felszentelésre pedig december 10-én került sor Sulyok István püspök és Csernák Béla egyházkerületi főjegyző jelenlétében. A főbejárat fölé a kehely szimbólumát helyezték, a torony feljáratánál pedig márványtáblába vésett szavak hirdetik: *„Istennek dicsőségére épült a hívek közadakozásából az Úrnak 1937-39. esztendeiben az 1680-ban elpusztult templom helyett.”* A torony magassága 26 méter, a templomhajó hosszúsága ekkor 22 méter, szélessége 9 méter. A kivitelezés végösszege 930.000 lejre rúgott. Az 1940-es bécsi döntést követően a templom előtti teret a korábbi egyházszervező espereséről nevezték el, majd az 50-es években átnevezték Május 1 és George Boitor (Szatmárnémetihez kevésbé kötődő vasutas-költő) tereknek, de a szatmári magyarság lelkében továbbra is „Biky tér” maradt. Úgyszintén közadakozásból öntötték a harangokat, melyek felszentelése 1948-ban történt, majd 1949-ben már új orgona zengedezte az Úr dicsőségét. Az építéshez 220 köbméter követ, 82.000 téglát és 12.000 cserepet használtak fel. A gyülekezet, bár rendelkezett már templommal, de önálló státusszal nem, továbbra is a Szatmár-Láncos Egyházközség részeként működött, a szolgálatokat az ottani lelkészek

Vallásórások

Konfirmáció 2024-ben

végezték. A kommunizmus „dicsőségének” erőszakos terjeszkedése felszámolta Kültelken is a hagyományos gazdaságokat. Az 1970-es árvízet követően megkezdődtek a kertesházak és a jó termőföldek felszámolása, helyükre tömbháznegyedeket (Soarelui, Micro 17, Carpați 1 és Carpați 2) építettek, ahova a környező gyárakban dolgozó, az ország minden részéről a városba telepített munkásokat költöztettek. Sok református a kültelki templomban nyert lelki békét, sokuk ma is tevékeny tagja gyülekezetünknek. A legtöbben közülük szilágyságiak, tövishátiak, székelyek, ugocsaiaiak, kalotaszegiek és érmellékiek. Van, aki Brassóból vagy Kolozsvárról származik, de az évtizedek múltával kültelkiekké kovácsolódtak, és büszkén vállalják ezt a „hovatartozást.”

A gyülekezet önállóságot 1992-ben kapott, amikor a presbitérium lelkészéül Higgyed János bélzerendi lelkipásztort választotta, aki megkezdte a gyülekezet lelki és testi építését. Mint mindenhol, a 90-es években megalakult az IKE, mint ifjúsági mozgalom, a nőszövetség, új arcot öltve folytatódott a vallás- és kateoktatás, a bibliaórák, majd egyre inkább érezte a gyülekezet a templombővítés igényét, melynek alapkövét 1994. január 30-án helyezték el. Négy évig tartó kemény munka után a felszentelésre

Tanévzáró a Pitypang oviban

1998. október 17-én került sor. Az új épületrészben közel 200 férőhellyel bővült a templom befogadóképessége, az épület tetőterén díszterem, a másik szárnyán pedig felszerelt nőszövetségi konyha, ifjúsági terem, vendégszoba, raktár és presbiteri tanácsterem létesült. Ekkor kap a templom új orgonát is, és jelenleg – amikor e sorok megfogalmazódnak – a templomtető teljes cseréje és a toronyfödém felújítása zajlik. Az építkezés a templom bővítésével nem fejeződött be, hiszen a vezetőség érezte a reményiksándori „templom és iskola” gondolat fontosságát, ezért amikor a szomszéd magánház és telek eladóvá vált, a gyülekezet megvásárolta azt, és óvodát létesített, amely lassan-lassan kinőtte önmagát. Ekkor Magyarország Kormányának köszönhetően a szomszéd utcában a „Covid-dal folytatott háború köztársaság közepén” csodálatra méltó kétszintes tanintézménnyel gazdagodott nemcsak a közösség, hanem az egész városrész. A Szatmárnémeti Református Gimnázium közigazgatása alá tartozó Pitypang óvodában a 2024/25-ös tanévet 21 bölcsődés és 45 kis- és nagycsoportos gyermek kezdhette meg. Az ő nevelésükről hat óvónő, négy óvodapedagógus és egy ápolónő gondoskodik. Az óvodában heti rendszerességgel tartanak istentiszteletet a gyermekeknek, és néptáncoktatás is folyik. Mindezekért hála Istennek,

és köszönet Higyed János lelkipásztornak, aki 2023. július 31-én nyugdíjba vonult, aki mellett ott volt az újkori felsorolt megvalósítások alkalmával hitvese, a presbitérium, a nőszövetség, a templomszerető közösség.

2023. október 1-én e sorok írója kapott kinevezést a gyülekezetbe. Az egyházközség létszáma 1620 lélek, a vasárnapi istentiszteleteken kívül a gyülekezet felnőtt és ifjú tagjai heti bibliaórákon-, az őszi, téli és kora tavaszi időszakban havonta a „Küldtelek” előadássorozat eseményein, a gyerekek vallásórákon, a kis- és nagykátésok felkészítőkön vesznek részt. A nyár folyamán minden korosztály a saját táborában vett részt, összesen négy ilyen volt, melyeknek lényege a csapatépítés, és a közös tervek megbeszélése volt. Megalakult a Kültelki Búzavirág Néptánc- és Citeracsoport, de az ifjak és a gyerekek közül sokan a gyülekezetben fejlesztik orgoná-, gitár- és furulyatudásukat. Bízunk benne, hogy hitünk rendületlen marad, küzdeni akarásunk erős, hogy majd az évtizedek múlása hirdesse e kornak is szorgalmát, de legfőképpen Isten dicsőségét!

ILONCZAI ZSOMBOR
lelkipásztor

Hús esztendő az oktatás szolgálatában

Hálás szívvel tekintek vissza az eltelt időre. Felelevenedik bennem a kezdeti nehézségek megszépült emléke, és visszanézve a megtett útra, határozottan kimondhatom – megérte.

A rendszerváltás utáni években Szilágypanitban az oktatás három épületben zajlott. Az óvoda a TSZ volt bikaistállójában, két, égre nyíló helyiségben működött. Azt próbáltuk, szülőként is, minél otthonosabbá tenni gyermekeink számára. Zsebkendőnyi udvara sarkába házilag egy kis játszóteret készítettünk, homokozóval. A mostoha körülmények ellenére a szakképzett, lelkes, fiatal óvónők nagyszerű munkát végeztek, pedig a két teremben sokszor 45-50 gyermek cseperedett. A szülők is derekasan helytálltak. Az alsó tagozatosok egy régi, valamennyire felújított, volt föld-birtokos kúriába jártak, ahová földút, később köves út vezetett. Vízfűtésről csak álmodtunk, az illemhely pedig az udvar végében volt, ahová járda sem vezetett. A füves, néha sáros udvaron kellett végigmenni. A tanítónők odaadó munkája nyomán mégis jó hangulatban folyt az oktatás. Volt időszak, amikor az alsó tagozatosok a kultúrotthon (volt Sebes Kúria) hátsó termeiben tanultak. A gázolajjal felkent padló, a csempe- vagy vaskályha, a

vödör az ivócsészével hozzátartozott a mindennapok komfortjához. A felső tagozatosok jártak a valamikori felekezeti iskola megmaradt épületébe. Az egykori iskola kisharangját ma is őrizzük. A torony helyébe a kommunista időkben toldottak hozzá még egy tantermet, a benne lévő kántor-tanítói lakást pedig tanárivá, igazgatói irodává és tanteremmé alakították. Itt volt egy nagyobb füves udvar, ahol a gyermekek szünetben focizhattak, vagy tornaórát tarthattak, ha az időjárás megengedte. Óvodától nyolcadik osztályig mintegy 200 gyermek nevelkedett az intézményben. Az államtól, az önkormányzattól nem várhattunk előrelépést, hiszen nem fejlesztésre, hanem sorvasztásra játszottak. Történt ugyan gyűjtés még a rendszerváltás előtt a faluban iskolabővítésre, de a terv megghiúsult. Érelődött a gondolat, hogy új óvoda kellene, hogy legalább az óvodások tudjanak méltó, azaz 21. századi körülmények között nevelkedni.

Az akkori egyházkerületi építész több mint egy évet hitegetett egy tervvel, amivel esetleg pályázni lehetne, míg végül mi magunk

vettük kézbe az ügyet és Zilahon találtuk meg a tervezőt, aki megtervezte immár nemcsak az óvodát, hanem egy teljes oktatási központot óvodától a nyolcadik osztályig. Elkezdtünk pályázni a magyarországi alapítványokhoz. Az első nyertes pályázat összege a tervezési munkák előlegére futotta. Adott volt a terület, a kultúrotthon (Sebes kúria) tágas udvara, amit először az egyházközség bérbe kapott a helyi tanácstól, később a földtörvények adta lehetőséggel az egyházközség birtokba vette. Tovább pályáztunk és közben

2000. március 11-én ünnepélyesen letettük az alapkövet. Istennek hála komoly, szakértelemmel, becsülettel, tisztességgel megáldott vállalkozót találtunk a kivitelezésre, aki az első kapavágástól a tetőtéri munkálatokig becsülettel helyt állt és minőségi munkát végzett. 2002-ben befedtük

az épületet és elkezdődtek a belső munkálatok. Közben rendületlenül pályáztunk. 2004. szeptemberében két szinten elkezdődhetett az oktatás. Szeptember 14-én ünnepélyes tanévnyitó és iskolaavató ünnepséget tartottunk. A földszinten tornaterem, kéttantermes összenyitható óvoda, mosdó, konyha, előtér, új bútorzattal várta az óvodásokat. Az első szinten négy tanteremben a felső tagozatosok kezdték meg a tanulást. Ezen a szinten tanári, igazgatói iroda, könyvtár, informatikai labor, mosdó van ma is. 2005. őszére elkészült a tetőtér is, ahová az alsó tagozatosok költöztek szép, világos tantermekbe, valamint az összevont osztályos román tagozat. A tanügyi reform alkalmával, Isten segítségével és a politikum éberségének köszönhetően sikerült önálló intézménnyé válni úgy, hogy a község másik két magyar iskolája tartozik hozzánk és az egyikből a felső tagozatos diákokat iskolabusz hozza minden nap. Idővel beindultak a délutáni gyermekfelügyeleti programok is az egyházkerület, a Diakónia alapítvány, valamint az önkormányzat segítségével. Az önkormányzattal jó partnerséget ápolva a szilágypaniti iskola évről-évre újul, szépül. Évekig orvosi rendelő is működött az épületben, ide jött hetente egyszer a családi orvos. Régebben gazdatanfolyamokat is szerveztünk, és a falunapok és más gyülekezeti programok, vendégfogadások, szeretetvendégségek

színhelye is volt az iskola. Tanintézményünk, egyházkerületünk első fecskéi között volt, s ma is ugyanolyan híven, szeretettel tölti be küldetését, mint 20 évvel ezelőtt. Ez a húsz év pedig úgy telt el, hogy évről évre jobb és jobb tanulmányi eredményeket tudott felmutatni. Tanárok, orvosok, mérnökök, jogászok, közgazdászok, ügyes mesteremberek kerültek ki iskolánkból az évek során, akik megállták és megállják a helyüket itthon és bárhol a világban. Köszönet érte a kiváló tantestületnek, óvónőknek, tanítónőknek, tanároknak, akik szakértelemmel, hittel, szeretettel, kitartó munkával okítják, nevelik gyermekeinket. Diákjaink között voltak és vannak megyei és országos versenyek díjazottjai, de képességvizsgán, magyar tagozatos megyei második helyezett is. Diákjaink helytállnak a legnevesebb középiskolákban, líceumokban, kollégiumokban is.

Álljon itt végül számokban is az eltelt 20 esztendő, amely jövőndőt ígér egy közösségnek az Érek patak völgyében: 2004-2014 között 128 tanuló végzett, 2015-2024 között pedig 92 tanuló fejezte be sikeresen a VIII. osztályt, összesen 220. A számok is azt bizonyítják, hogy megérté. Hálás szívvel áldjuk az Urat, hogy megérhettük. Soli Deo Gloria!

SZILÁGYI ZOLTÁN
lelkipásztor

Hálaadó istentisztelet Szilágybagoson

Isten az Ő hívó népe számára különböző feladatokat és célokat ad, amelyeket a közösség összefogásával lehet csak elérni. A szilágybagosi gyülekezetet nyolc évvel ezelőtt nagy feladatra hívta el, amelynek eredményeképpen felújulhatott a több mint 200 éve épült templom. A munka befejezése után, 2024. szeptember 15-én hálaadó istentisztelet keretein belül köszönték meg Istennek, hogy erőt adott a feladatok elvégzéséhez, ugyanis a tennivalókból az egész gyülekezet kivette a részét az évek során.

Az ünnepi alkalom nagy öröm volt a közösség számára, mivel nem csak a templom megújulásáért lehetett hála a szívekben, hanem azért a belső munkáért is, amelyet Isten a gyülekezet lelki életében véghezvitt. A közösség belső templomának építése nem fejeződött azonban be, további feladatként kell erre tekinteni a jövőben is.

A Szilágyssomlyói Református Egyházmegye lelkipásztorai és a világi elöljárók is osztoztak a gyülekezet örömeiben. Az istentisztelet során Bogdán Szabolcs János püspök hirdette az igét, ahol Jézus két testvérről

szóló példázatára alapozva beszélt arról, hogy az Atya megszólítja az embert, rábíz valamit, és erre a hívásra mindannyian válaszolunk valamilyen módon. Arra bízta a jelenlévőket, hogy az Úristen mindennapi hívogatóására igennel válaszoljunk, és menjünk is el dolgozni az Ő szőlőskertjébe.

Az ünnepi alkalom további mozzanataként Nagy Tibor szilágybagosi lelkipásztor ismertette a jelenlévőkkel a templom felújítási munkálatait, a templomtető, a templomtorony és a teljes külső és belső felújítást, amelyekkel kapcsolatban az évek során adódó nehézségekről, akadályokról is beszélt, azonban azt is kiemelte, hogy mindezekben a gyülekezettel volt az Úristen, és a próbák során érezni lehetett, hogy Ő az, aki segítséget nyújt. A lelkipásztor elmondta, hogy nagy öröm van a szívében a szépen felújított templom miatt, ugyanakkor arra biztat minden jelenlevőt, hogy ne csak egy épületben legyen az örömünk, mivel az múlandó, hanem az Istennel való kapcsolat jelentse a boldogságunk igazi forrását, ugyanis azt nem tudják elvenni tőlünk.

A Birtalan József Református Énekkar szolgálata után a Szilágyssomlyói Református Egyházmegye lelkipásztorai köszöntötték egy-egy igeverssel a

gyülekezetet, és átadták üzeneteiket, jókívánságaikat. A köszöntések sorát Bernáth István, Szilágybagos polgármestere folytatta, aki a templom fontosságáról beszélt a község életében, ugyanis ez az épület jelképezi azt, hogy Isten népe vagyunk, ezt az örökséget pedig ősünk hagyta ránk. A következőben Seres Dénes parlamenti képviselő köszöntötte az egybegyűlteket, és kiemelte, hogy ezt a hatalmas munkát csak erős hittel és az összefogás erejével lehet megvalósítani, csak így lehet nagy eredményeket elérni.

Az alkalom zárásaként leleplezték a templom falára elhelyezett emléktáblát, amelyen a nehémiási ige: – „És megerősíték kezeiket a jóra” – emlékeztetheti a nyolc év munkálatai mellett a gyülekezetet arra, hogy hála legyen a szívükben mindazért, amit Isten az életükben elvégzett. A hálaadó ünnepség egy közös vacsorával zárult, ahol együtt lehetett a gyülekezet minden tagja, és visszatekinthetett az elmúlt évek áldásaira.

LUKÁCS ZSUZSA

Egyházkerületi nőszövetségi konferencia

Bihardiószezen

Közel 1500-an vettek részt 2024. szeptember 14-én a Bihardiószezen megrendezett találkozón, amelynek idei témája: „Az Élő Ige hirdetése és hatása a nőszövetségi szolgálatban”.

A zord idő sem szegte kedvét annak a közel másfélezer nőszövetségi tagnak, akik az idén is lelkesen gyűltek össze a közös imádságra és igehallgatásra. Mint minden évben, az idén is ünnepélyes zászlós bevonulással vette kezdetét az esemény. Büszkeséggel vegyített lelki alázattal vitték a zászlót a gyülekezetek erre kijelölt asszonyai, mint akik tudják, hogy Jézus zászlaja alatt segítséget kapnak és győzelmet aratnak.

Az istentisztelet Bogdán Szabolcs János püspök imádságával vette kezdetét, majd Szánthó Júlia, a Zilahi Református Egyházmegye nőszövetségi elnökének igehirdetésével folytatódott, aki a Gal 6:2,6 üzenetét helyezte a jelenlévők szívére: „Egymás terhét hordozzátok, és úgy töltsétek be Krisztus törvényét. Akit pedig az ígére tanítanak, részesítse tanítóját minden javából.” Ez azt jelenti, hogy hordozzuk mások bűneinek terhét, és ez

kölcsönösen működik. Arról ismeri meg a világ, hogy a Krisztus tanítványai vagyunk, ha szeretjük egymást. Közösségben vagyunk egymással és Krisztus családjába tartozunk, ezért alázattal és tisztelettel fordulunk egymás felé – hangsúlyozta az igehirdető. A záró imádságban Dr. Koncz Vágási Katalin, a Magyarországi Országos Nőszövetség elnöke adott hálát a buzdító igéért.

Az egybegyűlteket köszöntötte Nagy Erika egyházkerületi nőszövetségi elnök. Köszönetet mondott a szervezőknek, majd átadta a szót Rácz Ervin generális direktornak, aki az Úrnak való szolgálatra bátorította a nőszövetségi tagokat, és arra kérte őket, hogy a lelkipásztorokért is imádkozzanak, hogy az Élő Ige méltó hírnökei legyenek. Ghitea Szabó Levente, a Missziói Ügyosztály előadótanácsosa biztatta a jelenlévőket a jó cselekedetekre. Ezt követően mondott köszöntőt Orosz Márta, az Érmelléki Református Egyházmegye nőszövetségi elnöke. Kihangsúlyozta az érmelléki emberek szeretetét, és köszönetet mondott annak a 28 gyülekezetnek, amelynek asszonyai vállalták az ebéd elkészítését. Végül üdvözölte a jelenlévőket Bara László esperes, helyi lelkipásztor, aki röviden bemutatta a Bihardiószegi Református Egyházközséget. A köszöntések sorát Ghitea Balázs zongorajátéka zárta le.

A Bihardiószegi Református Egyházközség nőszövetségének bemutatkozása és szolgálata után Ghitea Angéla vezetésével az ifjak éneke és szavalata örvendeztette a lelkeket.

Bogdán Ilona főtiszteletű asszony Az Élő Ige körül a családban címmel tett bizonyrágot Isten megtartó szeretetéről. Elizeus és az özvegy története által mutatott rá a családi összetartás és a közös szolgálat fontosságára. Emlékeztetett, hogy az Úr helyettünk is megfizette a tartozást, ezért hálával tartozunk neki.

Dr. Ledán István, a Debreceni Református Hittudományi Egyetem adjunktus Identitásunk újszövetségi alapjai címmel tartott előadást. Az első keresztyének identitásválsága a közösen megélt hit akadálya volt. Pál erre vonatkozóan az 1Kor 7,17-24-ben arra tanított, hogy „mindenki abban maradjon meg az Isten előtt, amiben elhívott”.

A szervezők nagyon jól tudták, ha a lélek készen is áll, attól még a test erőtlen, ezért ebédre hívták a jelenlévőket, ahol lehetőség nyílt az ismerkedésre és a régi barátságok ápolására.

Miután mindenki visszatért a helyére, az Érmelléki Református Egyházmegye intézményvezetőinek bizonyrágtétele következett. Barabás

Tünde elmondta, hogy az Érmelléki Református Diakónia Alapítványnak 130 támogatottja van, segítik a rászorulókat étel- és tanszer-támogatással, továbbá találkozókat szerveznek a fogyatékkal élőknek. Személyes bizonyágtételében megvallotta: „Is-

ten nem mindig úgy vezetett, ahogy én gondoltam, de mindenképp úgy, ahogy Ő akarta. Mike Edit ismertette a Kécenlét Egyesület szolgálatát, amelynek része a szociális konyha működtetése, az idősek látogatása és a hátrányos helyzetű gyermekek korrepetálása. Bizonyágtételében az életük és szolgálatuk rögzös útjáról úgy beszélt, mint Isten nevelőiskolájáról. A bihardiószezi gyülekezetből Pántya Emőke elszavalta két saját versét, majd Hegedüs Szabolcs énekel szolgált.

Ünnepélyes keretek között az egyházmegyéek nőszövetségi elnökei felavatták a dobai, tamásváraljai, bihardiőszegi, Nagyvárad-biharpüspöki és a Nagyvárad-velencei zászlókat.

A záró istentiszteleten Papp Tiborné Mónika, a Tiszántúli Református Egyházkerület nőszövetségének helyettes titkára szolgált, majd Bogya-Kis Mária nyugdíjas lelkipásztor, korábbi nőszövetségi elnök adott hálát imádságban.

A találkozó úrvacsorával zárult.

szerző: ERDEI-ÁRVA ISTVÁN

Fényképek: MAIOR PATRICIA-BERNADETTE

A kémeri református templom felújítása

Korábban – 2022-ben – beszámoltunk arról, hogyan kezdtük el a kémeri templom felújítását. Nagy jelentőséget tulajdonítunk a templom renoválásának, hiszen épített örökségünket ápolni, őrizni és védeni kell. Ezért az ember mindent megtesz. Épített örökségünk nagy figyelmet igényel. Egy régi ház, kúria, kastély vagy templom olyan értéket képvisel, amelyre fokozottan vigyázni kell, mert eszmei értéke közösségünk számára felbecsülhetetlen. A legszebben mesélő „időutazók” a régi épületek, temp-

lomok, udvarházak. Sok száz, olykor ezer évet is átvészeltek az idő pusztító fogai között, de még mindig léteznek.

Kémer község, amely nemrég ünnepelte a 700. évfordulóját (1320-2020), sok értéket őriz. A románság fatemploma, a domboldalba ágyazott uradalmi pince, az 1802-ben felépített református templom, a régi ártézi kutak meghagyott helyei, az újratelepített szőlőtáblák, melyek már száz esztendeje híresek voltak, a telepített fenyőültetvények, és még sok apró részlet beszél arról, hogy ez a település őrzi és védi régi és új értékeit.

Az István király idejében kiadott rendelet szerint minden közösséget megillet egy hajlék, amely az Úr háza, és ez a rendelet felbátorította a keresztény magyar közösségeket, hogy temp-

lomokat építsenek Isten dicsőségére. Gondosan és büszkén emelték sorra a hegyes tornyokat. A reformáció időszaka a Szilágyságba hamar érkezett, és már az 1500-as esztendők végére egyre több csillagos templomtorony hirdette az újjászülető egyház erejét.

Kémeren is épül egy templom, valamikor az 1600-as évek végén, de sajnos pontos adatunk erre vonatkozóan nincs. Annyit viszont bizonyosan állíthatunk, hogy az 1700-as évek végére a templom a prosperáló hívek számára kicsinek bizonyult. Az akkori hatalom templombezárással büntette a reformátusok hívő seregét, ha bármit is bővíteni mernek, de mindezek ellenére megszületett az új templom megépítésének a vágya.

1800-1802 között a méreteiben is igen nagyak mondható templom önerőből megépült. A padok, a torony, az orgona, a kistemplom csak azután készültek el, de a szisztematikus munka valami nagyon szépet és maradandót készített a mostani modern eszközök és felszerelések nélkül

is. A templom sokmindent átvészelt, de kimondható, hogy a világ változása ellenére, az emberek templomos hite megmaradt. A zsarnoki rezsim, a lassú népvándorlás (a tömeges elköltözés városra), a szekták elszívó ereje, a modernkori szemlélet ezidáig nem tudta megtörni a reformátusok ragaszkodását a templomhoz.

Az idő viszont visszafordíthatatlan folyamatot is elindított, amelyet megakadályozni nem lehetett. A korszerű technológia hiánya, a községi utak megépítése következtében a süllyedt területen lévő templomon vizesedni kezdtek a régi falak. Több felújítás (1969, 2002) próbálta megállítani a konok folyamatot, de sajnos minden próbálkozás után újra jelentkezett a gond.

A presbitérium úgy döntött, hogy 2018-ban újra el kell kezdeni a templomtest teljes rendbetételét. A megrepedt falak, a vastag vakolatdarabok lehullása, a nagy penészfoltok felkiáltójelként üzenték, hogy lépni kell. Emlékszem arra az alkalomra, amikor a gyülekezet előtt először hirdettem ki az újjáépítés tervét, s az elmondottak után láttam a helyeslő tekinteteket is, amelyek biztosítottak afelől, hogy itt az ideje a munka megkezdésének.

2019 telén a megbízott szakemberek már leverték az előregedett vakolatot. A túlzott cementhasználat nélkül nem engedte munkánk sikeres elvégzését, ilyenkor speciális eszközöket kellett beszereznünk. Már abban az esztendőben a templomtetőt is kezelésbe vettük. A faszervezetek felújítása és kicserélése után a templomhoz illő „hódfarkú” cserepet vásároltunk, s azzal díszítettük újra a teljes tetőrészt. Eközben a toronyrészt is renováltuk, illetve a sisakot is újrafes-

tettük. Ez volt az első látványos megvalósítás, főként, mert a következő munkafázisok csak rontották a látványt. A nyári hónapokban a templom belső vakolatát is teljesen leverték, s mint minden díszétől megfosztott templomot, már sokan csak „istállónak” titulálták. A templompadokat elmozdítottuk, visszahelyezni őket nagy művészet volt. A korhadó deszkák hamar megadták magukat, és a szószéki korona egy vasárnapi istentisztelet után leesett helyéről és a szószékbe zuhanva darabokra törte azt. A puszta falak és az átgombásodott nedves föld maradt a templomban, amit utólag ki kellett hordanunk. Azért kellett imádkoznom, hogy Isten Lelke maradjon még benn. (Erről a folyamatról már beszámoltam a 2022-es Kalendáriumban.)

A pandémia szomorú csendje mindent bizonytalanná tett. Lesz-e anyagi forrás? Lesznek-e hívek és lesz-e elegendő kedv a folytatáshoz? Amit mi szkeptikusan láttunk, azt Isten csodásan elkezdte formálni és alakítani. 2020 a látványos haladás éve volt. A talaj modern szigetelése (üveghab), a három kilométernyi padlófűtés beszerelése, a dísztéglák elhelyezése, a teljesen új bútorzat (padok, szószék, karzatfeljárók, mellvérték) újjáva-

rázsolta a templomot. Hihetetlenül jó volt, amikor már csak azért kellett szólnunk a híveknek, hogy kezdhettek takarítani, mert minden készen van. Sokszor csendben beosontam a templomba, hogy hozzászokjak az új látványhoz, és örvendezzek annak, hogy az Isten csodás módon adta kezünkbe az újat.

Ha bent minden készen volt, akkor kifelé is kellett tekinteni, mert a külső falak meztelenül maradtak. 2021-ben a presbiterek közös munkájával nemcsak a templom külső és belső vízelvezetését oldottuk meg, hanem hozzáláttunk a teljes udvar vízlevezetéséhez. Nagy munka volt, de nyilvánvalóan nem hiábavaló. Ennek az esztendőnek a téli hónapjaiban már a templom külső falai is felöltözték az új vakolatot. A rákövetkező esztendőben a falak külső festése is megtörtént.

Itt talán zárhatnánk is az Istentől megáldott sikertörténetet, de bizony van még folytatás! A megelégedettség érzése mellett, a gyülekezet szerette volna a templomkertet is felújítani. A töredezett járdarészek, a dimbes-dombos kertrész, az elavult kerítésrészek már nem mutattak jól az megújult templom körül. Így egy imádsággal és egy nagy levegővétellel hozzákezdtünk a területrendezéshez is. 2023 minden hónapja munkálatokkal telt, erőgépek hada hordta több mint egy hónapig a töltelékföldet. Közben kezdett alakulgatni a kerítés újraépítése is. Kis munkának indult, de ebből is nagy munka lett a végére, amit a kifizetett összegek is alátámasztanak, de megélhettem a második csodát is, ahol az Úr megmutatta, hogy miképpen lehet folytatni emberi munkáinkat isteni segítség által úgy, hogy közben a fáradságot is lassan elfelejti az ember.

Ez a templomunk modernkori krónikája. Kis és nagy lépések váltogatták egymást, lendület és fáradság, kevésből sok, és az álomból valóság lett. Négy esztendő küzdelméért köszönet illesse a presbitereket, a gondnokokat és a hívő embereket. Köszönetet mondunk a könyörülő Istennek: „Tied legyen a dicsőség örökkön örökké” – s ha Isten áldásából bőséggel kaptunk, mi, hívő emberek, hálánkkal, templomot és Istent tisztelő életünkkel köszönjük meg és éltsük a mai kor csodáit.

KÁNYA ZSOLT ATTILA
lelkipásztor

Az Új Ezredév Református Egyházközség negyedszázada

1998-ban, 35 évesen érkeztem Háromszékről lelkipásztor feleséggel és 3 éves kislányunkkal Temesvárra. Döntésünkben közrejátszott az is, hogy Árpád öcsém itt élt akkoriban. 1989-ben, egyetemistaként Tőkés László közvetlen környezetéhez tartozott, majd december 15-én éjszaka, amikor a szekusok megrohamozták a templomot és a lelkipásztort Menyőbe hurcolták, öcsémet hat sorstársával a helyi börtönbe szállították és napokig kínozták. Saját halálos ítéletüket kellett volna aláírniuk, amikor azt szerették volna kicsikarni belőlük, hogy Erdély elszakításaért szervezkedtek.

Feladatom a templom felépítése volt, Makovecz Imre tervei alapján. Ez már a második terv volt, ugyanis az első, a Török Császár téri helyszín, amelynek alapkövét ünnepélyes körülmények között 1990-ben letették – sajnos elúszott. Talán nem tettek meg az akkori vezetők mindent, tény, hogy végül a – szóban nekünk ígért – telekre mások építettek. Az 1996-os Magyar Református Világtalálkozó temesvári rendezvénye alkalmával Gheorghe Ciuhandru, a város frissen megválasztott polgármestere, a

stadionban nyilvános ígéretet tett a reformátusok számára, hogy a templomépítésre telket adományoz. A három potenciális telek közül a neves építész személyesen választotta ki a jelenlegit és ehhez igazította az újabb látványtervét. Így érkeztünk tehát Temesvárra 1998 nyarán, az Erdélyi Református Egyházkerületből. Tőkés

1998-ban helyeztük el az alapkövet

László püspök kinevezése a „Temesvár 2” gyülekezetbe szólt, amelyről megérkezésünkkor derült ki, hogy – nem létezik. Légüres térbe kerültünk. Az egyházmegyénk akkori esperese – amint utólag kiderült – a kommunista titkosszolgálat beszervezett embere volt, megkeserítette mind családunk, mind a később alakult gyülekezetünk életét. Noha a Presbitérium még érkezésünk előtt elfogadta az új gyülekezet létrehozását a Gyárvárosban, azzal vádolt, hogy templomépítés helyett a gyülekezet, a közösség megosztásán munkálkodunk. Korábban hivatalos levélben írta meg a püspöknek, hogy nem vállalja az építkezésekkel járó munkát, ezért templomépítő lelkészt kér. Amikor viszont megérkeztünk, mindenben ellehetetlenített.

1999. március 29-én alakult meg végre az Új Ezredév Református Egyházközség. Indulásként egy romos imaházat kaptunk a Mérleg (Negruzzi) utca 17 szám alatt. Vegyes érzésekkel gondolok az elmúlt huszonöt esztendőre. Rengeteg megpróbáltatáson mentünk keresztül, és nem a szolgálattal vagy építkezéssel kapcsolatos munkára gondolok. A húsz évig tartó testvérietlen viszonyulás volt kegyetlenül nehéz. De örömeinkben és szeretetben is bőven volt részünk. Valószínűleg minden ember életében így van ez, esetünkben viszont hosszan tartott és szélsőséges gonoszságról számolhatok be. Ma „mérgező munkahelynek” nevezi a jelenséget a szakirodalom. De egyházi közegben enyhén szólva hihetetlen. Utólag kiderült az is, hogy egy „szolgálatos kolléga” jóindulatúan figyelmeztette az évek során az újonnan érkezett lelkipásztorokat, hogy velünk nem tanácsos szóba állni... Bizony szomorú szívvel emlékezem a legelső időszakra,

amíg konszolidálódott helyzetünk Temesváron. Néhány hónap után, 1999. március 29-én megalakult a gyülekezetünk, a presbitérium. Az összeomlás előtt álló romos imaházunkat kellett többnyire közmunkával használhatóvá tennünk. Le kellett vernünk a vakolatot kívül-belül, kívülről szigetelnünk kellett a falat és újra vakolni, hiszen annyira salétromos volt, hogy többen jelezték, azért nem tudnak istentiszteletre jönni, mert az a póre egy óra megviseli légútjaikat. Az új gyülekezetben kezdett kibontakozni a közösségi élet. A legelső délutáni istentiszteleteken örültünk, amikor nem hárman-négyen, hanem tucatnyain vettünk részt, de nagyon gyorsan elértük a harmincon felüli részvételt és kialakult egy lelkes, összetartó és mondhatom, hogy – részben – máig együtt munkálkodó közösség. Később bevezettük a délelőtti istentiszteletek rendjét, ami meghozta a várt eredményt és a területileg hozzánk tartozó hívek lassan elkezdtek a gyárvárosi imaházba járni és magukénak érezni a közösséget is. El kell mondanom, hogy nagy-nagy szeretetet kaptam a presbitériumtól, bármihez is kellett nyúlnunk, bármilyen munkába fogtunk mindvégig magam mellett éreztem gyülekezet és a presbitérium támogatását. Makkai Zoltán főgondnokot emelem ki itt név szerint, hiszen szinte mindig talált időt zsúfolt programja mellett számunkra is, de ott volt a feleségem is, Mátyus Melinda, aki 2000-2004 között gyülekezetünkben szolgált, nagy odaadással. Az ő vezetésével szerkesztettük a Kút című gyülekezeti lapunkat, amely tizenöt évfolyamot ért meg.

Földváry Attila építőmérnök

2000-ben Szabó Gabriella karnagy vezetésével megalakult az Új Ezredév Kórus, amely nemcsak ünnepi istentiszteleteinket színesíti, de a sok év alatt számos kiszállása, vendégszereplése is volt.

Kegyelettel gondolok néhai Bíró László Zsigmond gondnokunkra, és szeretettel Szabó Csaba Olivérre, aki gondokként, presbiterként, vagy akár egyháztagsként aktív támasza gyülekezetünknek. Szinte minden

felújítási munkálatot közmunkával végeztünk el, kijavítottuk a tetőt, kicseréltük a padlózatot, vakoltunk, gyülekezeti termet és a vasárnapi iskola számára tantermet alakítottunk ki nagy lelkesedéssel és a közösség példás áldozatvállalásával. Lippán, az üres református parókián táboroztunk a presbiterekkel, ugyanott szerveztünk tábor gyülekezetünk gyermekei számára. Aztán a budapesti Rákospalota-Óváros testvérgyülekezetünk támogatásának köszönhetően a balatonszemesi üdülőjünkben szervezhettünk táborokat. Rengeteg szép emléket őrzök abból az időszakból. Kettősségben éltünk akkoriban: egyrészt az egyházmegye kirekesztett soraiból, másrészt a gyülekezeti közösség nagy-nagy szeretettel fogadott be bennünket.

A felsoroltak mellett szaporodott a tennivaló, ugyanis 1999 november 3-án elkezdődött az Új Ezredév Központ építése. Szinte folyamatos volt az építkezés: az imaház rendbetétele után elkezdődött az igazi kihívás, az építkezés. Ennek az ügyeit is rendezni kellett, ebben nagy segítségemre volt dr. Földváry Attila építőmérnök, egyetemi tanár, aki szívén hordozta a templomépítést és vezette az engedélyeztetési, tervezési és a kivitelezési munkafolyamatokat azokban az években. Ami nagy dolog volt, ugyanis építőmérnöki végzettség, tapasztalat, szakértelem hiányában magam nem tudtam volna ezeket végigvinni. Az elmúlt huszonöt-huszonhat év eddigi

életemnek szinte fele, ami elengedhetetlenül nyomot hagyott bennem. A vizzálykodás évei alatt sokszor feltettem magamnak a kérdést, bennem van-e a hiba? A mostani helyzet igazolni látszik, hogy nem feltétlenül és nem csak az én hibámból alakult ki ez az állapot. Örömmel és hálával veszem tudomásul, hogy mára rendeződtek a dolgok, jó viszonyt ápolok és sok esetben sikerrel együttműködünk az évek során jórészt kicserélődött temesvári és egyházmegyei kollégákkal.

Gyakran kérdezték tőlem: hogyan is mertem, mertük ezt az irdatlan munkát elvállalni? A teljes igazságnak megfelelően válaszoltam: egyszerűen nem tudtuk mire is vállalkozunk. Ha tudtuk volna, hogy tulajdonképpen mibe vágunk bele, kétségeim vannak affelől, hogy igent mondtunk volna Tőkés László püspök úr hívására. Ma már nincs jelentősége ennek, Isten sokszor úgy rendeli el, hogy ne legyünk a tudatában annak, amivel Ő megbíz. Meggyőződésem, hogy Ő ad erőt arra, hogy erőnk felül is teljesítsünk akkor, amikor erre van szükség. Hozzáadja a munkatársakat, esetemben a presbitériumot, gyülekezetet, áldott emlékü dr. Földváry Attila

Szabadtéri istentisztelet 2004-ben

mérnököt, most dr. Boros József építésvezető mérnököt, aki hihetetlen munkát végez éjjel-nappal a templomépítés ügyében. De az ökumenikus épület és a koncertterem felépítését eredményező uniós pályázataink lebonyolításában segítségünkre volt a Szórvány Alapítvány, Kása Zsolt és Kovács Katalin szakemberekkel. Jó érzés beszámolni arról, hogy ebben a csapatban mindenki szívügyének tekinti az építkezést, ezért tudjuk a közös ügy érdekében egymást buzdítani, lelkesíteni. Hatalmas dolog, amit megvalósítottunk. Meggyőződésem, hogy a két említett épületrész uniós forrásból való felépítése jelzésértékű lehetett a magyar kormány számára, hogy dolgozunk, minden adódó lehetőséget megpróbálunk, ha sok munkával is jár. Bizonyítottuk, hogy nem hagyjuk elveszni ezt a tervet, minden követ megmozgatunk annak érdekében, hogy más forrásokból is megszerezzük az anyagi fedezetet az építkezéshez.

A Zsoltárok könyvéből tudjuk, hogy „*Ha az Úr nem építi a házat, hiába dolgoznak azon annak építői.*” (Zsolt 127,1-2)

2004-ig folyamatos volt a munka, több épület alapjait beöntöttük, a földemekeket is. Amikor elfogyott a pénzünk, egyetlen fölépített emeletes épületszárnyunk „pirosban” állt, befedetlenül. Köztudott, hogy a lehangoló látvány mellett, a befedetlen, félkész épület ki van téve az időjárás viszontagságainak, folyamatosan romlik az állaga. Abban az időben, a kormányváltás miatt esélyünk sem volt magyarországi támogatáshoz jutni. Egy konferencián találkoztam az akkori gyulai református lelkipásztorral, aki arról tájékoztatott, hogy még 1989-ben gyűjtésbe kezdtek a temesvári lelkész, Tőkés László és gyülekezete megsegítésére. Az akkor jelentősnek számító összeg rendelkezésünkre áll a gyulai egyházközség bankszámláján, használjuk fel legjobb belátásunk szerint – mondta a kolléga. Ebből sikerült befedni az épületet, úgy, hogy a gyülekezet közmunkával segítette a tetőn dolgozó szakembereket. Meggyőződésem, hogy ilyen véletlenek nincsenek, csak a Gondviselés munkálkodásának tekintem ezt a váratlan segítséget. Hatalmas dolog volt ezt megtapasztalni.

Nehéz időszak következett, mert évekig állt a munka. Megfogalmazódott számos kétség, sokan elcsüggedtek, már nem látták értelmét a központ felépítésének. Éppen a presbitérium köréből felmerült a telek átadásának gondolata is. Azzal támasztották alá ezt az elképzelést, hogy

ez az óriási épületkomplexum nem a mi gyülekezetünk méreteire szabott, elég lenne nekünk egy sokkal kisebb, olcsóbban felépíthető templom és parókia, ahol kitűnően meglehetünk. Ráadásul lett is volna érdeklődő a terület iránt. Felkerestük Tőkés László püspököt is, aki a Magyar Ház példájával (2008-ban még remény se volt a Magyar Ház bármilyen módon való visszaszerzésére, de 2022. március elsejétől visszakerült közösségünkhöz) támasztotta alá érvelését, hangsúlyozva, hogy mindig fájó pontja lenne a közösségnek a templomközpont ügyének feladása. Végül is a püspök úr közbenjárásával sikerül anyagi forrást kapni arra, hogy a félkész épületben megfelelő istentiszteleti helyszínt és irodát alakítsunk ki. Sikerült kiépítenünk itt a fűtési rendszert is. Ennek megvalósításában mindig hálával gondolok boldog emlékezetű, néhai Fazekas András presbiterünkre és családjára, aki saját pénzéből fedezte a fűtési rendszer kialakításának költségeit. Ezzel óriási segítséget nyújtott nekünk, hogy berendezkedhesünk az új épületben, amelyben 2014-ig tartottuk az istentiszteleteket és a közösségi rendezvényeinket.

Újabb fontos állomásunk volt 2014. június 29-e, amikor a gyülekezet birtokba vehette az uniós pályázati forrásból felépített új épületet, ahol korszerű istentiszteleti helyszínt, irodát, vendégszobákat és a padlástérben

2014. F-épületszárny

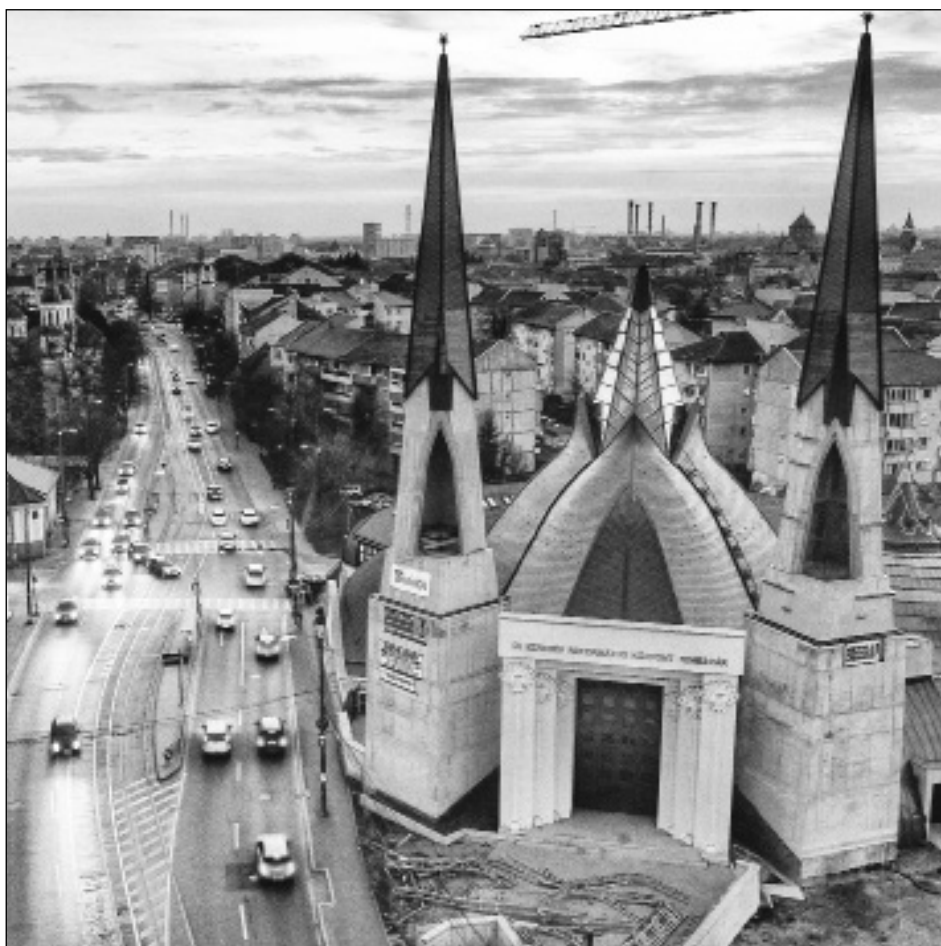

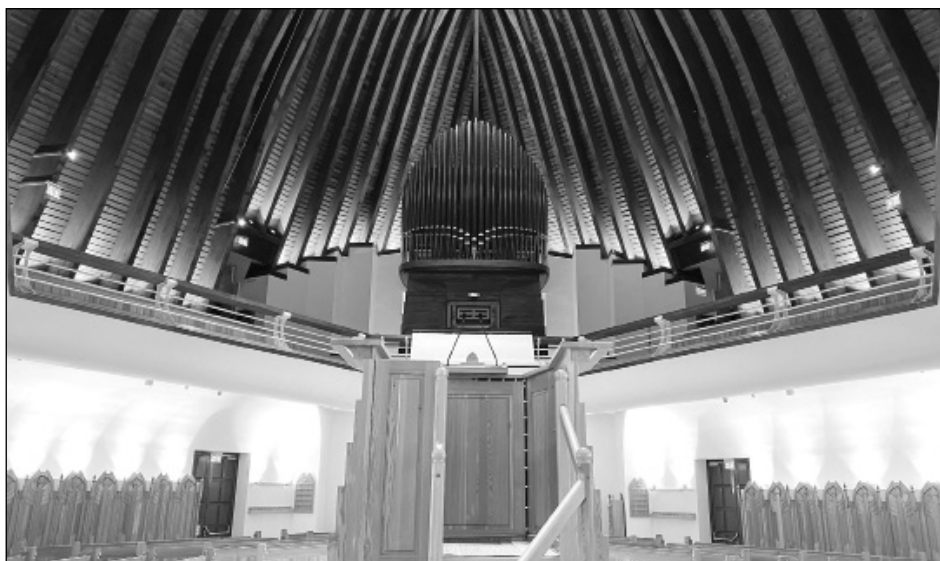
Új Ezredév kórus Szabó Gabriella karnaggyal

közösségi helyszínt, kiállítótermet hoztunk létre. Ugyanennek az épületnek alagsorában létrehoztuk a Magyar Klubot, itt számos rendezvényt szerveztünk nem csak a gyülekezet, hanem a temesvári magyar közösség számára is. Időközben az építőiparban lényeges változásokra került sor, kiderült, hogy a tíz-tizenöt évvel azelőtti tervek régi normatívák szerint készültek és elavultak, mindent újra kellett tervezni, ami komoly fejtörést okozott az újratervezéssel megbízott csapatnak.

Merthogy a sokáig alvó állapotban nyugvó épületkomplexum körül megmozdult valami. A Magyar Kormány látva, hogy EU-s támogatásokkal elmozdultunk a holtpontról, segítségünkre sietett. Újból felcsillant a remény, hogy álmunk valóra válhat. Nagy igyekezettel vágtunk bele ismét a munkába. Igazság szerint a templomközpont fokozatos, lépésről lépésre történő felépítése, némi módosításokkal ugyan, de számos jó elképzelés megvalósítására biztosított lehetőséget. Például volt időnk az épületek rendeltetésének eldöntésére: a koncertterem helyén eredetileg könyvtárat terveztünk, de időközben rájöttünk, hogy a fenntarthatóság szempontjából a koncertterem sokkal előnyösebb. Azóta bebizonyosodott a koncertterem hiánypótló jellege, ugyanis a Banatul Filharmóniával közösen és magunk is rengeteg zenei és egyéb egyházi-irodalmi-kulturális eseményt szervezünk. Folyamatos az érdeklődés eme kitűnő akusztiká-

val rendelkező termünk iránt. Az épülőfélben levő, reményeink szerint jövőre elkészülő konferencia-épületben viszont sikerült megfelelő helyet biztosítani a könyvtárnak is. Ennek az épületnek konferencia terme két szinkron tolmács fülkével ellátva, mintegy 180 férőhellyel, Temesvár egyik legelegánsabb és korszerűbb ilyen rendeltetésű terme lesz. Az alagsori helyiségek közösségi hasznosítására vonatkozó elképzelések is menetközben valósultak meg, raktárhelyiségek mellett kiállítótermeket, klubhelyiséget, konyhát alakítottunk ki. A 2022-ben elhunyt Szakáts Béla, neves temesvári szobrász 28 alkotásával – 2021-ben, még a művész életében – állandó tárlatot nyitottunk. A templomépület alagsorában egy 150 férőhelyes rendezvénytermet hoztunk létre, gyülekezeti és külsős események szá-

Orgona

mára. Látván, hogy Temesváron nincs egyetlen magyar vendéglő sem, döntöttük egy vendéglő kialakításáról a konferencia-épület alagsorában. Két épületszárnyunkban 13 vendégszobában összesen 36 személy összkomfortos elszállásolását tudjuk biztosítani. Mindezeket a központ fenntarthatósága érdekében döntöttük el. Amennyiben egy nekifutásra, pár év alatt, a terveknek megfelelően épült volna fel a templomközpont, a fentebb említett, fenntarthatóságot is szolgáló helyszínek kialakítására nem, vagy csak részben kerülhetett volna sor.

Éppen a temesvári népfelkelés 30. évfordulóján, 2019. december 15-én avattuk fel a tulajdonképpeni templomot.

Az építkezés folyamatában ez újabb mérföldkőnek bizonyult. A gyülekezetben is egyre erőteljesebben fogalmazódott meg a templom építése iránti igény. Akkor már huszonegynéhány éve építkeztünk. Kihasználva a lehetőségeket, három épületet befejeztünk, belaktunk, ám a templomnak még csak az alapja volt meg. Jogos volt az igény és elvárás a komplexum központi épületének felépítésére. Az évfordulóra sikerült befejezni a templomépületet és kijelenthetem, hogy a Makovecz-templom csodájára jár a fél világ. Ha rátekinünk a templom Béga felőli fő bejáratára, láthatjuk, hogy a zseniális építész tulajdonképpen egy diadalívet alakított ki. A diktatúrát

megdöntő népfelkelést elindító közösség diadalának, temesvári magyar, református közösség történelmi szerepének a szimbóluma, és emlékeztet a '89-es gyülekezet helytállására. Nem lehet ezt elégszer hangsúlyozni a fiatalabb nemzedékeknek. 2021. szeptember 19-én sikerült felszentelni gyönyörű, 26 regisztreres koncertorgonánkat, Sándor Péter csíkszétsimoni mester és munkatársainak alkotását. Ciurtin Viorel személyében sikerült egy olyan orgonista-kántort találnunk, aki magyar édesanyja révén vokálisan is vezeti gyülekezeti énekeinket, sőt, minden ünneptelen istentiszteleten egy-egy új éneket tanulunk.

Az elmúlt huszonöt év alatt úgy gondolom, három olyan fontos állomás is volt, amikor úgy éreztem, végig kell menni az úton, nem hátrálhatok meg.

Az első akkor volt, amikor 2008-ban megválasztott lelkészének a gyülekezet. Két érvénytelen szavazat mellett egyhangúlag választottak meg, ami óriási lelki elégtételt és megerősítést jelentett nekem. A következő hasonló, megerősítő érzés akkor következett be, amikor sikerrel zártuk az első uniós pályázatunkat és felépítettük az egyik épületszárnyunkat. Akkor azt éreztem, hogy fel fog épülni ez a központ. A templomszentelés pedig a harmadik megerősítő alkalom volt, egy kimagasló élmény. Hiszen

addig – huszonegy évig – jószerével csak másutt, vendég lelkipásztorként szolgálhattam szószékről.

Mióta felépült a templom, számtalanszor éreztem a látvány, a tér különleges kisugárzását. A hely szelleme megállít és áhítatra, imádkozásra indít mindenkit. Aki betér, Makovecz Imre építőművészetének lényegét érzékelheti: összekötni az eget a földdel, hogy az ember Isten közelébe kerülhessen.

2024. április 28-án ünnepelhettük meg gyülekezetünk megalakulásának 25. évfordulóját. Nagy öröm volt mindannyiunk számára, hogy ünnepi alkalmunkon – meghívásunkat elfogadva – Bogdán Szabolcs János, egyházkerületünk 2022-ben megválasztott püspöke hirdette az Igét, Józsué könyve alapján: „Egyetlen szó sem veszett el azokból az ígéretekből, amelyeket az Úr Izráel házának tett, mind beteljesedett” (Józs 21,45). Isten ránk is kiáradó szeretetéről biztosított, hiszen a jeles őszövetségi vezetőhöz hasonlóan mi is hosszú küzdelmek árán ugyan, de birtokba vehettük e földet, épületeinket. S hogy jövőnk is biztosított, arról a templomunk főbejárata fölött elhelyezett újszövetségi ige tanúskodik, Pál apostol tolmácsolásában: „Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk?” (Róm 8,31).

GAZDA ISTVÁN
lelkipásztor

2025 – AZ IFJÚSÁG ÉVE

Gondolatok az ifjúsági szolgálatról

„A fiatalok nem a jövő, hanem a jelen egyházának tagjai.” Ez mondat nagyközönség előtt 2013-ban, a mezőtúri Csillagpont Ifjúsági Találkózón hangzott el először. Azóta sokan sokféleképpen hangoztatták ennek üzenetét, valamint tulajdonították saját maguknak a mondatot is, és bár lassan több mint tíz év telt el, az ifjúsági munkát még mindig e mondat mentén lehet keretezni. Hogyan?

A fiatalok irányában végzett misszió mindig Krisztusra néz, és mindig egy gyülekezetben vagy közösségben történik. Vizsgáljuk meg ennek a mondatnak először a második felét. A bibliaórák, az alternatív közösségi alkalmak, az egymázmegyei vagy egyházkerületi találkozók, a táborok többsége mindig valamilyen egyházi háttérrel szervezőnek. Istennek hála az alkalmak száma egyre nagyobb és sokrétűbb. Egyházkerületünk ifjúsági missziójának legnagyobb akadálya sokszor inkább a fiatalok hiánya. Azonban olyan gyülekezetekben, vagy akár iskolai közösségekben, ahol jelen

vannak a fiatalok, szinte mindenhol van valamilyen számukra szervezett alkalom. Talán sokszor túlságosan is programorientáltak vagyunk és folyamatosan, rohamtempóban változó világunkban sokkal nehezebb olyan alkalmat tartani, ahol érvényesül a Példabeszédek könyvének útmutatása: „Neveld a gyermeket a neki megfelelő módon...” (Péld. 22,6). A szolgálattevők ma már inkább erre teszik a hangsúlyt, és az evangélium átadásának módszertanában igyekeznek megújulni. Ennek ékes példája az első olyan lelkésztovábbképző, amely kifejezetten ezzel a céllal szerveződött.

A gyülekezeti vagy iskolai alkalmak mellett említést kell tenni arról a szolgálatról, amely még konkrétabbá igyekszik tenni tételmondatunkat, vagyis, hogy a fiatal a jelen egyházának tagja. A KRISZ (Királyhágómelléki Református Egyházkerület Ifjúsági Szervezete) által szervezett munkatárs-képző (MKT) vagy a nagyrészt magyarországi ifjúsági szervezetek által tartott ifjúsági vezetőképzés (IVK) azt a célt szolgálják, hogy a képzésben részt vevő fiatalok aktívan tudjanak bekapcsolódni a gyülekezetek, vagy akár az egyházmegye, egyházkerület életébe. Kevés örömtelibb alkalom van annál, mint amikor az ifjúsági szolgálatban megéli valaki, hogy a fiatalok szólítanak meg fiatalokat az evangélium által.

És persze még említést kell tennünk magyarázó mondatunk első feléről. „A fiatalok irányában végzet misszió mindig Krisztusra néz.” Ez alatt nemcsak azt értjük, hogy a megszólítás központjában mindig az evangélium, mindig Krisztus áll, hanem egy sokkal fájdalmasabb igazságot is. A fiatal – bármennyire is szeretnénk – nem a miénk... Akármennyire is nehéz megélni, de ma már általánossá vált, hogy a gyülekezetek – kulturális és társadalmi elhelyezkedésük alapján – csak néhány évig „látják” a fiataalt. A fiatalok egyik közösségben confirmálnak, egy másikban járnak középiskolába, egy harmadikban egyetemre, és talán egy negyedik közös-

ségben telepednek le. Bármennyire is szeretnénk, sosem szabad pusztán magunkhoz – saját közösségünkhöz – kapcsolni őket, hanem úgy kell felragyogtatni számukra Krisztust, hogy bárhol is legyenek, mindig tudjanak hozzá kapcsolódni és kötődni. Éppen emiatt fontos az, hogy a falusi vagy városi gyülekezetekben, egyetemi missziókon, valamint nagyegyházi találkozások alkalmával mindig értsük: a fiatal a jelen egyházának a tagja bárhol is legyen, éljen éppen.

MIKLÓ ISTVÁN BOLDIZSÁR
lelkipásztor

RADNÓTI MIKLÓS

Himnusz a békéről

Te tünde fény! futó reménység vagy te,
forgó századoknak ritka éke:
zengő szavakkal s egyre lelkesebben
szóltam hozzád könnyüléptű béke!

Szólnék most újra, merre vagy? hová
tüntél e télből, mely rólad papol
s acélt fen szívek ellen, – ellened!
A szőlőszemben alszik így a bor

ahogy te most mibennünk rejtezel.
Pattanj ki hát! egy régesrégi kép
kisért a dalló száju boldogokról;
de jaj, tudunk-e énekelni még?

Ó, jöjj el már te szellős március!
most még kemény fagyokkal jó a reggel,
didergő erdők anyja téli nap:
leheld be zúzos fáidat meleggel,

s állj meg fölöttünk is, mert megfagyunk
e háboruk perzselte télben itt,
ahol az ellenállni gyöngé lélek
tanulja már az öklök érveit.

Nyarakra gondolunk s hogy erdeink
majd lombosodnak s bennük járni jó,
és kertjeinknek sűrű illatában
fáján akad a hullni kész dió!

s arany napoknak alján pattanó
labdák körül gomolygó gombolyag,
gyereksereg visong; a réteken
zászlós sörényű, csillogó lovak

száguldanak a hulló nap felé!
s fejünk felett surrog és csivog
a fecskefészkektől sötét ereszt!
Így lesz-e? Így! Mert egyszer béke lesz.

Ó, tarts ki addig lélek, védekezz!

HISTÓRIA

Az egyház élete az apostoli korban

Isten Fia emberré lett, elvégezte a mi megváltásunkat, majd visszament a mennyei dicsőségbe. Lássuk, hogyan követték Krisztust azok, akik közvetlenül az ő mennybemenetele után tartoztak az egyházhoz, és mit tanulhatunk meg tőlük?

Jézus mennybemenetele után a tanítványok nagyon árvának érezték magukat, mert nem volt velük szeretett Mesterük, aki tanácsolta volna őket. Ezért féltükben bezárkóztak egyik ismerősük, János Márk édesanyjának, Máriának a házába. A várakozás idejét azonban nem töltötték tétlenségben, hanem könyörögtek Szentlélekért, akit az Úr Jézus mennybemenetelekor megígért.

Eközben érkezett el a zsidók aratási ünnepe. Ilyenkor az volt a szokás, hogy az aratás első kévéiből sült kenyeret hálaáldozatul felvitték a templomba. Erre az ünnepre nagyon sokan jöttek el Jeruzsálembe zsidók és zsidó hitre tért pogányok (prozeliták) a Római Birodalom távoli vidékeiről is. Izráel akkor a római császár fennhatósága alá tartozott.

Az ünnep alatt különös dolog történt. Hirtelen heves szélvihar támadt, majd kettős tüzes nyelvek jelentek meg, ami a tanítványok szívét teljesen átjárta, és a gyáva, bezárkózó kicsi sereget bátor bizonyágtevővé, hitvallóvá tette. Most már félelem nélkül kimentek az ünneplő sokaság közé, amely a hatalmas szélzúgástól megzavarodva összefutott. Még inkább megdöbbentek, amikor az apostolok bizonyágtételét hallották a megfeszített és feltámadt Jézus

Krisztusról. A hallgatóság közül valaki felkiáltott: ha ez igaz, akkor most „mit tegyünk, testvéreim, férfiak?” (ApCsel 2,37) Péter apostol így válaszolt: „Térjete meg, és keresztelkedjete meg mindnyájan Jézus Krisztus nevében bűneitek bocsánatára, és megkapjátok a Szentlélek ajándékát.” (ApCsel 2,38) Akik hittek, azok megkeresztelkedtek, és az apostolokhoz csatlakozott azon a napon háromezer ember.

Így lett a zsidók aratás-ünnepe a Szentlélek Isten nagy aratásává. Mi keresztyének erre a csodálatos eseményre pünkösöd ünnepén emlékezünk. A megtért és megkeresztelkedett háromezer ember nem mind jeruzsálemi volt. Így ők a Birodalom távoli vidékeire is elvitték az evangéliumot, a jó hírt, hogy a Názáreti Jézusban földre jött Isten megváltó szeretete, és aki hisz őbenne, annak örök élete van. Ezáltal birodalom-szerzte kis gyülekezetek alakultak.

A jeruzsálemi gyülekezet élete példásan tiszta és egyszerű volt. Ez már önmagában is nagy vonzerőt jelentett a mindenből kiábrándult akkori világnak. Hogy milyen volt az ősgyülekezet élete, arról maga a Szentírás tudósít. Ezt olvassuk: „Ők pedig kitartóan részt vettek az apostoli tanításban, a közösségben, a kenyér megtörésében és az imádkozásban.” (ApCsel 2,42)

Ez azt jelenti, hogy az első gyülekezet olyan volt, mint egy nagy család, amelynek a feje Jézus, a családtagok pedig a gyülekezet tagjai. Ezt a közösséget a Krisztusba vetett hit tartotta össze. Igyekeztek Jézus életéről, tanításáról, kereszthaláláról és feltámadásáról minél többet megtudni. Ezért szorgalmasan eljárta az istentiszteletre, hogy az apostoloktól minél többet halljanak az Úr Jézusról. Ezeket az elbeszéléseket buzgó tanítványok följegyezték. Így alakultak ki lassan a Máté, Márk, Lukács és János szerinti evangéliumok.

Ezekhez később hozzácsatolták Pál apostol leveleit, a többi apostoli levelet, és a Jelenések könyvét. Már Kr. u. 150-160 körül készen volt a Biblia újszövetségi része is. Ettől kezdve az Ó- és Újszövetség, a teljes Szentírás lett a „hit és cselekedetek zsinórmértéke.” Ez azt jelenti, hogy csak azt fogadták el hiteles keresztyén tanításnak, ami megegyezett a Biblia tanításával. Az első keresztyének szükségét érezték annak, hogy az élő Istenbe és az Úr Jézus Krisztusba vetett hitüket a Szentírás mellett rövid hitvallásban is összefoglalják. Kezdetben ez a hitvallás egyetlen mondatból állt: *„Hiszem, hogy Jézus Krisztus Isten Fia, a Megváltó!”* Ezt egékszítették ki, és lett belőle a ma is használatos Apostoli Hitvallás.

Az első gyülekezet nemcsak hitközösség, hanem szeretetközösség is volt. Azt olvassuk az Apostolok Cselekedeteiről írott könyvben, hogy *„a hívők egész gyülekezete pedig szívében és lelkében egy volt. (...) Nem volt közöttük egyetlen szűkölködő sem, mert akiknek földjük vagy házuk volt, eladták azokat, az eladott javak árát pedig elhozták, és letették az apostolok lába elé, azután szétosztották mindenkinek, ahogyan éppen szükség volt rá.”* (ApCsel 4,32.34-35) Később az üldözések nyomán a jeruzsálemi gyülekezet elszegényedett, és kezdett szükségét látni. A többi gyülekezet ezt nem nézte tétlenül, hanem adakozott a jeruzsálemi gyülekezet szegényeinek megsegítésére. A diakónusok feladata volt a gyülekezet anyagi ügyeinek az intézése (az adományok összegyűjtése és szétosztása) és a betegek látogatása. Az apostolok így megmaradhattak az imádkozás és az ige szolgálata mellett.

Az első gyülekezetek teljesen önálló életet éltek az apostolok által megbízott felügyelők vezetésével. Ezeket presbitereknek nevezték. A feladatuk az volt, hogy hirdessék és tanítsák az igét, felügyeljék és pásztorolják a gyülekezetet, a jó rendet fenntartsák, az egyházi fegyelmet gyakorolják, és a keresztyén hit tisztasága felett őrködjének. A hit és a szeretet gyakorlásának közös alkalma a gyülekezeti istentisztelet volt. Ez nagyon egyszerű volt: közös énekléssel kezdték, majd a Biblia ó- és újszövetségi részeinek felolvasása és magyarázása következett, amit közös imádkozással zártak le. Az úrvacsorát eleinte ülve vették, a bort és a kenyeret kézről-kézre adva emlékeztek az Úr halálára. Az első keresztyének Jézusba vetett hitét és felebaráti szeretetét csodálattal szemlélték a kívülállók is.

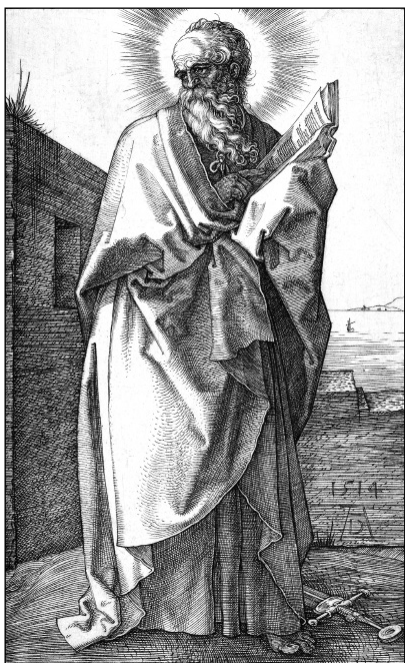
A jeruzsálemi gyülekezet kezdetben békében élt, hiszen nem különült el a zsidóságtól. Ezután is buzgón látogatták a templomot minden szombaton, emellett a hét első napján, vasárnap az Úr feltámadására emlékeztek, és házaknál is összegyűltek istentiszteletre. Máságuk azonban nemsokára feltűnt, mert a keresztyének azt vallották, hogy a názareti Jézus az Istentől megígért Messiás. Ezt a zsidóság egy része elutasította, és fanatikusan üldözni kezdte Jézus követőit. Ez az üldözés kezdetben egyes személyek ellen irányult, később azonban kiterjesztették az egész gyülekezetre. Ami érdekes, hogy ezek az üldözések egyáltalán nem gyengítették meg a Krisztus-hívőket, hanem ellenkezőleg: megerősítették. Még szorosabbra zárták soraikat, még jobban összetartottak. A városból elmenekült keresztyének pedig messze vidékre elvitték az evangéliumot, és hirdették más népek között is.

István, a jeruzsálemi gyülekezet egyik diakónusát a zsidó nagytanács megkövezésre ítélte. Ő lett az első keresztyén vértanú. István megkövezése jeladás volt a gyülekezet elleni általános támadásra. Házról-házra járva fogdosták össze a védtelen keresztyéneket, és akit elfogtak, azt megkínozták és börtönbe vetették. Különösen egy Saul-Pál nevű ifjú farizeus tűnt ki vakbuzgóságával. Az üldözés miatt a Krisztus-hívők elmenekültek a városból, az apostolok pedig egy időre elrejtőztek. Amikor Saul már egyetlen keresztyént sem talált Jeruzsálemben, a főpap engedélyével és megbízásából fegyveres katonaság élén Damaszkuszba indult, hogy az odamenekült keresztyéneket összegyűjtse, és megkötözve vigye Jeruzsálembe. Gonosz tervét keresztül is vitte volna, ha a megdicsőült Krisztus nem áll elébe a damaszkuszi úton.

Mi történt Saullal a Damaszkuszba vezető úton? Valami olyasmi, mint amikor egy váltót átállítanak, és a vonat más irányba robog tovább. A kocsik maradnak ugyanazok, de a haladás iránya megváltozik. Akinek az életébe Isten hatalommal beleszól, az ugyanilyen irányváltozást él át azóta is. Az apostol „pálfordulása” nem azt jelentette, hogy mostantól kezdve új nevet kapott. Megvolt neki kezdettől mindkét neve: a héber Saul és a latin Pál, mivel zsidó és római polgár is volt. Hanem azt jelentette, hogy komolyan vette: Jézus az, akinek őt a tanítványai hirdették, Isten Fia, a megígért Messiás, és attól kezdve neki akart engedelmeskedni.

Pál korábban, mint farizeus meg volt győződve arról, hogy a mózesi törvény ismerete és megtartása teszi az embert Isten előtt tökéletessé, az üdvözt. Amikor megismerte Krisztust, és megvilágosodott előtte az ő személyének, halálának és feltámadásának a titka, teljesen megváltozott a gondolkodása. Később ezt írta Efézusba: *„Hiszen kegyelemből van üdvössétek hit által, és ez nem töletek van: Isten ajándéka; nem cselekedetekért, hogy senki se dicsekedjék.”* (Ef 2,8-9) Tehát az üdvösségre nézve a „törvényből, cselekedetek által” helyett az lett a hitvallása, hogy *„kegyelemből, hit által.”* Majd később a reformáció is ezt az igazságot tűzte a zászlajára. Pál, mint az apostoli kor legeredményesebb misszionáriusa, üldözőből üldözötté lett. Élete végéről sem az Apostolok Cselekedeteiről írott könyv, sem más bibliai irat nem szolgál pontos adatokkal. Biblián kívüli források szerint Rómában szenvedett vértanúhalált Néró császár uralkodása idején, valamikor Kr. u. 64-67 között. Mivel római polgár is volt nem feszítették keresztre, hanem bárdal végezték ki: lefejezték Krisztushoz való hűségéért.

Pál már a szolgálata elején felismerte, hogy Isten őt nemcsak a zsidókhoz küldte, hanem a nem-zsidókhoz is, s hogy ők éppúgy lehetnek Krisztus követői, mint a zsidók. Így lett ő a pogányok apostola. Ezzel a keresztyén-

ség kilépett a zsidóság köréből. Viszont bárhol is járt Pál, első útja mindig a helyi zsinagógába vezetett. Nem tagadta meg népét és atyái hitét, sőt mindenekelőtt velük szeretne volna megismertetni az evangéliumot. Ezt írta a Rómába írt levelében: *„Mert azt kívánom, hogy inkább én magam legyek átok alatt, Krisztustól elszakítva, az én testvéreim, az én test szerinti rokonaim helyett, akik izraeliták...”* (Róm 9,3)

Pál az emberek evangelizálására semmi más eszközt nem használt, csupán Isten ígét hirdette. Ezen belül is Krisztus kereszthalálának és feltámadásának a jelentőségéről beszélt mindig.

Hirdette, hogy csak Krisztusban van üdvösség, a vallásosság és a jóra törekvés nem szabadíthat meg a bűnből és a kárhozatból. Isten Pál igehirdetését megerősítette jelekkel és csodákkal, személyét pedig védelmezte. Nagyon sokat kellett szenvednie elsősorban honfitársai ellenállása, gáncsoskodása, gyűlölete miatt. Isten azonban mindannyiszor megőrizte őt, mert még feladat várt rá. Mindig az a csöndes bizonyosság volt az apostolban, hogy amíg Isten használni akarja, addig nem halhat meg. Ha pedig már elvégezte küldetését, boldogan megy haza megváltó Krisztusához.

Összegezve

Az egyház a Krisztus-hívók közössége. Te tagja vagy-e már ennek a hit-közösségnek, nemcsak papíron, mint egyházközségi tag, hanem hit által, mint egyháztag, Krisztus testének tagja?

Az aratás ünnepén megtért és megkeresztelkedett hívók Jeruzsálemből távoli vidékekre is elvitték az evangéliumot, és ezáltal birodalom-szerte kis gyülekezetek alakultak. Te az egyház szolgáló, biznyságtevő tagja vagy már, akin keresztül terjedhet az evangélium a családban, a gyülekezetben, és azon kívül?

Az első keresztyén gyülekezetet a Jézusba vetett hit és a felebaráti szeretet jellemezte. A családunkról és a gyülekezetünkéről elmondható-e, hogy hit- és szeretetközösség vagyunk? Ha igen, ez nyilvánvaló-e a kívülállók számára is?

Az üldözések nem gyengítették meg a jeruzsálemi gyülekezetet, hanem megerősítették. Mi hisszük-e, hogy amíg Istennek e földön terve van velünk, addig nem halhatunk meg, elpusztíthatatlanok vagyunk? Pál apostolhoz hasonlóan, tudunk-e ebben a bizonyosságban élni és szolgálni, vagy ha kell, Krisztusért szenvedni és meghalni?

Válaszoljunk most őszintén ezekre a kérdésekre. Tartsunk bűnbánatot, és igazítsuk az életünket Isten igéjéhez! Legyen számunkra követendő példa az első keresztyének élete, szolgálata és gyülekezete.

BOGYA MIKLÓS
lelkipásztor

A Lorántffy Zsuzsanna Egyházi Központ múzeumterme

1692. június 6-án, 32 esztendő megszállás után hagyta el a török Nagyváradot, de még 90 esztendőnek kellett eltelnie, hogy református prédikátor hirdesse Isten Igéjét. 1784. január elsején megtartott istentisztelet után Keresztesi József így nyilatkozik: „az istentisztelet Váradon megkezdődött 123 esztendő és 4 hónapok múltával”. A török megszállás

több mint három évtizede alatt Várad közigazgatását 12 pasa látta el, akik a keresztyén templomokat földig rombolták.

Az olasz református templomban, mely a türelmi rendelet után elsőnek épülhetett fel, 1787. november 18-án tartották meg az első istentiszteletet. A halál árnyékának völgyéből kikerült váradi reformátusság Isten kegyelméből megkezdhetette az újraépítést fizikai és lelki értelemben egyaránt. Mindezek ismeretében elmondhatjuk, hogy a Királyhágómelléki Református Egyházkerület múzeuma méltó helyre került az olasz templom szomszédságában.

A Nagyvárad-Olaszi Református Egyházközségben 1996. augusztus 6-án, a III. Magyar Református Világtalálkozókor felavatott Lorántffy Zsuzsanna Egyházi Központ tetőterében kialakított múzeumterem egy templombelsőre hasonlít. A magával ragadó szakrális környezet áhítatra, imádságra, Istenhez való fordulásra ösztönzi a látogatót. A Partium egyik legszebb református terme nemcsak a múzeumnak ad otthont, hanem számtalan egyházi és kulturális esemény színhelye is.

A múzeumba belépve szembetűnik a 18. század első felében (1729–1736) épült szilágysomlyói református templom nagyméretű fotója, amelyen a partiumi (királyhágómelléki) református templomok jellegzetes tulajdonságai láthatók: világos színű bútorzat és kazettás mennyezet. A kazettákat általában szakrális, asztrális és a folklórhoz tartozó motívumokkal, tehát bibliai témájú rajzokkal, csillagképekkel, állatövi jegyekkel és a népművészetből vett ornamensekkel díszítették. A múzeum álmennyezete (kazettás mennyezet) nemcsak egy falusi templombelsőt mintáz, hanem akusztikai szempontból is fontos szerepet tölt be.

Az oldalsó tárlókban lévő kegytárgyak nagy része az olasz egyház-község tulajdona, néhányat más egyházközség kölcsönzött. Itt található a Váradi Biblia egy példánya. Az 1629. június 17-i váradi zsinat elhatározta, hogy a lelkészek akár személyes javaik eladása árán szerezzenek be maguknak saját Bibliát. Margitai Láni Péter tiszántúli püspök, a korábbi huszti lelkész, majd máramarosi esperes és lelkésztársai így fogalmazták meg az elvárásokat: „amelyik lelkésznek subája van, de Bibliája nincs, azt el kell venni, s annak árán Bibliát kell szerezni. Ha pedig sem subája, sem Bibliája, hivatalától meg kell foszta-

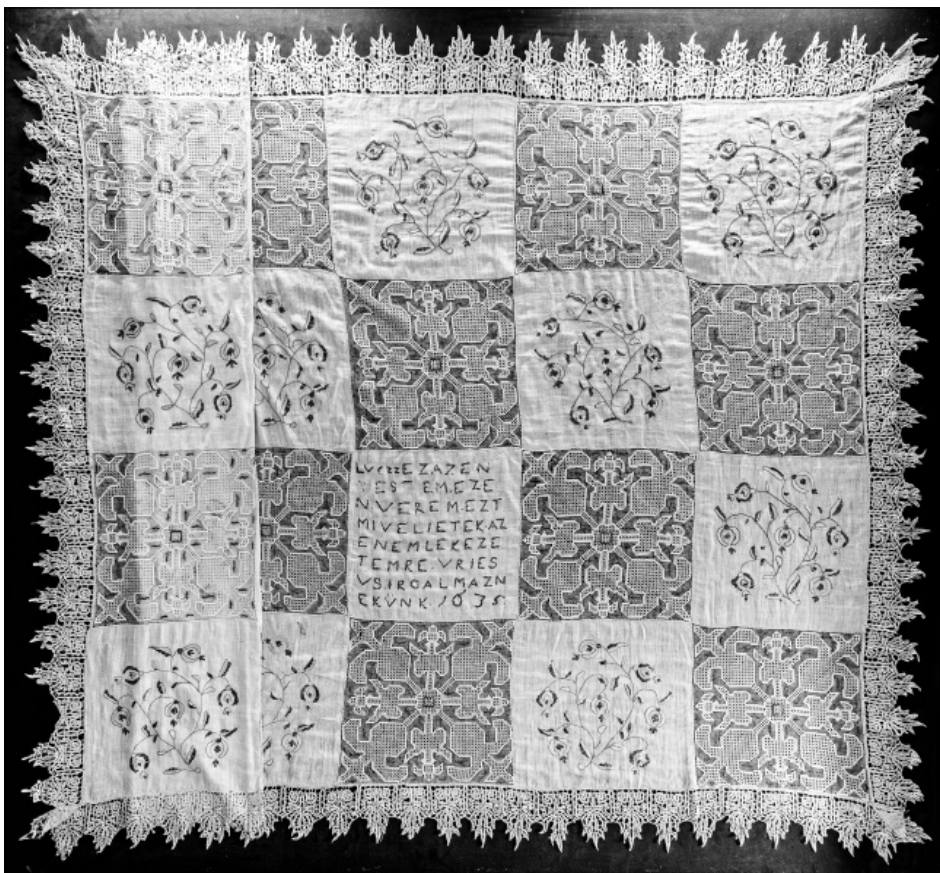
ni.” Szenczi Kertész Ábrahám a Hoffhalter-féle nyomda örökségébe lépett, a 16–17. században óriási nyomdatechnikával rendelkezett Nagyvárad, a nyomda már készen állt a várban arra, hogy kinyomtassák a Bibliát. A Bethlenek és Rákócziak támogatásával hozzáfognak a Biblia nyomtatásához, 1659-ben. A Váradi Biblia szövegének revideálása, és főként a híres széljegyzetek id. Köleséri Sémuel nevéhez fűződnek. Köleséri 1654-1657 között Németalföldön és Angliában tanult, majd 1657 őszétől a váradi főiskola tanára lett. Váradi rektorsága idején kezdik nyomtatni a Bibliát, amelynek előkészítő munkálatairól így ír: „Örömmel említem a Magyar Biblia körül való forgolódásomat is, amelyben az Eredete szerint való nyelveknek segítségével által egynéhány száz Sz. Írásbeli helyeket restituáltam, az utódszori Editioban, melyről jó lelkiismerettel bizonyosságot tehet a Magyar és Erdélyországi Reformata Ecclesiák hasznára született szerény Thypographus Szenczi Ábrahám Uram Váradon.”

Mikor az Újszövetség elkészült, akkor támadt az országra a török. 1660-ban elfoglalták a várat, a védők készek voltak feladni a feltétellel, hogy a török szabad elvonulást enged a kinyomtatott lapoknak, a nyomóformáknak és a nyomdászoknak. Sem azelőtt, sem azóta a Biblia nem volt tárgya egyetlen háborút vagy csatát lezáró egyezménynek sem. Társzekerekre pakolták és elindultak Debrecen felé. Korábban már oda menekült az 1557-ben alapított Váradi Schola, melyet Luther Márton wittenbergi iskolájának példájára szerveztek meg. A váradi iskola tanárai és könyvtára így gyarapította a Debreceni Kollégium hírnevét. A török nem állta szavát, mert Székelyhídnál megtámadta őket, a társzekerek Kolozsvárra menekültek. Ezért írja a belső címlapon az iktári Bethlen

(Bethlen Gábor) család címere alatt: „Váradon kezdettetett nyomtatása a veszedelem előtt és elvégeztetett Kolozsváratt Szenci Kertész Ábrahám által 1661-ben.” A Várad Biblia 1661-től 1882-ig, számtalan kiadást ért meg. 220 évig ez a Biblia volt a lelkészek kézikönyve.

A református templomok úrasztali borospoharai és kenyérsztó tálai szinte kivétel nélkül ezüsből készültek. Gyülekezeteinkbe a 17–18. században az erdélyi szász ötvösműhelyek készítményei mellett számos debreceni ötvösmunka is eljutott, amint azt a Nagyvárad-Olaszi egyház-község két hólyagos kelyhe és kenyérsztó tányérja mutatja, amelyek a 18. század legkedveltebb debreceni ötvösének, Büttösi II. Istvánnak a művei. Az ónból készült úrvacsorai boroskannák is többnyire erdélyi szász kanna-

Lorántffy Zsuzsanna terítője (Torkos Márk Erik fotója)

gyártók munkái, de távolabbról, egy prágai műhelyből is került ónkanna a Partiumba. Az úrasztalra kerültek ezek mellett a népi fazekasság emlékei, a nagyméretű ólommázás úrvacsorai cserépkorsók és kannák.

A Partiumi Református Múzeumban több úrihímzéses úrasztali terítő is látható. Készítőik a finom vászon vagy keletről származó patyolat alapra aranszállal hímeztek. Szemügyre vehető, hogy a terítőknek nemcsak a mintája, hanem a varrástechnikája is művészi, hiszen a nehéz aranszál nem húzta össze az anyagot. A kiállított terítők nagy része a 18. századból származik. Egy 19. századi négyzetes beosztású terítő mintázatában a városi világ díszítőelemei jelennek meg. A fenti emlékeken kívül a gyűjtemény sok értékes korai nyomtatványt és nagyszámú ritka pecsétnyomót őriz.

Lorántffy-terítő

A hagyomány szerint Lorántffy Zsuzsanna fejedelemasszony saját kezűleg készítette ezt a nagyméretű terítőt a váradi eklekziának. A terítő 12 igen szép kivitelű recetáblából és 12 skófiummal és selyemmel hímzett lenvászonarabból tevődik össze, amelyek ez utóbbiakon az úrihímzés kedvelt, féloldalas-leveles-gránátalmás ága jelenik meg. A fejedelemasszony kegyességére vall, hogy az egyik kockába belehímmezte az úrvacsora Lukács evangéliumában olvasható szereztetési igéjét: „EZ AZ ÉN TESTEM, EZ ÉN VÉREM, EZT MÍVELIÉTEK AZ ÉN EMLÉKEZETEMRE, UR IESUS IRGALMAZ NEKÜNK, 1635.” A terítőt 1660-ban a törökdúlás elől az ótordai templom kincstárába menekítették sok más kegyszerrel együtt. Az 1920-as években egy levéltári leltár alkalmával döbrentek rá, hogy Ótordán van, és visszahozták. A kommunista diktatúra alatt páncélszekrényében őrizték, ezért nem vitték el Bukarestbe. 1989-ben ismét tudomást szerzett róla a nyilvánosság.

DÉNES ISTVÁN LUKÁCS
lelkipásztor – főjegyző

GÁRDONYI GÉZA

Írás a Bibliába

– Az Újszövetség Könyve elé –

Ez a könyv a könyvek könyve,
Szegény ember drágagyöngye.
Égi harmat lankadtaknak,
Világosság földi vaknak.
Bölcsességnek arany útja:
Boldog, aki rátalál!
Szomjas lelkek forrás-kútja,
Hol pohárral Krisztus áll.

Ez a könyv az örök törvény,
Királyon lánc, rabon napfény,
Tévelygőnek hívó harang,
Roskadónak testvéri hang.
Elhagyottnak galambbúgás,
Viharvertnek ereszet,
Haldoklónak angyalsúgás:
„Ne félj: fogd a kezemet”

Gyermekek is: „Mily szép rege”,
Bölcsnek: „Rejtelmek tengere!”
Fal, – s túl rajta élő hangok,
Köd, s benn zengő hárfák, lantok.
Templomok közt legszebb templom:
Csak megnyitom s benn vagyok.
Ablakán a Paradicsom
Rózsáira láthatok.

Minden fakul, minden romlik,
Márványvár is összeomlik.
Bíborleplek ronggyá málnak,
Dicsőségek füstbe szállnak.
Csak ez a könyv nem tér porba,
Mintha volna élő lelke!...
Ez a könyv a Mózes bokra:
Isten szíve dobog benne.

A 20. századi erdélyi „gályarabok”

„Mert nem félelemnek lelkét adott nekünk az Isten.” 2Tim 1,7

1956. október 24-én a nagyváradai Klasszikus Magyar Líceum X. B osztályában történelem óra volt. Az osztály csöndben, felállva üdvözölte a belépő tanárt, András Gusztávot. „Ma nem ebből a könyvből tanulunk,” tette le a Románia történelme tankönyvet a tanár úr, „ma a szomszédban testvéreink vérrel írják a történelmet, rájuk emlékezünk.” A következő napokban diákjaival egy perces néma felállással emlékezett az elesett hősökre – így idézte fel azoknak a napoknak az emlékét az egyik tanítvány, a negyven éve Amerikában élő orvos. A történelem szakos tanár igen drága árat fizetett ezekért a megemlékezésekért, pár héttel később letartóztatták, 1957-ben hétévi börtönre ítélték, 1963-ban térhetett haza Nagyváradra. Néhány nap múlva egyenként hívták a diákokat, igyekeztek kiszedni belőlük, mi is történt az órán, mi hangzott el. Bár tudták, hogy valaki közülük besúgta a történeteket, mégis azt mondták, hogy vették a következő leckét, tanultak, ahogy mindig. Azt azonban csak később tudták meg, hogy különböző nagyváradai iskolák diákjaiból azokban a

napokban megalakult egy titkos szervezet, a Szabadságra Vágyó Ifjak Szervezete (SzVISz) azzal a céllal, hogy ha kell, segítsék a magyarországi forradalmárokat, vagy ahhoz hasonló megmozdulásokban vegyenek részt. Később, 1958-ban feloszlottak anélkül, hogy bármilyen akcióban részt vettek volna, de néhányan titokban vadregényes körülmények között találkozgattak, az eseményekről beszélgettek. Egyik ülésükön iskolájuk másik nagyon népszerű tanára, dr. András Ágoston elnökölt. 1960-ban kezdődött meg a letartóztatásuk, a szekuritáté mintegy 400-500 személyt hallgatott ki, olyanokat, akik a szervezkedés idején 15-16 évesek voltak. Ötvenkilenc személyt ítéltek el összesen 540 évre. Dr. András Ágoston tanár úr is vádlott volt az ördögien megszervezett koncepciók során, a tanóráján tett kijelentéseiért, és azért, mert elmulasztotta diákjait feljelenteni „államellenes” cselekedeteikért, sőt azokban maga is részt vett. tizennyolc év kényszermunkára, tíz év jogfosztottságra ítélték, és huszonöt évre eltiltották a tanítástól, 1964-ben szabadult. A diktatúra bukása után még taníthatott az 1990 után elindított nagyváradi Sulyok István Református Főiskolán (a mai Partiumi Keresztény Egyetem jogelődje). Talán kevesen tudják, hogy ez az egyetem az 1921-ben több mint kétszáz ezer híve által püspökké választott Sulyok István kezdeményezésére jött létre. 1937-ben avatták fel az akkor Keresztény Református Egyetemet, melynek létrehozásához a pénz legnagyobb részét az 1958-ban kivégzett Sass Kálmán gyűjtötte össze Svájcban és Magyarországon.

Az üldöztetés nem 1956 véres őszén, hanem már a második világháború után elkezdődött. A kommunista párt azonnal a hatalomátvétel után megrajzolta az ellenségképet: ez reakció, emez a nép ellensége, amaz szabotőr, később kulák, hazaáruló, kém. Ezeket mind ki kell iktatni a népi hatalom nevében! Aki a legkisebb dologban is másként mer gondolkodni, az osztályellenség! Magyarország 1956-os szabadságharca újabb lendületet adott az osztályellenség felszámolásának. Egyetemi és főiskolai, középiskolai tanárokat, diákokat, teológiai hallgatókat, minden rendű és rangú értelmiségieket siettek letartóztatni a forradalom leverése után. Ma már tudjuk, hogy a leszámolás Romániában kegyetlenebb volt, mint Magyarországon. „Illyés Gyulának az Egy mondat a zsarnokságról című verséért nem kellett súlyos börtönbüntetést elszenvednie, ám versének

kolozsvári lemásolói több esztendei szabadsággal fizettek” – írja Bustya Dezső az Akik imádkoztak üldözőikért című kötetben.

Azoknak, akik azt vallják, hogy a jövőt kell nézni, nem a múltat, idézzük fel Garay János költő szavait: „Csak törpe nép felejthet ős nagyságot / Csak elfajult kor hős elődöket. / A lelkes eljár ősei sírlakához, / És gyújt régi fénynél új szövétneket.”

Pillantsunk vissza 1675-re, amikor Nápolyba megérkeztek a gályarabságra szánt magyar prédikátorok, azóta is a hithez való ragaszkodás szimbólumai. Az elindított kilencvennégyből már csak negyvenegy volt életben a tiszteletes és tudós prédikátorok közül, a többi belepusztult az embertelen körülményekbe. Mikor végül a holland (németalföldi) admirális, Ruyter Mihály kiszabadította őket, már csak 26-an éltek. Voltak, akik úgy gondolták, a bécsújhelyi érsek, Kollonich Lipót által fejenként 50 aranyért gályarabnak eladott magyar prédikátorokat úgyis hamarosan elnyelik a tenger hullámai, és amit képviselnek, hamar feledésbe merül. Ha megverik a pásztort, elszéled a nyája. De nem számolt a jó érsek valamivel, a hittel és a hűséggel, így aztán megmaradt a magyar protestantizmus, és mindig születtek új és új pásztorai a nyájnak. És ha a 17. században Kollonich érsek jelentette a veszedelmet a Habsburg ellenreformáció védelmében a magyarok számára, a 20. században új erők soha nem látott gyűlölettel indultak Moszkvából hű szolgálattal koldussá és hitetlenné tenni Európa egyik felét.

Koncepciós perek

Romániában a hatalmi elit, a pártvezetés és a mindkettőt kiszolgáló szekuritáté a magyar forradalom napjaiban szinte megbénult a félelemtől, hogy a forradalmi eszmék átterjedhetnek Romániára is. Különösen nagy volt az éberség a magyar határ menti területeken, Biharban, az Érmelléken, ahol nagyszámú magyarság élt. November 4-e után a páni félelem elmúlt, a kapkodást kidolgozott stratégia váltotta fel, annak a felismerése, hogy itt az idő és az alkalom, végleg le lehet számolni a még szabadlábban levő erdélyi magyar értelmiségi réteggel, másként gondolkodó munkásokkal, egyetemistákkal. Most lehet leszámolni a végleg felosztott magyar

**Bogáti Sándor 1943-ban készült
festménye Sass Kálmánról**

történelmi pártok vezető személyiségeivel, volt tagjaival, a „magyar fasiszta szervezetek” szimpatizánsaival, azokkal, akik a két világháború között revizionista nézeteket hangoztattak. Az egyházak képviselőire is le kell csapni, elhurcolni, elítélni őket, szétverni a hívek közösségét, halálos ítéletet hozni, megfélemlíteni az embereket. Leszámolni az „ellenséges elemekkel.”

1957. január 17-én a román belügyminisztérium operatív parancsot adott ki arról, hogy ellenőrzés alá kell vonni minden ellenséges múlttal rendelkező személyt, és ellenük eljárást kell

indítani. Ez a 70. számú parancs tehát szabadkezet adott gyakorlatilag mindenhez. Kezdődhettek a leszámolások.

Kik voltak ezeknek a koncepciók pereknél a kiszemelt fővádoltjai, kik kapták a halálos vagy életfogytiglani ítéleteket, kiket küldtek 25 éves kényszermunkára, kiket szántak eleve éhhalálra a Duna-delta mocsaraiban?

Sass Kálmán 1904. április 17-én született Gálospetriben, az Érmellék egyik településén. 1915-ben árván maradt a család, a kisbirtokos édesapa Doberdónál elesett, és a tizenegy éves fiúra ezzel szinte családfői szerep hárult: gondoskodott öccseiről, és gazdálkodó özvegy édesanyja mellett szántott, vetett. A máramarosszigeti, majd nagykárolyi piarista gimnázium után a Kolozsvári Teológiai Intézet hallgatója volt, majd Baselben és Stuttgartban képezte tovább magát. Ki gondolta volna akkor, hogy megszerzett nyelvtudása – megtanult németül, olaszul, franciául – és külföldi útjai egy majdani örült korban vaskossá növesztett szekuritás dossziéjában, mint vádpontok szerepelnek. Ez időben a tudós teológus a svájci kantonok modelljét tekintette követendőnek Erdélyben is. Ez később

a perében kimerítette a hazaárulás bűnét. Hiába tartalmazta erről szóló dolgozata már címében is, hogy mindezt a szentistváni Magyarország határai között látná megvalósíthatónak, a Román Központi Tanács vezetői egy lehetséges erdélyi autonómiát csak a román királyságon belül tudtak elképzelni még a harmincas években is. Mindazok, akik Sass Kálmánhoz hasonlóan gondolkodtak az erdélyi kérdés méltányos megoldásáról, konfederációban, szövetségi államkeretben látva a megoldást, 1956 után találkoznak majd a szekuritaté büntetőneveiben: dr Dobai István, Szoboszlai Aladár és mások...

Sass Kálmán Svájcban ismerkedett meg a Welty családdal, akikkel igen szoros baráti kapcsolatot ápolt, szinte családít, de a későbbi házkutatásnál megtalált Welty-levelek szolgáltatnak majd bizonyítékot ahhoz a vádhoz, hogy „kémkedett a nyugati imperialista államoknak.”

A harmincas évek közepétől már figyelmeztetését a román Sziguranca (államvédelmi szerv), 1939-ben le is tartóztatják, irredentizmussal vádolják, az Erdélyi Magyar Önvédelmi Szervezet, ismertebb nevén a Rongyos Gárda tagságával gyanúsítják. A börtönben súlyosan bántalmazták, majd több katolikus és protestáns lelkész kollégájával kiutasítják Erdélyből, ahová csak 1940 őszén, a második bécsi döntést követően térhetett vissza. Egy kényszerű évet töltött Magyarországon, de az 1957-1958-as perében ezt az évet a szekuritaté a „horthysta kémtevékenység” való beszüntetésének tekintette.

Visszatérte után Sass Kálmán Érmihályfalva spiritus rektora lett, a tehetséges környékbeli gyerekeknek gimnáziumot, internátust hozott létre, külön nyomdát szerzett a református egyházközösségnek, kiadott egy tanulmányt az iskolák fontosságáról **Elvész a nép, mely tudomány nélkül való** címmel.

Sass Kálmán

Az EMKE (Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület) egyik helyi szervezője volt, ONCSA-házakat (Országos Nép- és Családvédelmi Alap) építtetett a sokgyermekes érmihályfalvi családoknak. Ezek a cselekedetei később a „románellenesség” vádját hivatottak bizonyítani, az EMKE ugyanis a kommunista Romániában magyar nacionalista szervezkedésnek számított. A románellenesség főbenjáró bűn volt, a mindenkori román hatalom fennen hangoztatta, hogy ezrediglen megbosszulja a nemzetén esett legkisebb sérelmet is.

Sass Kálmán és családja

1944 őszén egy repülő szovjet partizánosztagot dobott le Érmihályfalva határában, a csoport tagjai magyar hadifoglyok voltak, akiket diverziós cselekedetekre képeztek ki szovjet lágerekben. A német és magyar egységekkel vívott tűzharcban a partizánok egy kivételével elestek, az ő életét Sass Kálmánék megmentették. A megmentett partizán, Maléter Pál később az 1956-os forradalom és szabadságharc honvédelmi minisztere lett. Maléter a háború után két levélben is megköszönte életét Sass Kálmánnak. Miután azonban 1956. november 3-án este Malétert Tökölön, a szovjet hadsereg főhadiszállásán letartóztatták, és 1958-ban kivégezték, ezek a levelek Sass Kálmán számára súlyosbító körülményt jelentettek.

A háborút követő években a folyamatos zaklatásnak kitett érmihályfalvi lelkész „bűnlajstroma” egyre nőtt, bűnéül rótták fel az 1944. augusztus 23-i királyi puccsot követő „hazaáruló”, „román- és rendszerellenes” kijelentéseit, de olyan emberbaráti cselekedeteit is, mint az 1946-1947-es erdélyi szárazság idején befogadott óromániai gyermekek ügyét is. Tudniillik, az ötgyermekes lelkészcsalád befogadott négy éhező román gyereket, ezek hónapokig ott éltek a családban, rákaptak a magyar szóra,

mindezért később a vád „sovinizmus” volt, mert nem biztosították nekik az akkor még színmagyar Érmihályfalván a román környezetet. Ebben az volt a legszomorúbb, hogy a későbbi perben a felnőtté vált hajdani egyik gyermek ezt a bíróság előtt tanúsította.

Azzal is vádolták Sass Kálmánt 1946-ban, hogy a Magyar Ellenállási Mozgalom egyik fontos résztvevője volt, segítette az információk átjutását a határon. Ennek a mozgalomnak a tagjait a negyvenes évek második felében különböző koncepciós politikai perekben súlyos évekre elítélték, köztük Márton Áront, Csögör Lajost, Jordáky Lajost, Teleki Ádámot. Magyar reakciós csoportnak minősítették őket, közéjük sorolva az erdélyi értelmiségiek legnagyobb tekintélynek örvendő, egy-egy közösséget irányító képviselőit, megfélemlítve ezáltal egész régiókat. Nem volt titok többé, hogy a sokukat évekig bírósági ítélet nélkül börtönben tartó kommunista elitnek mi a szándéka, kik lesznek a tömeges letartóztatásokat követő monstre-perek fő vádlottjai.

Sass Kálmánt 1947 júliusában szállították Szamosújvárra, ahol már négyszázkilencvenheten raboskodtak embertelen körülmények között, a hajdani földalatti kazamatákban is, Rózsa Sándor valamikori földalatti cellájába is jutott elítélt. Az elviselhetetlen körülmények miatt havonta harminc-negyven rabot temettek. 1947 karácsonyán az egy cellában raboskodók egy apró cédulára felírták a nevüket, a 10. Sass Kálmán volt, a 11. Elekes Károly tanító, aki szinte élete kockáztatásával csempészte ki szabadulásakor az apró bizonyítékot, és hagyta családjára közös szenvedésük dokumentumát. Fél évig tartó vizsgálati fogság után, miután egyetlen vádat sem tudtak rábizonyítani, hazaengedték Sass Kálmánt. 1952-ben már „követési dossziéjában” a szekuritaté újra gyűjtögette ellene a vádakát, valósággal vadásztak rá, az információkat a püspökségi és esperesi hivatalokba beépített ügynökök révén szerezték meg. Magyarországi kapcsolatai is súlyosan estek a latba, hiszen ismerte Tildy Zoltánt, Nagy Ferencet, az 1945 utáni kispárt miniszterelnököt, illetve Ravasz Lászlót, dr. Mester Miklóst, Trianon revíziójának szószólóját, aki 1944-ben vallás- és közoktatásügyi államtitkár volt.

1956 őszén két érmihályfalvi fiataalt a nagyváradai szekuritatéra szállítottak azzal a váddal, hogy az „ellenforradalom” napjaiban röpcédulákat

gyártottak és terjesztettek. Ezekben az is szerepelt, hogy követelik Erdély Magyarországhoz való csatlóását. Súlyos bántalmazások után a fiatalok azt vallották, hogy a röpcédulákhoz Sass Kálmántól kaptak biztatást. A szekuritáté az ügyet szervezkedésnek minősítette, Sass Kálmánt 1957. február 19-én hajnalban letartóztatta. A házkutatás során megtalálták Maléter Pál leveleit, az egyházi ereklyék között Kossuth-címeres magyar zászlót, két német nyelvű, feltehetően Szovjetunió- és szocializmus ellenes könyvet (a vádirat megjegyzése), egy Szabad Magyarország című röpcédulát, mely bizonyára a fiatalok röpcédulájához szolgáltatott modellt a jegyzőkönyv szerint.

Mester Miklós

Előkerült a gyerekek szobájából 5 amerikai dollár, melyet a nyomozók, mint a kémtevékenység jutalmául kapott pénzt foglaltak le.

Ez a nap a legidősebb leány, Sass Enikő egyházi esküvőjének a napja lett volna. A családfő kezéről a bilincset csak addig vették le, míg a fiatalokat megáldotta, aztán középiskolás fiával, a X. osztályos Sass Bélával együtt elvitték az apát, aki minden családtagjától egy-egy igével búcsúzott. Bizonyára tudta, hogy nincs visszatérés.

Azokban a napokban az Érmelléken harmincegy személyt tartóztattak le, köztük természetesen az előre kijelölt majdani bűnösöket, akiket a magyar közösségből kiszemeltek erre a szerepre: dr. Andrassy Ernőt, ismert érmihályfalvi orvost (életfogytiglant kapott, a letartóztatásakor 68 éves volt), dr. Hollós Istvánt, a „horthysta hadsereg” volt hadbíró századosát (a vádirat szerint), aki ezt a 1942-es kinevezését soha nem töltötte be, s akinek a nevével hozták összefüggésbe a Magyar Ellenállási Mozgalom érmihályfalvi szervezet létrehozását. Rá és Sass Kálmánra osztották azonban a „kémek” szerepét is, akik a lakosság hangulatáról, Románia gazdasági helyzetéről, a

román-magyar határ menti csapatmozgásokról információkat gyűjtöttek, ezeket közvetítők révén átjuttatták Debrecenbe Révész Imre református püspökhöz, aki korábban Sass Kálmán felettese volt, s aki a vádirat szerint az információkat a müncheni kémközpontba továbbította. Ez aztán elég is volt a halálos ítélethez. Letartóztatták Balaskó Vilmos érolaszi református lelkészt is, akit hasonló koholt vádak alapján először halálra ítélték, majd a testvére, a nemzetközileg ismert szobrászművész, Balaskó Nándor erő és pénzt nem kímélő közbenjárására, életfogytiglanra ítélték. Virág Lajost, Biharvajda református lelkészét és az egyházközség öt tagját azért ítélték életfogytiglanra illetve 15 év kényszermunkára, mert a magyar forradalmárok megsegítésére, ha a helyzet úgy hozza, esküt tettek. Számadó Ernő jobboldali érzelmű költőt, író-t azért tartóztatták le, mert korábban elvállalta Sass Kálmán által létrehozandó, de soha meg nem valósuló Magyar Jövő című egyházi irodalmi folyóirat főszerkesztőségét. Őt tisztelői az Érmellék Áprily Lajosának nevezték, magyar állampolgár volt, de a per alatt se a magyar külügyminisztérium, se a magyar írószövetség nem tiltakozott az életfogytiglani kényszermunkára való ítélete ellen. Románul nem tudott, s miután a kihallgatási jegyzőkönyv nyelvét nem ismerte, úgy írárták azt alá vele, hogy egyetlen szót se értett belőle.

„A «királyi vad» ebben a hajtásban Sass Kálmán volt, őt kellett fizikailag is megsemmisíteni, fe-

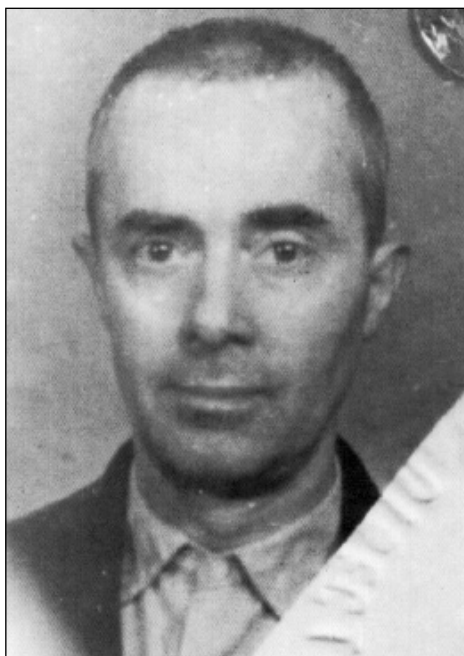

Balaskó Vilmos esküvői fotója

leségét és gyermekeit évekig a Bărăgan embertemetőjébe száműzni, hogy Érmihályfalván és az egész Érmelléken a lázadásnak, a felemelt főnek még a gondolatát is gyökerestől kiirtsák” – írta róla rabtársa, Balaskó Vilmos.

A nagyváradi szekuritáté börtönében vallatták az elítélteket, ma már tudjuk, hogy hallucinogén szerekkel törték meg az ellenállásukat, míg a fizikailag-lelkileg összetört foglyok aláírták a különböző kihallgatási jegyzőkönyveket, sőt, beismerő vallomásaikat. 1958. október 6-án a váradoszsi kultúrházban volt az ítélethirdetés, a tárgyaláson jelenlevők mind a párt aktivistái voltak. A hozzátartozókat nem engedték oda, az időpontot velük nem közölték. Az elítéltek ellen hozott tanúkról lerítt, hogy nem tudják, mit beszélnek, betanított szövegeket ismételtek. A másfél éve börtönben sínylődött rabok alig álltak a lábukon, arcuk hamuszürke volt, az adagolt gyógyszerek hatására hangjuk alig volt hallható, nem voltak olyan állapotban, hogy helyzetüket felfogják. „Világos lett, hogy nem a bűneinket büntették, hanem valami rémesen sötét Háttér nyomása akar bennünket megsemmisíteni. Így mentek egyesek a halálba, mások összeroncsolt étellel a rabságba. Mikor azt mondták, most az utolsó szó jogán szólhatunk, nem volt annyi erőnk, hogy legalább az életünket védjük, azt mondtuk Sass Kálmánnal, nincs semmi mondanivalónk. Az átélt izgalmak ereje évekig nem akart csitulni. Később meggyőződünk, hogy a külső testi bántások mellett vagy helyett valami modernebb módszereket próbáltak ki rajtunk, melyektől pár hónap alatt megöszültünk. Rémlátomásaimban folyton gyermekeink kínzása lebegett előttem” – írta Balaskó Vilmos a visszaemlékezésében.

Az ítélethirdetés után a három halálraítéltet, Sass Kálmánt, Balaskó Vilmost és dr. Hollós Istvánt, a

Balaskó Vilmos szabadulása után

három talpig megvasalt rabot a nagyváradi börtön egyik emeleti cellájában összezárták. Kezüket egy hétig hátrakötötték, ettől ijesztő méretűre dagadt, karjukat mozgatni nem tudták, majd bilinccsel a lábukhoz kötötték úgy, hogy középmagasságig tudták a láncukat felemelni. Mikor a halálraítéltek végigzörögtek a láncokkal a folyosón, a cellákban minden hang elnémult. Este imádkoztak, egy korty vízzel s egy nyelés puliszkával úrvacsorát vettek, soha nem tudták, megéri-e a másnapot. Feleségük, gyermekeik nevét nem merték kiejteni. 1958. december 2-án Sass Kálmánt és dr. Hollós Istvánt különrepülővel Szamosújvárra vitték, ott tarkólövessel kivégezték őket. Holttestüket a szamosújvári börtöntemetőben kaparták el meg nem jelölt helyen. A családtagok ma sem tudják, hol nyugszanak szerettheik. Balaskó Vilmos kegyelmet kapott testvérének köszönhetően. Életfogytiglani fogság várt rá, börtönről-börtönre hurcolták.

Hét év után a nyugati közvélemény tiltakozására általános amnesztiát hirdettek 1964-ben. Ekkor rehabilitálás nélkül, érvényes életfogytiglani vagy 25 évre szóló kényszerszolgálatra szóló ítélettel valósággal kizavarták a még élőket a börtönökből és a Duna-delta mocsaraiból. A kisvárosi állomás utcájában egy férfi halad, szinte vonszolja magát, néha riadtan körbekémlel. Lódenkabátja gyűrött, dohszagot áraszt, arca beesett, a bőre szinte rátapad csontjaira. Egy kapu előtt megáll. Bentről nézik, valaki áll kint. Kit keres? Te vagy az, Anikó, tör elő a messziről, nagyon messziről jött férfi szájából rekedten, halkán a hang. Apa és lánya nézik egymást, a szenvedésekkel töltött hét év szinte kitörölt minden hajdani drága emléket. Balaskó Vilmos megtalálta családját Máramarosszigeten, de sokan nem voltak ilyen szerencsések. Volt, akinek a felesége esztét vesztette a lelki fájdalomtól, intézetben, kórházi ágyra kötözve várta a megváltást, gyermekei intézetekben megváltoztatott névvel vagy idegenek között nevelődtek. Balaskó Vilmos felépülése után lelkészi szolgálatot vállalhatott. Élet a föld alatt című emlékirata az egyetlen hiteles visszaemlékezés a halálraítéltek cellájából. Kilencven éves korában adta vissza szenvedésektől agyongyötört lelkét a Teremtőjének.

Az elítéltek családjával a hatalom minden képzeletet felülmúló kegyetlenséggel bánt. Az érmihályfalvi, biharvajdai, nagykárolyi 31 elítélt családját szétszórták, kényszerlakhelyre hurcolták, megfosztották őket legelemibb

emberi jogaitól. A családokat az ítéletekről nem értesítették, Sass Kálmán családja kilenc év után tudta meg, hogy az édesapát kivégezték. Sírját azóta is keresik, hiába, a börtön nyilvántartása nem tartalmaz semmiféle adatot, bizonyára már rég felszántották a hantokat is. A Sass-családot röviddel az ítélet után sok más érintett családdal együtt deportálták, számukra ismeretlen úticéllal szállították vagonokba zárva, csekély személyes holmival a Bărăgan izzó pusztáira. Az éppen náluk tartózkodó unokát, Sass Enikő kétéves kislányát is a deportáltak közé lökdösték a hatóság pribékjei, a kétségbeesett apa kalandos úton lopta vissza gyermekét Erdélybe, Marosvásárhelyre. A középső fiút, az édesapjával együtt letartóztatott, majd a tárgyalás előtt kiengedett Sass Bélát a deportálás közben Bukarestben leszedték a vonatról, és egy gyors ítélettel az államrend elleni izgatásért két és fél évre ítélték Konstancán. Jilavára, a nehéz bűnözők közé zárták, majd a brailai Nagyszigeten kényszermunkatáborba. 1962-ben szabadult. Ma nyugdíjas kutatómérnök, Bukarestben él. Testvérét, ifjú Sass Kálmánt politikai huliganizmus vádjával két és fél évre ítélték középiskolás korában Călărașon. Ma Felsőbányán bányamérnök. Dr. Sass Huba, a legfiatalabb fiú tudományos kutatómunkát végez. A bărăgani embertelen években a földbevált kunyhóbeli életben osztozott a Sass-család a többi elítélt családjával, szomszédjuk a szintén elítélt Visky Ferenc lelkes felesége volt, hét gyermekével.

A Szekuritáté markában

E sorok írójának engedtessek meg, hogy személyes okból felidézze a több száz elítélt protestáns lelkes és katolikus egyházi személy közül két elítélt, két „gályarab”-prédikátor emlékét.

Csiha Kálmán (1929-2007) földbirtokos családban született, birtokuk az Érmelléken, Érsemjén határában az úgynevezett Barantó volt. Édesapja, Csiha Sándor Sass Kálmánt barátjának tudhatta. Nagyváradon diák volt Csiha Kálmán, amikor a családtól mindenüket elvették, 25 kg-os csomaggal a távoli Csíkszeredába, kényszerlakhelyre telepítették, ahonnan soha nem térhettek vissza korábbi földjükre. Csiha Kálmán a kolozsvári teológiát végezte el, ott alapított családot, felesége, Nagy Emese szintén teológus volt.

Szülei a kényszerlakhelyet engedély hiányában nem hagyhatták el, az esküvőjén nem lehettek jelen. A fiatal lelkéspár az arad-gáji egyházközség megszervezésére vállalkozott. A szekuritáté kezdetektől figyelte őket, így tudott a Fodor Pál náluk tett látogatásáról is. Fodor Pál az EMGE (Erdélyi Magyar Gazdasági Egyesület) háború előtti megszervezője volt, 1947-ben a hadifogságból visszatérve hozzálátott az újjászervezéshez, a szekuritáté természetesen ellenőrzése alatt tartotta. Fodor, csíkszeredai vasúti mérnök a Dobai Istvánék által kidolgozott és az Erdély helyzetét feltáró, arra

Fülöp Dénes lelkipásztor

megoldást kereső ENSZ-memorandum kidolgozói közé tartozott. Csiha Kálmánnak is beszélt erről a tervről, aki ezt a látogatást a hatóságoknak természetesen nem jelentette, vagyis nem jelentette fel a vendégét. Ezért őt letartóztatták, és a feljelentés elmulasztása miatt 10 év szigorított börtönre ítélték 1957-ben. Románia valamennyi hírhedt börtönén végighurcolták, de megjárta a Duna-delta mocsárvidékeinek megsemmisítő lágereit is. A hatalom pribékjeinek jóvoltából a legkiválóbb emberekkel osztozhatott a levegőtlen cellákon, vagy osztatta meg priccsét a fogolytársaival, robotolhatott együtt Páskándi Gézával, Fülöp G. Dénessel, vigasztalhatta a lassan életkedvét elvesztő Páll Lajost, a korondi költő-festőt, aki fejben verseket írt, és gyönyörű balladás verseiből rabtársainak el-elmondott egyet. Vagy hallgathatta Balaskó Vilmos történeteit a siralomházban halálát váró Sass Kálmánról. Hat és fél év után szabadult, 1964-ben, mert Románia csak azzal a feltétellel kapott hitelt, ha általános amnesztiát hirdet. A hatalom természetesen elhallgatta ezt a kényszerítő okot, úgy állította be, mint a bűnösöknek megbocsátó Párt emberbarát lépését. Csiha Kálmán hazatérhetett Kolozsvárra, megismerhette addig nem látott kislányát, aki

büszkén ült édesapja karján, pajtásainak mondva: Látjátok, nekem is van édesapám! Csiha Kálmán a marosvásárhelyi Gecse utcai Kistemplom szószékére léphetett, megalakíthatta a panellakó reformátusokból az alsóvárosi egyházközséget, ahol templomot is építhettek. 1989 után Erdély püspöke lett. Börtönben írott versének szavaival emlékezzünk rá: „Izenem haza: él az Isten / S ahol ő jár, van remény.” Börtönéveinek vallomását írta meg Fény a rácsokon című könyvében, melyet 2001 novemberében Szekszárdon és Pakson is bemutatott.

Fülöp G. Dénes (1931-2005) a marosvásárhelyi vártemplom legendás híru lelkésze volt, aki nem csak megtanulta, de megszenvedte az Igét. A fiatal lelkészt felszentelésének másnapján, 1959. július 7-én temploma, a marosvásárhelyi vártemplom előtt tartóztatták le, és repülőgéppel szállították Kolozsvárra, ezzel is sugallva, hogy nagy bűnököt elkövetett osztályellenségről van szó. Királyi vad ő is a nagy hajtasok korában. Az ellene koholt súlyos vádak rendre megdőlnek, de marad egy, nevezetesen éppen egy 1956. október 23-ra szervezett diáktanácskozáson való részvétel. Ez a nap hiába egy korábban kitűzött időpont, mikor még a pesti események előjele sem volt érzékelhető, tehát véletlen egybeesés a mégis bekövetkezett magyar forradalommal, így mindenre alkalmas: leszámolásra, megfélemlítésre, életek tönkretételére. Ezt veszik tehát elő három évvel később, amikor már a román hatóságok szabad kezet kapnak a Kádár János és Kállai Gyula kijelentései nyomán, nem mintha eddig félték volna a román elvtársak bármitől is. Az a diákszövetségi nagygyűlés Mátyás király szülőházának nagytermében zajlott, Fülöp G. Dénes a teológiai ifjúságot képviselte ott megválasztott küldötként. A téma a már korábban itt-ott hangoztatott egyetemi autonómia volt, a jelen levő román egyetemisták is egyetértettek ezzel. Ugyanezért az „egyetemi szervezkedésért” tartóztatták le korábban Páskándi Gézát, Dávid Gyula irodalomtörténész tanársegédet, Varró János irodalomtörténészt, Balázs Imre, Tirnován Vid, Páll Lajos képzőművészeti főiskolásokat. Utóbbinak az volt a bűne, hogy odaadta az Illyés Gyula versét diáktársának, Péterffy Irénkének, aki a verset le is másolta. A bölcsészhallgató lányt tíz évre ítélték.

A Fülöp G. Dénesnél tartott házkutatás nyomán a szekuritáté emberei rábukkantak azokra a jegyzetekre, melyeket a Páskándi Géza korábban

lezajlott pere alatt készített, valamint az Elindultam szép hazámból kezdetű dal szövegét is bűnjelként foglalták le. Ez a dal akkoriban elég volt a letartóztatáshoz. A kolozsvári szekuritáté celláiban minden vádponthoz produkáltak beismerő vallomásokat, különböző módon bántalmazva, kínozva a foglyokat. Fülöp G. Dénesre a tárgyaláson semmit nem tudtak rábizonyítani, hogy például vonatokat akartak volna kisiklatni, melyek Magyarország ellen szállítottak hadianyagot a forradalom napjaiban, hogy reggeli áhítaton a teológia dísztermében a Szovjetunióba hurcolt hadifoglyokért imádkozott volna, hogy a Farkas utcai templomban a magyar forradalomért mondott imát – ki merte volna mindezeket akkoriban megtenni –, mégis tizenegy év nehéz börtönre ítélték, utána tíz év jogvesztésre és teljes vagyonek Kobzása, ez utóbbi megnyomorította a családját. Négy évet raboskodott, ebből hármát a Duna-delta különböző lágereiben. Büntetett katonák kutyákkal őrizték őket, nádat vágta a derékig érő fagyos vízben. „Ilyen körülmények között szürkülni kezd minden, és nem marad más, csak a legelemibb emberi kötöttség: az otthoni táj, az édesanya és édesapa képe. Talán értük jó volna hazamenni...” – vallotta később Fülöp G. Dénes. Ott volt vele összezárván Dobri János református lelkész, később a teológia doktora, aki tizenegy évet ült a kommunizmus börtöneiben, és 1956 után azért tartóztatták le, mert apró gyászszalagot tűzött a kabátjára a forradalom fiatal áldozatainak emlékére. „Így van ez, ha valaki magyar, keresztyén, teológiai tanár” – írta Dobri Jánosról egyik méltatója. Dobri János így biztatta szenvedő fogolytársait: „Kibírjuk ezt a napot is, mert haza kell menni!” Ott volt a benti közösség, a megtartó erő, a szellem pislákoló világa, ahogy igyekeztünk megmaradni tanuló értelmiségként, emlékezett Fülöp G. Dénes.

A szamosújvári börtönben mintegy ötven pap volt összezárván a 104-es cellában, hogy más helyeken ne legyenek romboló hatással a többi fogolyra. A cellában levő 24 priccsen kettesével aludtak a foglyok, a fekhelyek közti szűk helyen csoszoghatott fel s alá az ötven ember, az ágyra napközben leülni szigorúan tilos volt. Ebben a helyzetben ez az ötven pap szigorúan megszervezett életet élt. Unitárius professzorok, görög-katolikus papok, református püspökök angolul, olaszul németül, franciául tartottak előadásokat teológiáról, irodalomról, művészettörténetről, történelemről,

mindig vigyázva az ajtó felé, hiszen a börtönrendhez az is hozzátartozott, hogy a fogolynak nem szabad semmivel se foglalkoznia.

Fülöp G. Dénes 1964-ben szabadult, október 1-től ismét lelkész lehetett, de soha nem saját szenvedésével traktálta Nyárád-menti, később vásárhelyi híveit, szavaival mindig reményt sugárzott. Alapítója volt 1990 után a vásárhelyi tanító-és kántorképzőnek, gyermekotthon, idősek otthonát alapítottak feleségével együtt. Amikor ott volt az ideje, azt tette, amit a vár alatti Teleki-ház már régóta megérdemelt, 1849 júliusa óta, amikor Bem főhadiszállásaként működött, ama híres és hírhedt vásárhelyi márciusban, 1990-ben, kitűzte a Teleki-házra a magyar zászlót.

Súlyos betegség után 2005. január 15-én távozott ebből a világból.

1964-ben a külföldi nyomás hatására elrendelt általános amnesztiával nem szűnt meg a politikai terror, csak arculatot változtatott. Ha csökkent is a letartóztatás, annál több volt a beszerzés, mert totalitárius rendszerben nincs olyan, hogy letöltöttem a büntetésemet, szabad vagyok, jogaim vannak, mint másoknak. A megbélyegzetteknek és családtagjaiknak, a

Emléktábla az érmihályfalvi református templom falán

volt politikai foglyoknak hordozniuk kellett a bélyeget mindaddig, amíg a rendszer össze nem omlott.

Romániában nem létezik politikai elítélteket rehabilitáló törvény, csak perújrafelvételt lehet hosszas procedúra után kérni, kimenetele semmi jóval nem kecsegtet. A jelenleg rendelkezésre álló források szerint 1957 és 1959 között ötvennégy személyt végeztek ki a Román Népköztársaság elleni összeesküvés vádjával. A kérdés kutatói szerint azonban a kivégzettek száma ennél jóval nagyobb. A legelrettetőbb ítéleteket a jogi végzettséggel nem rendelkező Macskásy Pál bíró elnökletével a kolozsvári katonai törvényszék hozta. Macskásy eredeti foglalkozása mészáros volt, pártkarrierjének köszönhetően először népbíró lett, majd hadbíró, élet-halál ura. A Szoboszlai-perben például a csoport 56 tagját ítélte el, akiknek összbüntetése meghaladta az ezerháromszáz évet. Közülük tizenegyre halálos ítéletet mondott ki, tízet ki is végeztek. Szoboszlai Aladárt a Román Népköztársaság megdöntésére irányuló szervezkedés vádjával ítélték halálra. A Temes és Arad megyében szolgáló plébános és társai valójában a kereszténydemokrata értékeket védték, a tulajdonjogot, a földek visszaszolgáltatásáért emeltek szót, a hajdani többpártrendszerben hittek. Az 1956-os forradalom hatására pedig a szövetségi állam felállítását dolgozták ki, ennek a gondolatnak Erdély-szerre sok követője akadt. Azok a „bűnös”, amelyekért a legtöbb koncepciós per vádlottját elítélték, jogos igények lettek volna egy demokrácia alapján működő államban, de egy diktatúrában nem ismert a hatalom ilyen igényeket. A szekuritáté szerint a Szoboszlai által megalakított Keresztény Dolgozók Pártja államcsínyre készült, hatalomátvételre a székhelyek bevonásával. Azt is súlyos vádként hozták fel ellenük, hogy „ellenséges” rádiók adásait hallgatták, tervezték élelmiszerrel segíteni a pesti harcosokat. Minden rendszerellenesnek minősült tehát, amit a kommunista állam nem tűrt. A kirakatper 1957 áprilisában kezdődött, Macskásy bíró május 30-án hirdetett ítéletet. A tíz halálos ítéletet 1958. szeptember 1-jén este 11 és 12 óra között hajtották végre, a kivégzettek közös sírja máig ismeretlen. A mai napig sem az 1948-ban pappá szentelt Szoboszlai Aladár plébánost, akit 33 évesen végeztek ki, sem az ötgyermekes Sass Kálmán érmihályfalvi lelkészt, sem a börtönben agyonvertetket, halálra kínzottakat nem rehabilitálták. Csiha Kálmán

mondta el könyvének bemutatóján, Pakson 2001-ben, hogy amikor az érmihályfalvi reformátusok papjuk emlékére emléktáblát kívántak állítani, nagyváradi román újságírók győzködtek őket arról, hogy a hazaáruló ezt nem érdemli meg. 1993-ban a dombon álló református templom bejárata mellé mégis felkerült az emléktábla: „Mert nem félelemnek lelkét adott nekünk az Isten.”

1956-1961 között a hivatalos statisztikák szerint Romániában politikai okokból letartóztattak 27.121 főt, elítéltek 9.959 főt, a börtönbeli verésekbe belehalt 139 személy (és az éhezésbe, járványos betegségekbe, az embertelen körülmények következtében, és a kiszabadulásuk után hamarosan az elviselhetetlen fizikai és lelki szenvedés emlékébe?), kivégeztek 54 személyt, lelepleztek 430 „ellenforradalmi” szervezkedést.

Ez az időszak Erdély legdrámaibb időszaka volt. Dr. Dobai István kolozsvári egyetemi tanár, nemzetközi jogász, az úgynevezett ENSZ-memorandum perének fővádlottja (ebben a perben ítélték el huszonöt évre a Csiha Kálmánt meglátogató Fodor Pált is), akit Varga László református lelkész vádlott-társával életfogytiglanra ítélték 1958-ban, ezt mondta: „Ötvenhat jelentősége nemcsak a nagyszerű hősi tettekben, nemcsak a példamutató cselekedetekben van, hanem az erkölcsi magatartásban, melyet az egész nemzet, a mai magyar nemzetünk minden tagja tanúsított ott, azon a helyén a földnek és abban a társadalomban, ahová Isten állította.”

SERDÜLT BENKE ÉVA

Ravasz László kolozsvári egyetemi évei

Ravasz László (1882-1975) kolozsvári gyakorlati teológiai tanár (1907-1921), az Erdélyi Református Egyházkerület főjegyzője [püspök-helyettese] (1918-1921), a Budapest Kálvin-téri Református Egyházközség lelkipásztora (1921-1953) és a Dunamelléki Református Egyházkerület püspöke (1921-1948) *halálának félévszázados évfordulója kapcsán emlékezünk ezzel az írással.*

Pályafutásának fentebb datált fő állomásai, és a hozzájuk fűződő

gazdag tevékenysége talán ismeretebb az olvasó számára, ezért a megemlékezés rendjén szeretném egy kevésbé ismert, de annál érdekesebb és tanulságosabb időszakát feleleveníteni: kolozsvári egyetemi éveit. Érdekes és tanulságos ez az időszak abból a szempontból, hogy mi mindennel töltheti el egy egyetemi hallgató a diákéveit, és ez az idő mennyire meg tudja határozni lelki-szellemi fejlődését. Mozgalmas és gazdag évek ezek, olyannyira, hogy írásomban csak szemelvényesen térek ki egynéhány aspektusra.

Ravasz László ifjúkori eszmélkedésének kezdetét főként az 1901 és 1903 között megjelent írásai tükrözik. Ez a folyamat sajátos állomások érintésével, sajátos inspirációk hatására, kitérők és fordulatok kanyargós útján folytatódik még 1907 után is, amikor már teológiai tanárként oktatott. A szépirodalom szeretetétől a bölcsészettudományok iránti rajongáson át egy önálló magyar filozófiai irány, a liberális teológia, majd a biblicitás, a konfesszionalizmus és sok egyéb, kisebb-nagyobb hatás sajátos ötvözetéből áll össze az az *intuitív, szintetizáló nézőpont*, amellyel jellemezni lehet őt. E folyamat első szakasza a mozgalmas ifjúkor és az egyetemi évek. Az alábbiakban ennek a szakasznak 1901-től 1903-t terjedő részét szeretném tárgyalni.

Ravasz László Székelyudvarhelyen, a szülővárosától, Bánffyhunadtól legtávolabb eső református kollégiumban végezte a középiskolát. Itt anyai és apai ágon is családi környezetre talált, ugyanis anyai nagybátyja, id. Gönczi Lajos volt a kollégium igazgatója, az egyik jeles kollégiumi tanára, Ravasz Árpád pedig apai ágon volt rokona. Tanulmányi előmenetelét mutatja, hogy gimnazista korában szép pályamunkákat adott be, amelyeket fel is olvashatott a diákok önképzőkörében. VII. osztályos korában (ma ez III. gimnáziumi év, azaz a XI. osztály) Anonymusról és a honfoglalásról, valamint Tompa Mihály *Virág regéiről* tartott felolvasást az ifjúság Petőfi Önképzőkörében, a kör pedig mindkét dolgozatot méltónak ítélte az emlékkönyvbe való bejegyzésre. *Arany János emlékezete* című dolgozatáért és a március 15. alkalmából elmondott alkalmi beszédéért jutalomban részesült, *A kurucz költészetéről* című pályamunkáját pedig előszóban tartott vitán védte meg kitűnő eredménnyel.

A nyári vakációkban a magyar és világirodalom remekműveit olvasta és gazdag szókincsre tett szert, fogalmazáskészségét pedig versekben, értekezésekben, kisebb prózai próbálkozásokban bontotta ki. Egyre inkább otthon érezte magát az elmélkedések és a szónoki beszédek megszövegezésében, és erősödött benne a gondolat: költő, író vagy valami tudós-féle szeretne lenni. Szeretett hamar túlesni a kötelező tananyagon, hogy önképzésben azzal foglalkozzék, ami igazán leköti. A következő tanévben a *Nem daloltam* és a *Nézegetem* című verseit ítélik emlékkönyvbe való bejegyzésre, jutalomban részesül a *Töredékek* című fordításáért (latinból fordított Vergilius *Aeneis*éből részleteket), az önképzőkörben pedig *Csongor és Tünde*, *Az alföldi népballadáról*, *Homeros és Vergilius*, *Vergilius Aeneiséről és Aeneisének hatásáról* címmel tart felolvasásokat. A *Petőfi emlékezete* és a *Tragikum és komikum* című dolgozataiért szintén jutalomban részesül, március 15. alkalmával pedig ismét ő a diákszónok.

A hatodik osztály (ma II. gimnáziumi X. osztály) elvégzése után a nyári szünetben Kettesden mondta el első szószéki beszédét a Jel 2,7 igeverse alapján. Erre a szolgálatra a helyi lelkipásztor kérte fel. Bár a prédikáció – saját bevallása szerint – köszönőviszonyban sem volt a textussal, a gyülekezet megelégedettsége folytán „jó híre ment,” s így Kalotaszentkirályon és Hunyadon is prédikált vasárnap délutánonként. Az érettségi közeledtével

az Eötvös Kollégiumba adta be jelentkezését, de a meghirdetett kevés helyre nem került be. Így született meg az újabb terv: Kolozsvárra megy, hogy ott beiratkozzék a teológiára, de egyben a Ferenc József Magyar Királyi Tudományegyetem bölcsészkarára is, hogy a lelkészi képzés mellett tanári oklevelet is szerezzen. A teológián nem volt külön filozófiai és pedagógiai katedra, hanem vallásbölcseleti képzés folyt Kovács Ödön egykori nagyenyedi teológiai tanár szellemében. Ezért a teológiai hallgatókat négy félévet felölelő filozófiai és pedagógiai tanulmányra kötelezték a tudományegyetemen.

Ravasz László a tudományegyetemen ismerkedett meg Böhm Károllyal, akinek neokantiánus idealista filozófiai szemlélete egy életre meghatározta gondolkozását. Sokat tanult Schneller István pedagógiai előadásából is, de fontos impulzusokat kapott nemcsak Széchy Károlytól, akinél esztétikát hallgatott, hanem Meltzl Hugótól is, akitől német irodalomtörténetet tanulhatott. Ekkor a teológián még inkább csak „vendégszereplőnek,” „műkedvelőnek” érezte magát. A vizsgáira azért becsülettel felkészült, s mire a második tanév megkezdődött, Ady Lajossal, Ady

Endre költő testvérével költözött egy szobába az internátusban, hogy mihamarabb újságírók legyenek az *Egyetemi Lapok*nál. Ady Lajos rajongása, amelyet költő testvére iránt táplált, olyan szuggesztív erővel hatott környezetére, hogy rövid idő belül Ravasz László is a lelkesedők táborát erősítette. A költő eleinte jó szemmel nézi ezt a lelkesedést, annyira, hogy öccse kedvéért abba is beleegyezett, hogy bárhol megjelenő verseit újra közölhetik az *Egyetemi Lapok*ban. Öccsének és Ravasz Lászlónak köszönhetően Ady Endre írásai hamar eljutottak a kolozsvári egyetemistákhoz is.

Ravasz ebben az időben kötött életre szóló barátságot ifj. Bartók Györggyel is, aki évfolyamtársa a teológián és a tudományegyetemen. A Nagy Károly által vezetett teológiai önképzőkörben mindketten hamar kitűntek tehetségükkel, azonban éppen ők lesznek azok, akik másod- és harmadéves korukban inkább az Egyetemi Kör égisze alatt tevékenykednek szívesebben, és ennek tagozataként működtetik a Teológus Kört. A hagyományos önképzőköri munka negyedéves korukra elevenedik meg ismét a teológián, de akkor már reformált alakban.

Annak az ötletnek mentén, hogy a teológusifjúság is lépjen be az Egyetemi Körbe, a soron következő diákvezetőségi választáson sikerült megvalósítani tervüket: bekerültek az Egyetemi Kör vezetőségébe és az *Egyetemi Lapok* szerkesztőségébe is. A lapot a kör elnöke, Bodor Antal ifjú jogász, bölcsészhallgató szerkesztette, az érdemi munka azonban inkább Ady Lajosé volt, és még néhány tehetséges hallgatóé. Testvére révén Lajos ekkor már kívülről- belülről ismerte az újságírást, Ravasz László pedig határozottan tehetségesnek tartotta ezen a téren.

Ettől kezdve olyan lelkesedéssel vetették bele magukat a lapszerkesztésbe, és annyira szívügyüknek tekintették, hogy az egyetemi tanulmányok csak másodlagossá váltak. E lázas diákélet és újságírás 1902 telére teljesen kimerítette Ravaszt, és az egyetemi orvos sürgős pihenőt javasolt számára. Az otthoni légkör jót tett neki, s tekintettel a kis távolságra, barátai gyakran meglátogatták. Ekkor ismét az *Egyetemi Lapok* került a középpontba, s ő továbbra is lelkesen írt a következő év nyaráig. A harmadik egyetemi év végéig, vagyis 1901–1903 között már több mint negyven rövidebb-hosszabb írása jelent meg. Írt vezércikket, esztétikai dolgozatot, tárcát, foglalkoztatta az egyetemi diákélet, költeményeket, szerelmes verseket, elbeszéléseket írt, színházba járt, élményeit megosztotta olvasóival. A nemzeti ünnepre szónoklatot fogalmazott, amelyet az Egyetemi Kör ünnepi megemlékezésén olvasott fel a város főterén, hazafias alkalmakkor a magyarság nagyjairól értekezett, hozzászólt a kalotaszegi, székelyföldi emberek életéhez, és esztétikai témájú egyetemi pályamunkáit, szemináriumi dolgozatait közölte. Ez utóbbiak közül a *Mefisztó és Lucifer* címűt egy másik, kéziratban maradt dolgozatával

együtt Széchy Károly szemináriumára adta be, a *Vajda János festő költészet*e című dolgozata pedig pályamunka, amellyel I. díjat nyert.

Némely írásában nem riadt vissza a diákos hévvel megfogalmazott froclizástól, és hol színes szavakkal cirádázott mondatokba, hol szellemeskedő gúnyba öntötte mondanivalóját. Komolyabb hangvételő dolgozatait, amelyekben esztétikai kérdésekről értekezik, utólag szigorúan kritizálta, és megállapította, hogy hiányzik belőlük a filozófiai megalapozottság. Már ekkor ráeszmél, hogy esztétikával foglalkozni alapos filozófiai stúdiumok nélkül tudományos felszínességet jelent. Három kidolgozottabb esztétikai írását egy kis könyvecskében jelenteti meg 1903 tavaszán *Aestesis* címmel.

A diákélet

Első vezércikkében, amely olyan hosszúra sikerül, hogy a *Kolozsvári Egyetemi Lapok* három részletben közli, az egyetemi diákságnak a modern társadalomban betöltött helyéről elmélkedik, és öntudatos önszerveződést

Kolozsvár korabeli képen

vizionál egy Kurucdandár elnevezésű diákközösségben. Az eszményi, idealisztikus kép, amely egyes lázas diákfejekben él, s amely belengi az Egyetemi Kör klubhelyiségeit, a nemes eszközökkel nemes célokért küzdő új, magyar diákértelmiség pozitív világgképének lenyomata.

Ravasz László programszerűen veszi számba, hogy a Kurucdandár tagjainak mi mindennel kell felvértezniük magukat. Gunyoros hangnemben beszél azon diáktársairól, akiknek az egyetemi stúdiók a valós élettől való elzárkózást, a könyvtár avitt légkörében való csendes megbújást jelenti, és értelmiségi felsőbbrendűségükben mindenkit lenéznek egy kicsit. A másik szélsőségesség azok csoportja, akiknek az egyetemi tanulmányok semmit nem jelentenek. Számukra a diákélet a szórakozás, mulatozás jegyében telik, és hamar elpocsékolják szüleik nehezen megkeresett támogatását. Meglátása szerint – a szélsőségességek helyett és a kötelező egyetemi tanulmányokon túl – *önképzésre* van szüksége a diákságnak, amely az előírt tanterv mellett helyet és keretet biztosít arra, hogy valóban el tudjon mélyülni az ideák és eszmék, a világot mozgató és irányító nagy gondolatokban, és majd saját, önálló identitással lépjen ki az egyetem falai közül az életbe. Szerinte az a helyes irány, ha a diák olyan

gondolkodó, aki bölcsen mérlegel, mielőtt valami nagy eszme követésére adná magát; benne él a társadalom aktuális, akár pillanatnyi történésiben, és azokat kész formálni, alakítani. Ehhez azonban nemcsak a lelkes önképzőköri munkára van szükség, hanem arra is, hogy a hallgatók részt vegyenek az egyetemi előadásokon. Egyes hallgatók számára azonban a tavasz elközeledtével az egyetemi aulák csak várótermek, ahová néha kelletlen betéved az átutazóban lévő idegen, s tétován szertepillantva idegen arcokon pihenteti riadt tekintetét (*Húsvéti vakáció az egyetemen*).

A *Magyar keresztény ifjúság* című röpirathoz, amely az egyetemisták között terjed, az irodalmi esztéta kritikus hangvételben szól hozzá, míg a *Kolozsvári Egyetemi Lapok* főszerkesztői beköszöntőjében úgy ír a diákokról, mint akik gondozásra, ápolásra szoruló facsemetékhez hasonlítanak, és továbbra is az önképzés mellett tesz hitet. Csipkelődő hangvételben utasítja vissza azokat a kritikákat, amelyek az Egyetemi Kör ifjúságát érik a városban egy politikai rendezvényt követő díszvacsorán. A jelenlévő diákkörösök legnagyobb meglepetésére valaki az „ifjúság nevében” kezdi el záporoztatni keresetlen szavait, amelyek szerint az egész vezetőség méltatlan, mert helytelen irányvonalat mutat az ifjúságnak. Magyarságukat firtatja, és számonkéri rajtuk, hogy miért nem politizálnak többet. Az útszéli pocskondiázásig fajuló beszédre adott válaszában Ravasz kijelenti, hogy az Egyetemi Kör vezetősége nem kíván részt venni a nyílt politizálásban, és nem avatkozik pártpolitikába, s különösen ezen inkrimináció után nem is akar semmilyen kapcsolatot ápolni ilyen emberekkel (*Latiatuc feyleym...*).

Száma még távoli jövő, s talán tervbe sincs véve, hogy külföldön tanuljon, amikor levelet kap egy Berlinbe peregrináló diáktársától. A levél, amely nem maradt fenn, s így nem tudjuk, hogy kitől kaphatta, rádöbben-ti, hogy azok a hallgatók, akik külföldi egyetemekre kerülnek ki, szinte teljesen elszakadnak a hazai élet hétköznapi valóságától. Abban az időben, amikor a hírek csak a levelezés és a sajtó útján terjednek a világban, a *Kolozsvári Egyetemi Lapok* szerkesztői elhatározzák, hogy rendszeresen kiküldik a lapot minden egyetemre, ahol magyar diákok tanulnak. De ő ennél továbbmegy, mert programot állít fel a külföldön tanulók számára: meg kell ismertetni a magyar kultúrát, a magyar nemzet szellemi kincseit a külföldi egyetemek hallgatóival és oktatóival. Minden peregrinusnak

küldetése kell hogy legyen eloszlatni azokat a tévhiteket, s már-már babonás hiedelmeket, amelyek Nyugat-Európában keringenek a magyarsággal kapcsolatban. Példának a szászokat hozza fel, akiktől szerint van mit tanulni ebben a vonatkozásban.

Ahhoz azonban, hogy ez a szép diákküldetés teljesülhessen, először peregrinusokra lenne szükség. Kevés a külföldön tanulni vágyó magyar diák, s egy részüknek, akik mégis vállalkoznak erre, inkább Nyugat-Európa nagyvárosi élete jelent vonzalmat, mintsem a művelődés az universitasokon. Ehhez egyenesen nemzeti missziói tudatra van szükség, vagyis már itthon nagyon alaposan fel kell készülni, hogy kint nemes harcot tudjanak vívni, állják a kritikák sarát, és helyes érveléssel, bizonyítással tudják visszaverni azokat. Az itt elméletben megfogalmazott feladatok gyakorlati megvalósítására 1905–1906-ban majd Ravasz Lászlónak is lehetősége nyílik, amikor Berlinbe megy egy évre tanulni.

A szépreményű egyetemista fiatalembereket azonban nemcsak a magasztos eszmék hevítik, nemcsak a tanárok elvárásainak kívánnak megfelelni, és nemcsak a tanulmányok kínjai gyötrik, hanem a szerelmes szívdobbanások is. Minél közelebb kerül hozzájuk szerelmük alanya, annál inkább forrong és lángol a szívük, s hamar arra jutnak, hogy a legőszintébb és legtisztább érzelmeket versbe kell szedni, s adandó alkalommal valahogy

Berlin a 20. század elején

el kell juttatniuk, át kell adniuk a rajongott hölgynek. Mennyivel másabb azonban, ha az illető ezt az egyetemi diák-lapban olvassa, anélkül, hogy bárki más sejtene, hogy a vers neki szól. Ezt csak ő és szerzője tudja. Hogy kihez szólhattak azok a költemények, amelyeket Ravasz László ebben az időben írt, nem tudjuk meg. Olvashatjuk ezekben, hogy a kedves nevet naponta százszor el kell suttoggni; akkora a szerelem, hogy ezért bármit érdemes feláldozni, még az üdvösséget is (*Gyónás*). De arról is olvashatunk, hogy amennyiben a szerelem viszonzatlan marad, az ember úgy érzi magát, mint az árvácska, amelyet a nyár elmúltával az őszi hideg fagyaszt halálra (*Az árvácska*). Ha pedig a szerelmesek boldog találkozása romantikus szendergésbe vált, akkor a nemes lelkű férfiú oltalmazón örködik álmodó kedvese lehunytt szempillái felett (*Alszik a kedvesem*). Az érzelmek kifejezéséhez nem is kellenek szavak, hiszen aki igazán szeret, az egy pillantásból is tudja a másik gondolatait (*Levél*). Néha az áhított szerelmes olyan távolinak tűnik, hogy csak álmában tud találkozni vele, de a kényszerű ébredés csalódással jár, s ezért azt kívánja, bárcsak örökre álomban maradhatna (*Az álom*). A *Poétasor* című verséből pedig azt tudhatjuk meg, hogy a csalódása csak fokozódik, mert feltűnik egy másik udvarló, aki mindent összezavar, s mire az érzelmek kitisztulhatnának a kavargó leányszívben, már csak a kikoszarozott ifjú sírját keresheti a temetőben (*Poétasor*). Az érzelmekkel való könnyelmű játszadozást, a szerelmes ifjú életének romba döntését az édesanya haragja kíséri, de fia a súlyos csalódás ellenére sem tud még mást tenni, csak szeretni (*Az én anyám*).

A szerelmes költemények talán legsikerültebb darabja egy keleti mese feldolgozása, amelyben a szultán leánya apjának panaszolja el szerelmi bánatát, az apa pedig azt javasolja neki, hogy a palota kertjében álló fügefához forduljon, mert szíve ott megnyugvást fog találni. A leány enged az atyai tanácsnak, azonban a tragédia – mint egy görög drámában – elkerülhetetlen: a leány a gyógyító fa lombjai alatt szerelemét kapja rajta valaki mással, s a bánat azon nyomban végez vele. A fügefát kivágják, hogy koporsót készítsenek belőle (*A szikomorfa*).

A lírai próbálkozások mellett Ravasz László néhány elbeszélést is közöl, hasonló témakörben. Az érettebb irodalmi színvonal határait leginkább

megközelítő, kidolgozottabb elbeszélésében egy papnövendék az édesanyjától levélben kapott hír miatt tér vissza szülőfalujába, ahol szerelmét szülői kényszerrel készülnek feleségül adni máshoz. Miközben a falu melletti erdőben kóborol bánatosan, eszébe jut, hogy amikor még gyermekek voltak, miként bújócskáztak ott, és riadtak meg a legkisebb neszre, mert az erdő tündérét vélték hallani, amint közeledik feléjük. Márpedig azt mindenki tudta, hogy az erdő tündére gonosz szándékkal jár-ke, hogy boldog párok kapcsolatát tönkre tegye, mivel ő maga örök boldogtalanságban él, magányosan. Míg a fiú barangol, az erdő szélén egy sziklás helyhez érkezik, ahol rég látott szerelmére talál, és boldogan omlanak egymás karjaiba, hogy reményt öntsenek egymás szívébe. Olyan mélyen megrendülnek a viszontlátás örömétől, hogy a bokrok közül érkező neszek hallatára teljes rémület fogja el őket, és ez a riadalom okozza vesztüket: a sziklaszirtről, ahol újra összetalálkoztak, mindketten a mélybe zuhannak. A szerelmesek halálsikolyára csupán egy ártatlan őzike néz ki egy bokorból (*Az erdő tündére*).

Hazaszeretet

Március 15-e kapcsán 1902-ben két írása is megjelenik. Az egyikben Ezékiel könyvének 37-ik részéből kiindulva elmélkedik a nemzet sorsa felett. Ahogyan a prófétai látomásban megelevenednek a holt csontok, úgy van szüksége a magyar nemzetnek a Szentlélek általi megelevenedésére – vélekedik az *Apokalypsis* című írásában. A város főterén az egyetemi hallgatóság előtt elmondott ünnepi beszédében március 15. szellemiségét, mint a mindenkori ifjúságra nézve érvényes kötelező élet- és munkaprogramot mutatja fel (*Március 15.*). Az Egyetemi Kör alig egy hónappal később Kosuth Lajosra emlékezik, ahol ismét ő a felkért szónok. A teljes elfogultság hangján, csupa szuperlatívuszban beszél róla, mint aki „a magyarság representative man-je, a par excellence magyar,” aki „nemcsak a magyar történelemben korszakalkotó, hanem a magyar lélekben is,” kinek „alakja áttöri a héroszok kereteit s közeledik a vallásalapítók felé.”

A Ravasz-kutatás szempontjából ismeretes, hogy a szűkebb hazájának tekintett Kalotaszegről és szülővárosáról, Bánffyhungyadról többször is megemlékezik írásaiban, s miután 1921-ben Budapestre költözött

gyakran foglalkozik az Erdélyt érintő kérdésekkel, vagy jelentet meg kötetet Erdélyben. Az viszont kevésbé ismert, hogy már diákkorában, míg lelkesen írt az általa is szerkesztett egyetemi lapban, kedves hangon értekezik e vidékről, s az ott élő emberekről. Feltétlenül ajánlja diáktársainak, hogy vegyék a fáradságot, és látogassanak el Bánffyhunyardra, szervezzenek ők is tanulmányi kirándulást, olvadjanak bele egy kicsit a kalotaszegi élet színes forgatagába, az ott élő emberek hétköznapijaiba. Egy kisebb cikkben Székelyhon is szóba kerül, ahol az Székelyudvarhelyi kollégium falai között több évet töltött gyermekként. Komoly hangon beszél arról, hogy változásoknak kellene eljőnniük a székely nép életében, amelyeknek élethelyzetük javulását kellene eredményezniük, s e változásokat nem bízhatják másokra, külső emberekre, mert azok sokszor csak a szavak szintjén akarnak tenni valamit, de a konkrét cselekvés valahogy mindig elmarad (*Mirkó királyfi*).

Esztétikai kalandozások

Ravasz László esztétikával foglalkozó írásai elsősorban az irodalomban való elmélyültségéről tesznek bizonyosságot, de foglalkoztatja az esztétika más oldala is. Berczik Árpád *Himfy dalai* című darabjának színpadra állítása kapcsán az újságírók színikritikai hangvételében értekezik

arról, hogy az előadásnak melyek a szép, és melyek az igénytelen részei. A Kisfaludy Sándor és Szegedi Róza szerelmének történetét feldolgozó vígjátékot 1898-ban mutatták be Budapesten, egy évvel később Debrecenben, és hamar elérkezett Kolozsvárra is. Mivel a darabról még debreceni premierje idején Ady Endre is írt egy kritikát, és ennek hangvétele, értékelése némely pontokon feltűnő hasonlóságot mutat Ravasz László 1902-es írásával, a már korábban említett „Ady-bűvölet” jegyében fogant gondolatokkal találjuk szembe magunkat. Ennek ellenére – Adyval ellentétben – arra a következtetésre jut, hogy a darab nívóját nem annak szerzőjén kell számonkérnünk, hanem azokon az előadókon, akik meglátása szerint nem jól játszásk szerepüket. Míg Ady a darab szerzőjét marasztalja el a tőle ismert stílusban, addig Ravasz az előadókat okolja amiatt, hogy a darab igazi értékei nem jutnak el a színpadtól a nézőtérig.

Rövid tárcáinak egyikében a főváros egyik színházi újságjában meglátott újíto szándékú, kacér törekvésen élcelődik (*Színésznők részletekben, mint művészeti probléma*), egy másikban pedig a kevésbé ismert Veszelei Károly költőről emlékezik meg (*Veszelei Károly*). Hozzászól ahhoz a kérdéshez is, hogy a zene mellett lehet-e a táncot önálló művészeti ágnak tekinteni (*Miss Duncanról és a táncról*). Angela Isadora Duncan, a kor egyik hírhedt táncművészenek előadásai kapcsán a magyar kritikusok egy része arra az álláspontra helyezkedik, hogy a tánc önálló művészeti ág, és példaként Miss Duncant hozzák fel. Ravasz László úgy véli, hogy tánc csak akkor lehet, ha van zene, s ha az hiányzik, akkor inkább hasonlítanak a mozdulatok a cirkuszban látott pantomimesek szórakoztató műsorához. E negatív vélemény kialakításában valószínűleg Miss Duncan hírneve vetül döntőbb súllyal a latba, mintsem a témában való jártassága.

Egy hosszabb lélegzetű írásában (*L'art pour l'art, la science pour la science*) a tudományról és a művészetről elmélkedik, s ennek apropóját abban adja meg, hogy a kor egyik költőnője, Erdős Renée új verseskötettel jelentkezett. De mielőtt rátérnénk erre, vizsgáljuk meg, mit gondol Ravasz a tudomány és a művészet öncélúságáról. Úgy véli, mindkettő önmagában és önmagáért létezik. Ez nem azt jelenti, hogy mindkettőnek ne lenne gyakorlati haszna az emberek mindennapi életében, ez azonban nem cél, hanem következmény, szükségszerű velejárója mind a tudomány, mind a

művészet művelésének. Amikor a tudós tudományt művel, nem ismeretet ad át, hanem objektíven, a racionális becsületesség mezsgyéjén haladva kíváncsian kutat az élet nagy igazságai után. Amikor pedig a művész alkot, nem az alkotás során használt műfogásokat kívánja megismertetni a műkedvelőkkel, hanem ihletettségében az élet általa meglátott szépséget kívánja kifejezésre juttatni; s miközben ezt teszi, nem kell kérdeznie: vajon igaz-e az, amit alkottam? Mert ezt a tudomány végzi a maga területén. De még arra sem kell választ keresnie, hogy jó dolog-e az, amit alkotott, mert ez az erkölcs tárgykörébe tartozik.

Az irodalomban jelentkező naturalista irány mint kortárs irodalmi kifejezési forma Ravasz László véleménye szerint nem arra hivatott, hogy az igazságot hirdesse, még ha művelői ezt is feltételezik magukról. Azonban mint a századvég irodalmát friss levegővel feltöltő művészi kifejezési forma hasznosnak bizonyul, s éppen ezért nevezhető jónak, végső soron szépnek. Valami, ami önmagában szép, lehet erkölcsös vagy erkölcsetlen. Ez a művészet terén teljesen a szubjektív ízlésen múlik, és ez nem von le semmit a szépség objektivitásából. Az pedig, hogy a műalkotás szép, az alkotó szuverén művészi szabadságához tartozó tényező, vagyis amit a művész megoszt értő és őt követő közönségével, azt szépnek találja. Ha a közönség véleménye mégis más volna erről, ez a művészt nem a közízlés kiszolgálására kell sarkallnia, hanem szabad művészi meggyőződése szerint ragaszkodhat továbbra is álláspontjához.

Ravasz László gondolatsora a tudományról és a művészetről mint kis egyetemi dolgozat önmagában megállná a helyét, azonban az írás végén kiderül, hogy szerzője tulajdonképpen Erdős Renée legújabb verseskötete váltja ki belőle az eszmefuttatást. Bár a szándék iránya jó,

mégsem tud fajsúlyossá válni, mert e zárósortok által a teljes írás egészen más értelmet nyer. Vagyis ez a cikke is újra megerősíti, hogy egyetemista diákként a zszurnaliszta szerepébe éli bele magát, de a *Kolozsvári Egyetemi Lapok* kis, provinciális lap, s így gondolatai nem jutnak el széles olvasói rétegekhez; s noha igyekszik napirenden lenni a fővárosi irodalmi folyóiratok és napilapok buzgó tanulmányozásával, tájékozottsága felszínes és részleges az irodalom vagy közélet fősodrában történő eseményekről. Ez a lap azonban éppen elegendő ahhoz, hogy benne ne Ravasz László szólaljon meg, hanem az a képzeletbeli újságíró, aki néhány nagynevű kortárs – elsősorban Ady – személyéből gyúródik össze, s akinek „szerepét” felölteni egy ideig tetszetős dolog egy identitásában még nem teljesen kiforrott, útját kereső, tehetséges fiatalnak.

Vallásos gondolatok

Teológiai tartalmú írása – tanulmány, prédikáció vagy elmélkedés – nem jelenik meg ebben az 1901-től 1903-ig terjedő időben. A *pásztor látomása* című versében karácsony örökszép témáját bontja ki: a betlehemi éjszaka sötéttségét saját korához hasonlítja, és a költemény végén annak a reménységnek ad hangot, hogy az egykor hatalmas világosságot hozó csillag ismét fel fog ragyogni, a kívánt világosságot maga a Messiás hozza el az egész világ számára, és nem fog csalódni az, aki ebben a reménységben éli meg karácsony ünnepét. A költeményben a világosságot hozó Messiás elsősorban az értelmi sötéttségbe érkezik meg, ahol a megfáradt vallásos gondolatok helyébe újakat hoz.

Egy hosszabb cikkben, amely szintén a karácsony apropóján születik, arról szeretné meggyőzni hallgató-társait, hogy a vallás szép, emberépítő gondolatait elfogadni és elismerni nem méltatlan dolog egy művelt diákfőhöz. Ettől az írásától kezdve beszélhetünk arról, hogy a vallás tárgykörébe tartozó gondolatokkal is kezd el foglalkozni, amelyek a következő években (1903–1907) bontakoznak ki. Érdeklődési körébe kerül a vallás és tudomány, a vallás és művészet (kultúra) kapcsolata, valamint a vallásos nevelés. Összehasonlítja a keresztyén vallást a világvallásokkal, filozófiai témájú értekezéseket közöl. Egyre elmélyültebben tárgyalja témáit.

A *Karácsonyi ének* című írásában úgy vélekedik, hogy a vallásosság épphogy nem ellenkezik az emberi természettel, hanem része annak. Általánosságában véve elmondhatjuk, hogy Ravasz László írásának keletkezése idején a korszellem azt hangoztatja, hogy a vallás nem képes áthatni az ember egész szellemi életét, ezért egyre többen vannak azok – különösen a társadalom művelt rétegeiben –, akik szellemi szükségleteik kielégítését inkább találják meg egyoldalúan a tudományban vagy a művészetben. Egyre fontosabbak lesznek a tények és az emberi értelemmel érzékelhető világban végbemenő folyamatok vizsgálata, a tudományos bűvárkodás, s eközben a vallást egyre inkább az illúziók világába helyezik. A tudomány a 19. század végére olyan lendületet kap, a technikai vívmányok oly mértékben lenyűgözik az embereket, hogy sokan megfedkeznek arról, hogy az érzéki világon kívül létezhet még más is. Míg korábban a hit türelmetlenségét lehetett tapasztalni a tudománnyal szemben, ez most a visszájára fordult, a tudomány egyre türelmetlenebb a vallással szemben. A tudomány eszközi mivoltából céllá változott. A társadalomban él egy előzetes feltevés Jézus Krisztusról és a keresztyén egyházzal is, azonban míg az emberi gondolkodásban nem következik be fordulat, addig nehezen vagy szinte lehetetlen az isteni logikát lekövetni.

Ravasz László lehetőséget vél felfedezni a körülményekben: meg kell szólítani a kételkedőket, és meggyőző módon kell kifejteni előttük, hogy a vallásosság nem zárja ki a tudomány iránti érdeklődést vagy a művészetek ápolását. A vallás nem ellensége sem egyiknek, se másiknak, mert az igazi vallásosság nem képez akadályt, hanem inkább felébreszti a szellemi érdeklődést. Nem az a célja, hogy elzárja az emberi látást a kor szellemi élete elől. Sem a tudomány, sem a művészetek iránt érdeklődő, rajongó és azokat művelő, kiváló szellemiségeknek nem kell attól tartaniuk, hogy közben vallásosak is, mert a vallás erkölcs, amelyre mind a tudósnak, mind a művésznak, mind a munkáik iránt élénk érdeklődést mutató személyeknek szükségük van.

Úgy véli, a világ megismerésére, felderítésére irányuló vágy, illetve a spiritualitás iránti igény és hajlam ugyanannak az embernek alaptulajdonsága. Ha ezeket kijátszuk egymás ellen, vagy pedig konfliktusba hozzuk egymással, akkor az élet egyetemes harmóniáját bontjuk meg. Ebből jut

el arra a következtetésre, hogy a vallás és a tudomány között nincs ellentét, hanem egyenlő joggal bírnak az emberi élet terén. Nincs sem alá, se fölérendeltségi viszony egyik vagy a másik kárára vagy javára, de ezzel nem egyenlőségjelet tesz a kettő közé, hanem egymás mellé helyezi őket. Nézete szerint van megoldás a vallás igazi lényegének felismerése által, mert „[...] a vallás nem fogalom, dogma, történeti tény, hanem a benső, megszentelődött élet.”

Végül azzal tekinti befejezettnek a kérdést, hogy rá kell venni ifjú kortársait arra: már ifjúkorukban fedezzék fel maguknak a vallás igazi értelmét és értékeit. Írásában – látens módon – missziót végez, és ezt a szándékot nem téveszti össze a keresztyén kultúra propagálásával. Kísérletet tesz a vallás igazságainak feltárására, azonban ezt annak az árán teszi, hogy ezt az igazságot megpróbálja hozzászéldíteni a modern gondolkodás feltevéseihez.

Ravasz László azon írásaiban, amelyeket az 1900-tól 1903-ig terjedő időszakban vetett papírra, megmutatkozik írói vénája, érdeklődése pedig nagyon eklektikus, eszményképe ekkor a kritikai hangvétellű zszurnaliszta, a szárnyait bontogató irodalmár. Sorai a mindenhez értő és mindenhez az ifjúság megfellebbezhetetlen hevével hozzászóló bölcselkedőről tanúskodnak.

A megalapozott ismeretek hiányára azonban van magyarázat. Még maga sem döntötte el pontosan, mi is az, ami tényleg érdekli. Sok mindenről hall az egyetemi előadásokon, sokat olvas, napirenden próbál lenni a világban zajló történésekkel, de kiforrott álláspontja még nincs. A tárgyi tudás hiányában intuitív természetére hagyatkozik, helyenként jól ráérez a témára, gondolatai koherensek és találóak, máskor azonban a diákos magabiztosság kevésnek bizonyul. Szerepjáték ez a szó jó értelmében véve, amely az útkereső, nyitott gondolkodású egyetemi hallgató értelmiségi szárnypróbálgatásai.

DR. KULCSÁR ÁRPÁD
lelkipásztor

Várad megpróbáltatásai

1944 nyarától Magyarország a legsúlyosabb légitámadásokat élte át a második világháború során. Nagyvárad, Kolozsvár, Szatmárnémeti, Szolnok, Debrecen, Miskolc, Szeged, Püspökladány, megannyi város, település szenvedett az egyre sűrűsödő berepülésektől. A rádió naponta jelezte a légiveszélyt. A hatóság kötelezte a házak lakóit, hogy építsenek óvóhelyeket, ún. légókat. Ezek másfél méter mély, két méter széles gödrök voltak deszkákkal lefedve. Sokszor megtörtént, hogy a bombák egész családokat temettek be földdel, mások légnyomás következtében vesztették életüket.

1944. június 2-án történt Nagyvárad első szőnyegbombázása. Az olaszországban felszállt angolszász gépek mielőtt bázishelyükre visszamentek volna, még egy kis bombát ledobtak ide, oda. A cél a vasúti közlekedés lerombolása volt egy kijelölt vonalon, segítendő a majdani szovjet előrenyomulást. A bombázás 50 percig tartott, a városra 1200 bomba hullott a 6-7 ezer méter magasból. A kezdeti 84 halálos áldozat száma később 104-re emelkedett, 159 ház vált lakhatatlanná, 84 megrongálódott. A

rendőrlaktanya telitalálatot kapott, a közkórházra egy 800 kg-os bomba hullott, a belgyógyászaton 18 beteg meghalt, a betegeket az Ulmann-palotába kellett menekíteni. A bombatámadás megismétlődött szeptember 6-án. Ez Horthy Miklós Észak-Erdélybe történt 1940-es bevonulásának évfordulója volt. Azon az emlékezetes napon Augustin Chirila, váradi polgármester a pályaudvaron magyarul elmondott ünnepi beszéddel fogadta Magyarország kormányzóját: „Mély hódolattal van szerencsém Főméltóságodnak a várost átadni. A város magyar lakossága a történelmi fordulatot megillető igaz örömmel és mélységes lelkesedéssel ünnepli a mai napot, a román lakosság pedig teljes megnyugvással veszi tudomásul sorsának eme változását. Teszi ezt a román lakosság, mivel évszázadok óta él ezen a földön, együtt küzdve és egymást becsülve a magyar néppel, mindig egymás mellett, és sohasem egymás ellen. Teszi ezt azért is, mert szent meggyőződése, hogy feltétlen lojalitása és államhűsége fejében a magyar államhatalom oltalmazásában és megbecsülésében fogja részesíteni népi és szellemi javait.”

A város első embere bizonyára elfelejtette, vagy akkor jónak látta elfeledni a parasztlázító Horea bandájának vandál gyilkosságait, pusztító támadásait magyar nemesi udvarok ellen. Nem akart emlékezni az Erdélyi Szigethegység magyarjai elleni öldöklésére sem, vagy talán Nagyenyed pusztításáról se tudott? De csak tudott az 1919-es Fekete-Körös-völgyi román vérengzésről a magyarok ellen? A polgármester szép szavai négy év múlva a semmibe hullva felejtődtek, valójában soha nem is voltak igaz szavak. 1944. augusztus 23-a után a románság úgy érezte, eljött a revans ideje.

Az 1944-es szeptemberi támadás után napokig zúgott a lélekharang az áldozatok emlékére. Zittmann Ferenc várad-velencei plébános emlékezik: „A szomorú emlékeztető szeptember 6-a után négy napig egyebet se csináltunk, csak temettünk, vigasztaltuk az életben maradottakat.” A szeptember 19-i támadás után, az összes áldozatok száma meghaladta a 450-et. A váradi célpontok a nagyállomás, a várad-velencei állomás, az áramelosztó központ, a laktanyák voltak. (Az áldozatokat tömegsírba temették, ezt a síremléket néhány évtized múlva a kommunista rendszer nyomtalanul eltörölte.)

*Ezerkinecszáznegyvennégy június másodikán
nagyvárad szőnyegbombázásakor egy anyának
négy szép gyermeke maradt a romok alatt
kettő négy hat nyolc
éves korukban ölték meg őket
mondja el minden esztendőben a feleségem
amikor idáig ér a naptár-igazítással
ez az Ő békeverse*

Halottak napja Bécsben, Kányádi Sándor verse látni engedi, hogy a világ dolgai összefüggnek egymással: halál, gyász, emlékezés. A Nagyvárad bombázásával összefüggő felsorolás, kettő, négy, hat, nyolc nem csak az áldozatok életkorára való utalás, egy végtelen számsort is elindít, mely a halottak leírhatatlan számára utal, egy kimondhatatlan mennyiségre. Háborúban végtelen a halottak, az áldozatok száma, képtelenség lenne a

világban történt erőszak áldozatainak a számát megadni. Hiszen a doni veszteség számszerű adatain belül se tudjuk ma sem, ki esett el ütközet, harc közben, ki halt bele később a sebesülésbe, ki tűnt el (széttroncsolt darabjai szerteszéjjel hullva), ki esett fogságba, ki halt meg a fogság körülményei miatt, ki halt bele mindebbe már otthon, az elszenvedettek következményeibe. A vers többször ismételt sorai: „megásni tűz elföldelni” jelzik, az erőszak jelen van a világunkban.

A váradi június 2-i bombatámadás megfosztotta otthonától az elárvult Serdült családot, ez a csapás majdnem végzetes volt. Addig is sok nehéz napot éltek át, az anya erején felül állt helyt az élet minden területén. Elvesztette szeretett férjét, a gyerekek édesapja idegen földben nyugodott, már nem állhatott védőleg mögöttük, nem gondoskodhatott gyermekeiről. Az akkor már frontközelbe került Nagyváradon az élet egyre nehezebb lett. Ha korábban a férjének küldött tábori lapokon beszámolt az egyre nehezebb ellátási gondokról, a kis üzlet növekvő gondjairól, 1944 nyarára már sokkal nehezebb volt az élet.

A családi emlékezet megőrzött egy szép történetet. A nagymama 1944 június elsejének éjjelén álmot látott, megjelent egy angyal, és azt mondta neki „Fogd a gyerekeket, menjetek ki a madarászi malomhoz, Juliska húgodhoz, mert nagy veszedelem közeleg.” A dédi másnap meg sem állt Szalontáig a gyerekekkel, aztán ott érte őket a váradi bombázások

híre. Az édesanya, úgy, mint minden reggel, a piaci kis boltban árulta a hústermékeket, ott élte át a bombázást. Lakásuk a Michelangelo utca 5. szám alatt volt, közel a nagyállomáshoz. A házat bombatalálat érte, mikor Serdült Józsefné haza mert rohanni a légiriadó lefújása után, a házuk helyén egy nagy bombatölcseért talált. Házuk romokban, ingóságaiuk összetörve. De a gyermekek sértetlenek Madarászon, ez vigasztalta a kétségbeejtő helyzetben.

A család kiköltözött a Kálvária út 121 szám alá, ez a város fölötti szőlősdombon volt a püspökség tulajdonában, ott volt szőlőkezelő Serdült Sándor, az özvegy sógora. A polgármesteri hivatal kárbejelentéseket kért, Serdült Józsefné szeptember 9-én adta be igényét egy kiutalandó lakásra. A szovjet hadsereg a város megszállása utáni napokban már lefoglalta és kiürítette a szőlőhelyi püspöki épületet, akkor Serdültéket a család egyik barátja ideiglenesen befogadta a Kórház utcai lakásába. Ezekben a napokban találkozott az anya egy régi ismerősével, aki tájékoztatta, hogy a Szent János utcában van egy üres lakás, a zsidó tulajdonos családjával együtt odaveszett valamelyik lágerben. Így került a család a Szent János utca egyik házába, melyet a hivatal ki is utalt számukra. A hajdani tulajdonos testvére, Mayer Imre munkaszolgálatát töltötte valamelyik fronton. Amikor hazakerült, az egyik házrészbe költözött be. Később, mikor elvesztett családjá után új családot alapított, a nehéz anyagi helyzetben levő Serdült családtól megegyezési alapon (a felkínált fél disznó nagy értéket képviselt akkoriban) visszavette a ház nagyobbik részét, az özvegy és családjá egy igen kis, fürdőszoba és WC nélküli lakrészben (wc az udvaron) élt tovább még évtizedekig.

Ezekben az években már a közellátás igen szűkös volt, élelmiszert, ruhaneműt csak a dolgozók, munkát végzők számára kiállított jeggyel lehetett vásárolni, melyet a hatóság havonta adott át a jogosultaknak. A legfontosabb a kenyérjegy volt, erre lehetett vásárolni a napi adagot, a jegy színe a besorolás szerint változott. A kis Öcsike hétéves lehetett, amikor iskolából hazajövet a konyhaszekrényből valamit ki akart venni, felkapaszkodott, a szekrény üveges felső része megbillent, leborult, minden, ami benne volt, összetört. A kisfiú megijedt, gyorsan el akart minden bűnös nyomot tüntetni. Összesöpörte a konyha közepére a törmelékét,

és úgy döntött, felgyújtja a romokat. A lángok elemésztették az ott levő élelmiszerjegyeket, és minden éghetőt. Félt a büntetéstől, de édesanyja tudára akarta adni, mi történt, mielőtt „világgá megy”. Lerajzolta, hogy az égő romkupac mellett áll egy kisfiú, nagy könnycseppeket is rajzolt. Aztán bebújt a az udvaron levő fásládába, és magára húzta a láda tetejét. Mikor édesanyja hazajött, kereste a kisfiát, aki ott szipogott a ládában. Kiemelte onnan, de látva, hogy zokog, mert tudta, milyen kár érte a családot miatta, elolvasta a „búcsúlevelet”, magához ölelte, megcsókolta, bűnbánatát csak így tudta feloldani. Az édesanyja szeretete mindent jelentett a gyermeknek.

Özvegy Serült Józsefné számára két gyermekének élete volt a legnagyobb ajándék, ez került veszélybe 1944 nyarán, és tudatában mindez úgy rögzült, hogy isteni csodának köszönheti a megmenekülésüket. Pedig ezzel még nem ért véget a veszedelmek sora.

1944 őszén Nagyvárád védelme a szovjet előrevonulás elől a német 76. gyalog hadosztály feladata volt, a harcálláspontot a várostól mintegy 15 km-re északra Ártádon rendezték be. A váradi védelemre két magyar határvadász zászlóalj állt még rendelkezésre, a visszavonulókat egy csendőrzászlóalj tartóztatta fel. A Körös hídját nem látták el robbanószerekkel, csak akkor aknázták volna alá, ha a szovjet hadsereg elérné az átkelőt. Október 11-én kora reggel a szovjetek támadást indítottak Várád irányába, Biharkeresztes hamar szovjet kézre került, majd Borsot is elfoglalták. A szovjet-román támadások következtében Várád védelme a délelőtti órákra válságosra fordult, a páncélosok megközelítették a várost, a 12. magyar hadosztály ellenálló ereje a végéhez közeledett. Várható volt a Biharpüspökít elfoglaló orosz páncélosok támadása. Ha a védők nem kapnak erősítést, elrendelik a város kiürítését. Szeptember 11-én éjszaka kiadták a német csapatok visszavonulási parancsát. A 12. tartalék hadosztály a Pece patak mentén tartós védelemre kezdett berendezkedni. 12-én Malinovszkij marsall keleti irányból (Élesd felől) a 2. Ukrán Front 5. gárda-lovashadtest egyik hadosztálya megkezdte Várád ellen a támadást. A Váradtól keletre levő szovjet harckocsik elvágták a németek menekülési útját a Kolozsvár felé vezető úton. Hitler parancsot adott a végsőkig való kitartásra. Ekkor még a 76. magyar gyaloghadosztály parancsnoksága a váradi városházán volt, a Sebes-Körösön átívelő híd közelében.

Várad északi városrészébe október 12-én hajnalban Biharpüspöki irányából betört a szovjet hadsereg. Tűz alá vették a déli oldalon harcoló német-magyar csapatokat. A városházába gránátok csapódtak, a németek a magyarokat hátrahagyva kitörni készültek. Elérkeztek az utolsó percek Várad eleste előtt. Reggel 9 óra tájban elvonult a 12. magyar hadosztály is, sorsára hagyta a várost, melyet 17 napon át védeni próbáltak, Isten oltalmába ajánlva a város mintegy ötvenezer magyar lakosát. A magyar katonák a nagyszalontai úton haladtak dél felé, még súlyos harcok vártak rájuk 1945 tavaszáig.

A román és szovjet katonák megkezdték a város kirablását, egy csoport behatolt a Kanonok-sorba, feldúlták, kirabolták, lovaikat bekötözték a káptalan helységeibe. Újhelyi István fiatal káplánt a csizmájáért lötték le. Később, a kommunisták berendezkedése után ez a nap, október 12-e lett a Város Napja.

Nagyvárad és a többi erélyi magyar város lerohanása, kirablása, lakosságának terrorizálása és legyilkolása 1944 őszén nem volt előzmény nélküli a húszadik században. Az első világháború utolsó évében, 1918. december 8-án a román hadsereg elérte a Maros folyót, francia engedéllyel átlépte a demarkációs vonalat, és megkezdte az előrenyomulást Kolozsvár felé. „Rendteremtőként” érkeztek, de már az elején Zsibón 1919. február 15-én raboltak, öltek, az ott élő román csőceslékkel együtt. Bemutatkoztak,

mint megszállók. De már korábban, december 24-én Kolozsvárra négyezer toprongyos román baka vonult be (L. Kolozsvári Papp László Holló úr című kötetét), januárban sorozatos incidensek történtek. Főleg azután, hogy a Székely Hadosztály feladta a hónapokig védett történelmi Erdély határán húzódó frontvonalat. (Így a románok pár hét alatt már kijutottak az Alföldre.) Legelőször a színmagyar Kőröstárkányt „büntették meg”, a Székely Hadosztállyal való együttműködésért, áprilisban kilencvenegy magyart gyilkoltak le, majd a szomszédos Kisnyégerfalván tizenhét magyart. Kifosztották Szatmárt, Váradot. Már korábban a Székelyföldön bemutatták középkori büntetési módszereiket, botoztattak, huszonöt botütéssel büntettek, de ezt kegyetlenségből sokszor „elszámolták”, s kezdték előlről. Nagyvárad 1919. április 20-án került román kézre, verések, erőszakosságok, „fekete terror” volt a városban. (Nehezen hihető hogy 1940. szeptember 6-án a városba bevonuló magyar kormányzót köszöntő román polgármester mindezt ne tudta volna, amikor a mindenkori békés együttélést beszélt.) Aztán következett Debrecen, Békés, Hódmezővásárhely és a többi alföldi város, ahol a megszállók nyilvánosan a főtéri fákra akasztottak is. Ez a térség megszenvedte már a Tanácsköztársaság alatt a Vörös Hadsereg, a Lenin-fiúk terrorját, most következtek a Budapestig meg sem álló megszállók, a román csapatok.

1946-ban bombák már nem hullottak Váradra, látszólag béke volt, az elszegényedett, kifosztott lakosság naponta szembesült az eddig ismeretlen rendszer intézkedéseivel, „irányvonalával”, a szovjet megszállók (ámbár ők magukat barátoknak nevezték) nyelvének, kultúrájának, de főleg politikájának a másságával. A kommunista elit jószerevével iskolázatlan, szak tudás nélküli elvtársakból állt, az értelmiséget gyanús, „sötétben bujkáló ellenségnek” tekintették. Az ügyeskedők a jég hátán is megéltek, sokan abból alapozták meg jólétüket, ami javakat a gettóba hurcolt és soha vissza nem térő zsidók megőrzésre náluk hagytak. Műtárgyak cseréltek gazdát élelemért, virágzott a feketepiac. Aki eddig szegény volt, az is maradt. A magyarokat az új világ is jövevényeknek nézte, a nemzetiségi hovatartozás és az állampolgársági státusz összemosódott: a romániai magyarokat román nemzetiségűnek titulálta az új hatalom.

SERDÜLT BENKE ÉVA

IRODALMUNK KINCSESTÁRA

HELTAI GÁSPÁR

a világi tárgyú magyar szépirodalom első művelője

A 16. század legkiválóbb prózaírója, tipikus képviselője a reformáció korának. Erdélyi szász családból származott.

Születési évét nem ismerjük pontosan, valószínűleg 1515 körül született. Csak húsz éves korában kezdett magyarul tanulni, műveit mégis magyarul írta.

Külföldi tanulmányai után Kolozsváron telepedett le, ahol 1550-ben megalapította a kor legnevezetesebb nyomdáját. Irodalmi nyelvünk első nagy mesterévé vált: népi ízű, zamatos magyarsággal írt. Vallásos kiadványok mellett Heltai szép számban jelentetett meg históriás énekeket,

népkönyveket és széphistóriákat is. 1574-ben halt meg Kolozsvárt.

Legjelentősebb műve az 1566-ban megjelent SZÁZ FABULA. A görög Ezópusz híres tanítómeséit dolgozta át, de terjedelmes tanulságokkal, „Értelmekkel” látta el őket, s eszmei tartalmukat a hazai viszonyokra alkalmazta. A mesékben főleg állatok szerepelnek, amelyek emberi tulajdonságokat vagy társadalmi típusokat jelképeznek. A vérszomjas, erőszakos, kegyetlen vadállatok (farkas, oroszlán) a feudális urakat jelképezik. A gyengébb, tehetetlenebb állatok pedig az elnyomott népet, melyet Heltai a mesék tanulságaival türelemre int. Az előszóból kitűnik, hogy Heltai tanító szándékkal írta meséit. A munka és a szorgalom megbecsülésére,

tanulásra, józan, okos életmódra, a hatalmasoktól való óvakodásra, inkább ésszel, mint erővel való boldogulásra tanította bennük polgártársait.

1552-ben jelent meg A RÉSZEGSÉGRŐL ÉS TOBZÓDÁSNAK VESZEDELME VOLTÁRÓL VALÓ DIALÓGUS. Ez nem teljesen eredeti alkotás, hanem egy német forrásmunka átdolgozása. A párbeszéd szereplői: Antal és a züllött, részeges ember, Demeter, akit Antal a maga fejtegetéseivel, a részegség elítélésével végül is a jó útra térít, szorgos, mértéktartó polgárrá változtat.

Heltai harmadik világi tárgyú műve a HÁLÓ, amely az anti-trinitárius mozgalomhoz való csatlakozása eredményeként keletkezett. 1570-ben jelent meg, egy spanyol szerzőnek az inkvizícióról szóló munkáját dolgozta át benne magyarra. A bevezető és a befejező rész Heltai önálló munkája, ebben a magyar társadalomra vonatkozó tanulságokat vonja le.

Heltai utolsó munkája, amely csak halála után, 1575-ben jelent meg, a CHRONIKA AZ MAGYAROKNAK DOLGAIRÓL vagy röviden: MAGYAR KRÓNKA. A magyarok történetét írta meg benne a mohácsi vészig. Az első részét Bonfini nyomán írta. Nem elégedett meg a latin eredeti puszta lefordításával, hanem a nép felfogása, igénye szerint teljesen átdolgozta Bonfini históriáját. Az „együgyű magyar” számára írta meg azt, amit Bonfini a humanista képzettségű emberek számára fogalmazott meg. Minél jobban közeledik saját korához, annál inkább támaszkodik a korabeli népi hagyományra, amit „Igaz históriának” nevez. Heltainak köszönhetjük több népi monda feljegyzését: pl. Mátyás királyról és a kolozsvári bíróról. A MAGYAR KRÓNKA központi alakja Mátyás király, de Hunyadi János is egyike a krónika legszebben megrajzolt alakjainak.

Heltai a magyar nyelv első nagy stílusművészei közé tartozik, sokat tett a magyar helyesírás kialakulása érdekében. Nyelvérzéke oly erős volt, hogy mások, nála megjelenő műveinek nyelvébe is beleavatkozott, vagy bíráló megjegyzéssel illette azokat. Így járt el Sylvester János korábbi Újtestamentum-fordításával is.

Eleven és szemléletes stílusának legszembetűnőbb sajátossága, hogy szereplőit folyton beszélgeti. Párbeszédei a jellemábrázolás szolgálatában állnak, nyelvi eszközökkel is egyéníti szereplőit. Jelzői és hasonlatai segítségével szemléletessé teszi írásait. Mindig arra törekedett, hogy

mondanivalóját a legközérthetőbben fejezze ki. Nagy hatással volt saját százada íróira, elsősorban Károli Gáspárra, s a magyar szépprózai nyelv későbbi fejlődésére is.

GR. GVADÁNYI JÓZSEF,
a paraszti élet és az alföldi táj hiteles ábrázolója

A 18. század magyar irodalmának legjellemzőbb vonása, hogy a Habsburgokkal szembeni ellenállás jegyében jött létre és erősödött. Ausztria a Rákóczi-vezette szabadságharc bukása után politikai és gazdasági hatalmat gyakorolt, ezzel szemben csak a művelődés területén fejthette ki akaratát az az írócsoport, amely őrizni kívánta anyanyelvét, a magyar nyelvet beszélőkhöz kívánt szólni, a nemzeti öntudatot akarta ébren tartani, és olvasnivalót szán-

dékozott juttatni az irodalom iránt érdeklődők kezébe. Ez az írócsoport többnyire a nemesek köréből került ki. Ezek a hazafiak nem megélhetési céllal ragadtak tollat, hanem kedvtelésből, ugyanakkor szem előtt tartva a magyar nemzet érdekeit.

Közülük kiemelem gr. Gvadányi Józsefet, aki eredetileg nem is volt magyar nemzetiségű, olasz származásúként, de magyarnak vallotta magát, és olasz nevét sem hagyományosan, hanem magyarosan ő írta le először a családtagjai közül. Előkelő olasz családok egyikéből, a Guadagni-családból származott Toscánából. Apja magyar nemes hölgyet vett feleségül, Pongrácz Esztert, akivel jegyajándékként a szakolcai birtokot kapta. Eből a házasságból született a költő Gvadányi József Rudabányán, Borsod

megyében 1725. október 16-án. Tíz éves korában került a jezsuiták egri gimnáziumába. Jeles tanuló volt. Nagyszombatban filozófiát hallgatott. Már tanuló éveiben próbálkozott versírással.

Iskoláit elvégezvén, a család hagyományai szerint katonai pályára lépett, majd Mária Terézia tábornoka lett. 1752-ben megnősült, feleségül vette br. Horeczky Franciskát Nyitra megyéből, s vele Szakolcán telepedett le. Három gyermekük született, de korán megözvegyült. A katonai életet folytatta, de élményeit kezdte írásba foglalni. Jókedélyű, vidám katona volt, ez a hangulat a történetek megörökítéséből is kicseng. Már mint alezredes került 1766-ban Szatmárra, majd Máramarosszigetre. Többször megfordult Nagypeleskén Becsky György birtokosnál, ezeken a kirándulásokon ismerkedett meg a magyar néppel, köznemességgel, s a később feldolgozott peleskei nótárius meg Rontó Pál előképeivel. Mária Terézia tábornokából igazi magyar író lett. 1783-ban vonult nyugdíjba 38 évi katonai szolgálat után.

Szakolcán építtette meg a Morva folyó közelében emeletes barokk stílusú kastélyát, s rendezte be a város szélén négyholdas kertjét. Másodszor is megnősült, felesége Szeleczky Katalin, igazi magyar asszony volt, akivel boldog, de gyermektelen házasságban élt haláláig. A nyár pár hetét a pöstyéni fürdőn töltötte, erről is fennmaradt írásos beszámolója: PÖSTYÉNI FÜRÖDÉS címen. Télen vadászgatott, eljárt a megyegyűlésekre. Ezek lelkes hangulata őreá is hatott, ez a felbuzdulás és hazafiúi érzés tette igazán költővé, íróvá. Ennek hatása alatt régibb Szatmár megyei benyomásaiból 1787. október 2-től december 20-ig megírta mindmáig legnevezetesebb művét: EGY FALUSI NÓTÁRIUSNAK BUDAI UTAZÁSA címen. Ezzel a művével Gvadányit a 18. század népies költőinek csoportjába sorolták az irodalomtörténészek. Főhőse Zajtay uram, Peleske jegyzője, jogi ismereteinek kiszélesítése céljából lóháton Budára indul. A csetlő-botló, parlagi gondolkozású, de hazafias érzésektől fűtött hős alakját a korabeli nemesek rokonszenvesnek találták, mert önmaguk humorosan megrajzolt alakjára ismertek benne.

1793-ban adta ki másik ismert művét, amelyet szintén Szatmár megyei élményeiből állított össze, címe: RONTÓ PÁLNAK, EGY MAGYAR LOVASKÖZKATONÁNAK ÉS GRÓF BENYOVSZKY MÓRICZNAK

ÉLETEK, FÖLDÖN, TENGHEREN ÁLMÉLKODÁSRA MÉLTÓ TÖRTÉNETEIKNEK S VÉGHEZ VITT DOLGAIKNAK LEÍRÁSA.

Gaál József nevéhez fűződik a két mű három felvonásos bohózáttá átírása, hosszú ideig játszották a magyar színpadokon. Arany János és Petőfi Sándor is kedvelte Gvadányi gróf írásait, értékelték magyarságát, népies humorát, derűjét, játékos kedélyét, melyet öreg korában is megőrzött, 1801. december 21-én bekövetkezett haláláig.

SZENTJÓBI SZABÓ LÁSZLÓ, az egyik magyar jakobinus

A költő élete a felvilágosodás korának nevezett időszakban telt el. Mi jellemezte ezt a korszakot? A Habsburgok a 18. század folyamán építik ki gyarmatosító rendszerüket Magyarországon és Erdélyben. Bécs a maga uralmát mindenekelőtt erős központi hatalom kiépítésével igyekezett biztosítani. Kezdetben formailag és jogilag meghagyták Magyarország és Erdély függetlenségét, de ez a valóságban csak látszat volt. A magyar király és erdélyi fejedelem címét viselő Habsburg uralkodó Bécsben székelt. A főnemesek készségesen

támogatták Bécs központosító törekvéseit. Lemondtak a szabad király- és fejedelmválasztás jogáról, elfogadták Bécs gazdasági politikáját és azt a hatalmas bürokratikus kormánygépezetet, amelyet a Habsburgok örökös tartományaikban – osztrák és cseh – már megelőző évszázadokban kiépítettek. A túrhetetlen gazdasági-társadalmi állapotok miatt bontakozott ki a 70-es évekkel kezdődően a köznemesektől és értelmiségiektől vezetett új mozgalom: a felvilágosodás. A mozgalom alapvető célja a polgári átalakulás. Ennek a mozgalomnak forradalmi ága a jakobinus mozgalom (a francia forradalom mintájára), hívei a magyar jakobinusok.

A magyar értelmiség legjobbjainak egy kis csoportja belátta azt, hogy a társadalmi haladás és a nemzeti függetlenség ügyét csak forradalmi úton lehet megoldani. Ehhez a csoporthoz csatlakoztak: Batsányi János, Kazinczy Ferenc, Szentjóni Szabó László és mások. Az egész jakobinus mozgalomnak legrokonszenvesebb alakja volt az élete virágjában elpusztított Szentjóni Szabó László. Ottományban, Bihar megyében született teljesen elszegényedett nemesi családból. Évekig tanított Nagyváradon és Nagybányán, majd mint váradi főispán csatlakozott Martinovicsékhoz. Sokoldalú tehetsége korán kibontakozott. Első írásai a kassai Magyar Múzeum című lapban jelentek meg. Költeményeiből kedves, friss népies hang árad. A magyar népdalok változatos ritmusát hosszú idő múltán ő szóltatta meg a műköltészetben. Ilyen A NAGY SZÜRET TELEGDEN. Legismertebb alkotása AZ EGYÜGYŰ PARASZT című kis elbeszélő költeménye, ebben egy korabeli közkeletű anekdotát mesél el jóízű humorral, népies hangon. Csokonai közvetlen elődjeként tartják számon.

Szentjóni Szabó László nemzeti drámát írt Mátyás királyról. Ezzel a darabbal nyitják meg 1821. március 12-én Kolozsváron a kőszínház kapuit. A független nemzeti királyság gondolatának adott hangot.

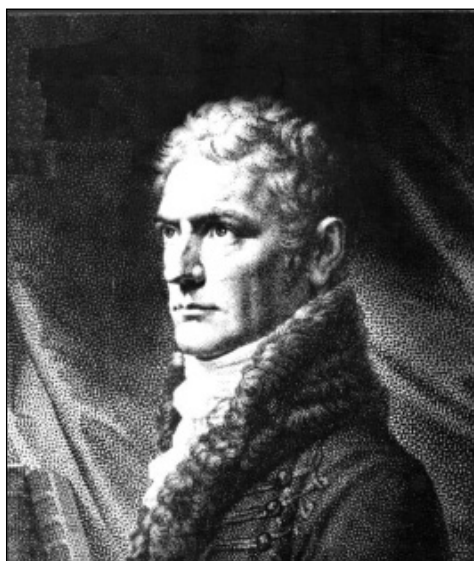
Szépen induló írói pályáját a jakobinus mozgalom vérbe fojtása törte derékba. Ő is a halálraítéltek között volt, de „kegyelmet kapott” elsenyvedhetett a kufsteini várbörtön egyik rideg, sötét cellájában 1795. október 6-án. Eredeti gondolatait olvashatjuk AZ EMBERI SZERETETRŐL című versében:

*Ki szeretné az életet
Ott, hol nincs emberszeretet?
Hol a síró kisdedeket,
A meggörbült ősz fejeket
Érzés nélkül tekintette,
Aki csak elment mellette.
Hol a bús ínség könnyein,
Az izzadtság vércseppjein,
Senki nem is szánakozott:
Ez, ez a föld megátkozott!*

*Mutass, Uram, egy kietlent,
Hol ne lássak ily hitetlent!
Mutass egy puszta barlangot,
Hol ne halljak jajszó-hangot:
Jajszót, melyet kínja alatt
A kétségbeesés hallat.*

BATSÁNYI JÁNOS,
a magyar irodalom első forradalmár költője

A jakobinus mozgalom első-sorban gazdag és merészhangú röpiratirodalmat teremtett, de megtaláljuk a korszak nagy költőegyéniségét is Batsányi János személyében. 1763-ban született a dunántúli Tapolcán. A falusi varga jóeszű fia nélkülözések árán folytatta tanulmányait. Pesti joghallgató korában Orczy Lőrinc fia mellett vállalt nevelői állást, majd a család segítségével kapott állást Kassán. Itt kötött barátságot Baróti Szabó Dáviddal és Kazinczy Ferenczel.

Együtt indítják meg 1788-ban MAGYAR MÚZEUM című irodalmi folyóiratot. Batsányi első ízben dolgozta ki irodalmunkban a műfordítás elméletét. Az általa szerkesztett folyóiratban jelentek meg tanulmányai, költeményei, fordításai. 1789-ben versben köszöntötte a francia forradalmat A FRANCIAORSZÁGI VÁLTOZÁSOKRA címmel. Szentjóni Szabó Lászlónak írt forradalmi szellemű költői levele miatt vizsgálat indult ellene, állásából elbocsátották. A köztársasági mozgalom leleplezése után őt is elfogták, de a részvétel vádja alól felmentették. Ennek ellenére mégis várfogságra ítélték, mert forradalmi elveit nem tagadta meg. Börtöne falára az alábbi kis verset írta:

*„Szép a hazáért tűrni, viselni rab-
Láncot, s halált szenvedni dicső dolog
Amely halandó él s vesz érte,
Nemzeteket nemesít nevével.”*

Egy évi börtönbüntetését a tiroli Kufsteinban töltötte, itt születtek a „kufsteini elégiák”. 1796-ban kiszabadult, de nem mert hazajönni, Bécsben telepedett le, és 45 krajcáros napidíjból tengette életét. Sorsát büszkén viselte, állandóan olvasott, s várakozással figyelte az eseményeket.

*„A hazáért élni, szenvedni, s jót tenni,
Ügye mellett önként s bátran bajba menni,
Kárt, veszélyt, rabságot érte fel sem venni,
S minden áldozatra mindenhá kész lenni.
Barátom! oly dolgok, melyek az embernek
Dicsőség mezején oszlopot emelnek,
S melyekért – bár még élsz, sokan nem kedvelnek –
A jók sírójában is áldanak, tisztelnek.” (Biztatás)*

1805-ben feleségül vette Baumberg Gabriella osztrák írónőt. Bécs megszállásakor ő javította ki Napóleon magyarokhoz intézett kiáltványának magyar szövegét. Ezért a francia csapatok kivonulása után jobbnak látta, ha ő is elhagyja a császárvárost. Párizsba ment, és ott szerény évdíjat kapott. Napóleon bukása után az osztrák rendőrség elfogta, s vasra verve szállították Ausztriába. Életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték. Előbb Spielbergben raboskodott, később felesége közbenjárására Linzbe internálták. Óvatosan megpróbálta újra felvenni a kapcsolatokat a magyarországi írókkal, de régi barátai már nem éltek. Ez az oka annak, hogy a dunántúli nemesi költők vették fel vele a kapcsolatot. Megelégedéssel vette tudomásul 1827-ben első verseskötetének megjelenését, de ő már ritkán írt új verset. A rabság megtörte ugyan forradalmi elszántságát, de a szabadság iránti szeretetét nem. INTŐ SZÓZAT című versében így vall:

*„Hited szent lángjának el nem borul fénye:
Nem árthat a balsors üldöző vad kénye...”*

*Úgy van. Akit az ész vezet sugarával,
S egyezvén szívének szebb indulatjával,
A jó lelkiismeret fedez paizsával,
Feltehet a világ s pokol hatalmával!
Mert láncra, tömlőcre, s halálra vethetik,
De bátor nagy lelkét meg nem rettenthetik.”*

Nyolcvanadik évében írták róla: „még mindig tüzeslelkű hazafi, ki hazája fejlődését és viszonyait állandóan figyelemmel kíséri.” 1845-ben halt meg.

**VÖRÖSMARTY MIHÁLY,
a nemzet ébresztője**

A reformkorszak legnagyobb költője. A korszak társadalmi és politikai fejlődését a magyar köznemességnek a nemzeti függetlenségért és a polgári nemzetállam megalkotásáért vívott harca jellemzi. A korszak irodalmi életének középpontjában is a köznemesség áll.

Vörösmarty 1823-ban Tolna megye alispánjához került joggyakorlatra. Az itt rendelkezésre álló könyvtár nagy lehetőséget biztosított a történelmi múlt alapos tanulmányozására.

Ekkor kezd eposzt írni, amely a múltban, a honfoglalás dicső idejében játszódik, de a költő korához szól. Első eposza arra tanítja a nemzetet, hogy összefogásunkon, harci elszántságunkon nemcsak az ezer év előtti honfoglalás győzelme múltott, hanem az új honfoglalás kivívása is. A nemesség hazafias része várta is a költőktől a dicső múlt méltó megéneklését.

Ezt a várakozást akarta kielégíteni Vörösmarty, amikor műve tárgyául Árpád honfoglalását választotta. Így született meg 1825-ben a ZALÁN FUTÁSA. Vörösmarty lantján a harcos és dicső múlt költői idézése a harcos és dicső jövő előkészítőjévé válik.

A honfoglalás történetét Vörösmarty Anonymus Gestá-ja alapján dolgozta fel. Árpád táborával a Bodrog vidékén tanyázik. Zalán, az alföldi vidék fejedelme összegyűjti seregét, amelyet a görögök és bolgárok csapatai félelmesen nagyra növelnek. Az eposz színes részletezéssel mondja el a küzdelem történetét, a két fél legjobb vitézeinek párharcait. Végül Árpád legyőzi seregével a túlerőben lévő ellenséget, megöli az ellenhad legbátrabb és legerősebb harcosát, Viddint, a bolgárok vezérét. Zalán kifut országából, s a határról „búba merülten csak távolról nézte sajátját.” Az egész mű hősi szellemében megnyilatkozik a költő legfőbb igyekezete, hogy a „tehetetlen korban” tettekre serkentse a nemzetet.

A Zalán futása az első reformországygyűlés idején, 1825-ben jelent meg. Soha még magyar költeményt olyan ujjongó lelkesedés nem fogadott, mint az addig csaknem ismeretlen Vörösmarty eposzát. A költő egyszerre híres emberré vált. Tagja lett a Kisfaludy Károly köré csoportosult fiatal írók társaságának, az Aurora-körnek. Véglegesen Pestre költözött, és ott írásaiból és folyóiratok szerkesztéséből élt.

A Zalán futását újabb eposzok követték. Még 1825-ben megírta a CSERHALOM című hőskölteményét, melynek utóhangjában mondja ki legvilágosabban eposzköltői célját: „csak az ősi dicsőség híre maradjon fenn s unokánk tettekre hevüljön.”

A múltból a diadalmas, győzelmes eseményeket választotta ki. Megénekelte I. László királynak a betörő kunok felett aratott cserhalmi győzelmét. A török ellen vívott végvári harcok közül pedig Eger hősi védőinek történetét. Ezzel is az új küzdelemre, a nemzeti függetlenség kivívására lelkesített.

A Zalán futása, és általában Vörösmarty költészete vitte végső diadalra a nyelvújítás ügyét. Az ő nagyszerű költői nyelve a művészi gyakorlat bizonyító erejével igazolta a nyelvújítókat. Ez a gazdag és árnyalt nyelv már alkalmas volt arra, hogy méltó eszköze legyen a reformokért vívott harcnak a politika és a költészet területén egyaránt.

JÓKAI MÓR,
a természet és a táj csodálója, festői leírója

JÓKAI 200! Ebből az alkalomból nem a történetek sokfélesége felől próbálom megközelíteni a nagy mesemondó írói munkásságát, hanem festői szépségű tájleírásai közül válogatok. Erről kevesebb szó esik, mindenkit jobban érdekel a romantikus történetek alakulása, kibontakozása, a meglepetésszerű megoldás. Pedig művészetének ezt a területét Jókai sem hanyagolta el, hiszen legjobban a

természetben érezte magát, sőt nemcsak írásban fogalmazta meg a tájat, ahol zajlanak az események, hanem gyönyörű saját festményeket készített életében. Balatonfüredi villájában minden alkotása megtekinthető.

Jókai Mór regényei témáinak megválasztásakor nemcsak a történetekre volt kíváncsi, nemcsak az eseményekhez kapcsolódó személyeket akarta közelebbről megismerni, hanem az is felkeltette az érdeklődését, milyen az a természeti kép, az a táj, ahol ezek a történetek játszódtak, ahol a szereplők éltek mindennapi életüket. Ezért kelt útra több alkalommal is, hogy a tájat ne csupán a képzelete színezzé ki, legyen annak a valósághoz igazodó, ragaszkodó hű képe. A leírást aztán romantikus képzelőerejére bízta. Ezért kelti fel az olvasó érdeklődését a helyszín bemutatása, mert olyan festői, mintha ő maga is járt volna már azon a vidéken. Az irodalomszerető olvasó nem is hagyja elolvasatlanul a természet bemutatását tartalmazó néhány oldalt, hiszen a táj részévé válik a történetnek. Nem törekedhetem a teljességre, olyan sok leírás született a nagy mesemondó tollából.

Íme, néhány szép részlet!

Jókai Mór legszívesebben Erdély területére tett többször is látogatást, hogy megismerje Erdély különböző tájait, népének életét, múltját, műveltségét, lenyűgözte vad tájaival, a természet valóságos csodáival. Úti-jegyzeteiből, levelekből tudjuk meg, hogy elragadtatással lépett Kolozsvár földjére: „Itt vagyok végre az annyiszor megálmodott Erdély fővárosában, ahol úgy érzem magamat, mintha régi ismerősök, régi rokonok közé érkeztem volna, kiknek arcait is látni véltem valaha – talán képzeletemben?” Tovább utazva „Kolozsvárt elhagyva, Feleken vitt keresztül az út, melynek hegyein teremnek azok az óriási kőgombócok, miknek keletkezéséről nincsenek tisztában tudósaink. Dél tájon érkeztünk el Tordára, hol a beomlott sóaknákat és sótavakat szemlélők meg: a tavakban semmi élő állat, semmi növény nem terem „

„Távolabb a regényes Torda-hasadék képe tűnik elénk. Egy harmincölnyi széles nyílás, melynek oldalai csaknem egymásba illenek, s melyről azt tartja a monda, hogy az Szent László csodájára támadt, midőn ellenei üldözték. Isten szétnyitá a hegyet, a ló patkója nyolc szegével együtt most is lenyomva látszik a sziklában.”

„Amint a tusnádi regényes fürdők jóltevő nimfájától búcsút veszünk, balra napkelet felé óriási bércek birodalma terjeszkedik elénk, melynek utolsó pontjai messze Kézdivásárhelynél végződnek. A térkép nem mutat e helyen sem falvat, sem majort, ösrengeteggel koszorúzott hegyek fekszenek egymáson, minket mindkét felől elkerül az országút, vadászösvényeknek hagyva az ősvadont, mely most járatlanabb, mint volt azelőtt kilencszáz évvel, mikor még azoknak a váraknak urai éltek, miken most az a vad fa terem, melyet a vihar vet és a vihar tép le. Egyikén e vadon ösvényeknek megindulva két meredek bérc között haladunk szüntelen felfelé, miknek aljában tajtékzó hegyi folyam tombol, szédület letekinteni rá... E bérceken túl fekszik a Szent Anna tó. Erdély legköltőibb helyét láttam. Vannak nagyszerűbb, pompásabb, elragadóbb látványok, de oly magasztos alig lehet több, mint a Szent Anna tava. Háromezer lábnyi magasban a tengerszín felett körös-körül ezerkétszáz lábnyira feljebb emelkedő bércek által képzett medencében, vad erdők árnyában terül el gömbölyű, nagyszerű tengerszem, melynek kerülete egy negyedrészt mérőföldet meghalad. Sima tükörlapja sötétzöld a belenéző erdős bércektől, a legnagyobb vihar sem ingatja azt

meg, hab sem fordul rajta. A körül fekvő bércek idelforduló oldalát cser és bükk fedi, míg a tó partján körül roppant fenyők emelkednek, mintegy sötét rámába fogva az ércvilágú vízlapot. Ezalatt fenn a havasi hegytetőn megszólal a méla pásztorkürt elragadó hangja, a lélek gyönyörtől áradoz e fájdalmas édes zenétől, melynek ugyanoly csodás hatása van, mint a harangszónak: míg ez Istent imádni hív, amaz hazát imádni kész, hogy arccal borulsz a földre, és sírsz, és nem bírsz megválni attól. Ha e hangokat hallod, csak akkor érted, miért szereti a tiroli és a székely oly igen a földet, amelyen született.”

Parajdot is érintik, erről így ír: „Útközben megtekintők Parajd sóbányáit. Már messziről megragadják a figyelmet a hegy sötétebb színeiből kivilágló kékszürke szirttömbök, mik itt-ott egész roppant bérceket képeznek. Ezek a sóhegyek kopárok mind, mert a só csak állatot táplál, de növényt nem. Az egész hegyről el lehet mondani, hogy merőben e nemesérből áll. Nemesércnek nevezhetjük, mert ez az egyetlenegy ásvány, melyet meg lehet enni.”

Elbűvölte a Hargita bérce: „a Nyárad és a Küküllő kedves barátságos vidéke, a már Marosvásárhely után feltűnő Hargita hatalmas havasa, kéklő bércei foglalják el, s a «völgyvágányban» szédítően magas sziklafalak közt tombolva zúg lefelé a Vargyas, a «sebes hegyi folyam». Amint Marosvásárhelyről a szép tavaszi zöld tájon nyugat felé eltekintünk, a zöld lombos hegyek közül a kéklő távolban egy magas bérctömeget látunk kiemelkedni, melynek homloka most is fehér, befödve hóval, onnan csak a bő nyár szokta elűzni a telet.”

Búcsúzzunk el az erdélyi hegyektől, utazzunk Jókaival a Dunán, a Vaskapu vidékére: „Egy hegylánc közepén keresztültörve, tetejétől talpáig, nagy mérföldi messzeségben, két oldalt hatszáz lábtól háromezerig emelkedő magas, egyenes sziklafalak, közepett az óvilág óriási folyama, az Ister: a Duna. A ránehezülő víztömeg törte-e magának a kaput, vagy a föld alatti tűz repeszté kétfelé a hegyláncot? Neptun alkotta-e ezt, vagy Volcán? Vagy ketten együtt? A mű Istené! Ahhoz hasonlót még a mai istenutánzó kor vaskezű emberei sem bírnak alkotni. A Vaskapunak kétezres éves históriája van. Mintha egy templom közelednék felénk, melyet óriások építettek, pillérekkel, melyek kőszálak, és oszlopokkal, melyek

toronymmagasak, csodálatos kolossalakokat emelve a felmagasló párkányokra, mikben a képzelem szentek szobrait látja, s e templom csarnoka négy mérföldnyi távolba mélyed, fordul, kanyarodik, új templomot mutat, más falcsoportokkal, más csodaalakokkal, egyik fal sima, mint a csiszolt gránit, vörös és fehér erek cikáznak végig rajta, másutt rozsdavörös az egész hegyalap, mintha igazán vasból volna, néhol a gránit rézsút dült rétegei mutogatják a titánok merész építkezésmódját. S e két fal között foly alatt a kőmederben a Duna. A nagy, fenséges folyam-ős, mely megszokta a magyar sík lapályon ezer ölnyi mederben haladni méltóságos csenddel, partjain a belehajló fűzfákkal enyelegni, kilátogatni a szép virágos mezőkre s csendesen kelepelő malmokkal beszélgetni, itt összeszorítva száznegyven ölnyi sziklagátba, hab, mily haraggal tör rajta keresztül. Akik idáig jöttek vele, nem ismernek reá Az ősz óriás szilaj hössé ifjul, hullámai szökellnek a sziklás meder felett, egy-egy roppant bérctömeg ül ki néhol medre közepén, mint valami rémoltár, azokat fenséges haraggal ostromolja, rájuk zúdulva elől, s mély forgatagokat örvényítve mögöttük, feneketlen árkot vájva a sziklamederben...” és így folytathatnám a Kazán szoros leírását, ha nem szabna az idő és a rendelkezésemre álló hely korlátokat. Befejezni nem tudom, csak abbahagyni. De folytassák kedves olvasóim, forgassanak újból Jókai-regényeket, s mindenikben megtalálják a gyönyörű természet Jókai-megfestette leírásait.

IFJ. ÁBRÁNYI EMIL, az elfelejtett költő

1850. december 31-én született Pesten. Tanulmányai végeztével hivatásának élt, s több lapnál működött mint tárcaíró és színi bíráló. Első verse 1866-ban jelent meg. 1885-ben lett a Koszorú című hetilap szerkesztője. Több lap munkatársa volt. 1920. május 20-án hunyt el. Családjának síremléke a Kerepesi úti temetőben található.

Vannak merőben érthetetlen jelenségek az irodalomtörténetben. Ilyen megmagyarázhatatlan, ahogy az ifjú Ábrányi Emil kimaradt a

köztudatból. Pedig hosszú éveken keresztül ő volt a legnépszerűbb költő, az ifjúság lelkesedett érte, neve és életműve jelentette a haladást, a nagyvilágiságot a vidékiességgel szemben. Ő volt testet öltött franciás szellem, briliáns formaművész, igazi jó költő. Ábrányi Emilről azt szokták emlegetni, hogy a legkitűnőbb műfordítók egyike volt, az ő tolmácsolásával játsszák magyarul Rostand műveit: a Cyrano de Bergerac, a Sasfiók címűeket, s ő fordította Byron főműveit: a Don Juant és a Manfrédot.

A család élete érdekesen alakult. A szentgyörgyábrányi Eördögh család ama nemesi famíliák közé tartozott, amelyek a felvilágosodás óta ápolták a haladás szellemét. Aki közülük az irodalom vagy a művészet terére lépett, az ősi birtok után Ábrányinak nevezte magát. Ábrányi Kornél zeneesztéta volt, harcolt az akkori legmodernebb muzsikáért: Lisztért, Wagnerért, Berliozért, kutatta a magyar zenei élet múltját, felismerte a népzene jelentőségét, és fontos szerepe volt a Zeneakadémia megteremtésében.

Ennek az Ábrányi Kornélnak a fia volt Ábrányi Emil, a költő. Ifjúságát a szentgyörgyábrányi családi birtokon töltötte. A családban természetes volt, hogy mindenki beszélt idegen nyelvet, főleg a francia és a német vált divattá. A kamaszkorú Emilt elragadta Victor Hugo és Byron forradalmat idéző romantikája, sőt úgy nőtt fel, hogy példaképnek tudta az ifjan meghalt forradalmár nagybácsit, az idősebb Ábrányi Emilt.

Alkalma nyílt nagyobb utazásokra Európa nyugati tájain. Ekkor kiderült, hogy igen jó útirajzíró. KÓBOR LEVELEK című tárcasorozata bizonyítja, milyen jó megfigyelő, és milyen színesen tud prózát is írni.

A hetvenes évektől fogva újságíró, a nyolcvanas évektől képviselő. A parlamentben megpróbálta negyvennyolc forradalmi emlékeit életben tartani. Tagja lett a Petőfi, majd a Kisfaludy Társaságnak. A nyolcvanas években egy költőcsoportot kivált a többiek közül, amelynek tagjai arra törekedtek, hogy verseiket színpadon színészek, előadóművészek szavalják el. Ezek között említhetjük Ábrányi Emil, Endrődi Sándor, Kiss József nevét. Az 1899-ben megjelent Magyar irodalomtörténet Ábrányi Emil nevét még a szerelmi és hazafias líra művelői között tartotta számon Gaál Gábor szerkesztésében. Aztán csend lett.

Ismerjünk meg néhány versszakot az 1885-ben írott MAGYAR NYELV című verséből:

*„Ó szép magyar nyelv! Aki egyszer téged
Ajkára vón, többé nem dobhat el!
Szentség gyanánt hogy befogadja éked,
Őrző oltárrá válik a kebel.*

*Pajzán, derűs vagy, mint nőink szeme,
S erős, szilárd, mint hősök jelleme!
Gyöngéd vagy és lágy, mint mennybolti kék,
S dörögni úgy tudsz, mint villámos ég!*

*Minden, mi fejben vagy szívben fakad,
Tőled nyer pompát, színdús szavakat.
Nagy eszme, érzés oly ragyogva hord,
Mint egy király az ünneplő bibort!*

*Magasztos gyásznak bánat-dúlta hangja
Úgy zendül benne, mint egyház harangja,
Mely messze hinti mély, komor szavát.
Búg, mint a gyászdal, mint sír-fáklya lobban,
S mint súlyos léptek kriptá-csarnokokban,
Úgy döng minden szó a kedélyen át!..."*

PÓSA LAJOS,
a magyar gyermekirodalom egyik megteremtője

Olyan költőnek a nevét és írói munkásságát szeretném feleleveníteni, aki életében híven szolgálta a magyar művelődési életet, de a 20. század gonoszul félreállította, mert szelídlelkűsége, tiszta érzései, vallásos református hite és hazafiúi érzelmei nem számítottak értéknek abban a korban, amely inkább a gyűlölködés, az erőszak, az értelmetlen pusztítás százada lett.

Pósa Lajos 1850. április 9-én született Radnóton egyszerű református földművelő család gyermekeként. A szülők áldozatot vállalva szegényes anyagi viszonyaik ellenére is taníttatták jóeszű fiúkat. A gimnáziumot Rimaszombatban és Sárospatakon végezte, majd a budapesti egyetem bölcsészkarán tanári pályára készült. El is végezte súlyos anyagi gondokkal küszködve. Mint egyetemi hallgató óraadással és különböző lapokba írogatással tartotta fenn magát. A tanári oklevél megszerzése után azonban csak egy évig tanított Budapesten. Biztos kenyérkereső pályáját feláldozta a költészetért és az újságírásért.

Munkatársa volt a Bolond Miska humorisztikus lapnak, a Nemzeti Hírlapnak, majd 1881-től a Szegedi Naplóhoz került. Itt főleg a gyermekeknek írt verseket. Már országszerte ismerték nevét, amikor a Singer és

Wolfner cég egy megindítandó gyermeklap szerkesztőjéül meghívta Budapestre. Szegeden aranytollal tisztelték meg, eljöttekor pár száz gyermek arcképéből összeállított albumot nyújtottak át neki, s a város értelmiségi olvasói búcsúünnepet rendeztek tiszteletére.

Ezután Budapesten működött. Benedek Elekkel együtt megindította az első irodalmi értékű gyermeklapot AZ ÉN ÚJSÁGOM címmel, s annak szerkesztője volt. Ő fedezte fel Móra Ferencet mint ifjúsági író, s közölte írásait. Pósa Lajos több mint ötven kötetnyi gyermekversével hozzájárult a magyar gyermekirodalom fellendüléséhez. Nevelte, oktatta, nemeslelkűsége szoktatta a tiszta szemű, érzékeny lelkű gyermekeket. Verseit zeneiség, játékosság jellemzi.

Felnőtteknek szánt költeményei is népszerűek voltak. Mintegy nyolcszáz népies dalt írt, ebből négyszázat megzenésítettek, főként Dankó Pista, Lányi Géza, de néhányat Bartók Béla is. Hazafias lírája oly lelkesítőleg hatott, hogy gyorokménesi szőlőbirtokosok elhatározták, hogy minden évben Lajos napján egy hordó ménesi borral tisztelik meg. Az első évi tiszteletadót 1896-ban külön küldöttség, művészileg faragott hordóban adta át egy írói estélyen. 1892-ben tagja lett a Petőfi Társaságnak.

Jelentős helyet foglal el költészetében vallásos hitének megvallása. Ezek a versek bizonyítják, hogy élete súlyos gondjai, betegségei közepette is erőt adott neki Istenbe vetett hite, állandó kapcsolata Teremtő Urával. Ismerjünk meg néhány sort ISTEN című költeményéből:

*Bujdosom az élet kopár sivatagán,
Vánszorgok aléltan a sívó Szaharán,
Nincs egy árnyékos fa, hol fejem lehajtsam,
Hús patak, hol enyhül szomjuhozó ajkam,
Lankadozó testem rogyni vágy a porba,
De egy ölelő kar mintha általfogna!
Keblem templomában harang szava csendül,
Fölemelő hit zeng lelkemen keresztül,
Gyermekbizalommal nézek az égboltra:
Dicsfényben ragyog le az Úr örök trónja,
Rajtam függ jóságos szeme az Istennek,
Mintha szólna: „Ne félj, én majd megsegítlek!”*

Ha a régi kiadású kis református énekeskönyvet fellapozzuk, abban három, egyházi éneknek is elfogadott Pósa-verset találunk. Hogy ezek miért maradtak ki az új kiadású énekeskönyvből, nem tudom, de mi, az idősebbek, ezeket a szép, mély hitről tanúskodó énekeket mind énekeltük. Ezek voltak a régi számozás szerint: az 57-es: Vessük le már a gyászruhát..., és a 103-as: Óh, mindenütt jelen való kezdetűek. Egy ének maradt, mely a 452-es számot kapta: Mennyben lakó én Istenem... kezdetű.

1901-ben megházasodott, felesége Andrassy Anna Lídia költő, író volt, meséket és ifjúsági elbeszéléseket írt. Pósa Lajos édesanyja halála után feleségével együtt Radnótra költözött, a szülőfaluba, de egy év múlva ismét visszatért a fővárosba, és folytatta írói munkásságát 1914-ben bekövetkezett haláláig.

GRÓF BÁNFFY MIKLÓS, a művelődési élet sokoldalú irányítója és politikus

Bánffy Miklós gróf 1873. december 3-án született Kolozsváron. Próza- és drámaíró, grafikus, színpadi rendező, díszlet- és kosztümtervező. Nagymúltú erdélyi főúri családban született. Egyetemi tanulmányait Kolozsvárt és Budapesten végezte. A kolozsvári egyetemen avatták az államtudományok doktorává.

Fiatal kora óta részt vett a politikai életben. Többször volt országgyűlési képviselő, 1906-1910 között Kolozs megye főispánja. Ebben az időben a konzervatív Erdélyi Lapok szerkesztésében vesz részt. 1912-től az I. világháború végéig a budapesti Nemzeti Színház és a Magyar Operaház főfelügyeletével bízzák meg. A hivatalos színházpolitikával szemben kivívja Bartók Béla két színpadi művei A fából faragott királyfi (1917) és A kékszakállú herceg vára (1918) bemutatását.

1926-ban hazatér Erdélybe, ahol fontos szerepet játszik a két világháború közötti romániai magyar irodalmi életben, s a 30-as évek végén a közéletben is. Tevékeny szervezője a marosvécsi helikoni találkozónak és főszerkesztője az ERDÉLYI HELIKON-nak. A havasok világát drámai feszültséggel megelevenítő novellák, Attila királyról, valamint Martinovicsról írott történelmi drámák, és egy lélektani regény után megírt regénytrilógiája őrzi nevét az irodalomtörténetben is. Főműve: az ERDÉLY TÖRTÉNET ábrázolja az erdélyi arisztokrácia első világháború előtti életének sokszínű világát. A trilógia három kötete a következő cím alatt jelent meg: MEGSZÁMLÁLTATTÁL, ÉS HÍJJÁVAL TALÁLTATTÁL, DARABOKRA SZAGGATTATOL. Ekkor már ismertté válik Bánffy Miklós írói álneve is: Kisbán Miklós. Az író belülről ismeri osztályát, s nem tartózkodik attól, hogy egy szerelem történetének fonalán – Abády Bálint gróf és Milothy Adrienne – bemutassa annak üres életét, a szórakozásokat, a vadászatokat, a párbajokat, a képviselőválasztási csatákat. A főhős, akinek sok vonásában magára az íróra ismerhetünk, lenézéssel tekint arisztokrata környezetére, anélkül azonban, hogy szakítani próbálna vagy tudna vele. Hiszen ő is csodálja hatalmas birtokuk szép tájait, a hegyek, völgyek, rétek nyugtatólag hatnak rá.

A regénytrilógia megjelenése után sokféle vélemény hangzott el vagy látott napvilágot irodalmi lapokban. Legvilágosabban, elfogulatlanul Móricz Zsigmond fogalmazta meg értékelését: „Én a legnagyobb örömmel fogadom el hivatottnak és illetékesnek minden sorában. Sőt csodálom is, a magyar élő arisztokráciáról még senki ilyen kíméletlenül és irgalmatlanul nem nyilatkozott... Bánffy Miklós kaszt-társainak pontos és alapos arcképsorozatával s az egész kadáverből – hulla, holttest – áradó nehéz és reménytelen levegővel igazolja a társadalmi megújhodás szükségességét!”

A trilógiában megfogalmazott ítéletét Bánffy életének utolsó szakaszában tettekkal is igazolja. Csatlakozik azokhoz az Erdély északi részében tömörülő erőkhöz, amelyeknek célja a második világháborúból való kilépés előkészítése volt. Irodalmi tevékenységét az Utunk munkatársaként folytatja. Halála előtt nem sokkal Magyarországra távozott. 1950. június 5-én halt meg Budapesten.

SZABÓ DEZSŐ, **a magyar irodalmi nyelv megújítója**

1879-ben született Kolozsvárt. A Református Kollégiumban tanult, amelynek apjával való rossz viszonya miatt VI. osztályos korától bentlakó diákja. 1899-ben érettségizett, majd bátyjánál, az illyefalvi lelkész Szabó Jenőnél töltött vakáció után Budapesten folytatta tanulmányait. Művelt, tájékozott, több európai nyelvet beszélő értelmiségi volt. Hamar kitűnt tanulmányaival, közéleti írásaival, nyelvi erejével. A 20. századi magyar írói nyelv nagy hatású megújítója.

Diplomaszerzés után tizenöt éven át középiskolai tanár volt különböző városokban. Ebből egy évig Nagyváradon, két évig Székelyudvarhelyen, majd Sümegen, Ungváron, Lőcsén tanított, de mindenhol botrányos körülmények közepette helyezték tovább nehéz természete miatt. Az 1910-es tanármozgalomban heves vitába keveredett Tisza Istvánnal, ennek révén került a Nyugat, majd a Huszadik Század kiadói körébe.

1918-ban az őszirózsás forradalom Lőcsén találta. Innen települt fel Budapestre irodalmi szabadúszóként. Mindenkinen ellenséget látott. Összeférhetetlen természete miatt a különböző nemzetiségű és vallású emberek messze elkerülték.

Mindvégig erdélyinek tartotta magát, ennél azonban fontosabb volt számára, hogy a magyar szellemi élet központjában, Budapesten éljen. Nagy port kavart Szabó Dezső véleménynyilvánítása az 1928-ban megjelent Tamási Áron: Szűzmáriás királyfi című regényéről. Az erdélyi írók méltatták a regény értékeit, az volt az egyöntetű véleményük, hogy a regénnyel új korszak kezdődik Tamási pályafutásában és az erdélyi magyar irodalomban. Szabó Dezsőt felingerelte az elismerés, és alaposan elverte a port a

Szűzmáriás királyfin. Azt állította, hogy az teljességgel AZ ELSODORT FALU rosszul sikerült utánzata, mely művet Szabó Dezső írta. Aki többre kíváncsi, lapozza fel a Romániai Magyar Irodalmi Lexikon 5/1-es kötetét, mely 2010-ben jelent meg, s a következő címszó alatt elolvashatja: Szabó Dezső és a romániai magyar irodalom.

A világból való eltávozása is különleges volt. 1945-ben, hatvanöt éves korában hunyt el Budapesten, Rákóczi-téri lakása óvóhelyén. Az éhségtől is legyengült szervezetét könnyen ragadta magával a halál. Holtteste több napon át egy szekrényből ácsolt koporsóban hevert a Rákóczi-téri szökőkút mellett. A deszkalécekre valaki azt írta: „Szabó Dezső, Az elsodort falu írója.” Itt a téren hantolták el, négy évvel később került át a Kerepesi temetőbe minden szertartás és búcsúztatás nélkül. Lírai hangvételő szépírói munkája, ÉLETEIM című önéletírása befejezetlenül maradt.

SZERB ANTAL, a tudós irodalomtörténész és író

1901. május 1-én született Budapesten, zsidó családba. Édesapjával együtt 1907. december 20-án a római katolikus vallásra tért át, keresztaja Prohászka Ottokár püspök volt. Ettől kezdve vallásos katolikus szellemben nevelték. Apja 1911-ben a budapesti piarista gimnáziumba íratta be, ahol Sík Sándor paptaná a magyar irodalmat tanította, és támogatta irodalmi érdeklődésének kibontakozását. Itt írta első verseit, novelláit, sőt felsős gimnazista korában esszé és drámakísérletei is

születtek. Utolsó gimnáziumi évében az iskolai önképzőkör elnöke volt. Főként Sík Sándor hatására lett 1914-től nyolc éven át az iskola frissen alakult cserkészcsapatának tevékeny tagja, sőt örsvezetője. Érettségi után egy évet Grazban töltött, ahol klasszika-filológiát tanult. 1920-ban irat-

kozott be a pesti egyetem bölcsészkarára, magyar-német szakra. Közben tanult meg angolul és franciául, és utolsó szigorlata, valamint a Kölcseyről írt értekezésének benyújtása után 1924. július 24-én doktorrá avatták.

Húszéves sem volt, amikor a Nyugat 1924. februári száma egyszerre hat versét jelentette meg. Az 1930-as években főként az angolszász irodalommal és regényelmélettel foglalkozott. Nagy irodalomtörténeti műve, A VILÁGIRODALOM TÖRTÉNETE megírásához felhasználta Babits Mihály Az európai irodalom története című művét is.

Írói termésének nagy részében eltűnnek a látványos történelmi ihletések, helyükre a csodák, a misztikus borongás lép, és egy kedvesen ironikus lírai önarckép bukkan fel. A PENDRAGON LEGENDA első hosszabb prózai műve a detektívregény, a kísértethistória és az esszéregény ötvözete. Az UTAS ÉS HOLDVILÁG alapmotívuma az elfojtott legbelső sejtelmekhez vezető utazásélmény. 1935-ben Baumgarten-díjat kapott.

1941-től alkotói tere egyre szűkült, rádióelőadásai elmaradtak, magyar irodalomtörténetét betiltották, a Nyugat megszűnt. 1943-ban, majd 1944. június 5-én behívták munkaszolgálatra: először Fertőrákosra, majd Balfra került. 1945. január 27-én a balfi tábor őrei agyonverték.

MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNET című művét a marosvécsi Helikon által 1930 júniusában meghirdetett magyar irodalomtörténeti pályázatra írta. A Helikon által felkért bírálóbizottság, Makkai Sándor, Molter Károly és az elnök Babits Mihály egyhangúlag a Szerb Antal munkáját érdemesítette díjazásra, s neki ítélte a 30.000 lejes díjat. A Magyar irodalomtörténet két kötetben Makkai Sándor előszavával az Erdélyi Szépmíves Céh kiadványaként 1934-ben jelent meg.

Ha nem lett volna kitűnő regényíró, novellista, műfordító, neve akkor is múlhatatlanul biztosítva lenne irodalomtörténészeink legkiválóbbjainak névsorában, hiszen valójában elsősorban az irodalom szakembere volt. Nemzedékek óta nagyon művelt értelmiségi család leszármazottja volt, apja nagyhírű orvostudós, maga is nagy irodalmi és művészeti kultúrájú ember. Könyvek közt nőtt fel, s lett már fiatalon olyan művelt, hogy kortársai elámultak ismereteinek kimeríthetetlen tárházán, gondolatainak meglepő ötletekkel teljes frissességén, csillogó szellemességén, lebilincselő csevegőkészségén.

NAGY LÁSZLÓ, a látomás és a valóság összeolvasztásának költője

1925-ben, a Veszprém megyei Fel-sőiskázon, parasztcsaládban született. Tízéves korában csontvelőgyulladás következtében bal lábára megbénult. Pápán a polgári iskola elvégzése után a református kollégium kereskedelmi iskolájába iratkozott, ahol 1945-ben le-érettségizett. Budapesten folytatta tanulmányait az Iparművészeti Főiskolán. Festőnek készült. Később a bölcsészkar magyar-filozófia szakán tanul. Három évig ösztöndíjjal Bulgáriában tartózkodott, tanulta a nyelvet és a bolgár népköltészetet fordította. 1959-ben az Élet és Irodalom-hoz került, az irodalmi hetilap szerkesztője, majd főmunkatársa lett.

Korai költeményei nem jelentősek, a falu zárt kisvilágába: a táj, szerelem, család, évszakok, a paraszti élet témájába enged betekintést. A költői én lelkiállapota nyugtalan, lázas, a friss hangon gyakran átüt a szomorúság. Nagy László életérzését a háború, a szegénység, életének bezártsága, betegsége is befolyásolhatták:

*„Versben bujdosó haramia vagy,
fohászból, gondból, rádszabott sorsból
hirhedett erdőt meg iszalagos
bozótot teremtesz magad köré.” (Versben bujdosó)*

Elsősorban ösztönösségére támaszkodik, a népköltészet szemléletét, bevált fordulatait alkalmazza, formaválasztása természetyszerűen lesz népies. Közvetlen személyességgel szól, ezért is legsikerültebbek dalszerű versei.

A fővárosba feljutva kiszabadul kilátástalan falusi helyzetéből, megnyílik előtte a nagyváros és a nagy lehetőségek világa. A kitágult világ

ezernyi újdonsága, izgalma felszabadítja életkedvét, elfelejti egyéni bajait. Első kötetei TŰNJ EL, FÁJÁS (1949) és TŰZÉR ÉS ROZS (1951) címmel jelennek meg. Őszintén vállalja az elkötelezettségnek egy közvetlen és lelkes, de egysíkú változatát. 1952-től kezdi érzékelni a szakadékot a költői és a valóságos világ között, és a derűs és biztonságos közérzet, a kétely nélküli bizakodás lassan érvényét veszti költészetében. Az egyértelműséghez szokott költő felismeri: bonyolult a világ:

*„Nem látsz a tündöklő végtelenbe,
nem vettél fegyvert, hogy magadért vívhass,
kezedben a rózsá lefejezve,
tövises szára az, amit szorítasz.” (Születésnapra)*

Az ötvenes évek közepére kialakul Nagy László jellegzetes költői magatartása: a szüntelen küzdelem a történelem és az emberi lét ellentmondásaival. Az első olyan költeménye, amelyben a látomásos képteremtés érvényesül, a GYÖNGYSZOKNYA (1953). A vers a be nem ért termést elpusztító jégverést jeleníti meg egyetlen nagyarányú, részletesen kibontott képben. Az 1956-os év megrázó eseményei, a történelem sodrása az utolsó szálakat is eltépi, melyek kis világához kötődtek. A válság utáni években a magányos visszavonulás, a fájdalmasan elhúzódó hallgatás időszaka következik. 1960-1965 között talál magára. Ezt mutatja a HIMNUSZ MINDEN IDŐBEN című kötete.

Nagy László világa nem a köznapok természetes világa. Egy olyan világot teremt, amelyben mintegy sűrítve és szinte kozmikus felnagyításban gomolyognak azok az erők, amelyek a reális világot betöltik.

Legtöbbet emlegetett költeménye, a KI VISZI ÁT A SZERELMET, a költő megőrző, értékmentő szerepéről, erkölcsi felelősségéről szól. A költő kis terjedelemben, tizennégy sorban is fel tudja kelteni a nagyszerűség érzetét. A vers nyolc mellérendelő kérdő mondatból és egy ezeknek alárendelt feltételes időhatározói mellékmondatból áll. Már a kezdet, a feltételes mondat megteremti az egész versre jellemző feszült, emelkedett hangulatot: „Létem, ha végleg lemerült.” A végső lemerülés itt nem a személyes élet végét jelenti csupán, hanem a költői létét, attól tart, hogy halálával az emberlét legnagyobb értékei vesznek el.

Költészetében háttérbe szorul a személyes elem, egyéni sorsát is az ember és világ viszonylatában éli át, életének eseményei is az emberi sors távlatába helyezve jelennek meg.

VÁLLAMON BÁRÁNYOS ÉGGEL című költemény első fele világ-vége-látomás, a másodikban a költő saját sorsát méri fel a pusztulásban:

*„Mi vagyok én, ha e planéta
csak egy bevérzett margaréta!*

*Így is ember, se bölcs, se büszke,
égi, földi virágzás tükre,*

*rügytől gyümölcs-rogyásig látó,
enyészetén is átvilágló –*

*csonthártya-dobja minden kinnak,
vagyok a legkomolyabb csillag.*

*Vállamon a bárányos éggel,
s a nemvalósuló reménnyel*

*legyen a koloncom tömérdek!
Kik elmúlnak: szörnyen szegények!”*

Nagy László utolsó, JÖNNEK A HARANGOK ÉRTEM című posztumusz kötetében (1978) oldottabb, már-már társalgási hangot is belekever a komorba, a fájdalmasba, és valami időtlen, mozdulatlan nyugalom csendje veszi át az uralmat.

A költő mélyen átérezte kora aggasztó jelenségeit, szorongva figyelte az emberiség romlásának gyakori tüneteit. Az ellentmondásokat illúziók nélkül élte meg és folytonosan szembesítette az eseményekkel, az erkölcsi tartás törvényeivel. Versei drámai hangoltságának forrása a veszélyeztetettség – és fenyegetettség-érzés, a megsemmisülés lehetőségének állandó tudata.

Összeállította: JÁROSI ÉVA ny. magyartanár

„Erős várunk a nyelv”

(Koós Ferenc emlékére)

Ha tudta volna a Bukarestben missziót vállaló református lelkész, Koós Ferenc, hogy születik majd egy Kosztolányi Dezső, aki a magyar nyelv apostola lesz, bizonyára ő is így vallott volna anyanyelvéről, hogy az erős, megtartó vár. De Koós Ferenc 1905-ben meghalt, mielőtt még Kosztolányi a magyar irodalomba berobbant volna, és regényei, versei mellett megírta volna legszebb vallomásos esszéit szerelméről, a magyar nyelvről. Koós Ferenc tiszteletes úr csak azt mondhatta el visszatekintve pályájára: „Öndicséret nélkül mondhatom el ma, hogy ott sem hiába működtem. Én csak eszköz voltam Isten kezében, de az érdem mindnyájunké.”

Koós Ferenc

Ki volt ez a „porfiúból lett” küldetéses ember? Magyarrégen szülötte, Koós Lőrincz és Váradi Zsuzsanna fia. Édesanyját négyévesen elvesztett árva, akit jólelkű mostohaanyja sajátjaként szeretett. Ott cseperedett fel a magyarrégeni gyermekek között, a vegyes nyelvhasználat se zavart senkit, ott az emberek jórészt magyarul beszéltek, de, románul és németül is megértették egymást a szomszédok, éltek ott románok a szomszédos vidékekről, s a hajdan betelepült szászok leszármazottai is a faluközösségben jól megfértek egymással. A gyermekek korán megszokták a munkát, mezőn, erdőn ott dolgoztak szüleikkel. A tavasz beálltával már szünetelt az iskola, az őszi betakarítás után jöhetett ismét a betűvetés, olvasás.

1840 nyarán egy négylovas szekér baktatott a hepehupás úton Szászrégen felől Marosvásárhely felé. A szekéren Hegyessy Zsigmond, nyu-

galmazott őrnagy ült két fiával és a magyarrégeni tanítóval, Nyárádi Istvánnal. Elöl a kocsis mellett pedig a tizenkét éves Koós Ferike, akiből hamarosan a marosvásárhelyi református kollégium szolgadiákja lesz, s aztán, ha megbecsüli magát, ki tudja, még mi?

Azon a tavaszon is, a mezei munkák megkezdése előtt befejezték már az iskolába járást, megtörtént az osztályvizsga is, melyen a falu legmagasabb rangú személye, Hegyessy őrnagy úr is részt vett. Felfigyelt a kis Koós Ferire, aki minden kérdésre határozott és jó feleletet adott. Jó lenne ez a gyerek fiai mellé a kollégiumba szolgálgyereknek, gondolta a falu nobilitása. Egy közeli napon aztán látva, hogy a fiú milyen ügyesen hajtja a lovakat hazafelé, megkérdezte: „Hol jártál, kicsi Koós?” A gyermek levett kalappal megállott előtte és hallgatta, hogy ha az apja elengedi, lenne-e kedve az ő két fia, Károly és Zsigmond mellett a kollégiumban szolgadiáknak lenni? Az apa tudta, hogy fia megérdemelné, hogy tanulhasson, a gyermek is, aki eddigelé csak Szászrégenben járt vásáron, a világból még semmit se látott, erősen hajlott az igenre. Most hát apai engedéllyel úton volt Marosvásárhely felé.

Nem tudott ő semmit arról, hogy mivel jár a szolgadiákság, így aztán nem tudjuk, vajon vállalta volna-e? Igen, mert tanulni szeretett, saját könyve

Magyarrégen

még nem volt, de a kalendárium minden betűjét sokszor elolvasta. Most izgult, és várta a felvételi vizsgát, mert nem akárkit vettek fel a messze földön híres kollégiumba, examináltatták nagy tekintélyű tanár urak a jelentkezőket magyar történelemből, számtanból, olvasásból. A magyar-régeni kicsi Koós Ferikét fel is vették hibátlan feleletei után a gimnázium első osztályába.

A szolgadiákság kötelezettségeit ma egyetlen diák se vállalná még a tanulás kedvéért sem, nem volt az könnyű Koós Ferenc számára sem. Visszaemlékezéseiben részletesen sorolta az 1840-től 1848-ig tartó diákéveinek eseményeit, bizony sokszor visszavágyott a magyarrégeni egyszerű szülői házba. A szolgaság nehéz kenyér volt, de az ő számára az egyetlen lehetőség a tanulásra. A szoba seprése, vízhordás a közeli kútról, csizmák pucolása, favágás, kályhába begyújtás, a jómódú diákok megalázó viselkedése, gyertyafénynél való tanulás késő éjjel, osztálytermek seprése. A szolgadiák a szünidőt is a kollégiumban töltötte, ünnepekre se mehetett haza. És mindemellett évről-évre haladni kellett a tanulásban, mindig jobban, hogy még jutalmat is nyerjen. Mindez úgy lehetett: „...áldott jó emlékü atyám igen korán munkához szoktatott...” Amikor rá került a sor, kiállt a kapu elé, figyelte a vártemplom toronyóráját, annak ütésére kellett óránként a kollégium csengőjét meghúzni és kiáltani, hogy hány óra. Ettől függött a diákok pontos megjelenése az osztályterekben. Ezen kívül minden héten egyszer rá került a sor az örködésre, este 9 órától reggel 6-ig, vigyázni az udvarra, a folyósóra. Minden mulasztásért kemény büntetés járt. És mi volt a díja a szolgadiáknak? „A Hegyessy fiúk részéről az, hogy az általam felhozott ebéd és vacsora maradéka az enyém volt, ott ettem meg a szemük előtt a ládán, de kenyeret nem adtak, azt, míg jó atyám élt, ő küldött. A kollégium részéről pedig az, hogy a ládákon való alvásért nem fizettünk semmit. Nem fizettünk tandíjat, de szolgálattal megszolgáltuk, mert oda és akkor küldözgettek minket, ahova tetszett, piacra, szabóhoz, mosónéhoz. A kollégiumtól naponta két cipőt is kaptam.” 1846-48 között már magántanítványaitól kapott díjazásból tartotta el magát.

Vigasztalást jelentett a sok könyv a kollégium gazdag könyvtárában, a tudós tanárok magyarázatai, olyan professzorai voltak, mint Bolyai Farkas, és ha engedélyt kapott, a Teleki Tékában is nagy ritkán olvashatott szebbnél

A Teleki Téka

szébb műveket, történelem, irodalom, vallás, csillagászat tárgyában. A negyvenes évek közepétől háttérbe szorult a latin nyelv, eljött a nemzeti nyelv kora. „Kiváló szorgalommal olvastuk Vörösmartyt, Petőfi műveit, Táncsics Mihály tiltott könyveit, Wesselényi Balítélet-ét, Bölöni Farkas Sándor Észak-Amerikai utazásait. Szemmel látható volt, hogy új korszak virradott fel, mely elől meghátrálni nem lehetett.” A kis szolgadiák előtt lassan kinyílt a világ, a nyári vakációkat már később egy-egy iskolatársánál tölthette, megfordult a közeli kúriákban, beszélgethetett külföldet járt, tanult vendéglátóival. 1846. július 3-án 49-ed magával subscribált, ekkor kezdet fogtak vele neves tanárai, Bolyai Farkas, Török János.

1848. március 25-én a diákság fáklyásmenetet szervez, a háromszáz forradalmár diák seregét a Rákóczi indulót játszó cigányzenekar kíséri. Minden diák puskát akart szerezni, tanáraiknak előadták, hogy „katona-
ilag” szervezkedni akarnak. Az öreg tanárok, Bolyai, Dósa Elek féltették a puskától diákokat, de a fiatal Török János mellettük volt. Pünkösöd után a diákok szétszéledtek, az ifjúság nagy része bevonult a honvédekhez, sokan utoljára látták egymást. Koós Ferenc is beállt a nemzetőrségbe, majd ősszel Kossuth huszárnak állt, csapatával Erdély-szerte vett részt

ütközetekben, Torda, Kolozsvár, Szeben, Déva , Temesvár térségében. Temesvár ostrománál bár hősiezen helytálltak, még Bem sem tudott csodát művelni az osztrák túlerővel szemben. Ebből a kiéhezett lassan már szétzúlló seregből, ahogy később Koós látta, már senki nem tudott volna ütőképes haderőt varázsolni. Koós is fogságba esett, de Gyulafehérváron megszökött a várból, rokonainál húzta meg magát, majd 1850-ben visszament a kollégiumba. A korábbi vizsgát tett és subscribált 148 diákból csak huszonöten tértek vissza a tanulmányaik folytatására. Sokan hősi halált haltak, mások fogságba estek vagy besorozták őket az osztrák császári seregbe, mások inkább visszavonultak, gazdálkodtak. Koós folytatta tanulmányait, megélhetési gondjai már nem voltak, sok magántanítványa tandíjából megélt, a legáció is segítette.

1852. január 24-én az osztrák titkosrendőrség felfedte a Makk-féle összeesküvés szálait, letartóztatták Koós kedves tanárát, Török Jánost is, vele együtt több diákot, Koóst is, csak hosszú vallatás után engedték szabadon őket, már akit. „Délben én is kimentem a Postarétre, ott függtek három öles bitófákon.” – írja visszaemlékezéseiben Koós Ferenc

Azon a nyáron a papi vizsgát letette, nagy reményekkel indult, de csalódnia kellett, próbált parókiához jutni, de összeköttetései híján nem sikerült. Végül a bukaresti magyar református gyülekezet hívta meg lelkésznek, így lett püspöki kinevezéssel bukaresti pap. Az állást 1855. április 1-től foglalta el.

Bukaresti évek

Magyarok a román világban, Bukarest hajdani területén már Szent István és Könyves Kálmán korából nyomot hagytak, régészeti leletek, pénzérmék bizonyítják, hogy térítési szándékkal már jártak erre jóval a román fejedelemségek létrejötte előtt is. Ám nagyobb számban csak a Rákóczi szabadságharc leverése után Bercsenyi Miklós huszárgenerális és lovasai fordultak meg ott, tükrözi ezt a Berceni negyed nevében rejtőző Bercsenyi. Aztán nagyobb számban az 1848-as szabadságharc leverése után éltek ott magyar menekültek ideig-óráig. Korábban Moldva volt inkább a fő célpont bizonyos események kiváltotta okból, például kényszersorozások

a császári hadseregbe, madéfalvi veszedelem stb. 1815-ben az első magyar református lelkész, Sükei Imre alapított egyházközséget, majd 1824-ben Bodor Lajos római katolikus pap fogta össze az ott dolgozó magyarokat. 1829-ben már Ploiesti, Szörénytornya (r.Turnu Severin) is jelentős magyar közösséggel rendelkezett, Bukarestben ez időben a római katolikusok száma 4.500 volt. Letelepédtek a román fejedelemség fővárosában jó lehetőséget látó művészek is, akiknek pályája éppen ott indult el.

A Küküllő menti Sükei Imre (1780-1848) volt az első református lelkész Bukarestben, ő a lakásán kezdte tanítani írni-olvasni 1815-ben a Bukarestben dolgozó magyarok gyerekeit, mert még nem volt magyar iskola, ő létrehozott egy „iskolaházat” egyetlen erre szolgáló teremben. Az utána ott szolgáló Péterfi Albert nagyenyedi teológus szintén igyekezett megszilárdítani a református magyar közösséget. Dimény József marosvásárhelyi pap ottléte alatt még a bukaresti városi tanácstól egy 14 holdnyi területet is szerzett magyar temető kiépítésére. Aztán Diményt törvény elé vitték menekült honvédek rejtegetése miatt, börtönbe zárták, ott halt meg a gyulafehérvári börtönben. A befogadó román közösség a reformátusok esetében bizonyos ellenállást tanúsított, lévén, hogy a később felépített református és unitárius templomok tornyán nincs kereszt, ezt

az ortodox többség nehezen tolerálta. Koósnak be kellett látnia, hogy a görögkeleti közösségben a magyar protestánsok vallási életét és gyakorlatát csak nagyon óvatosan folytathatják, alkalmazkodva, ám lassan mégis hozzákezdett nagyszabású tervei megvalósításához. A legelső felismerése „az iskolák felette szükséges volta” volt, mert iskola nélkül a bukaresti magyarságnak semmi jövője nem lehet, csak a beolvadás.

1855 nyarán Kolozsváron pappá szentelték, ott házasságot kötött jegyesével, Suba Ninával, és együtt tértek vissza Bukarestbe. Lelkészi kinevezését Bukarestbe Bodola Sándor püspöktől kapta meg, így aztán 1855 után ő volt Bukarest és Konstantinápoly között az egyetlen magyar református lelkész.

Az elkerülhetetlennek látszó lassú asszimiláció ellen a már Bukarestben jelen levő római katolikus, unitárius és református egyháznak fel kellett vennie a harcot. A papok, köztük Koós Ferenc is könyvtárak, egyletek, dalárdák, karitatív szervezetek, színjátszó körök létrehozásával, magyar nyelvű iskolák alapításával, kiadványok, újságok kiadásával igyekeztek a bukaresti magyarságot összetartani. Mindez néha leküzdhetetlen akadályokba ütközött. Bukaresten kívül más havasalföldi városban is sikerült magyar iskolát nyitni, ám a magyar iskolákban tilos volt a magyarországi (és erdélyi) történelem, földrajz és olvasókönyv használata. A tanárok által írt tankönyvekből a versek közül ki kellett hagyni a Himnusz és a Szózatot. Az 1867-es kiegyezés utáni bevándorlók a monarchiabeli állampolgárságukat elvesztették, ám a román állampolgárságot évtizedekig nem adták meg nekik, beolvasztandó célközösséggé, hazátlanná váltak az évtizedek óta ott élő erdélyiek. A regáti román társadalom ezekben a munkakeresőkben erdélyi román testvéreik elnyomóit látták, és elégtétellel szemlélték, hogy a magyar „vezérnemzet” tagjait nem „úrként”, „kizsákmányolóként”, hanem éppen ellenkezőleg, a románság szolgálaként, esetenként cselédeként láthatja.

A Román Királyság megalakulása után (1881) a román főváros gyors fejlődésnek indult, szakmunkásokra, napszámosokra, cselédekre volt szükség. Mivel a kiegyezés után a Székelyföldet a modernizáció elkerülte, az erdélyi munkaerő az amerikai kivándorlás helyett a könnyebben elérhető román fővárosban keresett munkát, főleg a vasúti közlekedés kiépítése

után. Nagy Sándor bukaresti református pap ezer testhez hasonlította a magyarságot, „melyen a legmélyebb seb a Regát felé nyitott utat”, Bukarest vonzó délibábja pedig asszimilációjuk, azaz megsemmisülésükhöz vezetett.

Az első jelentős magyar önszerveződés Koós Ferencnek köszönhető, 1857-ben megalapította a Hunnia Olvasókört, majd a Temetkezési Társulatot, összefogta az Iparos Egylettel, és Magyar Társulat néven működtette (Ebből lett később a Petőfi Ház). 1860. május 15-én a református közgyűlés jóváhagyásával lapot alapított, a Magyar Kurírt. A beköszöntőben ezt írta: „E lap közvetítői kapocsul szolgál az Anyaország és a román tartományokban szétszórt magyarság között.” A vezércikk hangsúlyozta a jószomszédi viszony ápolását és a befogadó új haza iránti elkötelezettséget. Egy olvasói levél a magyar olvasók bizakodásáról árulkodik: „...miként az ige testté vált, megszületett hazánk édes nyelvének tolmácsolása a külföldön, azon kapocs, mely bennünket szomszédainkkal, kikkel évszázadok emléke, egy dicső múlt és egy nagy jövő reménye-bizonyossága egybekössön.” Bár a szerkesztők is a rokonszenvet és a testvériséget hangoztatják, de a jelenlevő osztrák sajtó ellenséges hangját nem tudják ellensúlyozni. Ily módon sajnos a lap hamar megszűnt, feltehetően a bécsi ügynökök befolyása miatt. A Magyar Kurír után hamarosan megalakult az új magyar lap, a Bukaresti Magyar Közlöny (BMK), ez biztosította a hírek áramlását az anyaország, a kivándoroltak és a magyar ajkú csángók között. Megjelentette Szász Károly A bujdosó magyarokhoz című versét, mely tükrözte Trianon előtt a román földre kivándorolt politikai emigráció lelkiállapotát is. A BMK rendszeres megjelenése akadozik, nem közölhetnek politikai híreket az 1848-49-es erdélyi események bécsi megítélése miatt. Ám kulturális híreket bőven tartalmazhat, új téma a felbukkanó fotográfia, a már megtelepedett Szathmáry Papp Károly mellett (aki betűkészletet ajándékoz a magyar lap kiadásához a nyomdának), megismerhetik a magyarok Heck János, Bukarest egyik tervezőjének nevét és munkáit, Pernet János és Dávid Mihály építészeket, az éppen épülő bukaresti egyetem tervezőit is.

Koós Ferenc szerkesztőként felveti a felelősség kérdését a Moldvában élő magyarok (székelyek, csángók) jövőjét illetően, visszatelepítés az anyaországba, ez volt a magyarországi vélemény, vagy Moldvában

maradás, ott magyar oktatás és magyar nyelvű mise lehetőségét. Ő maga ez utóbbi mellett érvelt.

Bár a BMK a fennállása alatti néhány hónap alatt „nemzeti missziót” töltött be, hiába a magyar betűkészlet, anyagiak hiányában a lap 1860 karácsonyán megszűnt.

Koós Ferenc a Bukarestben élő magyarok, 48-as emigránsok, iparosok, napszámosok, cselédek református lelkésze volt. Papi hivatása mellett lelkesen szervezte a magyar közösség életét, oktatását, művelődését, mindez fontos volt a szülőföldjétől távol, új megélhetést kereső, sok esetben a befogadó világ nyelvét nem ismerő magyaroknak. Az évenként megszervezett magyar bálokban a bálozó magyarok magyar ruhában jelentek meg, látványos esemény volt a szépen táncolt körmagyar. Szorgalmazta a székely cselédlányok oktatását, nyelvtanulását. Munkássága határkö volt a bukaresti magyarság történetében. Ám nem mindenki nézte jó szemmel tevékenységét, voltak irigyei saját közösségében is, lelkészársai köréből is, intrikáltak is ellene, peres ügyekbe is keveredett. De amíg lehetett, szolgált lelkiismerete szerint, mindent megtett tervei megvalósulása érdekében. A románokkal is könnyen szót értett, nyelvtudását még szülőfalujából hozta, ahol együtt játszott a román parasztok és szász szomszédok gyerekeivel.

Emlékiratában megjegyzi: „...ennyi különböző nyelvű és rangú nép között az 1830-as, 40-es évek alatt még szép egyetértés volt.”

Bukarestben a magyar szervezésnek köszönhetően megpezsödül a kulturális élet, a pesti és kolozsvári zeneművészekből alkalmi társulatok szerveződnek, az új hangzású zene tűzbe hozza a bukarestieket, Erkel Hunyadi Lászlója vastappsal ér véget. A moldvai katonazenekar felveszi repertoárjába a Rákóczi- és Hunyadi indulót. 1860-ban a bukaresti Nemzeti Színházban vendégszerepelt a kolozsvári magyar opera, Hollóssy Kornélia fellépését a román közönség tapsorkánnal jutalmazta. A román sajtó elismerően szól a pesti Magyar Nemzeti Múzeumról, bemutatja a gazdag gyűjteményt, az értékes szobrokat, összehasonlítja a román bojárok léha és pazarló, tékozló életével. A kultuszminiszter, Rosetti (A Román Tudományos Akadémia megalapítója) minden igyekezete ellenére ez a világ egyelőre nem olyan kultúra-párti.

1860-ban már kilenc magyar bukaresti fiatal tanulhatott Magyarországon (ebbe Erdély is beleértendő), Koós úgy látta, hogy tanulmányaiak befejezése után visszatértük bizonytalan, ezért szorgalmazta helyben a magyar nyelvű tanintézmény felállítását. Már korábban, 1856-ban református fiúiskolát szervezett. A magyar iskola létrehozása után Kiss József kántortanító mellett román tanítót is alkalmazott a magyar gyermekek számára a román nyelv oktatására. A magyarságot felekezeti különbség nélkül tömörítette az iskola mellé, társaskör, könyvtár, a szegény tanulók támogatására alapítványt hozott létre, felkereste nem egyszer a havasalföldi szórvány magyarságot, és a moldvai csángókat. Egy magyar református templom építése régóta érlelődött a közösségben, de még inkább a lelkészben.

Az építési tervét segítették Endre Károly építész, Lukács Farkas, Benke József, Seres Lajos egyházközségi tagok. Az adományokból, a begyűjtött pénzből először telket vásárolnak a Stirbei Voda utca 9. szám alatt. Az építés 1862-ben kezdődött, az alapkő letételénél jelen volt. Alexandru Ion Cuza Voda fejedelem felesége, Helena (r. Elena) hercegnő mellett az osztrák konzul, báró Éder Károly, Koós román és német nyelven üdvözölte a magasrangú vendégeket. „Boldognak érzem magamat, hogy a református egyház által isten dicsőségére építendő templom alapjába én tehetem le az

első követ. Mély megindulással látom, mindegyre szaporodni Románia földjén azon intézetek számát, melyek a szenvedőknek vigasztalást és segédelmet nyújtanak.” – mondta a fejedelemasszony. A templom mellett lelkeszi lakás és iskola is épült.

Az építésekor senki nem tudhatta előre, hogy néhány évtized múlva, 1930-ban a királyi ház terjeszkedni akar, kisajátítja az utca azon részét, ahol a templom volt. 1940-ben a kisajátításáért kapott összegből a gyülekezet új telket vásárolt a Lutherana utcában, építeni kezdenek, de a háború eseményei nem engedik befejezni a tervet. 1972-ben a kommunista hatalom külső hatásra új templom építését engedélyezi, ez lesz a Calvinium, a Lutherana utca 13 szám alatt.

Házassága már korábban, 1856-ban közös megegyezésre felbomlott, ezután újra megnősült, feleségül vette a Bukarestben élő Dumbovics József ruhakereskedő leányát, Terézt, aki végig jó társa, munkájában segítője volt Koós Ferencnek.

Vissza Erdélybe

1868-ban Koós Ferenc saját döntése volt, hogy elhagyja Bukarestet, visszatér Erdélybe. C. Costa Rosetti kultuszminiszter azt akarta, hogy Koós ismerje el „a romániai református egyházak nem magyar, hanem román egyházak”, ezt a magyar református lelkész elutasította. Rosetti válasza rövid volt: „Megmutatom, hogy Ön nem lesz bukaresti pap!” Ezután Koós és felesége Marosvásárhelyre költözött, majd Szász Károly közbenjárására Eötvös József oktatási miniszter a dévai tanítóképzőbe helyezi igazgatónak. A kinevezés 1870. május 20-ától volt érvényben. A nagy múltú város körüli romaságból sok fiatal jelentkezett a képzőbe, ezért már 1871-ben budapesti döntés értelmében a román tanulók minden tantárgyat anyanyelvükön tanulhattak. Koós maga is román nyelven tanította a történelmet és az alkotmánytant, tankönyveket Bukarestből hozatott. (Egy kis adalék ez a Monarchia nemzetiségi politikájához.)

Vajon mindezt néhány évtized múlva megkapják-e az erdélyi magyarok a Román Királyságtól és majd 1944 után az új kommunista hatalomtól. Hagyjuk ezt a kérdést megválaszolatlanul.

1873. július 5-én felsőbb utasításra állást cseréltek a máramarosszigeti állami tanítóképző igazgatójával, Madzsar Józseffel. Koós Ferenc számára elégtétel volt, hogy, a dévai tanítványai nagy számban utána mentek a szigeti iskolába a legjobb diákjai, a „színe-java”, hogy az ő keze alatt végezzék és fejezzék be tanulmányaikat. Ezek a tanítványok képezték a tanítóképző „tejfelét” – írja Koós, vasszorgalmuk és magaviseletük példa volt a szigeti diákok számára. De lelke nem nyugodott meg, kezdetben idegennek érezte magát új otthonában, ám mihelyt belevetette magát a munkába, és megismerte tanártársait, akik őt teljes bizalommal fogadták, mindjárt elmúltak rossz érzései. A szünidőben rendbe tette az iskola levéltárát, hamarosan publikálni kezdett a Máramaros című helyi lapban, melynek szerkesztője Szilágyi István volt, a református líceum igazgatója. Nem csak kollégái (Szilágyi István, Törzs Mihály, Hetényi Kálmán, Zafiri Lajos, Busicza János, Piller György), de a város előjárói, vezetői, Mán József főispán, Mihálka László alispán, Nánási Lajos, Szilágyi Lajos, a város tisztségviselői is mindenben segítettek. A város jogi főiskoláján tanított Lator Bálint professzor, az ott végzett diákok 1872-től már minősítő bírói vizsgát is tehettek, kiemelkedett közülük id. Szöllőssy Antal, társaival tanárhiány miatt tanítottak is a jogi akadémián. (Az intézmény főgondnoka Tisza István miniszterelnök volt.) Ilyen tanártársak között igen jól érezte magát Koós Ferenc. Önképzőkört szervezett, a szaktárgyakról folyó viták mellett irodalmi művekről is beszélgettek, kézművességgel (fafaragással) ismerkedtek. Kirándultak Bocskóra, Brébre, Husztra, Viskre. 1874-ben vizitációra érkezett Szigetre Slauch Lőrincz római katolikus püspök Szatmárról, nagyon jó véleményt alkotott a Koós Ferenc vezette tanítóképző munkájáról. Egyik tehetséges tanítványa, a Déváról jött Apáthy Miklós dalárdát alapított, olyan sikerrel szerepeltek a városi ünnepségeken, hogy fellépéseik eseményszámba mentek. Koós igazgató úr még egyenruhát is csináltatott a dalárda tagjainak.

„Az a három év, melyet a máramarosszigeti képzőintézet vezetésével töltöttem, életem egyik kiváló szép emléke. ...Soha nem kívánok jobb magyar hazafiakat, mint amilyen Mán József főispán, Mihálka László alispán, Vincz Gyula szolgabíró román létükre voltak. (...) Nem láttam sehol szebb nemzeti egyetértést, mint Máramarosszigeten a felekezetek

és a nemzetiségek között. Az ott kötött igaz barátság emlékei ma, 13 év múlva is szentek előtttem.” – írja brassói éveiben Koós Ferenc.

Manapság nem igen hangoztatja a román történetírást, hogy akkoriban nemzetiségi területen, mint amilyen Máramarossziget is volt, ahol nagyon sok őshonos magyar lakos élt, köztük a kisebbségi románság, mégis közülük is neveztek ki, vagy választottak vezetőket. És felelős pozícióba kinevezett magyar, pl. Koós Ferenc esetében a Budapesten székelő miniszter számára az is fontos volt, hogy a jelölt tudott románul.

1876-ban búcsúznia kellett a már otthonának érzett Máramarosszigettől, kinevezték Beszterce-Naszód vármegye tanfelügyelői pozíciójára. Itt is előnyt jelentett a nyelvtudása, hiszen ott a tanítás három nyelven folyt, magyarul, románul és németül. Itt sem volt oka panaszra, de alig melegegett meg a civis városban, Besztercén a Koós család, máris tovább kellett menni, mert kinevezték Brassó-Fogarasz vármegyébe tanfelügyelőnek. Akkor még nem tudta, hogy végre megnyugodhat, berendezheti otthonát, nem költöznek már tovább. Brassó Bolgárszeg negyedében bérelt lakást, a város egyik ősi része volt ez, akkor már mintegy nyolcezer román lakta. Szomszédai tisztelettel tekintettek „úri” szomszédjukra, Koós mindvégig szintén tisztelettel fordult az ott lakók felé: „Én ennél a bolgárszegi románságnál jámborabb, becsületesebb románokat Galactól Máramarosig nem ismertem”, emlékezik vissza ezekre az évekre. Részt vett Brassóban egy polgári leány- és fiúiskola építésének előkészítésében. Trefort Ágoston kultuszminiszter brassói látogatásának alkalmából meg is kapták az engedélyt az építkezéshez. A brassói magyarság az ő kezdeményezésére kezdte megünnepelni március 15-ét. 1881-ben megszervezte, hogy Apáczai Csere János szülőházára, Apácán emléktáblát helyezzenek el, hogy a nagy magyar pedagógus emléke ne menjen feledésbe, az ünnepségen a templomban ő tartotta az emlékbeszédet.

Túl a hatvanadik életévén kezdte meg visszaemlékezései megírását, életének summáját elkészíteni: „Szívem azt súgja, hogy nem teszek szükségtelen dolgot, ha visszapillantást teszek életem letűnt éveire, s följegyzek egyet, s mászt azon nevezetesebb eseményekből, amelyeket átéltem, melyeknek közvetlen szemlélője és részben tényezője voltam. Lesznek-e, akik Életem és Emlékeim elolvassák? Hiszem, hogy lesznek.

Életem hosszú folyama alatt Isten, haza és emberszeretet lelkesítettek.” Éltreceptje csak ennyi volt: „Nem a sok, hanem az elég volt az enyim, mert csak ennyi kellett, a’ mennyit megbírhattam, és ebben a birtokban lelkemnek megnyugvása megmaradott.”

1887-ben már brassói nyugdíjazása után visszalátogatott Bukarestbe, részt vett az általa épített templomban istentiszteleten, és újra csak abban bizakodott, amiben a templom építésének idején: „A templom, melynek építéséért annyit állottam ki, ma áll, és állani fog századokon át a királyi Románia fővárosában. Kívánom, hogy legyen védvéra anyanyelvünknek.”

Emlékirata 1890-ben jelent meg hatszáz példányban, Brassóban, majd megírta öregkori naplóját is 1889-99 között, a két írását majdnem száz év múlva, 1971-ben Beke György egybeszerkesztette egy könyvvé, majd kiadta a Kritérium Könyvkiadó.

Koós Ferenc református magyar lelkész krónikája az erdélyi memoár-irodalom hagyományait folytatja, Bethlen Miklós, Kemény János, Borsos Tamás, Árva Bethlen Kata után. Egyben életrajz, korrajz, krónika, vallomás és helyenként irodalmi értékű, amikor a szabadságharc, vagy moldvai, havasalföldi útjait meséli el. Missziós küldetése kiteljesedett, egyházáért, híveiért, az idegenben élő magyarokért, nyelvük megőrzéséért munkálkodott. Visszaemlékezéseinek könyve az egyetlen mű, mely belülről mutatja be Bukarestet és az ott élő magyarok világát. Ha ma nem is olvassák sokan, Koós Ferenc tiszteletes úr munkája üzenet lehet minden szórványban élő magyar számára, miként őrizheti meg az ember anyanyelvét, kultúráját távol a szülőföldtől, annak megtartó hagyományaitól.

Emlékét őrzik a román főváros magyarjai, 1957-ben tiszteletére Koós Ferenc Kör alakult. Szülőföldje se felejtette el, Magyarrrégenben emléktáblát helyeztek el szülőházán, a szászrégeni magyar református templom udvarán emelt emlékművét minden évben megkoszorúzza az ott működő baráti kör, a városban a magyar ifjúság cserkészcsapata viseli a nevét. 2005-ben, halálának 100. évfordulóján megemlékeztek róla Bukarestben a magyar református egyházközség tagjai. Brassóban, a Belvárosi Református Egyházközség tart megemlékezést minden évben.

SERDÜLT BENKE ÉVA

HISSZÜK ÉS VALLJUK

A presbiter missziói szolgálata

A presbitérium kialakulása Magyarországon és Erdélyben

Az őskeresztyén gyülekezetekben az apostolok mellett is ott vannak az öregek, presbiterek, vének a fontosabb tanácskozásokban, a gyülekezet ügyeinek vezetésében. Hatáskörük az egyházi élet egész területére kiterjed. A Biblia azt tanítja, hogy a presbiterek joga és kötelessége részt venni az egyház minden munkájában, és a reformáció után az egyházi törvény is előírja, hogy a lelkészt egyházépítő és védő munkájában minden presbiternek segítenie kell.

A presbiterség Anyaszentegyházunk legfontosabb tisztsége. A presbiter szó időst, öreget jelent. Már a keresztyénségen kívül is jelentett tisztséget, mind a görögöknél, mind a rómaiaknál – a szenátus, a vének tanácsa.

A presbiteri tisztség lelki tisztség. A Szentírás elnevezése is a lelki élet magasabb színvonalát fejezi ki, amikor a lelki vénekről beszél. Isten mindenekelőtt magának választotta ki őket. A presbiter hallja Isten, Jé-

zus Krisztus és a Szentlélek szavát. Ezt átadja, hirdeti és annak alapján cselekszik.

A 16. században – a reformáció századában – református egyházunkban még nincs presbitérium. A zsinat kizárólag lelkészekből áll. Az egyház kormányzása a lelkészekre, esperesekre, illetve a püspökre bízott.

Magyarországon az első presbitérium Pápán jött létre 1617-ben. Ez a presbitérium 12 tagból állott. Az 1630-ban tartott pápai zsinaton egy szakaszos törvénycikkben elrendelték, hogy az egész dunántúli egyházkerületben mindenütt meg kell alakítani a presbitériumot.

A presbiteri egyházszervezet állhatatos pártfogója mind Magyarországon, mind Erdélyben Lorántffy Zsuzsanna fejedelemsasszony.

I. Rákóczi György fejedelem 1646-ban Szatmárnémetiben nemzeti zsinatot hívott egybe. A zsinat vezetője Geleji Katona István erdélyi püspök, a fejedelem udvari papja. E zsinat elvileg nem zárkozott el a presbitériumok felállítása elől, de gyakorlatilag a megvalósítását elodázta.

1646-ban, a szatmárnémeti zsinat évében a nagyenyedi zsinat elrendelte a presbitériumok felállítását.

A paritás elve először az erdélyi országgyűlésen jött létre 1682-ben. Ebben az évben megalakítják az első egyházi főtanácsot, és ebben az öt lelkész mellett már öt presbiter is helyet foglal.

A 17. századtól – az ellenreformáció századától – a református egyházban igen komolyan foglalkoznak a presbitériummal, mindenekelőtt a presbiteri tisztség bibliai alapjával, a presbiterek választásával, elhívásával és elküldésével, eskütételével, a presbiter nevelői munkájával, a fegyelmezés gyakorlásával, a presbiter szeretetszolgálatával a gyülekezeti közösségben és azon kívül, valamint a közigazgatási munkával.

A 17. században a presbitériumok felállításával erősödni kezdtek a gyülekezetek.

A hitvalló presbiter

A hitvalló presbiter Jézus Krisztus választott jó vitéze. Harcoló ember, aki egyházáért küzd. A presbiter nevelését Isten már az első vallásórán megkezdi. Az Úr megragad és elhív a szolgálatra. Tőle való a belső elhívás (vocatio interna), a külső elhívás pedig az emberektől, a gyülekezettől. Milyen munkára, szolgálatra hív el? Elsősorban misszióra. A misszió célja, hogy tanúbizonyságot tegyünk Jézus Krisztus evangéliumáról.

Fontos a személyes elkötelezettség. Józsué, a nagy hadvezér és honfoglaló a sikemi országgyűlésen népének kijelenti: „szolgálatok neki tökéletességgel és hűséggel... én azonban és az én házam népe az Úrnak szolgálunk.” (Józs24,14-15). Egész életünket, munkánkat Isten megbízásából vett szolgálatnak kell tekintenünk. Az Úrnak való szolgálatunkat istentiszteletnek tekinthetjük. Istentiszteletünk pedig lehetetlen áldozat nélkül. Magunkat élő hálaáldozatul szenteljük Istennek. Ezen fordul meg gyülekezetünk élete, népünk jövője. Elkötelezettségünk Istentől van. Családunkért, gyülekezetünkért, sőt magyar nemzetünkért felelősek vagyunk.

A presbiternek állandó összeköttetésben kell lennie Istennel. Szükséges magát Jézus uralma alá rendelnie. A presbiternek mindig fel kell tennie magának a kérdést: „Uram, mit akarsz, hogy cselekedjem?” (ApCsel 9,6). Ez nagyon nehéz, de Vele lehetséges.

Presbitereket azok közül kell választani, akik imádságos lélekkel vállalják a szolgálatot, és készek a bizonyágtételre. Lukács evangéliumában ez a figyelmeztetés áll: „Legyen a ti derekatok felövezve, és szövétnekeitek

meggyűjtva, és legyetek hasonlók az olyan emberekhez, akik az ő urukat várják” (Lk 12,35). Itt Jézus Krisztus feladatot ad a misszió végzésére.

Amikor gályarabságra hurcolták a protestáns lelkészeket és tanítókat, az egyszerű köznépből álltak elő hitvallók, akik felvették az árván maradt családok gondját, és lelkészek helyett vezették a gyülekezet életét, és imádkoztak a gályarabokért a gyülekezettel együtt.

A presbiternek ragaszkodnia kell az evangéliumhoz, a gyülekezethez és a nemzethez. Védelmesnie kell a híveket az Isten-ellenes irányzatokkal szemben. A hitvalló presbiter legfőbb fegyvere a Biblia, a Szentírás tanítása mindig elméjében van. A presbiternek meg kell védenie a híveket a szekták támadásával szemben, ébren kell őrködnie a tanítás, az élet tisztasága fölött, óvnia kell a nyájat a tévtanításoktól, bomlasztó pletykáktól, amelyek a gyülekezet, a lelkipásztor vagy a presbiterek ellen irányul, hogy békétlenséget, szakadást ne okozzanak. „Őrállóul adtalak téged... hogyha szót hallasz, megintsed őket az én nevemben” (Ez33,7).

A presbiter öröme, hogy munkatársává lehet a szüntelenül munkálkodó urának. Örül, hogy arra méltatta: „örizd, legeltesd az én bárányaimat” (Jn 12,15-17).

A presbiter missziói szolgálata

A misszió latin szó, magyarul küldetést jelent. A misszió célja az örömhírről, az evangéliumról tanúbizonyságot tenni. Ez a presbiter elsőrendű feladata és szolgálata. Missziói munka mindig volt és mindig lesz a gyülekezetben. A belmisszió az egyház, a gyülekezet tagjai között evangéliumot hirdető, örömmüzenetet terjesztő, a hitet és a szeretetet erősítő szolgálat. A presbiter életútja a misszió útja.

Egyik reformátori alapelvünk a szüntelen megújulás, az állandó reformáció. E megújulás csak Krisztus által lehetséges, az elhívott és elküldött szolgálattelvők által.

Ha nem erősítjük a Krisztusba vetett hitet gyülekezeteinkben, akkor a hit meglankad. A lelkesedést állandóan erősíteni kell, hiszen a tűz is kialszik, ha nem teszünk rá tüzelőanyagot. A presbiternek ehhez a szolgálathoz Krisztussal a szívében élő embernek kell lennie. Hideg szívvel nem lehet másokat feltüzelni, akinek nem ég a szíve Krisztusért, másban nem tud tüzet gyújtani.

A presbiterek missziói, belmissziói feladatait az Apostolok Cselekedeteiről írott könyv is összefoglalja: „Viseljetek gondot azért magatokra és az egész nyájra, melyben a Szentlélek titeket tett vigyázóvá” (20,28).

Isten igéje arra figyelmeztet, hogy a presbiternek magára is kell vigyáznia, és a rábízottakra is.

Ha a Szentlélek szolgálatra hív, csak egyet lehet mondani, amit Ésaías próféta is mondott: Ímhol vagyok én, küldj el engem Uram! Szabó Dezső, a nagy magyar író azt mondta: minden magyar felelős minden magyarért. Mi mondhatjuk, hogy minden református felelős minden reformátusért!

Ahol az egyház tagjaiból kivész a missziói lelkelet és tudat, ott lassan elsorvad az egész gyülekezet. Amint az egyház megszűnik missziói egyháznak lenni, amint az egyház nem látja, hogy a világért van, Krisztus kivonul belőle, Krisztus nélkül pedig nincs egyház. Viszont amikor az egyház tagjai prédikálják az igét, akkor „az Úrnak keze van velük, és nagy sokaság tér meg az Úrhoz, hívővé lévén” (ApCsel 11,21).

Missziót kell végezni minden tanyán, szórványban, faluban és városban. A gyülekezeti közösségen kívül magánbeszélgetésekben, alkalmas és

alkalmatlan időben és helyen, szóban és írásban egyaránt tanúbizonyságot kell tennünk az örök üdvözítő Jézus Krisztusról.

Jézus missziói parancsában benne van a keresztyénség programja, ami nem más, mint az egész világ krisztianizálása. A presbiter is megbízást kap, hogy terjessze Krisztus evangéliumát, mondja tovább a megváltásról szóló örömhírt minden embernek. Mindenkinek meg kell hallania, hogy van bűnbocsánat, van üdvösség, van Istennel megbékélt élet, van megváltás Krisztus halála és feltámadása által!

Joó Sándor ezt írt: „ez az örömméltatást bízott az egyházra, ez az isteni jó hír az egyház legnagyobb szellemi gazdagsága, vagyona, amit azonban sohasem szabad neki önmaga számára tartogatnia, őrizgetnie, amit azért kapott, hogy továbbadja. Mindenkinek...” Az egyházból, a hívők közösségéből olyan erőnek kell kiáradnia, amelyek a családi, társadalmi, gazdasági életet tisztítják, megszentelik! Nagyon nagy a felelősségünk a gyülekezeten kívül élő emberekkel szemben is, hiszen a megbízatás így szól: tegyetek tanítvánnyá MINDEN NÉPEKET... tanítván őket, hogy megtartsák mindazt, amit én parancsoltam néktek. Missziói felelősséggel tartozunk a világgal szemben!

A nagy magyar pedagógus, Karácsony Sándor azt mondja, hogy a jó papnak jár a szava. A jó presbitereknek is jár a szava! Továbbadják az evangéliumot, és fáradt, csodálódott, szomorú lelkeket vezetnek Krisztushoz, tanítványokká tesznek másokat is.

Rendkívüli fontossággal bír az ifjúsági misszió. Ahol az ifjúság megszerveződött (IKE vagy KRISZ), ott az egyház gondol a jövőjére. Aki törődik az ifjúsággal, gyülekezetet nevel a jövődönék. Az egyháznak a missziót úgy kell folytatnia az ifjúság körében, hogy ifjait megtartsa a tiszta evangélium és tiszta erkölcs talaján. A presbiterek missziós feladatának a jelentősége az ifjúság életében igen megnövekedett. Minden presbitériumnak gyermek- és ifjúságnevelési programja kell hogy legyen. Legyen minden gyülekezetben vakációs bibliahét, bibliaismereti vetélkedő, létre kell hozni önképzőköröket, evangéliumi színházat stb. Ezek életre szóló élményeket jelentenek a gyermekek számára.

Az iratmisszió nem csak a 16. és 17. században volt szükséges, hanem ma is. Traktátusok, kiadványok, folyóiratok, napilapok által el kell juttatni a lélek kenyerét, az evangéliumot mindenkinek, hogy örök életre találjon. Református sajtónk célja a lelkeket megnyerni Krisztusnak. A sajtó keresztyén erőnk egyik fontos forrása. A sajtó nélkülözhetetlen termékeit el kell juttatni minden református fiatalhoz!

A presbiter szeretetszolgálat, diakóniai munkája

Jézus figyelmeztet, hogy „erről ismeri meg mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, hogy egymást szeretni fogjátok” (Jn 13,35). „Mind den dolgotok szeretetben menjen végbe!” – írja Pál a korinthusi levélben (1Kor 16,14).

A szeretetszolgálat nélkülözhetetlen az egyházban, ebben pedig a presbitereknek fontos szerep jut. „Isten munkatársai vagyunk” (1Kor 3,9) a szeretetszolgálat közösségében. Jézus azt akarja, hogy mindig és mindennütt a tett emberei legyünk. A Szentháromság közösségében együtt kell végeznünk a szeretetszolgálatot, a beteglátogatást, az idősek látogatását, segítenünk kell az árvákat, fel kell karolnunk a betegeket, a sérülteket, a tehetetleneket. Legyünk együtt Krisztus szeme, füle, keze, lába és szíve! Minden korosztályhoz krisztusi szeretettel viszonyuljunk és az ő szeretetével neveljünk és segítsünk!

A hívek lelki közössége az egymásról való gondoskodás jócselekedeteiben termi meg a gyümölcsét. A szolgáló szeretet, a cselekvő szeretet diakóniai lelkületének kialakítása az egyház missziójának elsőrendű feladata. A presbitériumok és az egyházi szervezetek, egyesületek részt kell, hogy vállaljanak a házi beteggondozásban, az árvák, idősek, magányosak gondviselésében, a nagycsaládosok és munkanélküliek iránti testi-lelki gondoskodásban. Intézményes kereteket is létre kell hozni: gyermek- és idősoththonokat, a fogyatékosok, iszákosok, kallódók, utcagyermek, hajléktalanok és kábítószeresek megsegítésére. Karácsony Sándor figyelmeztetése: Ki-ki világítson a maga helyén!

A presbiter hűsége

A presbiter, mint elhívott vezető, Istennek és az őt megbízó gyülekezetnek is felelős. Jézus így figyelmeztet: „Aki hű a kevesen, a sokon is hű az!” (Lk 16,10).

Élő kapcsolatot ápol közösségével. Emellett nélkülözhetetlen a napi elcsendesedés, amikor testünket-lelkünket megtisztítjuk az Istennel való meghitt közösségben. Hitéletünkben legtöbbször a kicsiny dolgokban való hűtlenségből lesz később a nagy hűtlenség. Sokszor a hűségünket épp azzal bizonyítjuk be, ha teszünk valamit a másikért: valami csekélységet, egy kis figyelmességet. Jakab apostol arra buzdít: mutasd meg a hitedet a te cselekedeteidből!

Hogyan állok Krisztus szolgálatába: hűségesen, vagy hűtlenül?

Ne feledjük, minden ezen a világon, minden anyagi és szellemi érték Isten tulajdona. Övé az idő, a család, a nemzet, a lelkem és testem. Isten kegyelme tesz gondviselővé a javai fölött. A presbiterek így gondviselői Isten vagyonának. Bizalmi emberei vagyunk Jézusnak. A Szentírás ezt így nevezi: sáfárok vagyunk.

Isten minden ajándéka feladat és elköteleződés. A Krisztussal való közösségből szeretet, misszió, a presbiteri vagy lelkészi megbízásból virágzó gyülekezeti élet, testi-lelki erőből segítség, áldás lesz. Minden talentum arra kötelez, hogy hasznosítsuk a mindennapi élet küzdelmeiben. Nekünk a legnagyobb ajándékunk az élő Isten ismerete Jézus Krisztus által. Azért ad az Isten, hogy befektessük a szeretet, öröm, békesség, béketűrés, szívesség, szelídség, jóság, vigasztalás kegyelmi ajándékait, a Lélek gyümölcseit. Mert ki-ki amilyen kegyelmi ajándékot kapott, úgy sáfárkodjatok azzal egymásnak (1Pét4,10). Szolgálatunk akkor lesz Krisztusnak való szolgálat, ha abból haszna van a másik embernek. Az egytalentumos embernek nem az volt a bűne, hogy lopott, hiszen megőrizte, amit kapott, hanem az, hogy nem hasznosította az ajándékát! A számonkérésnél az számít, hogy mit tett az ember a rábízott kincssel? Ezért mondja Pál apostol, hogy „ami egyébiránt a sáfárokból megkívántatik, az, hogy mindenben hűnek találtassanak” (1Kor 4,2).

Mit szólna az Úr, ha számon kérné kimondott szavainkat, két kezünk munkáját? Szépült-e valamit ez a földi élet, több lett-e az öröm, a bizalom, a békesség, a jóság? Mi lett kezünkön Krisztus ajándékaiból? Jézus melyik szava vonatkozik ránk, az, hogy „jól vagyon, jó és hű szolgál”, vagy az, hogy „gonosz és rest szolgál”?

Minden nap fel kell tennünk magunknak a kérdést: életünk és szolgálatunk idején mindent megtettünk-e gyülekezetünkért, egyházunkért, nemzetünkért, rokon népeinkért és az emberiségért? Az önzetlenül szolgáló presbiter a gyülekezet mindenese, aki azzal az öntudattal szolgál, mint aki tudja, hogy ettől függ az egyház jövője. Csak ilyen halálosan komoly elszántsággal lesz a Szentlélek segítségével ébredés, megújulás és megmaradás.

1577-ben a Váradi zsinaton a legszebbet mondták ki a lelkészekre: a lelkipásztorok csillagok, világ világossága és föld sója. Ezt mondhatjuk a presbiterekre is: a presbitereknek a föld sójává és világossággá kell válniuk! Jutalmuk Krisztus üdvözítő dicsérete: „Jól vagyon, jó és hű szolgálám... menj be a te uradnak örömébe!” (Mt 25,21).

GELLÉRT GYULA
ny. lelkipásztor, esperes

Ő a mi békességünk

Bibliaolvasás: János 20,19-22

Alapige: Efézus 2,14-17

Mert ő a mi békességünk, ki egygyé tette mind a két nemzetséget, és lerontotta a közbevetett választófalat, Az ellenségeskedést az ő testében, a parancsolatoknak tételekben való törvényét eltörölvén; hogy ama kettőt egy új emberré teremtsen ő magában, békességet szerezvén; És hogy megbékéltesse az Istennel mind a kettőt, egy testben a keresztfá által, megölvén ezen az ellenségeskedést. És eljövén, békességet hirdetett néktek, a távol valóknak és a közel valóknak.

A második világháborúban egy porig rombolt városnegyedben egy imaház épségben maradt falán ez a felirat volt olvasható, amit az igéből hallottunk: Ő a mi békességünk! Egyesek megdöbbenve, mások gúnyosan olvasták, de mindenkinek felkeltette a figyelmét.

A békességet Jézus Krisztus adja. Ő a mi békességünk. Mit jelent ez a számunkra?

I.

Az efézusi gyülekezet zsidókból és pogányokból megtért keresztyénekből állott. Köztük azonban egy választófal emelkedett: ki az igazi keresztyén? Jeruzsálemben, a szó történelmi értelmében, egészen Kr. u. 70-ig egy választófal állt, amíg a római légiók be nem hatoltak a városba. Az efézusbeliekhez írt levél idején még állt, körülvette a templomot, és kizárta a pogányokat. Jóllehet fizikai értelemben megmaradt, de lelki értelemben már ledőlt Kr. u. 30 körül, amikor Krisztus meghalt a kereszten.

Válaszfalak sokfelé léteznek, még itt, a gyülekezetben is, hiszen köztünk vannak, akik minden vasárnap jelen vannak, és olyanok is, akik csak ritkán, alkalmoszerűen. Akik gyakran járnak, sokszor lenézik a ritkán látogatókat. Emezek pedig úgy gondolják: – Ti sem vagytok különbek, mint mi! – E két táborot Jézus Krisztus egygyé tette. Ő a mi békességünk!

Pál azt mondja: Ne egymásra nézzetek, hiszen mindnyájan bűnösök vagytok, hanem Rá, azért, hogy egy gyülekezetté váljatok. Hány jelenkori gyülekezetben kellene megszívlelni az apostol tanítását!

E gyülekezetben vannak olyanok, akik itt lettek megkeresztelve, itt konfirmáltak, kötöttek házasságot, míg mások csak jövevények, lelki ott-hont keresők, akik talán éveken át idegenként érzik magukat a Krisztus gyülekezetében, melyet senki sem sajátíthat ki.

Egyszer egy férfi bement egy templomba, és a fején hagyta a kalapját. Valaki odalépett hozzá, és igen udvariasan figyelmeztette. A férfi erre azt mondta: – Tudja kérem, én már három éve járok ide rendszeresen, de még soha, senki sem szólított meg. Azért hagytam a kalapot a fejemen, hogy akkor talán szólnak hozzám.

A kérdésem az: Ha egymásra néztek, láttok-e válaszfalat köztetek? Hány éve vagytok házások, harminc, negyven, ötven? S lehet, hogy az asztal két végén ebédeltok, vacsoráztok, külön szobában vetettetek magatoknak ágyat, lehet, már nem is beszéltek egymással. Kisebb-nagyobb sértések válaszfalát húztátok fel magatok közé. Édesapátoknak, édesanyátoknak átalakítottátok a nyári konyhát, ti pedig a nagy házban laktok. Azt gondoljátok, neki ott békessége van?

Az ige azt tanítja, hogy Jézus a két nemzetséget eggyé tette. Gondoljunk csak a berlini falra, mely elválasztotta a németet a némettől, Kelet- és Nyugat-Németországra osztotta azt, ami korábban egy volt, s lett belőle a kommunista, illetve a demokratikus ország, mely fal nem csak a nemzetet szakította ketté, de családokat, közösségeket is. S bár 1989-ben lerombolták, német barátaimtól (is) tudom, hogy a nyugatiak sokszor rosszállóan tekintettek a keletiekre, mert bár újra egyesültek, de a gazdagabb nyugatiak kellett cipeljék a keletiek terhét, szegénységét, míg utánuk felzárkózhattak. Pedig egy nemzetről beszélünk. Talán a keresztyének voltak a kivételek... Az ige szerint Jézus Krisztus a két nemzetséget, a zsidókat és pogányokat egyesítette.

Ő a mi békességünk! Ezt hangsúlyossá kell tenni, nem csak a köszönési szokásaink, hanem az életvitelünk által is. Különben olyan jóleső érzés tölt el, amikor a református hívek az egymás köszöntésében (is) természetesnek veszik a Békesség Istentől! formulát, vagy pedig a levelezéseikben. Adja az Úr, hogy ez ne legyen egy szokványos, tartalom nélküli szokás!

II.

Jézus új embert teremtett. Ez az ige második üzenete: *„Az ellenségeskedést az Ő testében, a parancsolatoknak tételekben való törvényét eltörölvén; hogy ama kettőt egy új emberré teremtsen Ő magában, békességet szerezvén.”* (15. v.)

Az efézusi gyülekezet zsidókból és pogányokból keresztyénné lett tagjai között a törvény állt, valamint a törvényhez fűződő rendelkezések, mely ellenségeskedést szőtt. Miként mondhatja tehát az apostol, hogy Krisztus érvénytelenné tette a törvényt, hiszen a Hegyi beszédben leszögezi, hogy a törvényt nem érvényteleníteni kell, hanem betölteni: *„Ne gondoljátok, hogy jöttem a törvénynek vagy a prófétáknak eltörlésére. Nem jöttem, hogy eltöröljem, hanem inkább, hogy betöltsen.”* (Mt 5,17). A Hegyi beszédben Jézus az erkölcsi törvényre hivatkozik. A farizeusi igazság és a keresztyén igazság közötti különbségre utal. Pál a szertartások törvényére gondol, melyek a legtöbb éket vertek közéjük, mint a körülmetélés, az áldozások bemutatása, az étkezési szabályok, a rituális tisztaság, illetve tisztátalan-

ság. Jézus eltörölte ezeket, de természetesen nem érvénytelenítette az erkölcsi törvényt, mint a viselkedés alapszabályát, de érvénytelenítette azt, mint az üdvözülés módját. Ítéletként mondta az írástudóknak: *„erőtlenné tettétek az Isten parancsolatját a ti rendelkezéseitek által.”* (Mt 15,6). Nem csak mondta, de el is törölte a válaszfalakat. Megszüntette a viszályokat. Életében ő maga is engedelmeskedett a törvényeknek. Pál apostol arra tanít, hogy *„Krisztus váltott meg minket a törvény átkától, átokká levén érettünk”* (Gal 3,13a).

Az Isten törvénye felett vitatkozó két embert új emberré teremtette. Azt írja Pál a 2Kor 5,17-ben: *„Azért ha valaki Krisztusban van, új teremtsz az; a régiek elmúltak, ímé újjá lett minden.”*

Az Ószövetség azzal kezdődik, hogy Isten egy világot teremtett, melyet az ember megrontott. Az Újszövetség Jézus Krisztus születésével kezdődik, s Isten az embert lelkileg újra emberré teremti. Pál valójában nem egy új emberről beszél, hanem egy új emberi nemről, melyet Jézus Krisztus önmagában egyesít. Azt írja a Gal 3,28-ban: *„Nincs zsidó, sem görög; nincs szolga, sem szabad; nincs férfi, sem nő; mert ti mindnyájan egyek vagytok a Krisztus Jézusban.”* Nem mintha eltűnt volna az emberi megkülönböztetés. A férfi férfi marad, a nő nő, a zsidó zsidó, a görög pedig görög. Nem kell tehát bedőlni a napjainkban fenyegető genderideológiáknak, sem pedig a nemi érzékenyítő oktatási próbálkozásoknak. Ezek nem Isten szerint való dolgok! Az Isten előtti megkülönböztetés megszüntetését nem nemi értelemben kell gondolni. De annyi biztos, hogy Krisztusban létrejött az új egység.

Egy lakott területen, főként városban, több felekezet templomtornya emelkedik a házak fölé. Isten szavát többféleképpen értelmezik, magyarázzák. De van valahol egy templom, ahol e sok eggyé válik. Ez nem a református, katolikus, görög, ortodox, s még sorolhatnám, hanem maga Jézus Krisztus, aki magát templomnak nevezte, s melyben csak egy felekezet lesz. A Krisztus-hívők közössége.

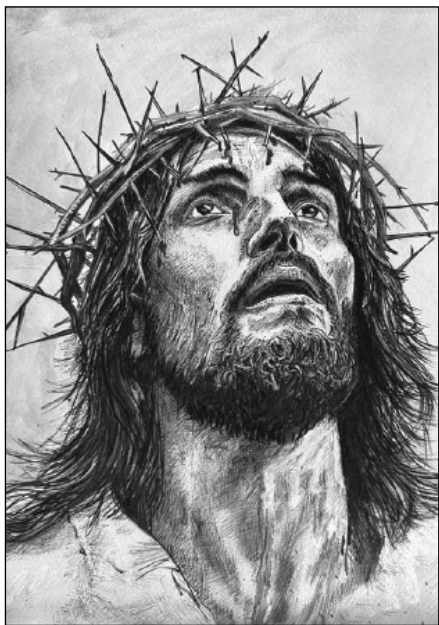
Ha Benne élek, el tudom fogadni a másik vallását is, mint Krisztusban testvéremet. Ezért nem kell elhagynom a magam felekezetét, nem szükséges egy újhoz csatlakoznom. Mi több: meg kell látnom, hogy Krisztus békességet szerzett minden vallás, felekezet között.

Az emberiség két nagy csoportra oszlott: vannak a gazdag országok, ahol biztosított az élelem, orvosi ellátás és minden más, és vannak a szegény országok, ahol az előbb felsoroltak szűkösek, hiányt tapasztalnak. Pedig nincsen két világ, mert Krisztus egygé tette. Gondoljunk csak a legalapvetőbb dologra, a kenyér és víz kérdésre. Nem tudjuk, vagy nem is akarjuk velük megosztani? Akkor hogyan mondjuk a Jézus tanította imádságban, hogy *„A mi mindennapi kenyerünket add meg nékünk ma.”* (Mt 6,11). Ez az új ember kenyerét kell jelentse.

De szól az ige annak a két embernek is, akik haragudtak egymásra. Mindenki gondoljon egy ismerősére, akit megharagított. Nincs ilyen? Hát akkor egy olyanra gondoljon, aki őt haragította meg. Ilyen ugye mindig akad. Tudjátok meg: minden sértő szavatok először Őt sebesítette meg.

Egy nagyon idevágó történetet olvastam a napokban: A tanári szoba egyik falán volt egy nagy céltábla, az asztalon pedig több dartsnyíl. A tanár azt mondta a tanítványainak, hogy rajzoljanak egy képet arról a személyről, akit a legkevésbé szeretnek, vagy aki idegesítő a számukra. Ha elkészültek, akkor megengedi nekik, hogy céltáblának használják a rajzot. Az egyik egy lányt rajzolt, aki elcsábította a fiúját. Az egyik fiú a kistestvérét. A

másik diáklány a régi barátját rajzolta le. Az osztály felállt, és a gyerekek a kitűzött céltáblára kezdtek nyilakat dobálni. Néhány diák olyan erővel tette, hogy a céltábla szétszakadt. Aztán a tanár kezdte leszedni a falra kitett céltáblákat. A célpont alatt volt egy kép Jézusról. A diákok megdöbbenve nézték Jézus megrongált képét: a lyukakat és a szakadásokat az arcán és átszúrt szemeit. A tanár csak ennyit mondott: *„Bizony mondom néktek, a mennyiben megcselekedtétek egygyel ez én legkisebb atyámfiai közül, én velem cselekedtétek meg.”* (Mt 25,40b).

III.

Az ige azt tanítja, hogy Jézus Krisztus a keresztfá által megölte az ellenségeskedést. Ez az ellenségeskedés elsősorban Isten és az ember között áll fenn, mely tovább gyűrűzik embertől emberig. Egy vagyok az ellenségemmel? Lehetséges?

Azt írta Joseph Armitage Robinson (1858–1933) angol teológus, tudós: „Krisztus megöletett, de a megöletett maga is ölt.” Még hozzá az ellenségeskedést, ami bűn. Sok embernek lenne szüksége a lelki békességre, talán még inkább, mint a kenyérre. *„eljövén, békességet hirdetett néktek, a távolvalóknak és a közel valóknak”* – olvassuk a 17. versben. Te milyen távolságban-közelségben vagy Vele?

Sajnos, tapasztalatból tudjuk, hogy azért, mert Jézus békességet hirdetett, még nem köszöntött be a világbéke. Sőt, attól rettegünk, hogy elkezdődik a tényleges harmadik világháború. Jézus is csak miután saját maga nyerte el a békét, kezdett hozzá annak hirdetéséhez. De ez a kihirdetés vonatkozik a feltámadása utáni megjelenéseire, melynek során az első az apostolokhoz ez volt: *„Békesség néktek!”* (Jn 20,19b).

Jézus Krisztus ma is békét hirdet, békét akar a világban, mégpedig követői által. A jelen tapasztalatai alapján vesztésre van ítélve a mi békeszolgálatunk? Nem, testvérek, mert a világtörténelem során nagyon sok választófal, ellenségeskedés, háború volt népek, nemzetek között, és mi lett volna, ha mindenki hallgat, és nem emeli fel a szavát a béke érdekében? Amikor békét hirdetünk, Krisztus az, Aki általunk szól.

A porig rombolt városnegyedben, ahol csak egy fal maradt épen, melyen ez állt: Ő a mi békességünk!, s később egy új városrész épült.

Kedves Atyámfiai, Isten azt akarja, hogy ti, elvesztett, megtépázott, kettéosztott, békétlen világotokban, találjátok meg Vele és egymással a megbékélés útját.

FARKAS ANTAL
ny. lelkipásztor

„Jöttem, láttam, győztem!”

Jöttem, láttam, győztem – veni, vidi, vici – Julius Caesar tömörségében is igen kifejező hadi beszámolója kétségtelenül az ókor egyik leghíresebb latin nyelvű szállóigéje, amit szinte mindenki ismert. Ez részben annak is köszönhető, hogy a világ számos uralkodója és nemzetvezetője idézte és parafrázálta az idők során ezt a mondatot. Jöttünk, láttunk, Isten győzött – mondta III. János, Lengyelország királya 1683-ban a bécsi csata után, Caesar szavait keresztényi köntösbe öltöztetve. Winston Churchill, a római diktátor nagy tisztelője azt írta: jöttek, láttak, elfutottak – amikor az angol egyiptomi erők a 19. század végén elfoglalták Szudánt. Jöttünk, láttuk, meghalt – jelentette ki Hillary Clinton, akkori külügyminiszter a líbiai diktátor Kadhafi 2011-es halálakor.

Na de nézzük meg, hogy a mai keresztény egyház szóhasználatában beillene-e ez a fogalom. Hacsak magát az egyszerű mondatot nézzük, tisztán láthatjuk, hogy cselekvést kifejező igékkel találkozhatunk. A cselekvés mindig fontos eleme az egyházi életnek. Ki kell jelentenünk, hogy az egyház állandó cselekvésben él, nem lehet soha passzív időszaka. Ha a krisztusi, bibliai korra tekintünk, akkor azt látjuk, hogy Krisztus is feladatot, küldetést adott a tanítványoknak, az apostoloknak, ők pedig mind egy

cél érdekében aktivizálták az őskeresztény gyülekezeteket. Természetesen a gyülekezetek aktívan keresték a tagokat, így ma összesen 2,6 milliárd keresztény él a világban.

Azonnal felvetődik a kérdés, hogy mi cselekvő egyház vagyunk-e? Elméletileg és gyakorlatilag van-e aktivitás? Tudunk-e aktivizálni a mai keresztény gyülekezeteinkben?

Felbontva ezt a híres szállóigét, nézzük meg, hogyan lehet egyenként értelmezni ezeket a fogalmakat az egyházi életünkre nézve?

JÖTTEM – ha így nézem magában az igét, akkor egyházi és egyszerű emberként arra keresem a választ, hogy honnan jöttem, hogy milyen háttér van mögöttem? A jelenlegi presbitérium, akik többnyire középkorúak és idősek, olyan egyházi közegben születtek, ahol az egyháznak volt mondanivalója. Gondolhatunk a szülőkre, a nagyszülőkre, akik a mindennapi nevelésbe bevonták Isten törvényét, az egyház tanítását. Nem csak az volt fontos, hogy milyen családból jöttünk, hanem kötelességeink is voltak, mint például a templomba járás, vagy az Isten szeretetében élés fontossága. Volt ereje gyülekezeteinknek, számukban és erkölcsi vonatkozásban egyaránt. Viszont nagy kérdés, hogy mindazt, amiből jöttünk, mennyire tartottuk szívünkben, emlékezetünkben? Azért jöttünk, mert belekeresztelték ebbe az egyházba? Jöttünk, mert szüleink, nagyszüleink is benne voltak? Vajon a mai nemzedék honnan jön és hová tart? Tudják-e, hogy miért jönnek templomba, vagy legalább arra választ tudnak-e adni, hogy miért nem jönnek?

Az egyszerű és jó válasz az, hogy azért jövök, mert Krisztust követem, úgy, ahogy egykor a tanítványok is tették. Természetesen azt is látnunk kell, hogy ez a jövetel nem csak hitből fakad, hanem sok esetben a körülmények szülik bennünk. Itt beszélhetünk a tradícióról, amit a hitvalló egyház nehezen fogad el, de mégis olyan erőt képvisel, ami meghatározza az emberi hit alakulását. A tradíció mellett látnunk kell azt a környezetet is, ahol és amiben élünk. Nem véletlenül beszéltem szülőkről, nagyszülőkről, illetve arról a régi környezetről, ami meghatározta a mindennapjainkat. Ez a környezet hatott ránk, és az ő hitéletük kezdett rajtunk is meglátszani. Emellett fontos megjegyezni, hogy fontos szerepet játszik természetes

módon az egyéni hit is. Ez lesz az igazi kelesztő anyaga a mi Krisztussal való kapcsolatunknak, ez kellene legjobban szabályozza azt, hogy miért is jöttünk Isten közelébe, és miért is akarunk továbbra is vele élni. Ha megnézzük a mai egyház strukturális felépítését, akkor láthatjuk, hogy egyre többen mondanak nemet az JÖTTEM elvárására.

Miért nem jönnek az emberek templomba, miért nem vállalják az egyházi életet és az azzal járó dolgokat? Sajnos, el kell mondanunk, hogy ez nem csupán szociológiai kérdés, hanem egy olyan negatív magatartásforma, amivel az egyház nem tud egyelőre mit kezdeni. Látjuk, hogy a mai ember cselekvő, mert egész nap dolgozik, de cselekvésében nem az egyházat részesíti előnyben. A mai cselekvő ember máshova akar menni, máshol akar kiteljesedni. Az a baj, hogy ezek az emberek nem tudják, hogy hová menjenek. Az az igazság, hogy a mai templomos nemzedék nem mutatta meg sok esetben gyermekeinek, hogy miért kell Istenhez közeledni, ha pedig nem látták, hát nyilván nem is tudják, hogy mit és hogyan kellene pontosan lélekből cselekedni. A „jöttem” kérdéskörében a gyakorlati válasz az, hogy egyértelműen többet kell dolgoznunk azon, hogy bizonyos dolgok helyre jöjjenek, akár a mi életünkben, akár a következő generáció életében.

Na de menjünk tovább és lássuk a következő nagy egységet, ami a LÁTÁSRÓL szól. Mit kell látnunk az egyházban és mit nem kell látnunk? Mit látnak és kit látnak bennünk az emberek, akik nem hívők és nem keresztények? Azért teszem fel ezt a kérdést, mert az elmúlt napokban egy döbbenetes leírással találkoztam, ahol egy angol nyelvű blogon arról írtak, hogy az átlagos emberek milyennek látnak bennünket, azaz a keresztényeket. Ezek az adatok a Google-től származnak, a keresőmotornak feltett kérdésekből. Ezek a kérdések így hangzanak: a keresztények miért ilyen ostobák, tudatlanok, gyűlölködők, intoleránsak, dühösek, örültek, arrogánsak, vagy éppen hiszékenyek? Így látnak bennünket a világ szemüvegén keresztül!

Valamit elrontottunk, valami nincs rendben! Valóban ilyennek lát bennünket a világ? Azok az emberek, akik velünk együtt élnek, nem hívők, mégis társakként vannak jelen az életünkben, ténylegesen ezt látják? Lehet

ezen felháborodni, vagy éppen összeesküvéselméletre hivatkozni, lehet manipulációról beszélni, de akkor is ezek a kellemetlen kérdések léteznek, és nyilván nem azért teszik fel ezeket a kérdéseket, mert nincs okuk rá.

Miközben azon csodálkozunk, hogy miért nem kell az evangélium az embereknek, miért üresek a templomaink, közben arra is választ kell adnunk, hogy mit látunk rosszul hitszemüvegünkön keresztül.

Nyilván szükségünk van a jó és a rossz oldalt is látni, mégis ott van bennem a kérdés, hogy mit kellene másként csinálnunk? Miben kellene jobbnak lenni annak érdekében, hogy a rajtunk kívülállók lássák meg a pozitív dolgokat. A keresőmotorok működését nem tudjuk megállítani, és több mint valószínű, hogy a nem keresztény társadalom nem lesz kedvesebb, vagy elnézőbb irányunkba, de ott van bennem mégis az a gondolat, hogy próbáljuk meg jobban csinálni a Krisztus által ránk bízott dolgokat. Eszembe jut Máté evangéliumának 5. része, ahol Jézus Krisztus parancsként adja ki, hogy: *„úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák a ti jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat”*. Így kellene lássanak bennünket, és ezt kellene lássák rajtunk.

Az Apostolok Cselekedeteiről írott könyv körülbelül 30 évet foglal magába. Itt azt olvashatjuk, hogy a Krisztus által létrehozott egyház egyre jobban nő, egyre inkább létjogosultságot nyer, habár mindezek mellé hozzá lehet tenni azokat a történelmi háttérinformációkat, amelyek szerint a keresztényeket üldözték. Mégis azt látjuk, hogy kitartó és hiteles életük,

amelyik Krisztusba oltatott, az mégis mindennél erősebb, és bizony a gonoszok oldaláról ilyen kérdések vetődtek fel az üldözések ellenére: ezek a keresztények miért ennyire önzetlenek, miért ennyire örömteli az életük, hogyan tudnak ennyire őszinték lenni, ilyen barátságosak, mindennek ellenére miért ilyen segítőkészek, hogyan tudnak ennyire szelídek maradni?

Talán ehhez az állásponthoz kellene közelednünk és visszatérnünk, ahol a világ ismét elismerően beszél rólunk, mert látják rajtunk a krisztusi jegyeket. Jó lenne így láttatni magunkat. A hívő embernek ide kell elérkeznie. Viszont azt is tudjuk, hogy ez önmagunk ereje által nem lehetséges. Kell hozzá valaki, aki sokkal erősebb nálunk, aki a látásban és a láttatásban többleterőt ad mindenki számára. Jézus Krisztus földi idejének időszakában nem csak látni tanította a tanítványokat, hanem láttatni is. Olyan dolgokról beszélt, amelyek jövőbeni célokat rejtenek. Emlékezzünk csak Jézus Krisztus mondataira, amikor a tanítványok kiküldésekor azt mondja, hogy ti jeleket és csodákat fogtok cselekedni, gyógyítani fogtok, evangéliumot fogtok hirdetni, szegényeket fogtok segíteni, és arról is beszél, hogy ha a tanítványoknak mustármagnyi hitük lenne, akkor akár még hegyeket is mozgathatnának.

Egyházunk jelenlegi helyzetében és építő stratégiájában nem hagyhatjuk szem elől Krisztus vízióit, amit nem csak az akkori, hanem akár a mostani tanítványokra is bíz. Ahol Krisztus köré a tanítványok összegyűlnek, és megtanulnak Krisztussal együtt látni. Vajon a mai keresztény ember, a lelkipásztor, a presbiter tanítványnak látja-e, érzi-e magát? Erre a

kérdésre is jó lenne válaszolni, hiszen a helyesen megadott válasz építheti majd a jövő egyházát Krisztussal együtt.

A gondolatmenet nem lenne teljes, ha nem beszélnénk a harmadik alappillérről, a GYŐZELEMRŐL.

Győzelem sok fajta van, és nekünk a „jó fajta” győzelemre kell gondolnunk. Vannak etikátlan győzelmek és győztesek, de az egyház nem karddal győzött. Krisztus egyháza hátrányos helyzete ellenére, az üldözések időszakában is tudott növekedni és tudott győzedelmeskedni. Krisztus nevében történt minden győzelem, és ebben a győzedelmes légkörben egyre-másra jelentek meg a keresztény közösségek. A győzelem az evangélium hirdetése által jöhetett létre, és a Krisztusban hívó emberek hitelességén is alapult.

Keresztény történelmünk fontos pillanata, hogy Jézus Krisztus az Atya ereje által győzedelmeskedik a halál felett. Bár sokan a vesztest látják benne, a kereszthalál ellenére győz, és feltámadásával sokszorosan húzza alá ezt a vitathatatlan győzelmet.

A világ vallásait figyelembe véve, bátran mondhatjuk ki: keresztény vallásunk a leggyőzedelmesebb vallás, hiszen Jézus Krisztus dicsőséget ad a megváltott embernek. Más vallásokban az embereknek sok esetben

magukat vagy másokat kellett feláldozniuk, vagy várniuk kell azt a megvilágosodást, ami az örök dicsőségbe vezet majd. Bátran beszélhetünk arról a Krisztusról, aki egy győzedelmes vallást adott nekünk, és nekünk semmi más dolgunk nincs, csak másokat meggyőzni (és nem legyőzni) arról, hogy miért érdemes Krisztust követni.

Volt-e már olyan időszaka az életünknek, amikor egyenes gerinccel, bátran beszéltünk arról, hogy mi megváltottjai vagyunk a Krisztusnak, hogy nem a bűn győzött le bennünket, hanem maga Jézus Krisztus győzte le a bűnt azért, hogy nekünk örök életünk legyen? Milyen jó lenne ilyen győzedelmesen az utcákat róni, vagy a győzedelmes közösségeink, gyülekezeteink hite által másokat meggyőzni arról, hogy itt mindenki győztes, aki Krisztust követi. De menjünk egy kicsit közelebb önmagunkhoz, a keresztyén református emberhez, hadd kérdezzem meg a református gyülekezetben élő presbitert, gondnokot, vagy gyülekezeti tagot: érezte-e magát igazán győztesnek? Sok esetben lehajtott fejjel, a tények ismeretében beszélünk arról, hogy egyszer majd elfogyunk, hogy most is túl kevesen vagyunk. Kényszeredetten mondunk le egyházi alkalmainkról, hétköznapi és más jellegű istentiszteleteinkről, mert nincs, aki azokat látogassa. Örömmel vakoljuk és csinosítjuk templomainkat, közben pedig fejben azt számolgatjuk, hogy vajon meddig leszünk még?

Meglátásom szerint többet kellene beszélni Krisztus győzeleméről, és református hívő emberként is el kellene higgyük, hogy Krisztus győzelme bennünket is győztesekké tesz.

Végezetül a győzelemre gondolva idézhetném Publilius Syrus gondolatait, aki ezt mondja: *kétszeresen győz, aki önmagát győzi le!* (bis vincit qui se vincit). De zárjuk inkább a Jelenések könyvének tanításával a 3. részből és a 6. részből: „Eljövök hamar, tartsd meg amid van, hogy senki el ne vegye koronádat...aki győz, azt oszloppá teszem az én Istenem templomában, és onnan nem kerül ki többé!”

KÁNYA ZSOLT ATTILA
lelkipásztor

Ady eskető és temető lelkésze, Haypál Benő

A 19. század második felében több paksi református család adta gyermekét a megye jónevű iskoláiba, hogy aztán a lelkészi hivatást választva útjuk a híres nagykőrösi gimnáziumba vezessen, majd a budapesti református teológiai akadémiára. Egyesek pályája magasra ívelt, teológiai professzorok, bibliafordítók lettek, vagy éppen tevékenységük összefonódott a kor valamely híres embere életének meghatározó pillanatával.

Haypál Benő 1869. január 23-án született Pakson, és mint kortársa, Kecskeméthy István, ő is végigjárta a közeli jó protestáns iskolákat, Bonyhádon, Gyönkön tanult, majd Nagykőrös követtezett, és végül az érettségi évében, 1888-ban a távolabbi Pozsony. Négy év múlva befejezte a budapesti Református Teológiai Akadémiát (A Budapesten 1855-1955 között végzett hallgatók sorában Kecskeméthy István a 8320. számú, Haypál Benő a 6490. számú hallgató), és megkezdte lelkészi pályafutását, mely egészen a

Haypál Benő

püspöki székhelyig ívelt. Először segédlelkész a Duna menti településeken: Dunavecse, Dunapataj, majd a Kálvin téri egyházközséget irányítja, 1896-tól a budapesti Szilágyi Dezső téri egyházközség vezető lelkésze. Nem csupán lelki gondozója a rá bízott híveknek, de rendszeresen publikál a protestáns sajtóban (írói álnevei Saulus, illetve Paulus), könyvei jelennek meg, például A nők jogaiért című két beszéde 1913-ban, Az Úr épít, a nagybányai Igehirdető Kiadónál 1912-ben. Ő szervezi meg a Nagypénteki Református Társaságot, ő alapítja meg a kamaraerdei Erzsébet Árvaházat. 1918-ban az Országos Református Tanács elnöke, közben szerkeszti az Új Reformáció című lapot, a háború éveiben pedig a Református Katonák Lapját. Az 1881-ben alapított, Egyenlőség című zsidó politikai hetilapban

is publikál időnként, ez a lap a tiszzaeszlári per után indult, felvette a harcot a zsidó ortodoxia ellen, publikáltak benne a keresztény felekezetek vezető személyiségei is. Jelentős tevékenységet fejt ki a szabadkőművesek között, az ő nevéhez fűződik a Galilei páholyból kivált 28 tagtársából alapított Sas-páholy létrehozása. A páholy neve Haypáltól származik, a sas a fény felé törő, lelki utat mutató, de a földön időnként megpihenő egyúttal a szentségek őreként szereplő jelkép. Haláláig a páholy főmestere volt, társával jelentős karitatív tevékenységet folytatnak akkor is, amikor 1920-ban betiltják Magyarországon a szabadkőművesek páholyait.

Baráti köréhez tartozott Boncza Miklós, 1887-1905 között a szabadelvű párt képviselője, ügyvéd, politikus, Erdélyben volt szerényebb birtoka, Csucsán kastélya, később ő lesz Ady Endre apósa. Lánya, akit Csinszka néven ismer az irodalomkedvelő közönség, Boncza Berta 1894-ben született. Boncza Miklós életének utolsó éveit Pestlőrincen töltötte, ott is halt meg 1917 januárjában. Végakarátának megfelelően temetési szertartását Haypál Benő, budapesti református esperes végezte. Minden bizonnyal Csinszka talán még „csucsai várkisasszony” korában ismerte a neves teológust, később Adyt is megismertette vele, akinek lelki gondozója is lett Haypál Benő. De az sincs kizárva, hogy ismerték egymást más vonalon is, hiszen köztudott Ady szabadkőműves vonzalma is, maga is páholytag volt, nagyváradi újságíró korában csak ismerkedett az eszmével, de Pesten már aktív tag volt. Az viszont tény, hogy ő végezte Ady és Csinszka esketését a Szilágyi Dezső téri református templomban, 1915. március 27-én. (Hogy részt vett-e a Hársfa étterembeli esküvői ebéden, azt nem tudni.)

Ady Endre 1919. január 27-én halt meg, a kormány a nemzet halottjának nyilvánította, a gyászszertartást a Vörösmarty Akadémia rendezte. Koporsóját a Nemzeti Múzeumban ravatalozták fel, a díszsírhelyet a Kerepesi Temetőben a főváros adta. A Magyar Nemzeti Operaház kórusának gyászeke után a költőt Móricz Zsigmond, majd Babits Mihály búcsúztatta. Csinszka akaratának megfelelően a gyászszertartást Haypál Benő végezte. Gyászbeszédében utalt arra, hogy Ady Endre népének, nemzetének és az Ember ember voltának megváltó és megtartó igazságát kereste, ennek a kereső útnak mélységeiről a költő lelkigyakorlatainak tanúságtevője, a lelkész Haypál híven beszámolt: „Én láttam Ady Endrét sírni a sírókkal.

Haypál Benő síremléke

ő búcsúztatta Lotz Károlyt is 1904. október 15-én.

A Pakson született, nagy ívű pályát bejárt Haypál Benő Budapesten halt meg 1926. május 16-án. Budapesten, a Farkasréti temetőben nyugszik, munkásságát fia, Haypál Béla folytatta (1899-1988), aki, mint a család régi barátja, Márffy Ödön kérésére 1934. október 24-én Csinszkat, Márffy feleségét temette. Nevét és emlékét őrzi a Budai Református Egyházközség 1996-ban létrehozott Haypál Alapítványa, melynek célja fiatal generáció nevelése, műemlékvédelem, kulturális foglalkozások támogatása, idősök, rászorultak támogatása.

Emléke szülővárosában is él, Kerné Magda Irén a Paksi Hírnök 2007. április 20-ki számában rövid pályaképet közölt róla.

Minden versét, és egész életét megszenvedte Ady Endre azért, hogy dicsőség-szolgálatára emberi és nemzeti dimenzióban örök időkre megigazuljon” – mondta Haypál Benő, majd Pál apostolt idézte: „A mi vitézkedésünk fegyverei nem testiek, hanem Isten által erősek nagy hatalmasságoknak elrontására”. Ady koporsóját Haypál szavai kísérték végső útjára: „A Krisztus követői nem testi életük épületén külső dísz gyanánt viselik a világmegváltás szimbólumát, hanem szívükben hordozzák a keresztet, azért szenvednek, mert szeretnek. A te életed másokkal és másokért való szenvedés volt.”

A Haypál Benő iránti tisztelet, nagy-rabecsülés jele volt, hogy nem egyszer állt ő a kor jeles művészeinek, személyiségeinek koporsója mellett, és kísérte őket utolsó útjukra. Ő temette 1910-ben Székely Bertalant a szadai református temetőben,

SÍK SÁNDOR

Holtig-e vagy hazáig?

Ne hívjatok, nagy hegyek,
Magamtól is elmegyek.

Fáim, ti se küldjeteK,
Úgy sincs nyugtom köztetek.

Kanyarog az öreg út.
Lábam alól majd kifut.

Fojt a por és tör a kő,
Hol van már a delelő!

Delelőtől estelig
Jaj de hamar eltelik

Temetőből fúj a szél,
Megy az ember, mendegél.

Honnan? hova? merre? mért?
Én se mondom, te se kérdd.

Fut a felhő, fut a szél.
Aki ember, holtig él.

Ember voltam idáig,
– Holtig-e, vagy hazáig?

HUN-HAN Teológiai Fórum

Tapasztalatok a koreai keresztyének között

Ha a világ térképe fölé hajolva azt keresnénk, hogy hol élnek még reformátusok a Kárpát-medencén kívül, tekintetünk hamar Nyugat-Európára és a tengerentúlra kalauzolna, helyesen. Azonban reformátusok nem csak az öreg kontinensen, Észak-Amerikában élnek, de Afrikában, Dél-Amerikában és Ázsiában is. A keresztyén református világmisszió a szélrózsa minden irányába elvitte már a Jézus Krisztusról szóló evangéliumot az elmúlt kétszáz évben, és a világ számos országában alakultak gyülekezetek. Nem kivétel ez alól Ázsia egyik sokat látott országa, amely a viharos történelme során a keresztyén hitbe kapaszkodott. Az országot a II. világháborút követően a világ nagyhatalmai kettéosztották, s azóta úgy ismerjük: Észak-Korea és Dél-Korea. Az előbbiben kommunista diktatúra tombol, ahol a keresztyénséget üldözik, és tiltják, az utóbbiban demokrácia van: itt a keresztyénség él és virágzik.

Amikor tizenkétórányi repülőút után az utazó kiszáll a gépmadárból, amely addig gyomrában cipelte magával az Incshoni nemzetközi repülőtér-

ig, szeretné elgémberedett tagjait kicsit átmozgatni. Erre kiváló lehetősége lesz, míg a falu nagyságú reptéren megtalálja a kijáratot, hogy a Koreai Köztársaság szívébe, Szöulba utazzon. Csúcsidőben ezt legkevesebb egy, de nem ritka, hogy két óra alatt sikerül teljesíteni. Ezt pont elég idő arra, hogy az elsősorban Észak-Amerikai nagyvárosokra feltűnően hasonlító metropolis modern felhőkarcolóit, a még megmaradt tradicionális építésű házakat és a rengeteg templomot megcsodálja.

Szöul ma az agglomerációval együtt, majdnem 26 millió lakosú város. Ázsia, és egyben a világ negyedik legnagyobb városa Tokió, Sanghaj és Jakarta után. Az ország lakosságának a fele él itt, ami azért is feltűnő, mert a 98.824 km² területű ország mérete egy kicsivel nagyobb, mint Magyarorszáé. Útközben nem lehet nem észrevenni, hogy a Koreai Köztársaság sokat tett azért, hogy a harmadik világbeli országok közül mára a világ legfejlettebb gazdasággal rendelkező országai között tartsák számon. Jelentős lépés volt az elmúlt évtizedekben az ország autóipari termékek exportálása a világ számos pontjára (Hyundai, KIA), vagy az okoseszközök világában nevet szerző cégek (Samsung, LG) eszközeinek globális elterjedése, de sajátos divatjuk és a pop-zenéjük révén is jelentős ismertségre tettek szert, elsősorban a fiatalabb generáció körében.

Szöul szívében megérkezünk első úticélunkhoz, a koreai reformátusok világszinten elismert egyeteméhez, a Presbyterian University & Theological Seminary (PUTS) kampuszához. Az egyetem rektora és teológiai tanárai fogadják az érkezőket, s másnap már közös istentiszteletre került sor az impozáns egyetemi kampusz templomában. Az Igét dr. Kovács Ábrahám professzor, a Debreceni Református Hittudományi Egyetem rendszeres teológiai tanára hirdeti, mintegy kétezer koreai egyetemista és tanár előtt.

A magyarországi és a koreai református egyházak teológiai akademikusai évtizedek óta élénk kapcsolatokat ápolnak, elsősorban annak köszönhetően, hogy a koreai református egyház tanulni vágyó, főleg a doktori fokozatot (PhD) megszerezni kívánó lelkipásztorai nyugat-európai egyetemeken tanultak/tanulnak, nemzetközi konferenciákon vesznek részt, ahol lehetőség van nemcsak az ismerkedésre, de a kapcsolatok kiépítésére is. Ennek az eredményeképp jött létre egy évtizede a HUN-HAN Teológiai Fórum, melynek két fő szervezője Dr. Kovács Ábrahám és Dr.

Jaeshik Shin professzorok. E konferencia-sorozat újabb állomására került sor 2024 áprilisának végén, amikor a dél-koreai reformátusok meghívására a konferencia magyar résztvevői a Kárpát-medence szinte teljes magyar nyelvű református teológiai felsőoktatási intézményeit képviselve érkeztek meg Szöulba.

Harmadnap közösen utazunk tovább az ország még délebbi részébe, hiszen a konferencia helyszíne a másfélmillió lakosú Kwangju város teológiai intézete, a Honam Theological University & Seminary (HTUS). Útközben lehetőség nyílik folytatni a korábban megkezdett beszélgetéseket, amelyekből sok mindent elsőkézből tudhatunk meg a koreai népről, történelmükről, keresztyéni hitéletükről.

*

A koreai félsziget valamikor egységes ország volt, melynek lakói földrajzi adottságukból fakadóan nem kívántak tovább terjeszkedni. A szorgalmas, békeszerető emberekkel lakott vidékre viszonylag későn érkezett meg a keresztyénség, addigra már létezett három olyan vallási és

etikai hagyomány, amelyek a koreai kultúra szerves részét képezték. Ez a három hagyomány a sámánizmus, a buddhizmus és a konfucianizmus volt. A sámánizmusnak köszönhetik a koreaiak alapvető vallási öntudatukat, amelyet a természet iránti mély tisztelet, illetve a szellemvilágba vetett erős hit jellemez. A buddhizmus javára írható a koreaiak klasszikus kultúrája, beleértve az építészetet, a zenét, a táncot és a képzőművészeteket. A konfucianizmus, valamint későbbi formája, a neo-konfucianizmus pedig a koreai társadalmi szerkezet, családi élet és jogrendszer alapjaiért felelős.

A sámánizmus Szibériától Mongólián, Mandzsúrián át Japánban és az urál-altaji néptörzseknél is elterjedt. Számos hatása fellelhető a koreai keresztyénségben mind a mai napig. Ilyenek például az egész éjszakán át tartó imaalkalmak, a hegyekben kialakított imaházak, az ördögűzés gyakori alkalmazása, a testi egészségre és anyagi áldásokra fektetett hangsúly, illetve a buzgó imádkozás folytatása egészen addig, amíg az illető rendkívül intenzív érzelmi állapotba kerül.

A buddhizmust Kr.u. 372-ben, Kínán keresztül vitték be Koreába buddhista misszionáriusok. Amíg Európát a középkorban a keresztyénség, addig Koreát a buddhizmus jellemezte. A Kr.u. második évezredre hivatalos állami ideológiává vált. A buddhizmus a sámánizmusra is épített, és annak egyes elemeit megtartotta. Mivel a buddhizmus királyi támogatást élvezett, virágkorukat élték a művészetek, és komoly fejlődés következett be a szobrászat, az építészet, a zene és a tánc, a festészet, illetve a költészet területén.

Úgy tartják, hogy vannak koreaiak, akik a sámánizmus hívei, és vannak olyanok is, akik a buddhizmus vagy éppen a keresztyénség hívei, de ami minden koreaiiban közös: mindannyian a konfucianizmus hívei. Ennek az oka, hogy a konfucianizmus sokkal inkább etikai hagyomány, mintsem vallási hit- és gyakorlatrendszer. Korea a konfucianizmusnak, illetve a neo-konfucianizmusnak köszönheti társadalmi és politikai berendezkedését, családszerkezetét, valamint számos mindennapi viselkedésformát és szokását. A konfuciánus értékek először Kínán keresztül érkeztek meg Koreába, amelyeket eredetileg Konfucius (Kung-Ce) (Kr.e. 551-479) kínai bölcs tanított. Konfucius lényegében humanista volt, aki a személyiség művelését hirdette, és aki hitt azokban a lehetőségekben, amelyek az

emberi lényben, mint egyénben, családtagban, a társadalom tagjában, az ország polgárában és a világközösség tagjában rejtőznek. A konfuciánus eszmerendszer alapjaihoz tartozik többek között a szülőtisztelet, az emberségesség, illetve az öt emberi kapcsolat: uralkodó-alattvaló, apa-fiú, férj-feleség, testvérek, barátok közötti kapcsolat.

A 14. század végén Koreában hatalomra kerülő Czoszon-dinasztia idejében bontakozott ki a neo-konfucianizmus, mely a keresztyénség megjelenéséig szinte kizárólagosan határozta meg a koreai emberek vallási, társadalmi, kulturális, politikai és gazdasági életét. A konfucianizmus és neo-konfucianizmus a keresztyén vallási gondolkodásra is óriási hatást gyakorolt. A legtöbb gyülekezet szellemisége teljes mértékben konfuciánus: szigorú hierarchia, a nők szerepének korlátozása, és a teológiai gondolkodás eredendő konzervativizmusa jellemzi őket. Emellett arra is hajlamosak, hogy a Bibliát és a hasonló vallási szövegeket szinte betűről betűre kövessék.

A koreai keresztyénség története nem Koreában, hanem Kínában kezdődött, az olasz Matteo Ricci jezsuita misszionárius, majd az őt követő jezsuiták munkásságával. A keresztyénség tanai lassan, de biztosan terjedtek a koreai értelmiség körében. Hosszabb időre volt szükség, míg az első keresztyén témájú írás koreai nyelven (hangul) elérhetővé vált a kínai nyelvet nem ismerő szélesebb olvasói réteg számára. A keresztyénség Kínából Koreába való terjedését akadályozta az a vita, mely a konfuciánus ősök tisztelete (szülőtisztelet) és a keresztyénség tanításai között bontakozott ki. Ennek az lett a sajnálatos eredménye, hogy a 18. század végén a kínai császár kitiltotta a jezsuitákat Kínából. Ez az esemény felbátorított némelyeket Koreában is, hogy az uralkodó előtt hasonló eredményt eszközöljenek ki. A 19. század első felében több ízben is súlyos üldözések bontakoztak ki, amikor a hitüket megtagadni nem akaró keresztyének mártíromságot szenvedtek el, mások pedig társadalmi pozíciójukat, mindenünket hátrahagyva a helyvidéken találtak menedéket. A helyzet csak a 20. század első éveiben oldódott meg, addig a bujkáló, látens keresztyénségről beszélhetünk.

Száz évvel a koreai katolikus keresztyénség létrejöttét (1784) követően jelentkezett a protestáns misszió, melynek első mozzanata a Szentírás

megérkezése volt Koreába, egy kereskedő, So Sang-Yun révén. Egy évvel később, 1885-ben megérkezett a két első protestáns misszionárius: Horace G. Underwood presbiteriánus és Henry G. Appenzeller metodista lelkipásztorok személyében. Mindketten az evangelizációra fektették a legnagyobb hangsúlyt, de iskolákat, kórházakat is alapítottak, számos szociális jóléti programot kezdeményeztek.

Néhány évvel később ébredési hullám kezdett kibontakozni, amely csúcspontját 1907-ben érte el. A spontán folyamat egyetlen misszionárius nevéhez sem köthető, és egyedülálló a koreai egyháztörténetben. Léteztek azonban bizonyos társadalmi körülmények, amelyek kedveztek az ébredési mozgalom kialakulásának. Az orosz-japán háborút (1904-1905) követően a japánok megszállták Koreát, és a koreaiak azt érezték, hogy nemcsak a nemzeti függetlenségüket veszítették el, hanem a nemzeti méltóságuktól is megfosztották őket. Az elfojtott érzelmek felszabadultak, és az 1907-es Nagy Ébredés egy nemzeti katarzissá lett a kifejeződése. Koreaiak százai hagytak fel a gyűlölködéssel a japánok iránt, bűnbánatot tartottak, lelkileg megújultak, és elköteleződtek a keresztyénség, a misszió és evangelizáció iránt. Ez hamar megmutatkozott az egyházban: a tagok, valamint a misszionáriusok száma rövid időn belül megháromszorozódott, a gyülekezetek száma pedig megduplázódott.

A közéletben is folyamatok indultak be, amelyek az 1919. március 1-jei függetlenségi mozgalomban csúcsosodtak ki (a dátum ma az egyik lefőbb nemzeti ünnep Dél-Koreában). Míg az 1907-es Nagy Ébredés egy spontán kialakult eseménye volt a koreai keresztyénségnek, a függetlenségi mozgalom gondos tervezés és kivitelezés eredménye lett. Bár a mozgalom nem tudta elérni kitűzött célját, a japánoktól való függetlenedést (szigorú megtorlások, bebörtönzések és kivégzések következtek), fordulópontnak bizonyult mind a koreai emberek, mind a protestáns egyházak életében. A mozgalom nyomán a protestáns keresztyénség és a nacionalizmus összefonódott.

Az egyház növekedése magával hozta a teológiai irodalom iránti élénk érdeklődést. A biblikus teológiai tárgyak mellett leginkább rendszeres teológiai műre lett volna szükség, amely összefoglalja protestáns keresztyén hit minden ágát, és világos tanítást ad a hit kérdéseiben. Presbiteriánus részről Park Hyong-Nyong teológiai tanár, míg metodista részről Chung Kyong-Ok írtak egy-egy rendszeres teológiai művet, azonban az első fókuszában a konzervatív álláspont dominált, a másodikéban a liberális, modern teológiai irányzatok. A 20. század első felének legmeghatározóbb rendszeres teológiai műve mégiscsak egy amerikai presbiteriánus miszisionárius tollából született meg, amelynek hatása nemcsak Koreára és Ázsiára, hanem a világ szinte valamennyi presbiteriánus egyházára nagy hatást fejtettek ki (Európára nem, ezért sem ismert a szerző és munkája számunkra). J. C. Crane (1888-1964) évtizedekig dolgozott művén, amely először koreai nyelven, majd angolul is kiadásra került. Crane azoknak a protestáns teológusoknak a nyomdokain járt, akik a 19. század utolsó évtizedeiben vetették papírra rendszeres teológiájukat, és egy pont mindenképp közös volt bennük: mindannyian a Westminsteri Hitvallást tekintették vezérfonaluknak.

Korea a II. világháborút követően megszabadult a japán fennhatóság alól, de a nagyhatalmak döntését követően két külön országra szakadt. Ekkor született meg Dél-Korea, ahol a háborút követően a tudományos teológiai érdeklődés homlokterébe az ún. indigenizáció fogalma került. A kifejezés tartalmát úgy lehetne a legegyszerűbben leírni, hogy egy kultúrával valamilyen módon be kell fogadtatni egy másikat. A koreai teológia

élénk vitákat folytatott ebben a kérdésben. Felerősödött az a vélemény, hogy a misszionáriusok nem vették igazán figyelembe, mi zajlik Koreában már több ezer éve abban a közösségben, amelyet tanítani, jobbitani szeretnének. Többen annak a véleményüknek adtak hangot, hogy elfogadást és tiszteletet tanúsítva kell hozzáállni a hagyományos koreai kultúrához. Újra kérdéssé vált pl. az ősök tisztelete, amit még a konfuciánus és neo-konfuciánus vallási hagyományokból hozott magával a koreai társadalom. Akadtak teológusok, akik szerint egyértelmű különbséget kell tenni a vallási rítusok és az erkölcsi kötelességek között, ezért az ősök tisztelete csak erkölcsi tisztelet, a gyermeki áhítat jele, nem számít bálványimádásnak.

Yun Sung-Bum (1916-1980), aki Svájcban Karl Barth tanítványa volt, úgy vélekedett ebben a kérdésben, hogy az embernek elsősorban önmagát, illetve saját kulturális örökségét és közegét kell ismernie. Az embernek mindig rendelkeznie kell egyfajta nemzeti és kulturális méltósággal, mert aki megveti önmagát vagy saját népét, az más népeket is megvetéssel illet. Emiatt pedig képtelen lesz megfelelő emberi kapcsolat kialakítani, kizárólag alá-fölrendeltségi viszonyokat. Yun teológiai gondolkodását jelentősen meghatározta a konfucianizmus, amelynek fogalmai közül a cheng (őszinteség) kifejezést emelte át keresztyén tanításaiba.

Mások úgy vélekedtek, hogy a koreai keresztyének nem egy olyan Istenben hisznek, akit az első misszionáriusok cipeltek be a poggyászukkal Koreába, hanem olyanban, aki már jóval a misszionáriusok megjelenése előtt is jelen volt és munkálkodott történelmükben. Közülük kerültek ki azok, akik a buddhizmus, a sámánizmus, vagy a taoizmus vizsgálatát tették érdeklődésük homlokterébe abból a szempontból, hogy mi az ami összeegyeztethető, vagy azonos köztük és a keresztyénség között.

Míg a presbiteriánus és metodista, valamint a római katolikus felekezet elszántan buzgólkodott az evangélium szolgálatában, Koreában is megjelent az az irány, amelyet Európában neo-protestantizmusként szokás emlegetni. A korábbi misszionáriusok után Koreába is megérkezett az amerikai pünkösd-karizmatikus mozgalom. Ennek helyi emblematikus képviselője Cho Yonggi, akinek gyülekezete mára a félmillió tagot közelíti, de az országsszerte létrejött leánygyülekezetekkel együtt a legóvatosabb becslések szerint is 7-800 000-re tehető összlétszámuk.

Az eddig megismert koreai teológiai felfogások mellett mindenképp említést kell tenni arról az irányzatról is, amely különösen nagy hatással volt a 20. századi Koreára. Az irányzat a minjung (néptömegek) elnevezést kapta. A minjung olyan alsóbb osztálybeli emberek csoportja, akik életét a társadalmi elnyomás, gazdasági kizsákmányolás és társadalmi hátrány jellemzi. Isten az ő oldalukon áll. A minjung a koreai közegben felelhető erőforrások segítségével kívánt létrehozni egy keresztyén teológiát. A minjung teológiáról elmondható, hogy valódi koreai teológia. Az irányzat az utóbbi évtizedekben kezd feledésbe merülni. Mivel már megtörtént Korea demokratizálódása, illetve a középosztálynak egyre jobban megy a sora, és egyre nagyobb befolyással rendelkezik, a legtöbb gyülekezeti tag már nem tart igényt a minjung teológiára. Talán éppen azért kezd feledésbe merülni, mert sikeresen teljesítette feladatát.

Míg a sámánizmusban a nőknek centrális szerepük volt (Koreában szinte kizárólag női sámánok voltak, akik vagy öröklés útján, vagy a szellemek elhívása útján lettek mundangok), a buddhizmust pedig kevésbé érdekelte a nemi identitás, addig a konfucianizmusban és a neo-konfucianizmusban a nőknek a felé-alárendeltségi viszonyban az alárendelt szerep jutott. Ez nem változott a keresztyénség elterjedésével sem. A 20. század vége felé egyre többen emelték fel a hangjukat azzal kapcsolatban, hogy ennek a megközelítésnek nincs helye a keresztyénségben. Mivel hangjuk ellenállásba ütközött, Dél-Koreában is elkezdett kibontakozni a feminista

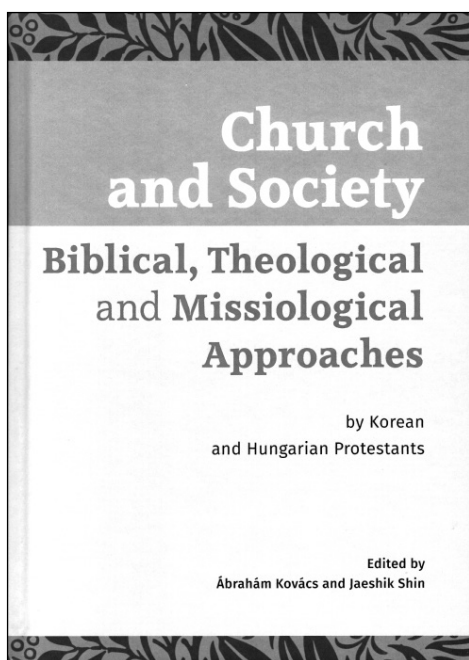
teológia. Képviselői emlékeztettek arra, hogy már a sámánizmusban sem volt sem a férfiakkal, sem a nőkkel szemben hátrányos megkülönböztetés. Bár a 21. századra a koreai nők helyzete jelentősen megváltozott, a feminista teológia értékes felismerésekkel járul hozzá a teljes koreai teológiai képhez.

A koreai keresztyén misszió kezdete óta a koreai egyházaknak napjainkban több mint háromszáz teológiai intézete, nagyjából ötvenezer lelkipásztora, és közel negyvenezer gyülekezete van. A missziót elősegítette, hogy Korában nincsenek nemzetiségek, csak egyetlen nemzet és nyelv létezik, így a Biblia terjedésének útja is adott volt. Az egyház növekedését azok az igehirdetők alapozták meg, akik nemcsak szavaikkal, de tetteikkel is bizonyították a Jézus Krisztus iránti elköteleződésüket. Sokan közülük az elmúlt évszázadokban mártírhalált haltak. Az igehirdetés megismertette a koreaiakkal a krisztusi megváltást, és meghirdette a jézusi etikát, amely új mércévé vált. A misszió gondot fordított a nevelésre, oktatásra, a koreai nép pedig érdekelt volt gyermekeik színvonalas oktatásában.

A koreai teológiai oktatás színvonala arra enged következtetni, hogy a legjobb úton halad afelé, hogy a nemzetközi teológiai tanulmányok új központja legyen, révén, hogy a világ minden tájáról érkeznek tanulni

vágyók, akár az alapképzést, akár a mesterképzést, vagy a doktori tanulmányokat vesszük figyelembe. Jelenleg a világ legnagyobb presbiteriánus teológiai szemináriuma Koreában található.

Az utóbbi években azonban az is megfigyelhető volt, hogy a szekularizáció, a gazdasági növekedésből fakadó életszínvonal-növekedés megakasztotta a gyülekezeti növekedést, a koreai társadalom vésszesen előregedőben van, miközben lényegesen kevesebb gyermek születik. Ennek a hosszú távú hatásai pillanatnyilag még a jövő homályá-

ba vesznek, de ezek a kihívások minden bizonnyal motivációt fognak adni a koreai keresztyénség számára, hogy a 21. században szembenézzenek ezzel, és megoldásokat találjanak rá Isten segítségével.

*

A Honam Theological University & Seminary (HTUS) kampuszán a konferencia két fő szervezője, Dr. Kovács Ábrahám és Dr. Jaeshik Shin professzorok köszöntötték a résztvevőket, és kezdetét vette az intenzív előadássorozat.

A konferencia tovább erősítette a magyar és koreai református kapcsolatokat, a résztvevők számára betekintést engedett a sokszínű, mégis egységes református tudományos teológiai gondolkodás kontinenseken átívelő világába. A tudományos együttlét záróakkordjaként bemutatásra került a konferencia-sorozat előadásait megörökítő tanulmány-kötetek sorozatának negyedik darabja, mely a két évvel korábban, a komáromi Selye János Egyetemen megtartott konferencia előadásait tartalmazza. A résztvevők jó reménységüket fejezték ki a 2026-ban a Pápai Református Teológiai Akadémián megtartandó újabb konferencia irányában. A magyar résztvevők köszönetüket fejezték ki a HTUS és PUTS egyetemeinek a szeretetteljes fogadtatásáért, valamint a fő szervezőknek, Jaeshik Shin és Kovács Ábrahám professzoroknak áldozatos munkájáért.

DR. KULCSÁR ÁRPÁD
lelkipásztor

DSIDA JENŐ

Az utcaseprő

Hajnal. Dúdolva ballagok
hazafelé sok apró-cseprő
dallal szívemben. Rámköszönsz,
te szegény, piszkos utcaseprő.
Oly tisztességtudóan köszönsz,
míg körülted porzik a reggel:
egyszerre csordultig telek
alázattal és szeretettel.
Megállók s elnézem soká
zsiros, barázdás arcodat,
gémberedett, nagy kezedet,
torzonborz, sárga bajszodat
fölötte a pálinka-gőzzel.
... Őt látom most, a mennyeit
benned, ó rongyos utcaseprő,
ki sepred a föld szennyeit,
ki világ bűnét elveszed
és jó vagy minden emberekhez...
Testvér, ha az üdvösségre jutsz,
rólam el ne feledkezz!

TEREMTETT VILÁGUNK

Mit vigyünk magunkkal túrázáskor?

A túrázás remek módja annak, hogy kikapcsolódjunk a természetben, friss levegőt szívjunk, és mozgásigényünket kielégítsük. Azonban ahhoz, hogy a túrázás biztonságos és élvezetes legyen, fontos, hogy megfelelően felkészüljünk. Ennek egyik legfontosabb része a megfelelő felszerelés összeállítása.

A túrázáshoz szükséges alapfelszerelés:

Hátizsák: A hátizsák a legfontosabb felszerelési tárgy, hiszen ebben fogjuk hordozni magunkkal az összes szükséges eszközt. A hátizsák kiválasztásakor fontos figyelembe venni a túra hosszát és nehézségét, valamint a magunk testalkatát. Ne feledkezzünk el arról a hátizsák kiválasztásakor, hogy cipelnünk kell majd órákon keresztül, esetleg meredek domboldalon, nehezen járható terepen!

Túrabakancs: A kényelmes és megfelelően tartós túrabakancs elengedhetetlen a sérülések megelőzéséhez. A bakancsot a túra előtt érdemes

kipróbálni, és betörni. Nagyon kellemetlen, amikor túrázás alatt az új cipő feltöri a lábunkat.

Víz: Túrázás közben fontos, hogy folyamatosan hidratáljuk magunkat, ezért minden nap legalább 1,5-2 liter vizet vigyünk magunkkal.

Naptej: A napfény káros UV-sugarai elleni védelem érdekében fontos, hogy magas faktorszámú naptejet vigyünk magunkkal, és rendszeresen kenjük be vele a bőrünket.

Rovarriasztó: A rovarok csípése kellemetlen lehet, ezért érdemes rovarriasztót is vinni magunkkal.

Elsősegély-csomag: A kisebb sérülések ellátásához fontos, hogy legyen nálunk egy alapfelszerelésű elsősegély-csomag.

Térkép és iránytű: Bár manapság már okostelefonon is lehet térképet használni, de fontos, hogy legyen nálunk papír térkép és iránytű is, arra az esetre, ha lemerülne vagy meghibásodna a telefonunk. Tanuljuk meg használni is ezeket.

Élelem: A túra hosszától és nehézségétől függően vigyünk magunkkal elegendő ételmet. A legjobb, ha energiadús, könnyen emészthető ételeket választunk, mint például szendvicseket, müzliszeleteket, aszalt gyümölcsöket és dióféléket.

További felszerelések, melyek hasznosak lehetnek:

Esőkabát: Fontos, hogy legyen nálunk esőkabát arra az esetre, ha eső érne minket.

Sapka: A napfény elleni védelemhez sapkát is viselhetünk. Ha a hegyekbe megyünk, legyen nálunk téli sapka és meleg öltözék nyáron is!

Napszemüveg: A jó napszemüveg védi a szemünket a nap káros UV-sugaraitól.

Túrabot: A túrabot segíthet a stabilitásban és tehermentesítheti a térdeket.

Zseblámpa: Ha sötétedés után is a természetben maradunk, fontos, hogy legyen nálunk zseblámpa.

Szúnyogháló: Ha szúnyogos területen túrázunk, érdemes szúnyoghálót is vinni magunkkal.

Tippek a felszerelés összeállításához:

Réteges öltözködés: A réteges öltözködés lehetővé teszi, hogy a hőmérsékletnek megfelelően öltözködjünk.

Könnyű súly: A túrafelszerelésnek lehetőség szerint könnyűnek kell lennie, hogy ne nehezítse a mozgást.

Vízhatlan táska: A felszerelést vízhatlan táskában tároljuk, hogy megvédjük az esőtől.

Ellenőrzőlista: Túrázás előtt érdemes ellenőrzőlistát készíteni a szükséges felszerelésekről, hogy biztosan ne felejtünk el semmit.

A felszerelésen kívül fontos, hogy megfelelően felkészüljünk a túrára. Ez magában foglalja a túra útvonalának megtervezését, az időjárás előrejelzésének ellenőrzését, és a megfelelő fizikai felkészülést. Fontos, hogy előzetesen tájékozódjunk a túraútvonalról, az időjárási viszonyokról és a lehetséges veszélyekről. Ezenkívül ne felejtünk el szólni valakinek, hogy hova megyünk és mikor tervezzük a visszatérést!

A túrázás egy nagyszerű módja annak, hogy kikapcsolódjunk és élvezzük a természetet. A megfelelő felkészüléssel és felszereléssel biztonságosan és kellemesen tölthetjük el az időt a szabadban.

(B.D.)

Repülni élvezet

Itt a nyár, sokan indulnak kirándulni, és sok esetben a repülővel való utazást választják. Mire kell figyeljünk, ha repülővel kell utaznunk? Alább hasznos tippek azoknak, akik korábban nem utaztak repülőgépen.

Ellenőrizze a dokumentumokat. Győződjön meg róla, hogy érvényes útlevelemmel és vízummal rendelkezik (ha szükséges a célországban).

Javasoljuk, hogy készítsen másolatot az útlevelemről és más fontos dokumentumairól.

Ellenőrizze a légitársaság weboldalát a további beutazási követelményekkel kapcsolatban. Foglaljon repülőjegyet és szállást, hasonlítsa össze az árakat és foglaljon repülőjegyet a kívánt úticélokra és dátumokra.

A csomagolás során ellenőrizze a légitársaság poggyászsabályzatát a megengedett feladható csomag, illetve a kézipoggyász súlyára és méretére vonatkozóan. Csomagoljon kényelmes ruhát és cipőt a repüléshez. Ne felejtse elvinni a szükséges gyógyszereit és személyes tárgyait.

Online bejelentkezés

A legtöbb légitársaság lehetővé teszi az online bejelentkezést a járat indulása előtt 24-48 órával.

Ez megtakarítja az időt a repülőtéren. Nyomtassa ki a szállókártyáját, vagy mentse el a telefonjára.

Javasoljuk, hogy a járat indulása előtt 2-3 órával érkezzen meg a repülőtérre. Ez elegendő időt ad a parkolásra, a poggyász feladására, a biztonsági ellenőrzésen való áthaladásra és a szállásra. Kövesse a repülőtéri táblákat és az utasításokat.

A szállást biztonsági ellenőrzés előzi meg

Vegye ki a kézipoggyászból a folyadékokat, a géleket és az aeroszolonkat, és helyezze őket egy átlátszó, 1 literes zacskóba. Vegye le a cipőjét és tegye a tálcába, majd a laptopját és más elektronikai eszközeit is. Menjen át a fémdetektoron, majd kövesse a szállókártyáján szereplő utasításokat. Keresse meg a szállókaput és mutassa meg a szállókártyáját a légiutas-kísérőknek. Helyezze el a kézipoggyászát a fej feletti tárolóban, vagy az ülés alá.

A repülés során

Üljön le, lazítson és élvezze az utazást. Igyon sok folyadékot, hogy elkerülje a kiszáradást.

Ne üljön teljesen mozdulatlanul az egész út során, mert az zsibbadással, rosszabb esetben vérrögök kialakulásával járhat.

Érkezés

Kövesse a repülőtéren belüli utasításokat, hogy eljusson a poggyászátvételi területre. Gyűjtse össze a poggyászát, és menjen át a vám- és bevándorlási ellenőrzésen. Kövesse az utasításokat, hogy eljusson a szállására vagy a tömegközlekedési eszközkhöz.

Tanuljon meg néhány alapvető kifejezést a célország nyelvén! Hasznos, ha az alapvető dolgokat meg tudjuk kérdezni és érteni.

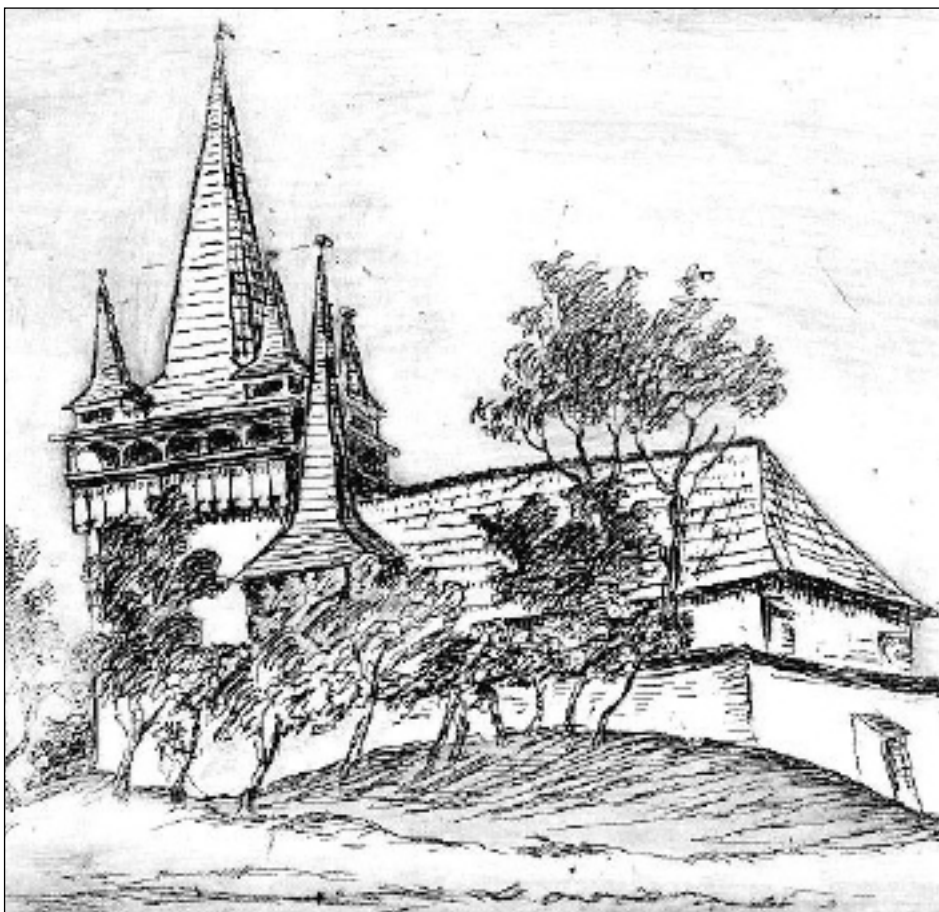
(B.D)

Bölcs mondások

- Úgy légy másnak barátja, hogy magad ellensége ne légy.
- Nem használ az arany, míg a föld gyomrában hever.
- Ki mindennek barátja, mindennek bolondja.
- Sok beszéd nehezen készül meg hazugság nélkül.
- Nem mindig orvos az oka, ha meghal a beteg.
- Szénára szokott bika eljő holnap is.
- Szerelem és harag nem igaz bírák.
- Okos a bolond is, ha meg nem szólítják.
- Ki levesre bort iszik, nem kérnek attól tanácsot.
- Polyvába takarta Isten a búzaszemet.
- Sok a csillag, de föl nem ér egy nappal.

- Hiába fürdik a csóka, nem lesz hattyú belőle.
- Nehéz a csúnyát szépen kimondani.
- Disznónak, fösvénynek holta után van haszna.
- Ne tarts ebet, ha kenyérhjad nincs.
- Sűrűn vetik magvát az emberséges embernek, de vékonyan kel.
- Ki el nem esett, nem szükség hogy felkeljen.
- Korán virágzó fának ritkán eszel gyümölcséből.
- Lehányja szórét a farkas, de bőréhez igen hozzá szokott.
- Míg Isten nem akarja, fogóval sem vonhatni ki a füvet;
de a mikor ideje vagyon, pöröllyel sem verhetik be.

- Legnagyobb gombolyagnak is van vége.
- Megbánásra siet, ki hamar szól.
- Mindent hinni, vagy semmit, azonegy gyarlóság.
- Nem jámborokért rakták a várakat.
- Ki színével mutatja kártyáját, elveszti a legjobb játékot is.
- Kecske is legtöbbet rugdalózik, mikor döglő félen van.
- Kegyelemkenyérhez nem sok fog kell.
- A döglött oroszlánt számár is rugdossa.
- Tégy jól az ördöggel, pokolba visz érte.
- Akinek rongyos a ruhája, kocsmában vesz posztót.
- Mire szükséged nincs, egy pénz is sok érte.

VICCEK

Pistike elkésik az iskolából.

- Miért késtél egy órát? – förmed rá a tanító.
- Hát nagy jég van kinn, tanító bácsi, ahányat léptem, annyit csúsztam visszafelé!
- Igen? És akkor hogyan értél ide?
- Hát egy fél óra után belefáradtam és elindultam haza!

Két idős férfi beszélget:

- Jaj, János, tudok egy remek viccet, annyit nevettem rajta, de most nem jut eszembe!
- Jaj, Feri, nekem sokkal jobb viccem van, amit elfelejtettem!

Egy belga emigrálni szeretne, de nem tudja, hova. Bemegy egy utazási irodába, és elárasztja az ügynököt kérdéseivel. Az elveszti a türelmét, egy földgömböt nyom a kezébe: – Válasszon egy országot magának!

A belga egy ideig nézi a földgömböt, majd kinyögi: – Tudja, nekem egyik ország se tetszik. Másik földgömb nincs?

A moszkvai lakótelepen becsöngetnek Feinmann lakásába: – Feinmann? – kérdezi az ajtóban álló személy, majd az igenlő válasz hallatán így folytatja: – A fecskék szívesen választják röpködésük színhelyéül a rózsakertet. – Ja, maga Feinmannt, a kémet keresi? Ő egy emelettel feljebb lakik.

A Szovjetunióban hajnali háromkor kopognak egy lakás ajtaján. – Ki az? – A kézbesítő! – A lakó ajtót nyit, öt KGB-s tódul be rajta. – Mondja csak, melyik a világ legnagyobb országa? – Természetesen hazánk, a Szovjetunió. – És melyik a leghaladóbb politikai rendszer? – Természetesen a szocializmus. – És melyik országban legszabadabbak az emberek? – Természetesen a Szovjetunióban. – Akkor miért adott be kivándorlási kérvényt Izraelbe? – Mert ott legalább nem ébresztik az embert hajnali háromkor azzal a mesével, hogy kézbesítők!

Két orosz önként jelentkezik a haditengerészetbe. A sorozó tiszt megkérdi őket: – Úszni tudnak? – Odasúgja az egyik a másiknak: – Mit mondtam én neked? Ezeknek még hajóik sincsenek!

Amikor nem tudod eldönteni, hogy melyik konzervet bontsd fel először

Két meztelen csiga találkozik egy hatalmas éticsigával.

Irigykedve mondja az egyik:

– Na, megnézném, miből telik neki saját házra!

– Miért ilyen ideges?

– Mert horgászom.

– Azt hittem, az megnyugtatja az embert.

– Csak azt, akinek van horgászegedélye.

– Pisti, mondd meg szépen, milyen állat a kolibri?

– Tanító néni, én úgy tudom, hogy a kolibri egy bolond hal.

– Ugyan, kisfiam! Hiszen a kolibri ágról ágra száll!

– Tetszik látni? Mondtam, hogy bolond!

Két artista beszélget.

– Szenzációs számom van. Évekkel ezelőtt idomítottam egy oroszlánt meg egy bárányt, és együtt léptetem fel őket...

– Fantasztikus! És nem történt még baj soha?

– Baj nem. Csak néha vennem kell egy másik bárányt.

– Jóska, hol van édesapád?

– Elveszett a kiskutyánk, és elment megkeresni.

– És kábé mikor jön haza?

– Azt nem tudom, de a kutyánk már egy órája itthon van.

Egy asszony bemegy az állatkereskedőhöz.

– Na, mi a végső ára annak a szelíd angóramacskának, amelyikre tegnap alkudtunk?

– Kétezer lej.

– Hogyan? Hiszen tegnap még csak ezret mondott.

– Igen, de közben megette a két ötszáz lejes papagájomat.

Voltam stresszoldó kezelésen. Azt mondják, két hét múlva oldódni fog a szorongásom. Most nagyon aggódom, hogy tudjuk-e tartani a határidőt?

Bírószági tárgyaláson kérdi a bíró a vádlottat:

– És mondja, miért lőtte le a feleségét egy nyílveszővel?

– Mert nem akartam a gyerekeket felébreszteni.

Két tehén beszélget:

– Hallottál arról az új betegségről, amitől a tehenek megőrülnek? Kergemarha kór vagy mi.

– Igen. Még szerencse, hogy mi pingvinek vagyunk.

Két rab beszélget:

– Téged miért ítéltek el?

– Szerelmes lett belém az anyósom.

– És?

– Elcsavartam a fejét.

Utasok ülnek a repülőn, egyszer csak a pilóta hangja hallatszik a hangosbeszélőből:

– Hölgyeim és uraim, itt a pilóta beszél. Van önök között orvos? Kérem, fáradjon a pilótafülkébe.

Egy orvos feláll és bemegy a fülkébe. Néhány perc múlva újra a hangosbeszélő, ám most az orvos hangja hallatszik:

– Kedves utasaink! Van önök között pilóta?

Az öreg zsugori sétál a tengerparton egyetlen unokájával. Hirtelen egy hatalmas hullám elragadja a kisiút.

Az öreg felnéz az égre és így szól:

– Ó uram, ő volt az én egyetlen unokám, hogy vehetted el tőlem ilyen borzasztó módon? A fiam és a felesége sose fogja mag túltenni ezen a veszteségen.

Egy újabb hatalmas hullám visszalöki a kisiút az öreg lábához.

A nagyapa felnéz az égre és így szól:

– Volt rajta egy kalap is!

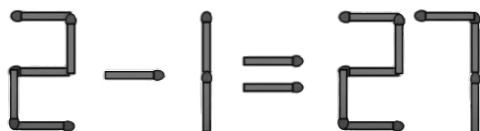

Kutyás hirdetés:

„Kedves, aranyos bulldogot cserélnék műkézre.”

REJTVÉNYEK

Egyetlen gyufaszál elmozdításával oldjuk meg az alábbi rejtvényt!

Az alábbi rejtvénybe 4 város nevét rejtettük el.

W	S	B	C	X	G	Z	I	D	L	N
K	K	T	D	U	N	B	E	N	H	A
O	B	R	E	H	C	L	B	W	P	G
U	Y	R	Á	M	I	W	K	R	Y	Y
S	Y	R	A	V	E	U	K	S	W	V
B	R	E	U	S	S	S	H	R	J	Á
T	B	W	U	F	S	Z	V	A	O	R
W	Y	L	R	F	O	Ó	O	Á	F	A
R	P	I	Y	N	V	T	H	L	R	D
B	U	X	X	W	I	L	A	Z	O	M
K	H	P	K	H	F	B	L	C	N	K

		OLAJIPARI MÁRKA	LENDÜLET JELE	MICI- MACKÓ IRÓJA	HATVAN PERCNYI	LENGYEL FOLYÓ	
	1						Y ↗
	AZ ÓRA JELE		VAN ILYEN VÉNA IS LENDÜLET JELE				
	IZRAELI TELEPÜLÉS ...A HANGYA						HÁZI SZARNYAS
	NÉMET LÉGITÁRS.	SPANYOL AUTÓJEL	ZLOTY, RÖVIDEN DRINA MELLÉKE		BELGA TE- LEPÜLÉS AZ EGYIK SZÓFAJ		
MARIO ... MONACO			ENSZ FŐTITKÁR EGÉSZ SZÁM			A RÉZ VEGYJELE NÉMA ÖRÖM!	
LUXEM- BURGI AUTÓJEL		NYELVÖNK ÉRZÉKELI TESLA, RÖVIDEN		ELŐTAG: GIGA- A KÁLIUM VEGYJELE	A SUGÁR JELE ÖTVEN RÓMÁBAN	KÖR ÁTMÉRŐJE ENERGIA JELE	
BANK- AUTOMATA			RUHA- SZÖVET				

...József, (Nagykálló, 1771. március 18. – Arad, 1832. augusztus 23.) császári-királyi ezredes

		LEFED	NÉVELŐ	JÚNIUS ELEJE	OMÁNI AUTÓJEL	RADIO FREQUENCY	
	1						A ↗
	ENERGIA JELE		UTCA, RÖVIDEN AZ ÓRA JELE		NÉMÁN FONÓ! ZENÉI: FÜGGELÉK		
	VEGYJEL TÓRIUM FOGSOR KÖZEPE			RÓMAI SZÁZ A KÖR ÁTMÉRŐJE		DÉL MÁLTA AUTÓJELE	
	ELŐNY	VITÁBAN ALL!	GAMBIA HATÁRAI! GORIOT ... (BALZAC)	JAPÁN KÖSZÖNÖM CSODÁLKOZÓ HANG			
CSÓD					KÖR ÁTMÉRŐJE PÉLDÁUL	ELLENÁLLÁS JELE AUTÓJEL ÚJZÉLAND	
HAZAI BANK			TERÜLET JELE A SUGÁR JELE	STAN TÁRSA OMÁNI AUTÓJEL			NÉMET AUTÓJEL
ELLEN- ÁLLÁS JELE		NEHEZTEL				FORDÍTOTT BETŰ	

Romániai magyar író, költő, humorista (Nagyvárad, 1927. szeptember 30. – Debrecen, 1991. január 24.)

Sudoku

5					9			2
6	2	4					8	1
			1				5	
3		1					2	
			5	8				7
		7			4			
	9				6		3	
		6		9				
				3	2		1	

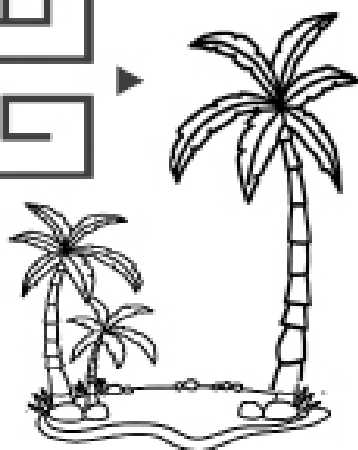
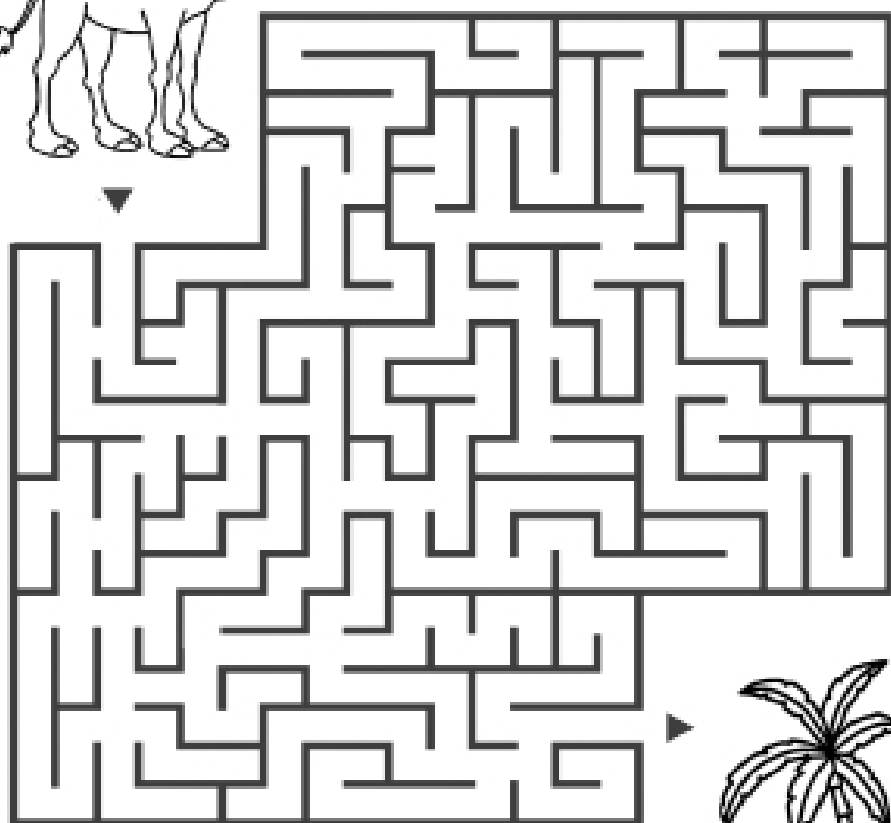
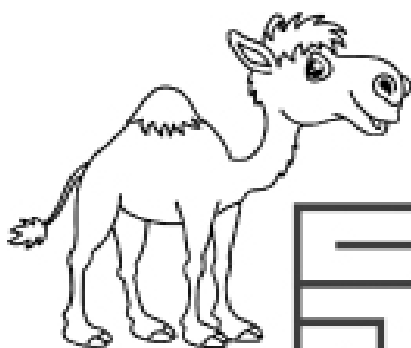
		6	4		7	2		
		7		2				
4						5		8
			7					1
5				8			3	
		3			6	9		
			2		4	3	1	
		5	1					6
3	4		9					

4		9			5			8
				8		9		
6				1			4	2
			4			6		
5		7				1		
	2						7	
7								5
1	3			6	9			
		4	5		7			6

4			5		6			
			9		2	6		
		5		8	3			
	7	9					3	
		8				7		1
5			2	9		8		
	1				8	5		
			7		9		1	
3				6				2

GYERMEKEKNEK

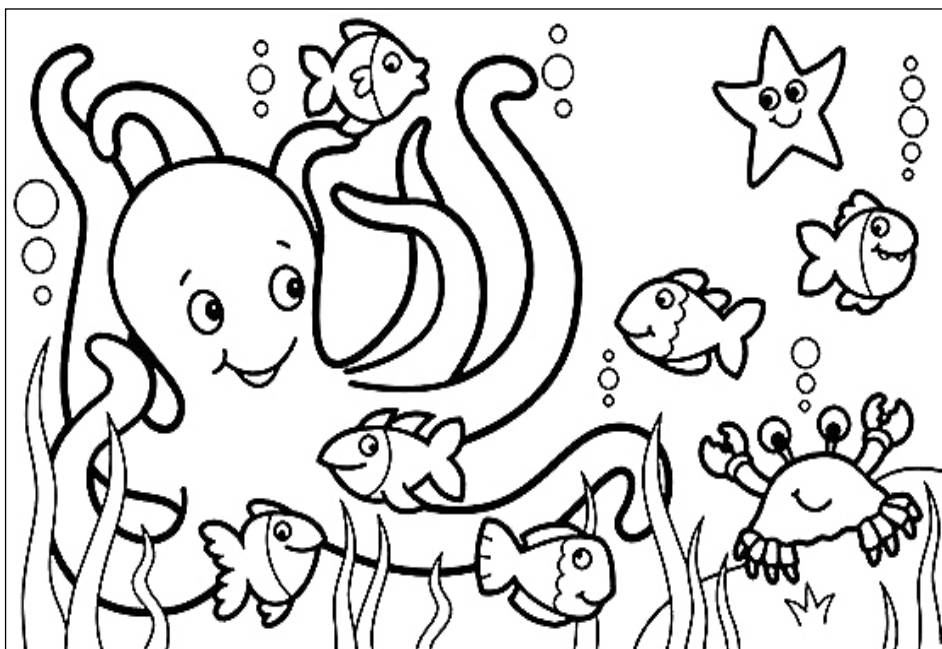
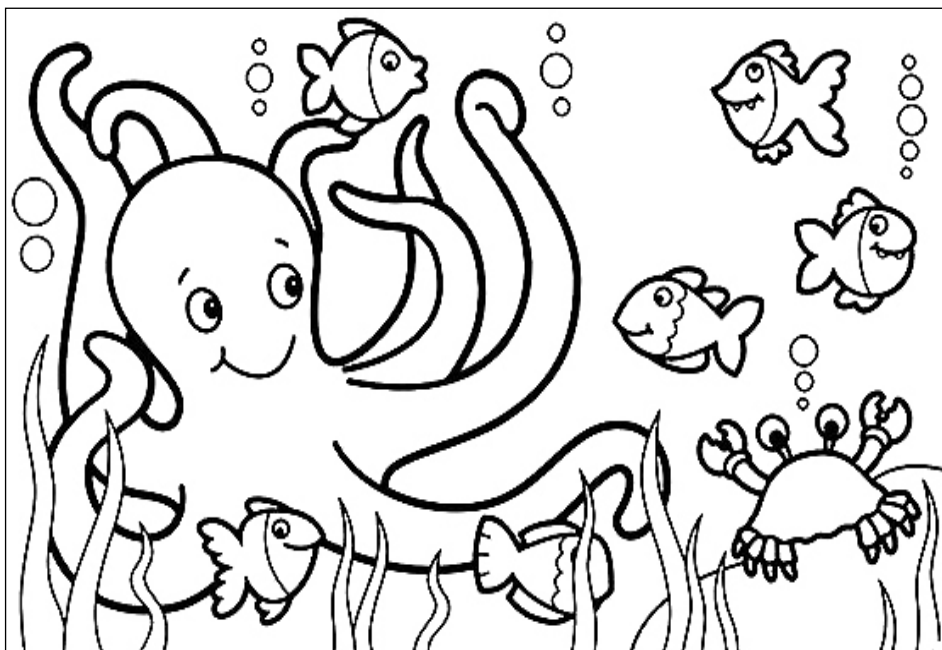
Segíts a tevének, hogy eljusson az oázisig!

Keresd meg a 7 különbséget!

Találd meg a 10 különbséget!

JELENTŐS ÉVFORDULÓK 2025-BEN

Január

- Január 1. – 270 éve, 1755-ben született gr. Festetics György, a Georgikon megalapítója
- Január 1. – 80 éve, 1945-ben halt meg Paulini Béla író, újságíró, Kodály Zoltán: Hány János című daljátékának szövegírója
- Január 1. – 45 éve, 1980-ban halt meg Tamkó Sirató Károly költő, műfordító
- Január 1. – 130 éve, 1895-ben született Varga Nándor Lajos grafikus, festőművész, művészeti szakíró
- Január 2. – 110 éve, 1915-ben halt meg Karl Goldmark magyar zeneszerző
- Január 2. – 80 éve, 1945-ben halt meg Gulácsi Irén író
- Január 2. – 70 éve, 1955-ben halt meg Nadányi Zoltán költő, író, műfordító
- Január 3. – 140 éve, 1885-ben született Lesznai Anna író, költő, iparművész
- Január 4. – 280 éve, 1745-ben született Benkő Ferenc partiumi református egyházi író, természettudós
- Január 5. – 115 éve, 1910-ben született Holló Ernő költő, író, újságíró
- Január 5. – 115 éve, 1910-ben halt meg Petelei István író, novellista
- Január 6. – 220 éve, 1805-ben született Ihász Gábor nyelvész, tanár, szerkesztő
- Január 7. – 80 éve, 1945-ben halt meg Réti István erdélyi festőművész, művészeti író
- Január 10. – 105 éve, 1920-ban született Csanádi Imre költő, műfordító
- Január 11. – 80 éve, 1945-ben halt meg Ligeti Ernő erdélyi költő, író, újságíró
- Január 13. – 80 éve, 1945-ben halt meg Szerb Antal író, irodalomtörténész
- Január 13. – 80 éve, 1945-ben halt meg Szabó Dezső író, közíró
- Január 14. – 140 éve, 1885-ben született Dénes Zsófia író, lapszerkesztő
- Január 15. – 230 éve, 1795-ben született Bölöni Farkas Sándor erdélyi író, utazó

- Január 15. – 120 éve, 1905-ben halt meg Petelei István író
- Január 16. – 175 éve, 1850-ben született Endrődi Sándor erdélyi költő, műfordító
- Január 17. – 110 éve, 1915-ben született Benedek István író, művelődés-történész, Benedek Elek unokája
- Január 17. – 130 éve, 1895-ben született Mécs László költő
- Január 18. – 145 éve, 1880-ban született Osvát Kálmán partiumi író, szerkesztő
- Január 21. – 70 éve, 1955-ben született Újvárossy László erdélyi grafikusművész, könyvillusztrátor
- Január 22. – 95 éve, 1930-ban született Balogh Dezső nyelvész, tankönyv-író
- Január 22. – 35 éve, 1990-ben halt meg Morvay Pál református lelkész, egyházi- és néprajzi író, tanár
- Január 23. – 105 éve, 1920-ban született Létay Lajos költő
- Január 23. – 85 éve, 1940-ben halt meg Vészi József író, újságíró, szerkesztő
- Január 25. – 125 éve, 1900-ban született Fekete István ifjúsági író
- Január 25. – 85 éve, 1940-ben született Jakabos Ödön erdélyi utazó, útirajzíró, végigjárta Körösi Csoma Sándor útját
- Január 26. – 130 éve, 1895-ben halt meg Komjáthy Jenő költő
- Január 26. – 120 éve, 1905-ben született Tamkó Sirató Károly költő, műfordító
- Január 27. – 165 éve, 1860-ban halt meg Bolyai János tudós matematikus
- Január 27. – 35 éve, 1990-ben halt meg Borsos Miklós szobrászművész, grafikus, esszéíró
- Január 28. – 220 éve, 1805-ben halt meg Csokonai Vitéz Mihály költő
- Január 28. – 205 éve, 1820-ban halt meg Pálóczi Horváth Ádám költő, író, a magyar népdalok első gyűjtője
- Január 28. – 70 éve, 1955-ben halt meg Török Sophie (Tanner Ilona) író, költő, Babits Mihály felesége
- Január 29. – 30 éve, 1995-ben halt meg Herceg János újvidéki író, szerkesztő, műfordító

- Január 29. – 75 éve, 1950-ben született Vámos Miklós író
- Január 29. – 95 éve, 1930-ban született Szombati Gille Ottó drámaíró, költő, színházrendező
- Január 30. – 195 éve, 1830-ban halt meg Virág Benedek költő, az antik verselés művelője
- Január 30. – 85 éve, 1940-ben született Máriás József irodalomtörténész, szerkesztő, tanár
- Január 30. – 80 éve, 1945-ben született Cseke Péter közíró, irodalomtörténész, műfordító
- Január 30. – 255 éve, 1770-ben született Köteles Sámuel filozófiai író, nagyenyedi tanár

Február

- Február 3. – 95 éve, 1930-ban született Csoóri Sándor költő, író, főszerkesztő
- Február 3. – 135 éve, 1890-ben született Kner Imre könyvnyomdász
- Február 5. – 215 éve, 1810-ben halt meg Rát Mátyás, az első magyar nyelvű újság megindítója és szerkesztője
- Február 5. – 165 éve, 1860-ban született Kner Izidor nyomdász, könyvkiadó
- Február 5. – 15 éve, 2010-ben halt meg Taub János színházi rendező, főiskolai tanár
- Február 6. – 130 éve, 1895-ben született Dési Huber István képzőművész, ötvösművész
- Február 6. – 105 éve, 1920-ban született Sövényháziné Sándor Judit költő, író
- Február 6. – 75 éve, 1950-ben született Vallasekné Dáné Márta műfordító, tanár, író, Dáné Tibor leánya
- Február 7. – 130 éve, 1895-ben született Zsolt Béla költő, író, újságíró
- Február 7. – 75 éve, 1950-ben született Pelle János író, irodalomtörténész

- Február 8. – 115 éve, 1910-ben született Kovács Katona Jenő költő, író, műbíráló
- Február 9. – 250 éve, 1775-ben született Bolyai Farkas tudós, drámaíró
- Február 9. – 95 éve, 1930-ban született Berde Zoltán irodalomtörténész, műbíráló, író
- Február 10. – 90 éve, 1935-ben született Kónya Ádám művészettörténész, tanár, helytörténész
- Február 10. – 35 éve, 1990-ben halt meg Török Sándor /Enyingi Sándor/ újságíró, költő, novellista
- Február 11. – 215 éve, 1810-ben született gr. Teleki László drámaíró, politikus
- Február 12. – 45 éve, 1980-ban halt meg Zörgő Benjamin lélektani szakíró, fordító, egyetemi tanár
- Február 13. – 225 éve, 1800-ban született Brassai Sámuel irodalomtörténész, nyelvész, polihisztor
- Február 13. – 55 éve, 1970-ben halt meg Darkó László művészettörténész, festőművész
- Február 17. – 45 éve, 1980-ban halt meg Kiss Bertalan református lelkész, egyházi és lélektani író
- Február 17. – 25 éve, 2000-ben halt meg Vámszer Márta nyelvész, író, egyetemi docens
- Február 18. – 200 éve, 1825-ben született Jókai Mór író
- Február 19. – 240 éve, 1785-ben született Szemere Pál költő, tudós, nyelvújító
- Február 20. – 115 éve, 1910-ben született Földeák János költő, író
- Február 21. – 140 éve, 1885-ben született Kosztolányi Dezsőné, Harmos Ilona író, műfordító
- Február 22. – 490 éve, 1535-ben született Bornemisza Péter nyomdász, prédikátor
- Február 22. – 115 éve, 1910-ben született Kovács György drámaíró, színművész, előadóművész
- Február 22. – 90 éve, 1935-ben halt meg Fehér Dezső író, újságíró, nagyváradi lapszerkesztő

- Február 22. – 65 éve, 1960-ban halt meg Gáll Margit ifjúsági író
- Február 23. – 130 éve, 1895-ben született Csanády György költő, hangjátéktíró, rádiórendező, a Székely himnusz szövegének írója
- Február 24. – 110 éve, 1915-ben született Fischer Sándor nyelvész, tanár
- Február 24. – 175 éve, 1850-ben született Jászai Mari naplóíró, színésznő
- Február 24. – 275 éve, 1750-ben született Révai Miklós papköltő, nyelvtudós, szerkesztő, az időmértékes verselés egyik meghonosítója
- Február 24. – 165 éve, 1860-ban született Lovassy Andor író, színpadi szerző, újságíró
- Február 25. – 205 éve, 1820-ban született Vachott Imre író, szerkesztő
- Február 25. – 75 éve, 1950-ben született Keszy-Harmath Vera rádiószerkesztő, újságíró, író
- Február 25. – 55 éve, 1970-ben halt meg Nagy Albert festőművész
- Február 27. – 160 éve, 1865-ben halt meg br. Jósika Miklós író
- Február 27. – 160 éve, 1865-ben született Kecskeméti Lipót irodalomtörténész, bibliakutató, műfordító
- Február 28. – 140 éve, 1885-ben született Tibor Ernő festőművész

Március

- Március 1. – 195 éve, 1830-ban halt meg Gyarmathi Sámuel tudós nyelvész, tanár, orvos
- Március 1. – 240 éve, 1785-ben halt meg Sajnovics János nyelvtudós, csillagász
- Március 2. – 150 éve, 1875-ben született Jászi Oszkár társadalomtudós, publicista, politikus
- Március 3. – 55 éve, 1970-ben halt meg Németh László író, tanár, orvos
- Március 4. – 90 éve, 1935-ben született Elekes Ferenc költő, író, műfordító
- Március 4. – 85 éve, 1940-ben született Plugor Sándor grafikus, festőművész

- Március 5. – 65 éve, 1960-ban halt meg Asztalos István író
- Március 7. – 155 éve, 1870-ben született Thury Zoltán író, újságíró
- Március 8. – 80 éve, 1945-ben született Csáky Zoltán forgatókönyvíró, televízió-szerkesztő
- Március 8. – 105 éve, 1920-ban született Hornyák József író, lapszerkesztő
- Március 9. – 80 éve, 1945-ben született Bereck József felvidéki író, lapszerkesztő
- Március 9. – 90 éve, 1935-ben született Binder Pál művelődéstörténész
- Március 10. – 135 éve, 1890-ben született Zolnai Béla nyelvész, irodalomtörténész
- Március 12. – 235 éve, 1790-ben halt meg Hadik András emlékiratíró
- Március 12. – 160 éve, 1865-ben született Tutsek Anna író, szerkesztő
- Március 13. – 95 éve, 1930-ban halt meg Fráter Lóránd költő, zeneszerző
- Március 14. – 115 éve, 1910-ben született László Gyula történetkutató, régész, műtörténész, képzőművész
- Március 15. – 90 éve, 1935-ben született Binder Pál történész, tanár, író
- Március 15. – 95 éve, 1930-ban született Szendrei Júlia irodalomtörténész, egyetemi előadó
- Március 15. – 115 éve, 1910-ben született Kristóf Sarolta író, műfordító, tankönyvíró
- Március 16. – 145 éve, 1880-ban született Zöld Mihály lelkész, költő, református egyházi író
- Március 17. – 105 éve, 1920-ban született Thurzó Sándor zenei író, a Varadinum-vonósnégyes alapítója
- Március 18. – 110 éve, 1915-ben született Ballagi Mór nyelvész, protestáns egyházi író
- Március 19. – 75 éve, 1950-ben született Fülöp Gábor újvidéki költő, dramaturg
- Március 22. – 130 éve, 1895-ben született Illés Béla író
- Március 22. – 125 éve, 1900-ban született Palocsay Rudolf növénynevelő, szakíró, biológus
- Március 23. – 160 éve, 1865-ben született Vajda Ferenc református egyházi író, népköltészeti gyűjtő

- Március 24. – 115 éve, 1910-ben született Ortutay Gyula néprajztudós, irodalomtörténész, politikus
- Március 25. – 70 éve, 1955-ben született Gál Éva költő, képzőművész
- Március 26. – 150 éve, 1875-ben halt meg Kriza János népköltészet-gyűjtő
- Március 26. – 110 éve, 1915-ben halt meg Bunyitai Vince római katolikus egyháztörténész
- Március 29. – 140 éve, 1885-ben született Kosztolányi Dezső író, költő, műfordító
- Március 29. – 120 éve, 1905-ben született Rejtő Jenő író
- Március 31. – 125 éve, 1900-ban született Szabó Lőrinc költő, műfordító

Április

- Április 1. – 110 éve, 1915-ben született Cseres Tibor író, újságíró
- Április 2. – 120 éve, 1905-ben halt meg Beniczky Lenke író, Bajza József leánya
- Április 3. – 80 éve, 1945-ben halt meg Ritoók Emma író, esztéta, műfordító
- Április 3. – 135 éve, 1890-ben György Lajos irodalomtörténész
- Április 4. – 95 éve, 1930-ban született Winkler Albert zeneszerző, zongoraművész, karmester
- Április 6. – 100 éve, 1925-ben született Dánielisz Endre irodalom- és helytörténész
- Április 6. – 205 éve, 1820-ban született Klapka György hadvezér, diplomata
- Április 6. – 535 éve, 1490-ben halt meg Mátyás király
- Április 7. – 175 éve, 1850-ben halt meg Ábrányi Emil író, szerkesztő, újságíró
- Április 7. – 145 éve, 1880-ban született Felvinczi Takács Zoltán író, művészettörténész
- Április 7. – 115 éve, 1910-ben született Gabányi János helytörténész, író, újságíró

- Április 8. – 165 éve, 1860-ban halt meg gr. Széchenyi István író, politikus
- Április 8. – 290 éve, 1735-ben halt meg II. Rákóczi Ferenc államférfi, hadvezér, emlékiratíró
- Április 8. – 115 éve, 1920-ban született Fónagy Iván nyelvész, könyvtáros, egyetemi tanár
- Április 9. – 135 éve, 1890-ben született Farczády Elek történész, levéltáros, művészettörténész, a Marosvásárhelyi Sorok és Glosszák felfedezője
- Április 9. – 335 éve, 1690-ben született Hajnóczi Dániel író, tanár, verstani tankönyv szerzője
- Április 9. – 175 éve, 1850-ben született Pósa Lajos költő
- Április 9. – 170 éve, 1855-ben született Reviczky Gyula költő
- Április 10. – 105 éve, 1920-ban született Zala József költő
- Április 10. – 120 éve, 1905-ben született Jancsó Elemér irodalomtörténész, műbíráló, egyetemi tanár
- Április 11. – 290 éve, 1735-ben született Báróczy Sándor nyelvújító
- Április 11. – 120 éve, 1905-ben született József Attila költő
- Április 11. – 125 éve, 1900-ban született Márai Sándor író
- Április 11. – 55 éve, 1970-ben halt meg Gyallay Domokos író, újságíró
- Április 12. – 210 éve, 1815-ben született Rómer Flóris régész, művészet-történész
- Április 13. – 140 éve, 1885-ben született Lukács György esztéta, filozófus
- Április 14. – 110 éve, 1915-ben született Kolozsi Tibor újvidéki író, műfordító, sajtótörténész, szerkesztő
- Április 14. – 75 éve, 1950-ben halt meg Szolnay Sándor festőművész
- Április 14. – 75 éve, 1950-ben született Esterházy Péter író
- Április 15. – 335 éve, 1690-ben halt meg Apafi Mihály erdélyi fejedelem, emlékiratíró
- Április 16. – 195 éve, 1830-ban halt meg Katona József író
- Április 16. – 55 éve, 1970-ben halt meg Veres Péter író
- Április 16. – 140 éve, 1885-ben született Weiner Leó magyar zeneszerző
- Április 16. – 55 éve, 1970-ben halt meg Váci Mihály költő, műfordító

- Április 16. – 70 éve, 1955-ben született Pozsony Ferenc néprajzkutató, tanár, író
- Április 18. – 365 éve, 1660-ban halt meg Lorántffy Zsuzsanna, I. Rákóczi György felesége
- Április 19. – 105 éve, 1920-ban született Szabó György irodalomtörténész, klasszika-filológus, művészettörténész, egyetemi tanár, író, műfordító
- Április 19. – 135 éve, 1890-ben halt meg Orbán Balázs író, néprajzgyűjtő, történész
- Április 20. – 205 éve, 1820-ban született Erdődi Pálffy Albert író, szerkesztő, a Tizek Társaságának tagja
- Április 21. – 155 éve, 1870-ben halt meg br. Wesselényi Miklós erdélyi politikus, színházpártoló főnemes
- Április 22. – 95 éve, 1930-ban született Gyurkó László író, drámaíró, újságíró
- Április 23. – 100 éve, 1925-ben született Rapcsányi László író, újságíró, szerkesztő
- Április 24. – 90 éve, 1935-ben született Lendvay Éva költő, műfordító, újságíró, Szemlér Ferenc leánya
- Április 24. – 50 éve, 1975-ben halt meg Nits István költő
- Április 24. – 155 éve, 1870-ben született Thorma János, a nagybányai festőiskola tagja, festőművész, tanár
- Április 27. – 55 éve, 1970-ben született Papp Podolszki Tibor újvidéki költő, szerkesztő
- Április 27. – 200 éve, 1825-ben született Greguss Ágost író, esztéta, műbíráló
- Április 29. – 85 éve, 1940-ben született Dehel Gábor író, táncjáték-szövegkönyvíró, színművész
- Április 30. – 155 éve, 1870-ben halt meg Lehár Ferenc zeneszerző
- Április 30. – 60 éve, 1965-ben halt meg Lyka Károly festőművész, művészeti szakíró
- Április 30. – 115 éve, 1910-ben született Andrásy Zoltán képzőművész, könyvillusztrátor

Május

- Május 1. – 405 éve, 1620-ban született gr. Zrínyi Miklós író, hadvezér, költő
- Május 1. – 125 éve, 1900-ban halt meg Munkácsy Mihály festőművész
- Május 1. – 90 éve, 1935-ben halt meg Gombocz Zoltán nyelvész, egyetemi tanár
- Május 3. – 275 éve, 1750-ben született Hajnóczi József író, politikus
- Május 4. – 300 éve, 1725-ben született gr. Eszterházy Károly mecénás, egri püspök, az Egri Főegyház-megyei Könyvtár létrehozója, nevét viseli az egri tanárképző főiskola
- Május 4. – 80 éve, 1945-ben halt meg Neubauer Pál műfordító, prágai magyar író
- Május 4. – 60 éve, 1965-ben született Szűcs László költő, újságíró, műfordító
- Május 5. – 125 éve, 1900-ban született Háy Gyula drámaíró, műfordító
- Május 6. – 115 éve, 1910-ben született Tatay Sándor író
- Május 6. – 50 éve, 1975-ben halt meg Mindszenty József római katolikus egyházi író, püspök, esztergomi érsek
- Május 7. – 85 éve, 1940-ben született Kocsis István író, drámaíró
- Május 7. – 50 éve, 1975-ben halt meg Háy Gyula drámaíró, műfordító
- Május 8. – 165 éve, 1860-ban született Báthori Ferenc nyelvtudós, néprajzkutató
- Május 8. – 210 éve, 1815-ben született Lovassy László szalontai újságíró, politikus
- Május 9. – 90 éve, 1935-ben született Bertha Bulcsu író, lapszerkesztő
- Május 9. – 85 éve, 1940-ben született Fábíán László író, műfordító, szerkesztő
- Május 11. – 265 éve, 1760-ban született Pálóczi Horvát Ádám költő, író, a magyar népzene első gyűjtője
- Május 12. – 180 éve, 1845-ben halt meg Batsányi János költő
- Május 13. – 135 éve, 1890-ben született Makkai Sándor református egyházi író, püspök, egyetemi tanár

- Május 14. – 85 éve, 1940-ben született Fehér Kálmán vajdasági költő, lapszerkesztő, műfordító
- Május 14. – 100 éve, 1925-ben született Herédi Gusztáv író, közíró
- Május 14. – 100 éve, 1925-ben született Nemeskürty István irodalom- és filmtörténész
- Május 15. – 210 éve, 1815-ben halt meg Szacs vay Sándor író
- Május 15. – 80 éve, 1945-ben halt meg Gelléri Andor Endre író
- Május 16. – 160 éve, 1865-ben született Kelemen Béla nyelvész, irodalomtörténész, tankönyvszerkesztő
- Május 17. – 25 éve, 2000-ben halt meg Gáll Ernő filozófiai író, szociológus, szerkesztő, egyetemi tanár
- Május 18. – 125 éve, 1900-ban született Farkas István felvidéki író, lapszerkesztő, műfordító
- Május 18. – 105 éve, 1920-ban született Méliusz Anna gyermekíró, műfordító
- Május 18. – 195 éve, 1830-ban született Karl Goldmark magyar zeneszerző
- Május 19. – 30 éve, 1995-ben halt meg Páskándi Géza költő, író
- Május 20. – 230 éve, 1795-ben halt meg Hajnóczy József író, politikus, a Martinovics-féle összeesküvés egyik vezetője
- Május 20. – 230 éve, 1795-ben halt meg Szentmarjai Ferenc újságíró, műfordító, a Martinovics-féle összeesküvés egyik vezetője
- Május 20. – 230 éve, 1795-ben halt meg Laczkovics János újságíró, műfordító, testőr, a Martinovics-féle összeesküvés egyik vezetője
- Május 20. – 230 éve, 1795-ben halt meg Martinovics Ignác filozófus, természettudós, az összeesküvés vezetője
- Május 20. – 115 éve, 1910-ben született Gáldi László (Göbl László) irodalomtörténész, nyelvész, műfordító
- Május 22. – 110 éve, 1915-ben született Elek István író, műfordító
- Május 22. – 40 éve, 1985-ben halt meg Vaszary Gábor író, hírlapíró
- Május 23. – 95 éve, 1930-ban született Raffai Sarolta író, pedagógus
- Május 24. – 35 éve, 1990-ben halt meg Mózes András egyháztörténész, író, teológiai előadó tanár

- Május 25. – 135 éve, 1890-ben született Várnai Zseni író, költő
- Május 28. – 115 éve, 1910-ben halt meg Mikszáth Kálmán író
- Május 28. – 80 éve, 1945-ben született Muhi Sándor grafikus, művészeti szakíró, illusztrátor
- Május 31. – 55 éve, 1970-ben halt meg Fábry Zoltán felvidéki író, műbíráló, újságíró

Június

- Június 1. – 95 éve, 1930-ban született Baróti Pál irodalomkritikus, szerkesztő, író
- Június 2. – 55 éve, 1970-ben halt meg Trencsényi Waldapfel Imre irodalomtörténész, vallástörténész, műfordító
- Június 2. – 230 éve, 1795-ben halt meg Öz Pál politikus, író, a magyar jakobinus mozgalom vértanúja
- Június 3. – 230 éve, 1795-ben halt meg Kármán József író, lapszerkesztő
- Június 5. – 75 éve, 1950-ben halt meg br. Bánffy Miklós-Kisbán író, grafikus, színházrendező, politikus
- Június 6. – 145 éve, 1880-ban halt meg Orlay Petrics Soma festőművész
- Június 7. – 180 éve, 1845-ben született Asbóth János író, újságíró, művészetkritikus
- Június 7. – 85 éve, 1940-ben született Pintér Lajos újvidéki író, műfordító, műsorszerkesztő
- Június 7. – 365 éve, 1660-ban halt meg II. Rákóczi György erdélyi fejedelem, I. Rákóczi György és Lorántffy Zsuzsanna fia
- Június 8. – 95 éve, 1930-ban született Duba Gyula felvidéki író, szerkesztő
- Június 10. – 145 éve, 1880-ban született Kaffka Margit író
- Június 10. – 400 éve, 1625-ben született Apáczai Csere János író, teológiai doktor, tanár
- Június 10. – 115 éve, 1910-ben született Hadrovics László délvidéki nyelvész, filológus, szlavista, szerkesztő

- Június 11. – 95 éve, 1930-ban született Horváth Lóránd református lelkész, író, műfordító, költő
- Június 11. – 160 éve, 1865-ben született Zempléni Árpád költő, műfordító
- Június 13. – 95 éve, 1930-ban született Padisák Mihály író, szerkesztő, a Magyar Rádió dramaturgja, műsorvezető
- Június 15. – 105 éve, 1920-ban született Marosi Péter irodalomtörténész, műbíráló
- Június 16. – 20 éve, 2005-ben halt meg Szegő Katalin filozófiai szakíró, a Partiumi Keresztyén Egyetem tanára
- Június 18. – 110 éve, 1915-ben halt meg Baksay Sándor író, költő, műfordító
- Június 18. – 25 éve, 2000-ben halt meg Ordódy Katalin felvidéki író, szerkesztő
- Június 20. – 205 éve, 1820-ban született Czakó Zsigmond drámaíró
- Június 20. – 100 éve, 1925-ben született Csávossy György költő, színműíró
- Június 22. – 45 éve, 1980-ban halt meg Komlós Aladár felvidéki író, költő, irodalomtörténész
- Június 22. – 115 éve, 1910-ben született Gagyi László író
- Június 23. – 55 éve, 1970-ben halt meg Fekete István ifjúsági író
- Június 24. – 135 éve, 1890-ben született Baktay Ervin orientalista, műfordító
- Június 24. – 115 éve, 1910-ben született Czimbalmos László természet-tudományi szakíró, tanár
- Június 25. – 75 éve, 1950-ben halt meg József Jolán író, József Attila nővére
- Június 26. – 190 éve, 1835-ben született Herman Ottó természettudós, néprajzkutató, közíró
- Június 27. – 95 éve, 1930-ban született Mátyás József festőművész, grafikus
- Június 28. – 70 éve, 1955-ben halt meg Szekfű Gyula történész, újságíró, egyetemi tanár
- Június 29. – 95 éve, 1930-ban született Dali Sándor közíró, szerkesztő

Július

- Július 2. – 80 éve, 1945-ben született Fábíán Imre újságíró, néprajzos
- Július 2. – 105 éve, 1920-ban született Gáll Margit ifjúsági író
- Július 3. – 85 éve, 1940-ben halt meg Császár Elemér irodalomtörténész, tanár, tudományos levelező
- Július 3. – 55 éve, 1970-ben halt meg Mikola András emlékiratíró
- Július 5. – 75 éve, 1950-ben halt meg Cholnoky Jenő földrajztudós, világutazó, író
- Július 7. – 50 éve, 1975-ben halt meg Simon István költő, műfordító, szerkesztő
- Július 8. – 175 éve, 1850-ben született Péterfy Jenő esszéíró, színikritikus, egyetemi tanár
- Július 9. – 160 éve, 1865-ben halt meg Bugát Pál nyelvújító, orvos
- Július 10. – 40 éve, 1985-ben halt meg Harag György színi rendező, műfordító
- Július 13. – 110 éve, 1915-ben született Gálffy Mózes nyelvész, egyetemi tanár
- Július 13. – 145 éve, 1880-ban halt meg Csengery Antal történész, közíró, politikus, gazdasági író
- Július 14. – 30 éve, 1995-ben halt meg Hegyi Endre költő, műfordító
- Július 14. – 85 éve, 1940-ben született Málnási Ferenc pedagógiai író, tankönyvszerkesztő
- Július 15. – 125 éve, 1900-ban született Passuth László író, műfordító
- Július 17. – 135 éve, 1890-ben született Tabéry Géza író, szerkesztő
- Július 17. – 100 éve, 1925-ben született Nagy László költő, műfordító, szerkesztő
- Július 17. – 195 éve, 1830-ban született Reményi Ede hegedűművész
- Július 18. – 45 éve, 1980-ban halt meg Komlós János író, újságíró

- Július 18. – 95 éve, 1930-ban született Németh István vajdasági író, közíró
- Július 19. – 125 éve, 1900-ban született Remenyik Zsigmond felvidéki író, drámaíró
- Július 19. – 115 éve, 1910-ben született Bóka László költő, író, irodalomtörténész
- Július 19. – 205 éve, 1820-ban született Lauka Gusztáv költő, író, humorista
- Július 20. – 270 éve, 1755-ben született Martinovics Ignác tudós, filozófus, egyetemi tanár
- Július 22. – 125 éve, 1910-ben született Gagyi László író, szerkesztő
- Július 23. – 155 éve, 1870-ben született Cholnoky Jenő földrajztudós, világutazó, író
- Július 23. – 95 éve, 1930-ban született Baróti Pál szerkesztő, műbíráló
- Július 24. – 100 éve, 1925-ben született Antal Árpád irodalomtörténész, egyetemi tanár
- Július 25. – 85 éve, 1940-ben született Tóth Ferenc újvidéki író, költő
- Július 26. – 95 éve, 1930-ban született Szervátiusz Tibor szobrászművész
- Július 26. – 145 éve, 1880-ban született Pataky Sándor festőművész, akvarellista
- Július 27. – 250 éve, 1775-ben született gr. Brunszvik Teréz pedagógiai író, az első óvoda megteremtője
- Július 27. – 85 éve, 1940-ben született Kovács Levente színi rendező, tanár, egyetemi lektor
- Július 28. – 95 éve, 1930-ban született Bodor Pál író, újságíró, műfordító
- Július 30. – 295 éve, 1730-ban született Jelky András világutazó, emlékiratíró
- Július 30. – 40 éve, 1985-ben halt meg Kálnoky László költő, műfordító
- Július 30. – 105 éve, 1920-ban született Balogh Péter szobrászművész

Augusztus

- Augusztus 2. – 110 éve, 1915-ben született Halmos György zongoraművész, tanár
- Augusztus 3. – 120 éve, 1905-ben született Gáspár Margit író, színház-igazgató
- Augusztus 4. – 170 éve, 1855-ben született Nagy Géza néprajzkutató, nyelvész, őstörténész
- Augusztus 4. – 145 éve, 1880-ban született Gyallay Domokos író, költő, újságíró
- Augusztus 4. – 95 éve, 1930-ban született Ránki György történész
- Augusztus 5. – 110 éve, 1915-ben született Bodor András történész, művelődéstörténész, egyetemi tanár
- Augusztus 5. – 470 éve, 155-ben született Pathai István református egyházi író
- Augusztus 6. – 50 éve, 1975-ben halt meg Ravasz László református püspök
- Augusztus 6. – 50 éve, 1975-ben halt meg Szauder József irodalomtörténész
- Augusztus 8. – 235 éve, 1790-ben született Kölcsey Ferenc író, költő, politikus
- Augusztus 8. – 65 éve, 1960-ban halt meg Papp Aurél /Pop/ festőművész, műbíráló
- Augusztus 9. – 75 éve, 1950-ben halt meg Schöpflin Aladár író, műbíráló, irodalomtörténész, műfordító
- Augusztus 9. – 115 éve, 110-ban született Dobossy László felvidéki író, irodalomtörténész, egyetemi tanár
- Augusztus 9. – 230 éve, 1795-ben született Dukai Takách Judit költő
- Augusztus 10. – 95 éve, 1930-ban született Sztranyiczki Gábor filozófiai író, egyetemi adjunktus
- Augusztus 10. – 220 éve, 1805-ben született Toldy Ferenc irodalomtörténész

- Augusztus 11. – 200 éve, 1825-ben született Türr István emlékiratíró
- Augusztus 13. – 85 éve, 1940-ben halt meg Nagy Sándor író, szerkesztő, tanár
- Augusztus 13. – 105 éve, 1920-ban született Szabó Hajnal tankönyvíró, tanár
- Augusztus 14. – 180 éve, 1845-ben született Lechner Ödön építész
- Augusztus 15. – 205 éve, 1820-ban született Szebeényi Lajos felvidéki költő, szerkesztő, műfordító
- Augusztus 15. – 135 éve, 1890-ben született Hunyadi Sándor dráma- és regényíró
- Augusztus 17. – 35 éve, 1990-ben halt meg Abody Nagy Béla író, műfordító, szerkesztő
- Augusztus 17. – 115 éve, 1910-ben született Koós Kovács István író, költő, szerkesztő
- Augusztus 19. – 95 éve, 1930-ban halt meg Mikes Lajos közíró, szerkesztő, műfordító
- Augusztus 19. – 35 éve, 1990-ben halt meg Péter Dezső néprajzkutató, gyűjtő
- Augusztus 20. – 130 éve, 1895-ben született Reismann Irma költő, újságíró
- Augusztus 22. – 145 éve, 1880-ban született Bíró Lajos író, újságíró
- Augusztus 23. – 100 éve, 1925-ben született Tarnai Andor irodalomtörténész, tanár, író, szerkesztő
- Augusztus 26. – 120 éve, 1905-ben született Gy. Szabó Béla grafikus, író, festőművész
- Augusztus 28. – 445 éve, 1580-ban halt meg Augustinus Aurelius – Szent Ágoston író, gondolkodó
- Augusztus 28. – 200 éve, 1825-ben született Zalár József költő, történetíró
- Augusztus 29. – 165 éve, 1860-ban született Nagy Márton író, szerkesztő, újságíró
- Augusztus 30. – 135 éve, 1890-ben született Reményik Sándor költő, szerkesztő
- Augusztus 30. – 260 éve, 1765-ben született Besse János Károly nyelvész, útirajzíró

Szeptember

- Szeptember 1. – 105 éve, 1920-ban született Janitsek Jenő író, nyelvész
- Szeptember 1. – 30 éve, 1995-ben halt meg Nagy Ödön református lelkész, néprajzi író
- Szeptember 3. – 85 éve, 1940-ben született Aradits László erdélyi újságíró, televíziószerkesztő
- Szeptember 4. – 220 éve, 1805-ben született gr. Mikó Imre erdélyi művelődéspolitikus
- Szeptember 5. – 100 éve, 1925-ben született Földes Mária író, színműíró
- Szeptember 6. – 55 éve, 1970-ben halt meg Haják Károly zeneszerző, hegedűművész
- Szeptember 8. – 175 éve, 1850-ben született Blaha Lujza színművésznő, a nemzet csalogánya
- Szeptember 8. – 390 éve, 1635-ben született Esterházy Pál galántai herceg, író, zeneszerző, államférfi
- Szeptember 9. – 40 éve, 1985-ben halt meg Árvay Árpád költő, író
- Szeptember 9. – 80 éve, 1955-ben halt meg Zsirai Miklós nyelvész, őstörténet-kutató
- Szeptember 9. – 55 éve, 1970-ben halt meg Csűrös Emília író, újságíró
- Szeptember 9. – 30 éve, 1995-ben halt meg Móricz Virág író, Móricz Zsigmond lánya
- Szeptember 11. – 95 éve, 1930-ban született Szabó Gyula író
- Szeptember 11. – 80 éve, 1945-ben született Gyimesi Éva irodalomtörténész, műbíráló, egyetemi tanár
- Szeptember 11. – 160 éve, 1865-ben született Zoványi Jenő református egyháztörténész
- Szeptember 13. – 65 éve, 1960-ban halt meg Weiner Leó magyar zeneszerző
- Szeptember 13. – 145 éve, 1880-ban született Zsögön Zoltán költő, író, tanár
- Szeptember 13. – 320 éve, 1705-ben halt meg gr. Thököly Imre naplóíró, Erdély fejedelme

- Szeptember 14. – 125 éve, 1900-ban halt meg Papp Dániel író, újságíró, szerkesztő
- Szeptember 16. – 125 éve, 1900-ban született Ady László református lelkész, író, helytörténész
- Szeptember 16. – 90 éve, 1935-ben született Gortvay Erzsébet kárpátaljai irodalomtörténész
- Szeptember 16. – 265 éve, 1760-ban született Kulcsár István író, szerkesztő, mecénás, nyelvművelő
- Szeptember 17. – 105 éve, 1920-ban született Kéry László irodalomtörténész, szerkesztő, műbíró
- Szeptember 17. – 80 éve, 1945-ben született Soltész József költő, író, műfordító
- Szeptember 20. – 135 éve, 1890-ben született Kántor Lajos irodalom- és művészettörténész, az Erdélyi Múzeum Egyesület titkára
- Szeptember 20. – 125 éve, 1900-ban született Bihari Sándor zeneszerző, hegedűtanár
- Szeptember 20. – 90 éve, 1935-ben született Gyöngyösi Gábor dramaturg, műfordító, író
- Szeptember 21. – 65 éve, 1960-ban halt meg Bárdos László dramaturg, író, közíró
- Szeptember 21. – 90 éve, 1935-ben született Vekerdy Tamás író, pszichológus, tanár
- Szeptember 22. – 140 éve, 1885-ben született Benedek Marcell író, irodalomtörténész, műfordító, Benedek Elek fia
- Szeptember 22. – 255 éve, 1770-ben született Kis János költő, író, műfordító, Berzsenyi Dániel felfedezője
- Szeptember 22. – 110 éve, 1910-ben született Faludy György költő, újságíró, műfordító
- Szeptember 22. – 80 éve, 1945-ben halt meg Vikár Béla folklorista, műfordító
- Szeptember 24. – 115 éve, 1910-ben született Vas István költő, író, műfordító
- Szeptember 25. – 95 éve, 1930-ban született Ungvári Tamás író, műfordító, egyetemi tanár

- Szeptember 26. – 150 éve, 1875-ben született Bródy Miksa író, újságíró, szövegkönyvíró
- Szeptember 26. – 60 éve, 1965-ben halt meg Rubinyi Mózes nyelvész, irodalomtörténész
- Szeptember 26. – 80 éve, 1945-ben halt meg Bartók Béla zongoraművész, zeneszerző, népdalgyűjtő
- Szeptember 27. – 225 éve, 1800-ban halt meg Pray György történetíró, könyvtárvezető
- Szeptember 28. – 105 éve, 1920-ban halt meg Somló Bódog társadalomtudományi szakíró, tanár
- Szeptember 29. – 45 éve, 1980-ban halt meg Márton Áron római katolikus egyházi író, szerkesztő, tanár, Erdély római katolikus püspöke

Október

- Október 1. – 135 éve, 1890-ben született Nagy Zoltán református lelkész, egyházi író, ifjúsági író
- Október 2. – 100 éve, 1925-ben született Falus Róbert irodalomtörténész, műbíráló
- Október 2. – 135 éve, 1890-ben született Hunyady Sándor író, Bródy Sándor fia
- Október 2. – 90 éve, 1935-ben született Gyimesi György felvidéki vadászati író
- Október 4. – 455 éve, 1570-ben született Pázmány Péter író, hittérítő tudós
- Október 5. – 195 éve, 1830-ban született Lehoczky Tivadar munkácsi műfordító
- Október 5. – 200 éve, 1825-ben született Xantus János író, természettudós, néprajzkutató

- Október 5. – 20 éve, 2005-ben halt meg Visky Ferenc lelkipásztor, teológiai és evangéliumi író, tanár, lapszerkesztő
- Október 6. – 230 éve, 1795-ben halt meg Szentjóni Szabó László költő, író, újságíró
- Október 6. – 85 éve, 1940-ben született Márton Árpád festőművész
- Október 6. – 90 éve, 1935-ben született Tózsér Árpád felvidéki költő, író, szerkesztő
- Október 6. – 30 éve, 1995-ben halt meg Mátyás Iván író
- Október 7. – 215 éve, 1810-ben született Nagy Ignác vígjátékíró, humorista
- Október 7. – 115 éve, 1910-ben született Tabi László író, vígjátékíró, szerkesztő
- Október 8. – 85 éve, 1940-ben született Bosnyák István újvidéki irodalomtörténész, műbíráló, szerkesztő
- Október 9. – 35 éve, 1990-ben halt meg Ottlik Géza író, műfordító
- Október 9. – 45 éve, 1980-ban halt meg Tóth Ferenc újvidéki költő, író, népballadagyűjtő
- Október 11. – 55 éve, 1970-ben született Plugor Magor költő, szerkesztő
- Október 12. – 90 éve, 1935-ben született Katona Ádám irodalom- és művelődéstörténész, tanár
- Október 12. – 130 éve, 1895-ben halt meg Szarvas Gábor nyelvész, író
- Október 13. – 125 éve, 1900-ban született Horváth Jenő református lelkész, egyetemi tanár, író, költő
- Október 13. – 85 éve, 1940-ben született Csutak Levente grafikus, szerkesztő, tanár
- Október 14. – 80 éve, 1945-ben született Ablonczy László újságíró, színházigazgató, műbíráló
- Október 14. – 105 éve, 1920-ban halt meg Sombori Sándor író, műfordító, irodalomtörténész
- Október 15. – 120 éve, 1905-ben halt meg Szász Károly költő, tanár
- Október 16. – 300 éve, 1725-ben született gr. Gvadányi József költő, katona

- Október 16. – 145 éve, 1880-ban született Paál Árpád író, szerkesztő, közíró
- Október 17. – 95 éve, 1930-ban született Feszt László képzőművész, könyvillusztrátor, egyetemi rektor
- Október 18. – 285 éve, 1740-ben született Dugonics András író, egyetemi tanár
- Október 21. – 105 éve, 1920-ban született Gárdos Miklós író, újságíró, az MTV külső munkatársa
- Október 21. – 55 éve, 1970-ben halt meg Ötvös Béla hírlapíró, szerkesztő, lapkiadó, író
- Október 22. – 120 éve, 1905-ben született Nits István költő
- Október 22. – 35 éve, 1990-ben halt meg Kovács György regényíró, újságíró
- Október 22. – 210 éve, 1815-ben született Obernyik Károly dráma- és novellaíró
- Október 24. – 235 éve, 1790-ben született gr. Teleki József irodalompártoló, nyelvész, történész, a marosvásárhelyi Teleki-téka megalapítója
- Október 25. – 105 éve, 1920-ban született Gazda Ferenc nyelvész, tankönyvíró
- Október 25. – 60 éve, 1965-ben halt meg Ascher Oszkár előadóművész, rendező, dramaturg, színházigazgató
- Október 27. – 245 éve, 1880-ban született Hatvany Lajos író, műbíráló, irodalomtörténész
- Október 28. – 80 éve, 1945-ben született Zágoni Attila író, újságíró, szerkesztő
- Október 28. – 95 éve, 1930-ban született Dobos László felvidéki író, szerkesztő, politikus
- Október 31. – 95 éve, 1930-ban halt meg Szabolcska Mihály költő
- Október 31. – 55 éve, 1970-ben halt meg Szabó Pál író

November

- November 2. – 90 éve, 1935-ben született Palocsay Zsigmond költő
- November 3. – 95 éve, 1930-ban született Száraz Endre író, esszéíró, színműíró
- November 4. – 85 éve, 1940-ben halt meg Fekete Tivadar író, műfordító
- November 5. – 155 éve, 1870-ben halt meg Petőfi Zoltán költő, vándor-színész, Petőfi Sándor fia
- November 5. – 70 éve, 1955-ben született Balázs Attila újvidéki író, műfordító
- November 5. – 85 éve, 1940-ben született Czákó Ádám zeneszerző, író
- November 6. – 145 éve, 1880-ban született Baumgarten Ferenc Ferdinánd esztéta, műbíráló, a Baumgarten-díj megalapítója
- November 6. – 90 éve, 1935-ben született Kozma Dezső irodalomtörténész, tankönyvíró, egyetemi tanár
- November 7. – 215 éve, 1810-ben született Erkel Ferenc zeneszerző, karmester
- November 7. – 50 éve, 1975-ben halt meg Bárczi Géza nyelvész
- November 8. – 120 éve, 1905-ben született Sipos Géza református egyházi író, lelkész, szerkesztő
- November 8. – 95 éve, 1930-ban született Tamás Mária költő, író, műfordító
- November 8. – 150 éve, 1875-ben született Rajcsányi Gyula felvidéki író
- November 8. – 135-éve, 1885-ben született Eckhardt Ferenc történész, író
- November 10. – 105 éve, 1920-ban született Kocziány László irodalomtörténész, tankönyvíró
- November 10. – 75 éve, 1950-ben született Danyi Magdolna újvidéki költő, műbíráló, irodalomtörténész
- November 10. – 50 éve, 1975-ben halt meg Lányi Sarolta költő, műfordító

- November 13. – 150 éve, 1875-ben született gr. Klebelsberg Kuno, magyar vallás- és közoktatásügyi miniszter
- November 13. – 130 éve, 1895-ben született Bernáth Aurél festőművész, író, a nagybányai festőiskola tagja
- November 15. – 110 éve, 1915-ben született Péterfy Emília író, tankönyvszerkesztő
- November 15. – 140 éve, 1885-ben halt meg Várady Antal költő, újságíró, Petőfi verset írt hozzá
- November 15. – 145 éve, 1880-ban született Barna János művelődéstörténész, műfordító, költő
- November 16. – 80 éve, 1945-ben halt meg Janovics Jenő színházigazgató, színész, a magyar film egyik megteremtője
- November 17. – 155 éve, 1870-ben született Makai Emil költő, drámaíró, műfordító
- November 18. – 90 éve, 1935-ben született Györfi Ilona pedagógiai író, szerkesztő
- November 18. – 280 éve, 1745-ben született Sófalvi József református egyházi író
- November 18. – 95 éve, 1930-ban született Maróti Lajos költő, tanár
- November 18. – 200 éve, 1825-ben született Lévy József költő, műfordító
- November 18. – 135 éve, 1890-ben született Indig Ottó író, újságíró, színműíró
- November 19. – 170 éve, 1855-ben halt meg Vörösmarty Mihály költő
- November 20. – 205 éve, 1820-ban született Ábrányi Emil író, szerkesztő, újságíró
- November 21. – 195 éve, 1830-ban halt meg Kisfaludy Károly drámaíró, irodalomszervező, szerkesztő
- November 21. – 135 éve, 1890-ben született Hevesi Gyula kárpátaljai emlékiratíró, műszaki tanulmányíró, politikus
- November 23. – 155 éve, 1890-ben született Ráth Végh István író, művelődéstörténész
- November 23. – 35 éve, 1990-ben halt meg Szécsi Margit költő, Nagy László felesége

- November 24. – 110 éve, 1915-ben született Lőrincze Lajos nyelvész, szakíró
- November 26. – 105-éve, 1915-ben született Csehi Gyula irodalomesztéta, egyetemi tanár
- November 27. – 120 éve, 1905-ben halt meg Koós Ferenc életrajz- és emlékiratíró
- November 27. – 45 éve, 1980-ban halt meg Kicsi Antal irodalomtörténész, író, műfordító
- November 29. – 95 éve, 1930-ban született Murádin László nyelvész, szerkesztő, szakíró
- November 30. – 320-éve, 1700-ban született gr. Árva Bethlen Kata ön-életrajzíró
- November 30. – 145 éve, 1880-ban született Gyökössy Endre költő, ifjúsági író, az Én Újságom című gyermeklap helyettes szerkesztője

December

- December 1. – 225 éve, 1800-ban született Vörösmarty Mihály költő
- December 1. – 30 éve, 1995-ben halt meg Méliusz József író
- December 1. – 140 éve, 1785-ben született Döbrentei Gábor író, költő, szerkesztő, műfordító
- December 1. – 120 éve, 1905-ben született Kellér Dezső író, konferanszié
- December 2. – 135 éve, 1890-ben született Molter Károly író
- December 2. – 125 éve, 1900-ban született Becski Irén költő, lélektani szakíró, műfordító
- December 5. – 110 éve, 1915-ben született Benjámín László költő, szerkesztő
- December 5. – 90 éve, 1935-ben született Torró Vilmos grafikus
- December 6. – 360 éve, 1665-ben született gr. Bercsényi Miklós, a Rákóczi-szabadságharc főgenerálisa
- December 6. – 90 éve, 1935-ben született Bertók László költő

- December 6. – 110 éve, 1915-ben született Hollós Korvin Lajos író, költő, lapszerkesztő
- December 10. – 145 éve, 1880-ban született Márk Mihály egyházi író, szerkesztő, elbeszélő
- December 10. – 150 éve, 1875-ben halt meg Toldy Ferenc irodalomtörténész
- December 10. – 130 éve, 1895-ben született Török Sophie (Tanner Ilona) költő, író, Babits Mihály felesége
- December 11. – 95 éve, 1930-ban született Berend Iván történész, egyetemi tanár
- December 11. – 275 éve, 1750-ben született id. br. Wesselényi Miklós drámaíró, mecénás
- December 11. – 65 éve, 1960-ban halt meg Vásárhelyi János református egyházi író, az Erdélyi Református Egyházkerület püspöke
- December 13. – 200-éve, 1820-ban halt meg gr. Széchényi Ferenc könyvtár- és múzeumalapító
- December 14. – 240 éve, 1785-ben született Bölöni Farkas Sándor útirajz- és naplóíró
- December 15. – 80 éve, 1945-ben született Farkasházy Tivadar újságíró, író, humorista
- December 15. – 100 éve, 1925-ben született Szénási Sándor egyházi író, műfordító
- December 15. – 100 éve, 1925-ben született Kristófi János festőművész
- December 15. – 115 éve, 1910-ben született Simon Béla festőművész
- December 16. – 30 éve, 1995-ben halt meg Kiss Jenő költő, műfordító
- December 17. – 225 éve, 1800-ban született Czuczor Gergely költő, nyelvész
- December 17. – 115 éve, 1910-ben született Rózsa Ágnes költő, műfordító, naplóíró, tanár

- December 19. – 125 éve, 1900-ban született Ciffra Géza költő, író, filmrendező
- December 19. – 125 éve, 1900-ban született Féja Géza író, újságíró, szerkesztő
- December 20. – 285 éve, 1740-ben született Benkő József református lelkész, történetíró, természettudós
- December 20. – 135 éve, 1890-ben született Bibó Lajos író, újságíró
- December 21. – 270 éve, 1755-ben született Földi János nyelvész, költő, műfordító, természettudományi szakíró
- December 22. – 115 éve, 1910-ben született Ruzicska Pál irodalomtörténész, műfordító
- December 22. – 150 éve, 1880-ban halt meg br. Kemény Zsigmond író
- December 23. – 135 éve, 1890-ben született Eckhardt Sándor irodalomtörténész, műfordító
- December 23. – 50 éve, 1975-ben halt meg Farkas István felvidéki író, lapszerkesztő, műfordító
- December 26. – 105 éve, 1920-ban született Sugár Erzsébet író, költő, szerkesztő
- December 27. – 200 éve, 1820-ban halt meg Tessedik Sámuel, az első magyar mezőgazdasági szakiskola megalapítója
- December 28. – 115 éve, 1910-ben született Tompa Miklós színházi rendező, főiskolai tanár
- December 29. – 140 éve, 1885-ben született Hóman Bálint történész, politikus
- December 29. – 85 éve, 1940-ben született Olosz Katalin irodalomtörténész, néprajzíró, kutató
- December 31. – 135-éve, 1885-ben született Kuncz Aladár író, szerkesztő
- December 31. – 75 éve, 1950-ben halt meg György Lajos irodalomtörténész

EGYÉB ÉVFORDULÓK

- 510 éve, 1515-ben született Batizi András református énekszerző
- 350 éve, 1675-ben született Czwittinger Dávid lexikonszerző, bibliográfus
- 505 éve, 1520-ban született Dávid Ferenc egyházi író, az unitárius egyház megalapítója
- 525 éve, 1500-ban született Dévai Bíró Mátyás hitvitázó író
- 380 éve, 1645-ben született Felvinczi György költő, színműíró, műfordító
- 515 éve, 1510-ben született Heltai Gáspár író, nyomdász
- 505 éve, 1520-ban született Ilosvai Selymes Péter író
- 490 éve, 1530-ban született Károli Gáspár református bibliafordító, egyházi író
- 450 éve, 1575-ben halt meg Stárai Mihály költő, drámaíró
- 590 éve, 1435-ben született Temesvári Pelbárt ferences egyházi író, teológus, hitszónok
- 590 éve, 1435-ben született Thuróczi János történetíró
- 445 éve, 1580-ban született Bethlen Gábor erdélyi fejedelem
- 510 éve, 1515-ben született Tinódi Lantos Sebestyén költő, zeneszerző, énekmondó
- 375 éve, 1650-ben született Tótfalusi Kis Miklós betűmetsző, nyomdász, könyvkiadó
- 235 éve, 1790-ben született Udvarhelyi Miklós önéletíró, színész, jutalomjátékaként adták elő először a Bánk bán című tragédiát 1833-ban
- 375 éve, 1650-ben született Zrínyi Ilona, II. Rákóczi Ferenc édesanyja

Összeállította: JÁROSI ÉVA ny. magyartanár

A Királyhágómelléki Református Egyházkerület címtára

IGAZGATÓTANÁCSI HIVATAL

BH-410202 Nagyvárad (Oradea), Bihar (Bihor) megye, Románia
Sulyok István utca 9. szám
Telefon: 0259-431710; 0259-435386, 0724-353928
E-mail: partium@rdsor.ro Weboldal: krek.ro

TISZTSÉGVISELŐK

BOGDÁN SZABOLCS-JÁNOS püspök
BARA LAJOS ISTVÁN egyházkerületi főgondnok
DÉNES ISTVÁN LUKÁCS lelkészi főjegyző
BERTALAN LAJOS presbiteri főjegyző
KÁNYA ZSOLT ATTILA lelkészi jegyző
CSEGŐ BENJÁMIN presbiteri jegyző
RÁCZ ERVIN LAJOS missziói előadó
MÓDI JÓZSEF katekétikai előadó
OROSZ OTÍLIA VALÉRIA egyházzenei előadó
VÉKONY ZSOLT ifjúsági előadó
GELLÉN SÁNDOR levéltáros

PÜSPÖKI HIVATAL

WAGNER ERIK püspöki titkár
Telefon: 0259-431710; e-mail: kre.puspoki.hivatal@gmail.com

EGYHÁZKERÜLETÜNK ÜGYOSZTÁLYAI

Közigazgatási és Egyházfejlesztési Ügyosztály
- FARKAS ZSOLT előadótanácsos
- Jogi osztály - PETRUCZ IZABELLA referens
- Levéltár - EMŐDI ANDRÁS levéltáros
Tel.: 0743-181698, e-mail: aemodi@gmail.com
Gazdasági Ügyosztály
- SALÁNKI LÓRÁNT előadótanácsos
Missziói, Külügyi, Sajtóügyi és Oktatási ügyosztály
- GHITEA-SZABÓ JÓZSEF LEVENTE előadótanácsos
- Kül- és Ökumenikus Kapcsolatok - Dr. ANTAL JÁNOS tanácsos
- Oktatási osztály - SZŰCS ÉVA tanácsos
- Kiadói- és Sajtóosztály - WAGNER ERIK tanácsos

INTÉZMÉNYEK

A Királyhágómelléki Református Egyházkerület Csillagocska Bölcsődéje

BH–410202 Nagyvárad, Sulyok István utca 9. sz.

Igazgató: FELFÖLDI-BOD GABRIELLA – 0770-292560

Arany János Kollégium

BH–410209 Oradea Str. Primăriei nr. 36; 0259-439931, ajk@partium.ro

Kollégiumi ügyvezető: MEZEY MÁRK ATTILA – 0755-228142

Erdélyi Gyülekezet – Reménység Szigete karitatív és kulturális központ

H-1066 Budapest, Gyógyszergyári út.3.

Vezető lelkész: Dr. FAZEKAS ISTVÁN

Intézeti előadó: VERES EMESE GYÖNGYVÉR

Tel: 0036-1-3416602 és 0036-1-2609455, e-mail: erdelyigyulekezet@gmail.com

honlap: www.erdelyigyulekezet-budapest.hu

Harangszó szerkesztősége

BH–410202 Oradea, Sulyok István utca 9. szám,

e-mail: harangszo.ujzag@gmail.com

Felelős szerkesztő: ERDEI-ÁRVA ISTVÁN BÉLA – 0744-817150

Harangszó Rádió

Szatmárnémeti, Kálvin tér 2. szám. Tel.: 0261-711816, 0769-668719

Szerkesztő: RÁCZ ERVIN – 0740-483375, referdod@freemail.hu

Hidalmási Ifjúsági Központ – Zilahi Egyházmegye

SJ–457175 Hida, Str. Mihai Eminescu 21

Gondnok: LÁSZLÓ KÁLMÁN BARNA

0726-748432, e-mail: refespzilah@gmail.com

Ifjúsági Központ, Sólyomkővár – Szilágysomlyói Egyházmegye

SJ–457262 Boghiș, nr. 131.

Gondnok: MIKLÓS KÁROLY – 0749-193727, miklos_kari@yahoo.com

Kölcsey Ferenc Egyházi és Kulturális Központ – Sződemeter

SM–447280 Săuca nr. 127.

Intézményvezető: PAKULÁR JULIANNA – 0756-096516

Kiállítás felelős: PAKULÁR ISTVÁN – 0751-580282

KRE Spa

Strandvezető: NAGY PRÁTA ZOLTÁN – 0727-200900

Vezetőasszisztens: TIPTER SIPOS MÓNICA – 0771-519728

Ügyvezető igazgató: SALÁNKI LÓRÁNT – 0726-752633

e-mail: office.krespa@gmail.com

facebook: krespa Hegyközszentmiklós

weboldal: www.strand-krespa.ro

Lorántffy Zsuzsanna Egyházi Központ

BH-410042 Oradea Str. Libertății nr. 38., 0259-437069

Intézményvezető: NAGY-PRAȚA ANTÓNIA RENÁTA – 0773-316196

Nyugdíjintézet – Romániai Református Egyház Nyugdíjintézete

CJ-400124 Cluj-Napoca, P-ta Avram Iancu 15., 0264-598538

Igazgató: TÁRKÁNYI MÁRTON – nyugdij@reformatus.ro

Partiumi Keresztény Egyetem

BH-410209 Oradea, Str. Primăriei nr. 27.

0259-418244, 0259-418252, www.partium.ro, partium@partium.ro

Rektor: Dr. PÁLFI JÓZSEF

Partiumi Közlöny szerkesztősége

BH-410202 Oradea, Sulyok István utca 9. szám

Felelős szerkesztő: WAGNER ERIK – 0755-274640, press@krek.ro

Romániai Református Pedagógiai Intézet nagyváradi irodája

BH-410202 Oradea, Sulyok István utca 9. szám, 0259-431710, 0259-435386

Főmunkatárs: SZŰCS ÉVA – 0745-306661, szucseva@yahoo.com

Státer Önszegélyező Pénztár

Státer megbízott: FODOR KATALIN

www.stater.ro, stater2008@yahoo.com

Tel.: 0259-431710

SZOCIÁLIS INTÉZMÉNYEK, ALAPÍTVÁNYOK

NAGYBÁNYAI EGYHÁZMEGYE – SZAMOSARDÓ

Bethesda ház, Egészségügyi és Humanitárius Központ

MM-437356 Arduzel nr. 145/a. Házgondnok: Váncza Éva

SZATMÁRI EGYHÁZMEGYE

SZATMÁR-SZAMOSNEGYED

Bethlen Kata Egyesület – Tel/Fax: 0261-769745

SZATMÁR

Szatmári Református Diakónia – 440039, Satu Mare, Cardinal Iuliu Hossu 3.

Igazgató: Kiss József. Tel.: 0745-360629, e-mail: diakoniasatumare@yahoo.com

NAGYKÁROLYI EGYHÁZMEGYE – LELE – Oikodomos Szociális

Központ – Intézményvezető: Nagy Sándor lelkipásztor

nagy_sandoresp@yahoo.com, Mobil: 0745-775342

HADAD – Dégenfeld Központ – Intézményvezető: Tótos Beáta lelkipásztor

Tel.: 0749-035745, e-mail: totosbea@yahoo.ro

ÉRMELLÉKI EGYHÁZMEGYE

MICSKE – ÉRDA – Intézményvezető: Barabás Tünde szociális munkás

BH-417183 Mişca nr. 130/b. Tel.: 0746-213979

MICSKE – Sámuel Szociális Bentlakás

Intézményvezető: Bertalan Csilla szociális munkás

csilali@freemail.hu Mobil: 0745-623607

MAGYARKÉC – Kécenlét Egyesület

Intézményvezető: Mike Pál lelkipásztor

magyarkec@yahoo.com Tel/Fax: 0359-804975 Mobil: 0748-143853

BIHARI EGYHÁZMEGYE

BIHARVAJDA – Szociális konyha (Gálya Egyesület)

BH-417239, Vaida/Biharvajda Nr.180A

Intézményvezető: Kondor Erzsébet

kondor.endre@gmail.com Tel: 0754-704311

ÉLESD – „Kajántó Mária” Gyermek és Ifjúsági Otthon

BH-415100 Aleşd Str. Viilor nr. 30

Intézményvezető: Balla Júlia szociális munkás

ballajulia05@gmail.com Tel/Fax: 0259-342719 Mobil: 0787-826495

NAGYSZALONTA – Fileo Idősek Otthona

BH–415500 Nagyszalonta, str. I.C. Cantacuzino nr. 2/a

Intézményvezető: Kovács Katalin; fileo_salonta@gmail.com; 0751-499177

NAGYVÁRAD – Diakonia Keresztyén Alapítvány Nagyvárad

► Otthoni Idősgondozó Szolgálat

BH–410067 – Nagyvárad, str. Mihail Kogălniceanu 30 sz.

Intézményvezető: Dénes Éva

diakoniaoradea@yahoo.com Mobil: 0770-188587 www.diakoniaor.ro

Munkapontok: Nagyvárad, Élesd, Perecsen

► Élet Fája Idősek Otthona – Biharfélegyháza

Intézményvezető: Porsztner Sarolta – Mobil: 0722-266552, www.eletfaja.ro

Lámpás Alapítvány

Intézményvezető: Vura Ottilia – office.lampas@gmail.com Mobil: 0764-043989

BH–410094 Nagyvárad, Mihail Kogălniceanu 30. (bejárat a M.Viteazul u. felől)

Csillagocska Alapítvány

Intézményvezető: Pálfi József lelkipásztor

BH–410115 Oradea, Bld Ștefan cel Mare nr 6/A, e-mail: palfijozsef67@gmail.com

Tel/Fax: 0259-453914 Mobil: 0743-180363

Csillagváros Alapítvány

Intézményvezető: Vinczéné Pálfi Judit lelkipásztor

BH–410477 Oradea, Teiului nr.2.

e-mail: judit_vincze@yahoo.com Tel: 0741-179307

Szociális Napközi – Lorántffy Zsuzsanna Református Gimnázium

Intézményvezető: Dombi Enikő szociális munkás

e-mail: csaba.dombi@gmail.com Tel.: 0740-918701

TENKE – Tenkei Református Szeretetotthon

Intézményvezető: Megyasszai Júlia szociális munkás

BH–417595 Tinca, Str. Avram Iancu nr. 53.

Szeretetotthon száma: 0771-239 771

Megyasszai Júlia: tel.: 0742-429366, e-mail: jmegyasszai@gmail.com

ZILAH EGYHÁZMEGYE – ZILAH

Diakonia Keresztyén Alapítvány Zilahi Fiók

450006, str. Maxim D. Constantin nr. 5 Zilah, Szilágy megye/loc. Zalău, jud. Sălaj

Intézményvezető: Szalánszki Judit – e-mail: diakoniaزالau@yahoo.com

Mobil: 0746293877

Egyházközségek címtára

(az Esperesi Hivataloktól 2024 őszén kapott adatok alapján)

NAGYBÁNYAI REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – Esperes: GELLÉN SÁNDOR KÁROLY
MM-430323 Baia Mare, str. Izvor nr. 2.
Tel.: 0262-212770, 0787-867179, e-mail: refespbanya@yahoo.com
Irodavezető: ECSEDI ORSOLYA. Tel.: 0745-773201

Egyházmegyei főgondnok – MIKLÓS CSABA
MM-437228-Mocira, str. Trandafirilor Nr. 16.
Tel.: 0745-383082, 0720-220772, e-mail: miklos_csabi@yahoo.com

Apahegy – ORBÁN CSENGE
MM-435402 Viile Apei, str. Ungureasca Nr.143.
Tel.: 0744-975586, e-mail: demetercsenge@yahoo.de

Avasfelsőfalu – BALLA GÁBOR ISTVÁN (beszolgáló lp.)
SM-445200.Negresti Oas, str. Victoriei Nr. 8/20 ap.4. Tel.: 0261-854720

Avasújváros – GELLÉN SÁNDOR KÁROLY
SM-447220 Orasu Nou, Nr 235.
Tel.: 0744-864572, e-mail: czelder39@yahoo.com

Domokos – LOVÁSZ ISTVÁN
MM-435604 Damacuseni, Nr. 303. Tel.: 0740-276091,
e-mail: listvan1979@gmail.com. Sz.: Erzsébetbánya

Felsőbánya – ALFÖLDI LAKATOS TIBOR
MM-435100 Baia Sprie, P-ta Libertatii Nr 21. Tel.: 0774-038862, 0744-707494,
e-mail: alfotibor@protestant.com. Le.: Kapnikbánya. Sz.: Giródtótfalu

Hagymásláros – MOLNÁR VIKTOR LAJOS
MM-437227 Lapusel, str.Unirii Nr. 6. Tel.: 0740-809038,
e-mail: viktor_molnar@yahoo.com. Le.: Kővárhosszú-falu. Sz.: Erdőszáda

Hosszúmező – FAZAKAS JUDIT
MM-437080 Cimpulung la Tisa, Nr. 132. Tel.: 0362-405905, 0751-185645,
e-mail: jutkafazakas@yahoo.com. Sz.: Kistécső

Koltó – ECSEDI ÁRPÁD

MM-437283 Coltau, P-ta Eroilor Nr.6. Tel.: 0262-289112, 0757-016704,
e-mail: ecsediarpad74@ gmail.com. Le.: Katalin

Kőszegremete – SZISZIK JÓZSEF

SM-447227 Remetea Oasului, Nr. 9. Tel.: 0361-422406, 0744-104203,
e-mail: sziszikjo@yahoo.com. Le.: Bikszád

Magyarberkesz – LACATOS NÁNDOR (helyettes slp.)

MM-437231 Berchez, Nr.66. Tel.: 0760-357770,
e-mail: lakatosnandor333@gmail.com. Le.: Nagysomkút

Magyarláros – SZÉKELY ZSOLT

MM-435600 Targu-Lapus, Str. Florilor Nr.2.
Tel.: 0262-384345, 0744-263133, 0787-895252, e-mail: zsekely@gmail.com

Máramarossziget – KOVÁCS PÉTER ZOLTÁN

MM-435500 Sighetu Marmatiei, Str.Dr.I.M. de Apsa Nr.27. Tel.: 0262-311924,
0766-773793, e-mail: k_peter_z@yahoo.com. Le.: Felsővisó. Sz.: Borsabánya

Misztótfalu – ORBÁN ISTVÁN DÁNIEL

MM-437345 Tautii Magheraus, Str. 1 nr. 221. Tel.: 0744-453697,
e-mail: odaniel47@yahoo.com. Sz.: Misztbánya, Borpatak

Monó – NAGY ANDRÁS

MM-437358 Minău, Nr 184. Tel.: 0262-483490, 0752-552289,
e-mail: kisgorog@yahoo.com. Le.: Égerhát

Nagybánya Óváros – BAK LÁSZLÓ, BAK ENIKŐ, ALFÖLDI-LAKATOS GYÖRGY (beosztott lp.)

MM-430406 Baia Mare, Str. Dacia Nr. 3 . Tel.: 0262-211048, 0726-702025,
0751-071166, e-mail: nagybanya. ovaros.ref@ gmail.com,
alfoldigyorgy@yahoo.com. Le.: Alsófernezely

Nagybánya Újváros – TASNÁDI ANDRÁS ZSOLT, LAKATOS EMRICH NORBERT (segédlelkész)

MM-430263 Baia Mare, Str. Republicii Nr.9 .
Tel.: 0262-227263, 0751-029501, e-mail: tasnadiandras@ yahoo.com,
L.E.N.: 0766-437973, lacatosnorbert0405@gmail.com

Sülelmed – POCSVEILER ISTVÁN (beszolgáló lp.)

MM-437355 Ulmeni, Str.P. Dulfu Nr.30 .
Tel.: 0756-792384, e-mail: istvan@pocsveiler.com. Le.: Szamoscikó

Szamosardó – POCSVEILER ISTVÁN - LEVENTE

MM-437356 Arduzel, Nr 144.

Tel.: 0756-792384, e-mail: istvan@pocsveiler.com. Le.: Szamosújlak

Szinérváralja – HUSZÁR LÁSZLÓ ZSOLT

MM-435400 Seini P-ta Sylvester J. Nr. 1.

Tel.: 0755-208464, e-mail: lacoka78@yahoo.com

Vámfalu – BALLA GÁBOR ISTVÁN

SM-447350 Vama str. Petőfi Sándor Nr. 12. Tel.: 0361-802741, 0764-261131,

e-mail: ballag79@freemail.hu

SZATMÁRI REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – Dr. KIRÁLY LAJOS esperes

e-mail: kiralylajosdrs@gmail.com, kiraly.lajos@unithe.hu

Tel: 0785-292-502, 0745-906903

Egyházmegyei főgondnok: Dr. PUSKÁS CSABA

Tel: 0744-539213,

e-mail: csaba56@gmail.com

Hivatal: Szatmárnémeti, Kálvin tér 2. szám. Postakód: 440114

Tel: 0261-711-816, e-mail: esperesihivatszatmar@gmail.com

Irodavezető: MOLNÁR CSILLA – Tel: 0770932478

Nagytarnai ECOSUNHOME Tábor – LÁBAS ERZSÉBET – Tel: 0769702165

Adorján Le.: Meggyesgombás – BESENYŐDI ATTILA

SM-447181 Adrian. Tel.: 0741-190590, e-mail: bessenyodiattila@yahoo.com

Amac – KERESZTÚRI ERZSÉBET

SM-447231 Amați, str. Bisericii nr. 6. Tel.: 0748-939124,

e-mail: amacirefegyaz@gmail.com

Apa – KISS SZABOLCS

SM-447015 Apa, str. Florilor nr. 79.

Tel.: 0745-301743, e-mail: szabolcs03@yahoo.com

Aranyosmeggyes – Beszolgál: TOLNAI JÁNOS BÁLINT

SM-447185, Medieșu Aurit, nr. 750.

Tel.: 0741-435735, e-mail: tolnaijanos@yahoo.com

Atya – Beszolgál: VERSÉNYI ISTVÁN
SM-447131 Atea. Tel.: 0765-603332, e-mail: versenyi77@yahoo.com

Batiz Le. Gombáspusztá – DR. KIRÁLY LAJOS
SM-447065 Botiz, str. Teilor nr. 81. Tel.: 0745-906903, 0785-292502,
e-mail: kiralylajosdrs@gmail.com, kiraly.lajos@unithe.hu

Csengerbagos – BESZOLGÁL: DOHI WILHELM ARNOLD
SM-447126 Boghis, nr. 106.
Tel.: 0741-335132, e-mail: dohi_arnold@yahoo.com

Dabolc – SZILÁGYI ISTVÁN RÓBERT
SM-447148 Dabolț, nr. 67.
Tel.: 0744-451959, e-mail: szilagyrobert20@yahoo.com

Dobrácsapáti – ERDEI-ÁRVA ISTVÁN BÉLA
SM-447116 Apatou, nr. 97. Tel.: 0744-17150, e-mail: eaistvan@gmail.com

Egri – TOLNAI JÁNOS BÁLINT
SM-447066 Agriș, nr. 81. Tel.: 0741-435735, e-mail: tolnaijanos@yahoo.com

Erdőd – KASZANICZKI CSONGOR
SM-447020 Ardud, str. Stefan cel Mare nr. 8. Tel.: 0756-207617,
e-mail: csontikaa@gmail.com

Halmi Le.: Kökényesd – GÁTI GÁBOR
SM-447145 Halmeu, str. Eliberării nr. 85. Tel.: 0751-533514,
e-mail: gabor0998@gmail.com

Hirip – KERESZTÚRI SÁNDOR ZSOLT
SM-447233 Hrip, str. Cardinal Iuliu Hossu nr. 157. Tel.: 0748-939124,
e-mail: hiripirefegyhaz@gmail.com

Józsefháza Le: Józsefházi hegy – MÁTYÁSI GERDA- GEORGINA
SM-447187 Iojib, Str. Principală nr 233. Tel.: 0749-767340,
e-mail: matyasigeorgina@yahoo.com

Kakszentmárton – Beszolgál: KÜRTI TAMÁS
SM-447214 Mártinești nr. 132.
Tel.: 0763-738235, e-mail: parohia.reformata.martinesti@gmail.com

Kisbábony – GÁTI TIBOR LEVENTE
SM-447146 Băbești nr. 74. Tel.: 0746-069567, e-mail: gatibor@yahoo.com

Kiskolcs – GYÓRBÍRÓ SÁNDOR

SM-447121 Culciu Mic nr 125.

Tel.: 0747-586808, e-mail: sgyorbiro@yahoo.com

Kispeleske Le. Nagypeleske – Beszolgál: KÉPÍRÓ GYULA JENŐ

SM-447176 Pelişor nr. 21. Tel.: 0745-906878, 0261-759214,

e-mail: kepirogyula@gmail.com

Lázári – KÉPÍRÓ GYULA JENŐ

SM-447170 Lazuri nr. 210. Tel.: 0745-906878, 0261-759214,

e-mail: kepirogyula@gmail.com

Mikola – Dr. HIGYED ISTVÁN LEVENTE

SM-447195 Micula str. Principală nr.. Tel.: 0261-828602, 0743-220412,

e-mail: protmikrom@gmail.com

Nagykolcs – APJOK ARTUR

SM-447119 Culciu Mare nr. 265. Tel.: 0745-653292, 0361-13111,

e-mail: exkalibur@freemail.hu

Ombod – JOBB DOMOKOS

SM-447232 Ambud nr. 133.

Tel.: 0746-852662, e-mail: jobbdom@gmail.com

Óvári – IGAZ ÁRPÁD

SM-447357 Oar nr. 303.

Tel.: 0261-875515, 0745-545867, e-mail: igazarpad@yahoo.com

Patóháza – TÖRŐ ATTILA MIKLÓS

SM-447191 Potău str. Tarmure nr. 9. Tel.: 0771-382968,

e-mail: toroattilamiklos@gmail.com

Pettyén – GENDA ÁRPÁD SZABOLCS

SM-447234 Petin nr. 231.

Tel.: 0748-241082, e-mail: gendaarpadszabolcs@gmail.com

Pusztadaróc – KOVÁCS ZSUZSANNA TÜNDE

SM-447130 Dorolţ nr. 181.

Tel.: 0732-113915, e-mail: kovacs_zsuzsannatunde@yahoo.com

Sándorhomok – KOVÁCS MÁTYÁS PÉTER

SM-447172 Nisipeni nr. 112.

Tel.: 0740-140380, e-mail: matyi_p@yahoo.com

Sárközújlak – NAGY ERIKA

SM-447180 Livada str. Victoriei nr. 80.

Tel.: 0748-050536, e-mail: sarkoz.erika@gmail.com

Szamosdara – VERSÉNYI ISTVÁN

SM-447132 Dara nr 42. Tel.: 0765-603332, e-mail: versenyi77@yahoo.com

Szamosdob – DOHI WILHELM, ARNOLD

SM-447125 Doba nr. 9.

Tel.: 0741-335132, e-mail: dohi_arnold@yahoo.com

Szamoskóród – ERDEI-ÁRVA ISTVÁN BÉLA

SM-447118 Corod, nr. 44. Tel.: 0744-817150, e-mail: eaistvan@gmail.com

Szamoskrassó – MIHÁLY LEHEL ISTVÁN

SM-447117 Cărașeu, nr. 391. Tel.: 0740-040929, e-mail: lehellong@gmail.com

Szárzaberek – ELEK ARNOLD ZOLTÁN

SM-447171 Bercu, nr. 8. Tel.: 0754-284049, e-mail: elek.arnold@yahoo.com

Szatmár-Láncos – KORDA ZOLTÁN, SZILÁGYI BALÁZS

SM-440114 Satu Mare, P-ța Jean Calvin nr. 8

K.Z.: tel.: 0261-712455, 0740-155923, e-mail: kozoti01@yahoo.com

Sz.B.: tel.: 0361-804001, 0743-043246, e-mail: szilba@freemail.hu

Szatmár-Németi – KISS JÓZSEF, NAGY DÁVID blp.

SM-440058 Satu Mare, str. Wolfenbüttel nr. 1.

Tel.: 0261-712116,

K.J.: tel.: 0745-360629, e-mail: jkissprot@yahoo.com

N.D.: tel.: 0755-291113, e-mail: nagydavid1363@gmail.com

Szatmár-Kültelek – ILONCZAI ZSOMBOR FERENC

SM-440216 Satu Mare, str. Basarabia nr. 14.

Tel.: 0261-779270, 0766-662103,

e-mail: izsombor@yahoo.com

Szatmár-Szamos-negyed – MAIOR ERNESZT DÁNIEL, MAIOR ILDIKÓ, KOCSIS NORBERT JÓZSEF blp.

SM-440199 Satu Mare str. Inăului nr. 11.

Tel.: 0261-769745

M.E.D.: tel: 0752-912689, e-mail: erneszt_maiores@yahoo.com

M.I.: tel: 0747-476012, e-mail: ildicike87@yahoo.com

K.N.J.: tel: tel: 0756-563399, e-mail: kocsis.norbert29@gmail.com

Szatmár-Szigetlanka – RÁCZ ERVIN-LAJOS, KOCSIS LEILA blp.
SM-440061 Satu Mare,
P-ța, str. Nicolae Titulescu 24/b.
R.E.L.: tel: 0785-292503, 0740-483375, e-mail: refszigetlanka@gmail.com
K.L.: tel: 0729-148817, e-mail: kocsisleila52@gmail.com

Szatmárgörbed – KÜRTI TAMÁS
SM-447192 Românești, nr. 117.
Tel.: 0763-738235
e-mail: parohia.reformata.romanesti@gmail.com

Szatmárhegy – KOVÁCS JÓZSEF
SM-447360, Viile Satu Mare, str. Bisericii nr. 13.
Tel.: 0261-754277, 0745-258697,
e-mail: elch@freemail.hu

Szatmárpálfalva – Beszolgál: KISS JÓZSEF
SM-447230 Păulești.
Tel.: 0745-360629, e-mail: jkissprot@yahoo.com

Szatmárudvari Le. Berend – SIMON ATTILA
SM-447210, Odoreu str. Republicii nr. 102.
Tel.: 0361-808757, 0766-366433, e-mail: simonati1978@gmail.com

Tamásváralja – KALA NOÉMI KATALIN
SM-447033, Tămășeni nr. 54.
Tel.: 0741-104430, e-mail: kala_noemi@yahoo.com

Túrterebes Le. Túrterebesszőlőhegy – VARGA TAMÁS SÁNDOR
SM-447335, Turulung, str. Parcului, nr. 272.
Tel.: 0744-223615, e-mail: refterebes@gmail.com

Vetés – MÁTHÉ RÓBERT
SM-447355, Vetiș nr. 165.
Tel.: 0261-820727, 0741-014879,
e-mail: matherobert79@gmail.com

Nagytarna (missziói egyházközség)
VARGA TAMÁS SÁNDOR, beszolgáló lelkipásztor – 0744-223615
LÁBAS ERZSÉBET – 0769-702165
Tarna Mare, str. Athanasia Doros, nr. 208,
e-mail: esperesihivatszatmar@gmail.com

NAGYKÁROLYI REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – TOLNAY ISTVÁN esperes – Tel.: 0743-689614
Irodavezető: CUCU-KOVÁCS ANNAMÁRIA – Tel.: 0751-209935
Médiareferens-lp: SEBESTYÉN ELEK ELŐD – Tel.: 0758-453291
SM-445100 Carei str. Rákóczi Ferenc nr. 14. e-mail: esperesihivatal@yahoo.com

Főgondnok: SZALAY CSABA – Tel.: 0722-644151, salaicsaba63@gmail.com

Kórházlelkész – BENCZE-KÁDÁR ORSOLYA
SM-445304 Domănești nr. 69. Tel.: 0746326696, e-mail: bkorsolya@yahoo.com

Ákos – GÁL LÍDIA HAJNAL
SM-447005 Acăș str. Mihăienilor nr. 235. Tel.: 0361-881081, 0753539127,
e-mail: demeterlidiahajnal@gmail.com

Bogdánd – PATAKI LEVENTE
SM-447060 Bogdand str. Principală nr. 298. Tel.: 0744-602844,
e-mail: patamako@yahoo.com

Börvely – KÁTAI TIBOR
SM-447050 Berven str. Herman Ottó nr. 350.
Tel.: 0261-872173, 0748-358500, e-mail: tibianna@yahoo.com

Dobra – MÁTHÉ LORÁND ÁRPÁD
SM-447291 Dobra str. Principală nr. 310.
Tel.: 0740-823136, e-mail: mathe_arpad@yahoo.de

Domahida – BENCZE-KÁDÁR BERTOLD
SM-447201 Domănești nr. 69. Tel.: 0261-875303, 0748-402952,
e-mail: benczekadarbertold@gmail.com

Érendréd – URI IMRE
SM-447010 Andrid nr. 586. Tel.: 0745-671865, e-mail: uriimre@gmail.com

Érkörös – SZABÓ SÁNDOR (beszolgáló lp.)
SM-447102 Chereușa str. Principală nr. 102. Tel.: 0769-246536,
e-mail: szabosandor80@yahoo.com

Érszakácsi – SZILÁGYI GYÖNGYI
SM-447275 Săcășeni str. Principală nr. 537. Tel.: 0740062864,
e-mail: szilgyigyongyi@yahoo.com

Érszentkirály – MÁTHÉ TÜNDE

SM-447107 Eriusâncrai nr. 165.

Tel.: 0787-328189, e-mail: zoyyy22@yahoo.com

Gencs-Érkávás-Érmindszent – FORRÓ CSABA

SM-447087 Ghenci, str. Principală nr. 80. Tel.: 0742-546810,

e-mail: forrocsaba@yahoo.com

Hadad – TÓTÓCS BEÁTA MARGIT

SM-447155 Hodod str. Principală nr. 205. Tel.: 0749-035745,

e-mail: totosbea@yahoo.ro

Hadadnádásd – TATÁR JÁNOS

SM-447158 Nadişu-Hododui str. Kölcsey Ferenc nr. 1.

Tel.: 0766-702705, e-mail: tataragnes24@yahoo.com

Iriny-Mezőterem-Érdengeleg – VAJDA SZABOLCS

SM-447012 Irina str. Şcolii nr. 176. Tel.: 0261-879250, 0755 310735

e-mail: vajda.szabolcs.office@gmail.com

Kaplony – ERDŐS CSABA

SM-447080 Căpleni str. Maghiară nr. 523.

Tel.: 0766-364500, e-mail: ercsaba@gmail.hu

Kismajtény – KÁSA SZABINA BRIGITTA

SM-447207 Moftinu-Mic str. Templom nr. 218. Tel.: 0748-607470,

e-mail: solyomsabina@gmail.com

Krasznamihályfalva-Királydaróc – MÓDI ATTILA

SM-447007 Mihăieni str. Morii nr. 140.

Tel.: 0726-149049, e-mail: krmfref@gmail.com

Krasznaszentmiklós – BENCZE-KÁDÁR BERTOLD

SM-447208 Sânmiclăuş str. Principală nr. 144.

Tel.: 0261-875303, 0748-402952, e-mail: benczekadarbertold@gmail.com

Lele – NAGY SÁNDOR, PAP DÉNES ZSOLT

SM-447157 Lelei str. Kálvin János nr. 1.

N.S.: Tel.: 0745-775342, e-mail: nagysandoresp64@gmail.com

P.D.Zs.: Tel.: 0740-203081, e-mail: zsolt_noemi@yahoo.com

Magyarcsaholy – NAGY RÓBERT ANDRÁS

SM-447096 Cehăluţ str. Principală nr. 323. Tel.: 0787-624211,

e-mail: nagyrobert74@yahoo.com

Magyargéres – NAGY ATTILA

SM-447042 Ghirişa str. Principală nr. 219. Tel.: 0261-867020, 0745-587101,
e-mail: nattila72@yahoo.com

Nagykároly-Belváros – TUKACS JÓZSEF SÁNDOR

SM-445100 Carei str. Rákóczi Ferenc nr. 17. Tel.: 0746-044958,
e-mail: tukacsjozsef@gmail.hu

Nagykároly-Kertváros – TOLNAY ISTVÁN, BÍRÓ KITTÍ ODETT segédlelkész

SM-445100 Carei str. Nuferilor nr. 18.

T.I.: Tel.: 0261-866719, 0743-689614, e-mail: nagykaroly.kertvaros@gmail.com

B.K.O.: Tel.: 0745065849, e-mail: kittybiro03@gmail.com

Pelekeszi – PANITI ZOLTÁN (megbízott nyugdíjas lp.)

SM-447270 Santău str. Principală nr. 653.

Tel.: 0773-394052, e-mail: paniti_zoltanlp@freemail.hu

Piskolt – BALOGH ENIKŐ

SM-447250 Pişcolt str. Libertăţii nr. 328.

Tel.: 0744-603278, e-mail: benikqz@yahoo.com

Szaniszló-Bere – BALLA ÁRPÁD

SM-447260 Sanislău str. Ogorului nr. 967. Tel.: 0742-920569,

e-mail: ballaarpad79@yahoo.com

Szilágypér – SZABÓ SÁNDOR

SM-447245 Pir str. Principală nr. 212. Tel.: 0261-821708, 0769-246536,

e-mail: szabosandor80@yahoo.com

Szilágyszér – CSÜRÖS RÓBERT

SM-447063 Ser str. Principală nr. 145. Tel.: 0758-517057,

e-mail: robertcsuros92@gmail.com

Tasnád – PAKULÁR ISTVÁN MIHÁLY, PAKULÁR JULIANNA

SM-445300 Tăşnad str. Ştefan cel Mare nr. 1.

P.I.M.: Tel.: 0751-580282, e-mail: pakularsunu@gmail.com

P.J.: Tel.: 0756-096516, e-mail: pakularjuli@gmail.com

Tasnádszántó – PANITI ZOLTÁN (megbízott nyugdíjas lp.)

SM-447270 Santău str. Principală nr. 653.

Tel.: 0773-394052, e-mail: paniti_zoltanlp@freemail.hu

Tasnádszarvad – GÁL KRISZTIÁN RUDOLF

SM-445304 Sărăuad 146. Tel.: 0753594465, e-mail: kriszrudigal@gmail.com

ÉRMELLÉKI REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – BARA LÁSZLÓ esperes

BH–417435 Săcueni, str. Crișana nr. 21.

Tel.: 0740-435636, e-mail: protref@gmail.com

Irodavezető: PERECSÉNYI JUDIT – Tel.: 0740-805930

Egyházmegyei főgondnok – OLÁH JÓZSEF

BH–417183 Mișca, Tel.: 0745-615928

Diakóniai Alapítvány – BARABÁS TÜNDE-ERZSÉBET

Tel.: 0746-213979, e-mail: referda@yahoo.com

Missziói lelkész – OROSZI KÁLMÁN

Tel.: 0742-080703, e-mail: tractus.ermellyekiensis@gmail.com

Albis – SZATMÁRI ELEMÉR

BH–417106 Albiș nr. 61. Tel.: 0744-475881, e-mail: szelemer@gmail.com

Apátkeresztúr – SZÜCS ZOLTÁN

BH–417016 Cristur nr. 13. Tel.: 0745-648578, e-mail: zoltanszucs1972@gmail.com

Asszonyvására – BODNÁR LAJOS beszolgáló lp.

BH–417177 Târgușor nr. 27. Tel.: 0770-917513

Bályok – BEDE FERENC beszolgáló lp.

BH–417040 Balc, str. Petőfi nr. 53.

Tel.: 0723-968519, e-mail: bedefero@gmail.com

Berettyószéplak – BEDE FERENC

BH–417535 Suplacu de Barcău, str. Ciocărliei nr. 3.

Tel.: 0723-968519, e-mail: bedefero@gmail.com

Bihardiószeg – BARA LÁSZLÓ, VERES FAZAKAS BETTINA DÓRA blp.

BH–417235 Diosig, str. Livezilor nr. 42.

Tel.: 0740-435636, e-mail: bihardioszeg@gmail.com

Csokaly – FAZAKAS ILDIKÓ

BH–417437 Ciocaia nr. 29.

Tel.: 0774-922500, e-mail: ildikofazakas2016@gmail.com

Éradony – BODNÁR LAJOS

BH–417571 Adoni nr. 155.

Tel.: 0770-917513

e-mail: eradony@gmail.com

Érábrány – BALLA TIBOR

BH–417005 Abram nr. 25.

Tel.: 0749-477874

Érbogyoszló – OROSZ MÁRTA-ETELKA

BH–417105 Buduslău nr. 101.

Tel.: 0787-599539

e-mail: oroszmarta792@gmail.com

Érkeseő – OROSZINÉ ZIH MAGDA

BH–417176 Cheşereu nr. 238.

Tel.: 0740-471708

e-mail: oroszi.magda@gmail.com

Érköbölkút – BARACSI LEVENTE-ZOLTÁN

BH–417438 Cubulcut nr. 14.

Tel.: 0745-618992

e-mail: blz71@yahoo.com

Érkörtvélyes – SIMON-SZABÓ ISTVÁN

BH–417225 Curtuiuşeni nr. 916.

Tel.: 0757-026945, e-mail: refegykortvelyes@gmail.com

Érmihályfalva

GECSE TAMÁS beszołgáló lp.

DARABONT TIBOR beszołgáló lp.

BH–415700 Valea lui Mihai, str. Kálvin nr. 16., Tel.: 0259-355447

Érolaszi – FUTÓ FERENC

BH–417439 Olosig nr. 223.

Tel.: 0745-961883, e-mail: ferenczistvanfuto@gmail.com

Érsemjén – CSÁKI ANDREA-MÁRTA

BH–417545 Şimian nr. 153.

Tel.: 0259-356269; 0741-320018, e-mail: csakky79@yahoo.com

Érselénd – JAKÓ SÁNDOR-ZSIGMOND beszołgáló lp.
BH–417546 Șilindru nr. 106.
Tel.: 0740-215802, e-mail: erselend.ref@gmail.com

Érszöllős – ILLYÉS TAMÁS
BH–417625 Vișoara nr. 85.
Tel.: 0359-459825; 0741-234375, e-mail: illyestamas@yahoo.com

Értarcsa – GECSE TAMÁS
BH–417570 Tarcea nr. 251.
Tel.: 0745-149505, e-mail: gecse.tamas@yahoo.com

Gálospetri – ERDEI MÁRK
BH–417572 Gáloșpetreu nr. 379.
Tel.: 0761-925234, e-mail: erdei_mark2000@yahoo.com

Hegyközszentmiklós – ÁRUS CSONGOR-LÁSZLÓ
BH–417441 Sănnicolau de Munte nr. 33.
Tel.: 0769-560811, e-mail: laszloarus@yahoo.com

Jankafalva – JAKÓ SÁNDOR-ZSIGMOND
BH–417235 Diosig, str. Mărășești nr. 11/b
Tel.: 0740-215802
e-mail: jako_sandor@yahoo.com

Kiskereki – ORBÁN CSABA beszołgáló lp.
BH–417175 Cherechiu nr. 80.
Tel.: 0741-032855, e-mail: kiskereki.ref@gmail.com

Magyarkéc – MIKE PÁL
BH–415301 Cheț nr. 118.
Tel.: 0748-143853, e-mail: magyarkec@yahoo.com

Margitta – KOVÁCS GYULA
BH–415300 Marghita, str. Jean Calvin nr. 5.
Tel.: 0259-362858; 0745-888908, e-mail: kovacsgyula.kgy@gmail.com

Micske – BARABÁS ATTILA
BH–417183 Mișca nr. 183.
Tel.: 0746-828486, e-mail: attilabarabas@yahoo.com

Monospetri – ifj. MÁTYÁS ÁRPÁD

BH–417018 Petreu nr. 258.

Tel.: 0259-353855; 0746-031761, e-mail: matyasarpi26@gmail.com

Nagykágya – ORBÁN CSABA

BH–417436 Cadea nr. 81. Tel.: 0741-032855, e-mail: csaborban69@gmail.com

Ottomány – DARABONT TIBOR

BH–417446 Otomani nr. 220. Tel.: 0771-540112, e-mail: bontti@freemail.hu

Papfalva – ERŐS-JOÓ ENIKŐ

BH–417390 Popești nr. 78. Tel.: 0742-223246, e-mail: eros.joo@gmail.com

Poklostelek – SZŰCS ZOLTÁN beszolgáló lp.

BH–417184 Poclușa de Barcău nr. 153.

Tel.: 0745-648578, e-mail: zoltanszucs1972@gmail.com

Szolnokháza–Sándorfalva – ILLYÉS ZSUZSANNA

BH–417625 Viișoara, sat. Izvoarele nr. 79.

levelezési cím: BH–417625 Viișoara nr. 85.

Tel.: 0756-325428, e-mail: illyeszszusa76@gmail.com

Szalacs – SZABÓ ZSOLT

BH–417445 Sălacea nr. 26.

Tel.: 0756-095757, e-mail: nemzetes.zsolt@freemail.hu

Szentjobb – LEDÁNNÉ JOÓ KATALIN

BH–417192 Sâniob nr. 381. Tel.: 0760-264294, e-mail: jdkati@freemail.hu

Székelyhíd – RÁKOSI JENŐ

BH–417435 Săcueni, str. Crișana nr. 37.

Tel.: 0259-352380; 0745-586592, e-mail: rakosi.jeno@yahoo.com

Tóti – DR. GERÉB MIKLÓS

BH–417580 Tăuteu, Felszeg u. 208. sz.

Tel.: 0359-884123, e-mail: gerebmiklos@gmail.com

Vedresábrány – BOTOS JÚLIA

BH–417015 Abrămuț nr. 52.

Tel.: 0745-196531, e-mail: kocsisjulia86@gmail.com

BIHARI REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – FILEP ATTILA-CSABA esperes

BH–410202 Oradea, str. Sulyok István, nr. 9 .

Tel.: 0359-451949, 0745-707818, 0787-380255,

e-mail: bihari.reformatus.egyhazmegye@gmail.com

Egyházmegyei főgondnok – GARNAI SÁNDOR – Tel.: 0740-162950

Ant – DEMETER MÁRTA

BH–417036 Ant, nr.180. Tel.: 0748-206264,

e-mail: demetermarti@yahoo.com

Árpád – FILEP FERENC MIKLÓS ZOLTÁN

BH–417046 Arpașel, nr.300. Tel.: 0259-312686; 0743-868896,

e-mail: filep_ferenc@freemail.hu Sz.: Feketetót

Belényes – beszélgál CSISZÉR NORBERT

BH–415200 Beiuș, str. 22 Decembrie nr.34. Tel.: 0359-190390

Belényessonkolyos – SZÁSZ ZOLTÁN

BH–417269 Șuncuiuș de Beiuș, nr. 14. Tel.: 0359-234386 0749-326471,

Te.: Körösjánosfalva szaszszoltan@live.com

Szórványgyülekezetek: SZÁSZ ORSOLYA – Vaskohsziklás, Diófás, Petrileni

Belényesújlak – PETRUCZ JÁNOS-ZOLTÁN

BH–417610 Uileacu de Beiuș, nr. 74. Tel.: 0359-175986, 0772-235509,

e-mail: bujlakparokia@gmail.com, Sz.: Magyarcséke

Bihar – FILEP ATTILA-CSABA, NAGY BRIGITTA

BH–417050 Biharia, str. Szent Péter nr. 52.

Tel.: 0745-707818, 0787-380255,

e-mail: bihari.reformatus@gmail.com, filepati@yahoo.com,

N.B.: 0747-951368, nagy_brigitta20@yahoo.de

Biharfélegyháza – SZABÓ ZSOLT

BH–417238 Roșiori Bihor, nr.51. Tel.: 0259-462013, 0740-180278,

e-mail: szabozsolt7081@gmail.com

Biharszentjános – SIMON PIROSKA-ANGÉLA

BH–417078 Sântion, nr.234. Tel.: 0742-019027, e-mail: angella.lukacs@gmail.com

Biharvajda – KONDOR ENDRE

BH-417239 Vaida, nr. 177.

Tel.: 0753-018555, e-mail: kondor.endre@gmail.com

Bors – BÁTORI-FENEȘI JUDIT

BH-417075 Borș, nr.96.

Tel.: 0259-316131, e-mail: batorijudit@gmail.com

Erdőgyarak – FÖLDESY MÁRTA - KATALIN

BH-417197 Ghiorac, nr.373. Tel.: 0744-959241, 0767-980191,

e-mail: martakatalinfoldesy@yahoo.com

Élesd – BALLA SÁNDOR

BH-415100 Aleșd, str. Bucegi nr.21. Tel.: 0745-494764,

e-mail: elesdirefegyh@gmail.com, Sz.: Esküllő

Feketeerdő – beszolgál: FEHÉRVÁRI ISTVÁN-CSABA

BH-415101 Pădurea Neagră, Bl. 5, ap. 26. Tel.: 0259-342890

F.I.: 0747-112363, e-mail: ifehervari@yahoo.com

Fugyi – Dr. ZSIGMOND ATTILA

BH-417364 Fughiu, str. 513, nr.1. Tel.: 0359-805990, 0766-463886,

e-mail: fugyiref@gmail.com

Fugyivásárhely – OLÁH FERENCZ-KRISZTIÁN

BH-417360 Oșorhei, str.2, nr. 45.

Tel.: 0743-707472, e-mail: oșorhei.ref@gmail.com,

fb:facebook.com/ fugyivásárhely.ref, fb:ut

Gyanta – SOÓS JÓZSEF-TAMÁS

BH-417131 Ginta, nr. 130. Tel.: 0771-068099, e-mail: soosjt@yahoo.com,

http:www.gyanta_reformatus.mlap.hu, Sz.: Kisháza, Tenkeszéplak

Hegyközcsetár – MIKLÓS CSABA-PÉTER

BH-417165 Cetariu, nr. 341. Tel.: 0359-174993, 0743-119576,

e-mail: mikloscsaba00@gmail.com

Hegyközkovácsi – FORRÓ LÁSZLÓ

BH-417051 Cauaceu, nr. 175. Tel.: 0722-686780, e-mail: laszloforro9@gmail.com

Hegyközpályi – KÖTELES LÁSZLÓ

BH-417166 Paleu, nr. 21. Tel.: 0722-356812, e-mail: paleuref@gmail.com

Hegyközszáldobágy – beszolgál NACIADI MELINDA
BH–417167 Săldăbagiu de Munte.
Tel.: 0771-328821 nr.80 Sz.: Száldobágyhegy

Hegyközszentimre – KUCHARSZKI ZOLTÁN
BH–417452 Sântimreu, nr. 60. Tel.: 0259-441177, 0766-584040

Hegyközújlak – LUKÁCS ATTILA-LEVENTE
BH–417172 Uileacu de Munte, nr. 190. Tel.: 0745-875384,
e-mail: lukacsattila288@gmail.com

Jákóhodos – PAPP SZABOLCS, PAPP ANNAMÁRIA
BH–417451 Hodoș, nr. 83. Tel.: 0749-183987,
e-mail: jakohodosireformatusegyhazkozseg@yahoo.com

Kisnyégerfalva – beszolgál SZÁSZ ORSOLYA
BH–417252 Grădinari, nr. 107.
Tel.: 0259-320480, 0746-95265,
e-mail: karikasorsi@yahoo.com

Kisszántó – Dr. ZABÁN BÁLINT KÁROLY
BH–417077 Santău Mic, nr. 166. Tel.: 0259-316080, 0742-224108,
e-mail: balintkarolyzaban@gmail.com, zbkvdm@yahoo.ie

Köröskisjenő – ARDAI ERIKA
BH–417295 Ineu, nr. 100. Tel.: 0742-148373, 0770-125066

Köröstárkány – SEBESTYÉN LÁSZLÓ-EDE
BH–417575 Târcaia, nr. 56,
Tel.: 0773-325322, email: sledelp@gmail.com, www.reftarkany.hu

Kövesegyháza – beszolgál LUKÁCS ATTILA LEVENTE
BH–417534 Săliște, nr. 9.
Tel.: 0745-875384, e-mail: lukacsattila288@gmail.com.
Sz: Derna, Tataros, Varaszó

Kügypusztá – beszolgál KÁLLAI BENEDEK
BH–417054 Satu Nou, nr. 77

Magyarkakucs – FEHÉRVÁRI-LORÁND ZSOLT
BH–417337 Cacuciu Nou, nr. 43.
Tel.: 0751-400242, e-mail: fehervari11@yahoo.com

Magyarremete – BAJNAI BALÁZS

BH-417410 Remetea, nr. 211. Tel.: 0748-771008, magyarremete@yahoo.com

Mezőbaj – DEMETER SZILÁRD

BH-417196 Boiu, nr. 449. Tel.: 0359-451198, 0748-206264,

e-mail: demeterszilard@yahoo.com

Mezőtelegd – SZOBOSZLAI GÁSPÁR ISTVÁN

BH-417585 Tileagd, str. Unirii nr. 46.

Tel.: 0259-345059; 0723-328103, e-mail: mezotelegd@gmail.com

Mezőtelki – GÁL ERVIN-GYULA

BH-417608 Telechiu, nr. 103. Tel.: 0754-731897, e-mail: ervin_1127@yahoo.com

Nagyszalonta – MIKLÓ ISTVÁN BOLDIZSÁR, SZIGETI FERENC-ERNŐ

BH-415500 Salonta, str. Aurel Lazăr nr. 9. Tel.: 0259-373109,

e-mail: refszalonta@yahoo.com

M.I.B. – Tel.: 0740-207488, mikloboldi@gmail.com,

SZ.F.E. – Tel.: 0740-675812, e-mail: sziferencerno@gmail.com

Nagyszántó – FÁBIÁN GÁBOR TIBOR

BH-417076 Santău Mare, nr. 73.

Tel.: 0745-946470, e-mail: fabitibor@gmail.com

Nagyvárad-Biharpüspöki – SZIGETI FERENC

BH-410141 Oradea, str. Dealului nr. 20. Tel.: 0359-455288, 0744-198562,

e-mail: ferencszigeti@freemail.hu, ferencszigeti44@gmail.com

Nagyvárad-Csillagváros – VINCZE JUDIT, VINCZE ZOLTÁN

BH-410477 Oradea, str. Beiuşului nr. 15,

V.J.: 0741-179307, judit_vincze@yahoo.com

V.Z.: 0742-942975, vinczezoltanro@freemail.hu

Nagyvárad-Hegyalja – WAGNER ERIK

BH-410184 Oradea, str. Podgoria nr. 31.

Tel.: 0755-274640, e-mail: wagner.erik@yahoo.com

Nagyvárad-Olaszi – DÉNES ISTVÁN-LUKÁCS, NACSÁDINÉ CSUKA

MELINDA, GECSE KRISZTIÁN-DÁNIEL beosztott lelkész

BH-410042 Oradea, str. Libertăţii nr. 40, iroda: 0771-104472,

D.I.L. – Tel.: 0745-374441, e-mail: denesistvan@yahoo.com

N.CS.M. – Tel.: 0771-319238

G.K.D. – Tel.: 0752-525818

Nagyvárad-Őssi – FARKAS ZSOLT

BH–410252 Oradea, str. Gh. Pop de Băsești nr. 5.

Tel.: 0762-638210, e-mail: zsolif@yahoo.com .

Sz.: Less, Sályi, Cséfa, Inánd, Palota, Nagyürögd

Nagyvárad-Rét – Dr. PÁLFI JÓZSEF

BH–410115 Oradea, B-dul Ștefan cel Mare nr. 6.

Tel.: 0259-453914, 0743-180363, e-mail: palfijozsef67@gmail.com,

Nagyvárad-Rogériusz – KÖVENDI ISTVÁN, BÁN ALPÁR

BH–410175 Oradea, str. Eroului Necunoscut nr. 6.

Tel.: 0359-178359, e-mail: refrogerius@yahoo.com

K.I: 0740-958887, e-mail: kovendi@yahoo.com,

B.A: 0742-757581, e-mail: alpar.ban@gmail.com

Nagyvárad-Szölős – SZŰCS IMRE

BH–410586 Oradea, str. C. Noica nr. 27.

Tel.: 0259-419717, 0745-595142, e-mail: szucsimi68@gmail.com

Sz.: Szentmárton

Nagyvárad-Újváros – HERDEÁN GYÖNGYI, MÓDI JÓZSEF

BH–410210 Oradea, str. Jean Calvin nr. 1, Iroda: 0259-431684;

H.Gy.: 0747-601644, herdeangyongyi@yahoo.com

M.J.: 0740-320032, modijozsef@yahoo.com

Nagyvárad-Velence – VISKY ISTVÁN

BH–410522 Oradea, str. Clujului nr. 91. Tel.: 0726-242824,

e-mail: varadvelence@gmail.com, istvanvisky@gmail.com

Nyüved – KÁLLAI BENEDEK

BH–417052 Niuved, nr. 1. Tel.: 0743-292100, e-mail: k_benci@yahoo.com

Örvénd – FEHÉRVÁRI ISTVÁN CSABA

BH–417317 Urvind, nr. 196.

Tel.: 0747-112363, e-mail: ifehervari@yahoo.com

Paptamási – PÁL LÁSZLÓ

BH–417056 Tămășeu, nr. 121. Tel.: 0741-588459, e-mail: palilaci@yahoo.com

Pelbárthida – GHITEA-SZABÓ JÓZSEF-LEVENTE

BH–417053 Parhida, nr. 50. Tel.: 0359-450407, 0765-926002,

e-mail: pelbarthida@gmail.com

Pósalaka – Dr. KULCSÁR ÁRPÁD

BH–417588 Poşoloaca, nr. 126.

Tel.: 0741-145800, e-mail: arpadk2002@yahoo.com

Pusztai – beszélget SZOBOSZLAI-GÁSPÁR ISTVÁN

BH–417591 Uileacu de Criş, nr. 42.

Rév – PAPP CSABA

BH–417615 Vadu Crişului, nr. 3.

Tel.: 0745-578123,

e-mail: csubax31@yahoo.com

Sz.: Nagybaród, Barátka, Sonkolyos, Köröstopa

Siter – SZOMOR ATTILA

BH–417168 Sişterea, nr. 9.

Tel.: 0740-133013,

e-mail: szomorattila@yahoo.com

Szalárd – VARGA BOTOND ENDRE

BH–417450 Sălard nr. 553.

Tel.: 0742-453919,

e-mail: goboti@gmail.com

Tamáshida – PÁZMÁNY ATTILA

BH–417037 Tămaşda, Str.Magyar nr. 66.

Tel.: 0720-641037, 0748-248837,

e-mail: pazmanyattila@freemail.hu

Tenke – MEGYASSZAI-BIRÓ ATTILA

BH–417595 Tinca, str. Avram Iancu nr. 53.

Tel.: 0359-416049, 0742-314032,

e-mail: ticianus75@yahoo.com Sz.: Bélfenyér

Toldinagyfalu – SZAKÁCS ZOLTÁN blp.

BH–417153 Sănnicolau Român nr. 487.

Tel.: 0743-840780,

e-mail: szakazoltan@yahoo.com

Sz.: Szentandrás, Köröstarján, Körösgyères, Rojt, Oláhszentmiklós

Várasfenes – CSISZÉR NORBERT

BH–417265 Finiş, nr. 506.

Tel.: 0752-822372, e-mail: csiszernorbert@ymail.com

ARADI REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – TÓBIÁS TIBOR GYÖRGY esperes

AR-317241 Peregu Mic nr. 321, Tel. 0788-077471, email: aradrefeme@gmail.com

GOMBOS GÁBOR JÓZSEF beosztott lelkész

Tel.: 0746-559379, email: go.gabor777@gmail.com

Irodavezető: VÉKONY DÓRA, Tel.: 0769-201502, e-mail: vekonydori@gmail.com

Könyvelő: FARKAS ORSOLYA

Tel.: 0744-542985, e-mail: korcsog.orsolya@gmail.com

Egyházmegyei főgondnok – BÍRÓ ZOLTÁN

Tel: 0745544346, e-mail: birozoltan64@yahoo.com

Arad-Belváros – VÉKONY ZSOLT JÓZSEF, BIRÓ BOTOND

AR-310085 Arad, Str. M. Eminescu nr. 33.

Tel.: 0257-283072, 0768-430930 (VZsJ), 0742-025944 (BB)

e-mail: aradrefbelvaros@gmail.com Le.: Majlát

Arad-Gáj – JÓZSA TAMÁS

AR-310501 Arad, Str. Dunării nr. 14-16. Tel.: 0257-275464, 0740-053346,

e-mail: tamas.jozsa98@yahoo.com

Arad-Mosócz – DEMETER SZABOLCS

AR-310205 Arad, Str. A. Ivireanu nr. 6. Tel.: 0357-429274, 0741-529392,

e-mail: szabolcs2006@yahoo.com

Sz.: Németszentpéter, Zádorlak, Sofronya, Székesút

Ágya – KULCSÁR BRIGITTA

AR-317301 Adea, nr. 429.

Tel.: 0257-357629, 0756-820923, e-mail: kulcsarbrigitta9@gmail.com

Angyalkút – GOMBOS BRIGITTA

AR-317120 Fântânele, nr 288A, e-mail: refangyalkut@gmail.com

Tel.: 0755-191711, e-mail: bucsi.brigitta17@gmail.com

Bélzerénd – LŐRINCZ LÓRÁND PÉTER b.l.p.

AR-317218 Zerindu Mic, nr.32, Tel: 0764-666838, email: belzerendref@gmail.com

Borosjenő – HORVÁTH JÓZSEF

AR-315300 Ineu, Str. Horea nr. 6. Tel.: 0257-511750, 0733-936329,

e-mail: Horvath.joseph77@gmail.com. Le.: Csermő

Sz.: Áldófalva, Bél, Bokszeg, Selénd, Sikula

Borossebes – HORVÁTH JÓZSEF b.lp.

AR-315700 Sebiş P-cul Libertăţii nr. 29-31. sz.: Bokszeg, Dézna, Ranusa, Menyháza

Erdőhegy-Kisjenő – PAPP JÓZSEF

AR-315100 Chişineu-Criş, Str. Înfrăţirii nr. 36. Tel.: 0740-781793

e-mail: paterke75@gmail.com Sz.: Szintye, Szapárliget, Simánd

Feketegyarmat – NEMES EMIL

AR-317421 Iermata Neagră, nr. 32. Tel.: 0742877905,

e-mail: nemesemil83@gmail.com

Kispereg – TÓBIÁS TIBOR-GYÖRGY

AR-317241 Peregú Mic nr. 321. Tel.: 0788-077471, e-mail: tas2001ro@gmail.com

Lippa – VÉKONY ZSOLT JÓZSEF b.lp.

AR-315400 Lipova, Str. Timişorii nr. 7.

Tel: 0768-430930, e-mail: vilagossag@yahoo.com

Le.: Györök Sz.: Szépfalu, Ménes, Ópálos, Radna, Neudorf, Baracka, Soborsin

Nagylak – TÓBIÁS EMŐKE PIROSKA

AR-317241 Peregú Mic, nr. 321. Tel.: 0257-459022, 0788-544464,

e-mail: csiki.emoke@gmail.com

Nagypereg – TÓBIÁS TIBOR-GYÖRGY,

KALAOUSZEK JAROSZLÁV lévita lelkész

AR-317240 Peregú Mare, nr. 76. Tel.: 0257-459140, 0788-077471,

e-mail: tas2001ro@gmail.com, K.J.: 0731-753458

Nagyzerénd – LŐRINCZ LÓRÁND PÉTER

AR-317420 Zerind, nr.282, Tel: 0764-666838, email: lorinczlp@gmail.com

Pécska – TÓBIÁS EMŐKE PIROSKA

AR-317241 Peregú Mic, nr. 321. Tel.: 0257-459022, 0788-544464,

e-mail: csiki.emoke@gmail.com

Pankota – HORVÁTH JÓZSEF b.lp.

AR-315600 Pâncota, Str Avram Iancu nr.4.

Tel.: 0733-936329, e-mail: horvath.joseph77@gmail.com

sz.: Csigérszőlős, Galsa, Magyarát, Muszka, Szentanna, Világos

Szemlak – TÓBIÁS EMŐKE PIROSKA

AR-317241 Peregú Mic, nr. 321. Tel.: 0257-459022, 0788-544464

e-mail: csiki.emoke@gmail.com

Szentleányfalva – VÉKONY ZSOLT JÓZSEF b.lp.
AR-317206 Sânleani, nr. 183. Tel. 0768-430930,
e-mail: vilagossag@yahoo.com Le.: Zimándköz, sz.: Fakert, Zimándújfalú

Vadász – PAPP JÓZSEF b.lp.
AR-317217 Vânători, nr. 250. Sz.: Simonyifalva, Tőzmiske

TEMESVÁRI REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – TM- 300433 Timișoara, str. Herculane nr. 34,
Esperes: BÓDIS FERENC, Mobil: 0748-155037,
e-mail: temesrefmegye@gmail.com, bodisferi@yahoo.com
Titkár: JENEI CSABA – e-mail: csabaienei@yahoo.com, Mobil: 0788-626335
Irodavezető: VARGA ENIKŐ
Mobil: 0724-153467, e-mail: enivarga81@gmail.com

Egyházmegyei főgondnok: VÉGH JÓZSEF
TM-307128 Țipari str. Bisericii nr. 88. Tel.: 0721-528403, 0256-326720,
e-mail: veghjozsef67@gmail.com

Presbiteri Szövetség Temes Megyei Területi Szervezete – Elnök: TELEKI GÁBOR
TM-307430 Tormac nr. 226. Tel.: 0743-630677, e-mail: telekigabor.tm@gmail.com

Nőszövetség Temes Megyei Területi Szervezete – Elnök: BÓDIS DÓRA
TM-307430 Tormac nr. 360. Tel.: 0740156709, e-mail: bodisdora@yahoo.com

Bégamonostor – CZAPP ISTVÁN
TM-307275 Manastir, Tel.: 0256-325540, 0723-289474.
Sz.: Facsád, Kápolnás, Marzsina, Tomesti, Szécsen

Buziaşfürdő -GÁLL ZOLTÁN
TM-305100 Buziaş, str. Principala nr. 7, Timiș

Igazfalva – CZAPP ISTVÁN
TM-307155 Dumbrava nr. 208. Tel.: 0723-289474,
e-mail: czappis@yahoo.com. Sz.: Rekettye, Bules, Rika, Búzás, Ossy

Karánsebes – GÁLL ZOLTÁN
CS-325400 Caransebes, str. Tribunalului 9, jud. Caraș-Severin
Tel.: 0788-628750. Sz.: Nádorhegy, Orsova, Herkulesfürdő, Ruszabánya

Lugos – GÁLL ZOLTÁN

TM–305500 Lugoj, str. Magnoliei nr. 15. Tel.: 0256-351103, 0788-628750,
e-mail: gallzoli@yahoo.com

Nagybodófalva – HERMAN MOSTERT REBEKKA

TM–307006 Bodo nr. 54. Tel.: 0732869462

e-mail: rebiherman@gmail.com

Sz.: Bethlenháza, Újbálint és Vásáros

Resicabánya – ADORJÁN DÁVID

CS–320026 Resita, str. Paul Iorgovici nr. 17, jud. Caras-Severin

Tel.: 0754-490115, e-mail: adorjan.david@yahoo.de. Le: Boksánbánya

Sz.: Újmoldova, Anina, Ferencfalú, Oravicabánya, Krassóvásár, Gesztenyés,
Móriczföld, Stájlerak és Zsidovin

Szapáryfalva – HERMAN MOSTERT REBEKKA

TM–307128 Tipari nr. 110.

Tel.: 0732869462, e-mail: rebiherman@gmail.com

Temesvár-Belváros – DEMETER SÁNDOR

TM–300200 Timisoara, str. Timotei Cipariu nr. 1

Tel.: 0256-492992, 0740-246164, e-mail: temrefbelvaros@yahoo.com

SZABÓ GABRIELLA beosztott lp.

e-mail: lpszabogabriella@gmail.com, Tel.: 0745-218270

Sz.: Gyertyános, Temesség, Biléd, Ötvény, Rékás, Gyülvész, Szentandrás,
Orczifalva, Szakálháza, Iklóda és Ivánda.

Temesvár-Új Ezredév – GAZDA ISTVÁN

TM–300120 Timisoara, Spl. Morarilor nr. 1/B.

Tel.: 0356-467408, 0745-376018, e-mail: ujezredeve@yahoo.com

Temesvár-Újkisoda – TÖKÖLYI CSABA KRISZTIÁN

TM–300434 Timisoara, str. Herculan nr. 81

Tel.: 0749-345534, e-mail: tokolyicsaba95@gmail.com

Sz.: Kardostelep, Krizsántelep, Gyirok, Ógiroda, Blaskovicstelep, Tecsöld

Temesvár-Vöröscsárda – KOVÁCSNÉ PAPP IBOLYA

TM–300056 Timișoara, P-ta I. C. Bratianu nr. 2

Tel.: 0356-177667, 0744-574792, e-mail: kovacspapibolya@gmail.com

Újmosnica – GAZDÁNÉ MÁTYUS MELINDA

TM–307285 Mosnita Noua str. Școlii nr. 39,

Tel.: 0256-393502, 0747-085661 Sz.: Medves

Újszentes – SZŰCS ANDRÁS OTTÓ

TM–307160 Dumbravita, str. Gh. Doja nr. 36,

Tel.: 0256-214649, 0723-216237,

e-mail: refujszentes@gmail.com, Sz.: Gyarmata és Kovácsi

Végvár – BÓDIS FERENC esperes

TM–307430 Tormac nr. 360. Tel.: 0748-155037e-mail: bodisferi@yahoo.com

BÓDIS DÓRA lévita. Tel.: 0740ü156709, e-mail:bodisdora@yahoo.com

Sz.: Bakóvár, Csávos, Detta, Folya, Gátalja, Józsefszálás, Kádár, Klopódia, Krassófüzes, Liebling, Nagykövérés, Nickyfalva, Ötvösd, Sebed, Sósd, Szigetfalva, Temesberény, Temesfalva, Temesszéphely, Törökszákos és Vejte.

Zsombolya – POP PÉTER lévita

TM–305400 Jimbolia, str. Peter Jung nr. 22/C

Tel.: 0743-186907, e-mail: peti_50cent@yahoo.com

Sz.: Máriafölde, Nagyösz, Nagyszentmiklós, Pusztakeresztúr és Valkány

SZILÁGYSOMLYÓI REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal: SÁNDOR ANDRÁS esperes, Tel. 0766731992

SJ–455300, Șimleu Silvaniei, str. Alexandru Șterca-Șuluțiu, nr. 13

Tel: 0771-765230, e-mail: sandoraed@yahoo.com

Irodavezető: CSORVÁSI ERZSÉBET,

Tel: 0728-495929, e-mail: csorvasierzsike@gmail.com

Egyházmegyei főgondnok: MIKLÓS KÁROLY

SJ–457262, Boghiș, nr. 131.

Tel: 0749-193727, e-mail: miklos_kari@yahoo.com

Alsóvalkó – MÁRKUS DAKÓ ÉVA-JUDIT

SJ–457345 Valcău de Jos, nr. 285.

Tel.: 0745-679114, dako_judit@yahoo.com

Bürgezd – RUZSA ISTVÁN

SJ–457261 Bilghez, nr. 86.

Tel.: 0747924055, e-mail: ruzsa.istvan55@gmail.com

Ipp – KOCSIS AMBRUS-TIBOR

SJ–457210 Ip, nr. 138.

Tel.: 0743-043596, e-mail: ippref@freemail.hu, kobitib@gmail.com

Kémer – KÁNYA ZSOLT-ATTILA

SJ–457060 Camăr, nr. 288.

Tel.: 0769-629199, e-mail: kanyazsoltattila@yahoo.com

Kraszna – DOBAI ZOLTÁN, VÉKONY ROLAND-ÁDÁM

SJ–457085 Crasna, nr. 2 e-mail: refkraszna2021@gmail.com

D.Z.: tel.: 0744-634074, e-mail: dobzoltan@gmail.com

V.R.Á.: tel.: 0755-573312, e-mail: rolirenno@hotmail.hu

Krasznahorvát – BOGYA MIKLÓS

SJ–457185 Horoatu Crasnei, nr. 217.

Tel.: 0746-196655, e-mail: bogyamiklos@gmail.com

Lecsmér – JUHOS BARNABÁS-ATTILA

SJ–457231 Leşmir, nr.123.

Tel.: 0743-570894, e-mail: barnijuhos@gmail.com

Ráton – ORBÁN ALEX

SJ–457088 Ratin, nr. 161.

Tel.: 0756279990, e-mail: alexorban@0522@gmail.com

Sarmaság – PÜSÖK JÓZSEF-ATTILA

SJ–457330 Sărmășag, str. Sălajului, nr.18.

Tel.: 0744-237293,

e-mail: pusokati@gmail.com, pusokati@yahoo.com

Sarmaság-Bányatelep – LUCZA ISTVÁN-ATTILA

SJ–457330 Sărmășag, str. Sălajului, nr. 166.

Tel.: 0749-171129, e-mail: istvanlucza@yahoo.com

Selymesilosva – NEMES-SZABÓ RENÁTA

SJ–457331 Ilișua, nr. 40.

Tel.: 0752-394286,

e-mail: renike_69@yahoo.com, szaboreната21@gmail.com

Somlyóújlak – SZEGI MÁTÉ

SJ–427241 Uileacu Șimleului, str. Bisericii, nr.47.

Tel.: 0743517946,

e-mail: mateszegi@yahoo.com, ref.somlyoujlak@gmail.com

Szilágybagos – NAGY TIBOR-ISTVÁN

SJ–457262 Boghiș, nr.161.

Tel.: 0742-010330, e-mail: nagybibi@yahoo.com

Szilágyborzas – IEPURE TÓTŐS EMESE-BRIGITTA

SJ–457263 Bozieș, nr. 37. Tel.: 0741-779505,

e-mail: le.mesetotos@gmail.com, szilagyborzas.ref@gmail.com

Szilágykövesd – FAZAKAS HAJNAL

SJ–457070 Chieșd, nr.107.

Tel.: 0746-981570, e-mail: fazakashajnal@yahoo.com

Szilágylompért – BOGYA ÁRPÁD

SJ–457332 Lompirt, str. Ady Endre, nr.11.

Tel.: 0742-511094, e-mail: bogyafamily@yahoo.com

Szilágynagyfalu – SZÖNYI LEVENTE

SJ–457260 str. Petőfi Sándor, nr. 19.

Tel.: 0744-626722, e-mail: leventeszonyi@yahoo.com

Szilágypercsen – NAGY BÁLINT

SJ–457265 str. Bisericii, nr.416.

Tel.: 0787-860199, e-mail: nagybalint@yahoo.com

Szilágyosmlyó – SÁNDOR ANDRÁS

SJ–455300 Șimleu Silvaniei, str. Pescărușului, nr. 4.

Tel.: 0766-731992, 0360-568785,

e-mail: sandoraed@yahoo.com

Szilágyzovány – ERŐS-JOÓ BÉLA ZSOLT

SJ–457213 Zăuan, nr. 368.

Tel.: 0742091908, e-mail: eros.joo@gmail.com

Varsolc (leányegyházközség: Krasznarécse) – FAZAKAS SÁNDOR

SJ–457355 Vârșolț, nr. 89.

Tel.: 0744-791856,

e-mail: refvarsolc@yahoo.com

Kórházlelkész (Szilágyosmlyó) – DAKÓ ÉVA-JUDIT

SJ–455300, Șimleu Silvaniei, str. Gheorghe Lazăr, Bl.N15, Ap. 6.

Tel.: 0745-679114,

e-mail: dako_judit@yahoo.com

Sólyomkővári Ifjúsági Központ – MIKLÓS KÁROLY gondnok

SJ–457262 Boghiș, nr. 131.

Tel.: 0749-193727,

e-mail: miklos_kari@yahoo.com

ZILAHÍ REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – KÁDÁR GYÖRGY TAMÁS esperes

SJ–450012 Zaláu, str. Stefan cel Mare nr 82. Jud. Sălaj,

Tel.: 0741-781279, e-mail: ticskadar@yahoo.com, refespszilah@gmail.com,

honlap: <https://reformatus-zilah.com/>

Irodavezető: LÁSZLÓ JÚLIA GYÖRGYI

Iroda: 0754-015761, 0726-748433, e-mail: ljgyorgyi@yahoo.com

Egyházmegyei főgondnok – BARA LAJOS ISTVÁN

SJ–450031 Zaláu, str. 22 Decembrie 1989 nr. 153. Tel.: 0260-631119,

0747-784897, e-mail: bara_lajos_istvan@yahoo.com

Bősháza, Benedekfalva – VARGHA LEVENTE

SJ–457037 Buișă, nr. 140.

Tel.: 0260-654227, 0749-193817, e-mail: vargha.levente@gmail.com

Cigányi – TOLNAI MIKLÓS

SJ–457105 Criseni, nr. 396.

Tel.: 0260-630144, 0742-649075, e-mail: tolnamiki@gmail.com

Désháza – NAGY RÓBERT, MÁTÉ ANDRÁS LŐRINC

SJ–457297 Deja, nr. 153.

N.R.: Tel.: 0771-267147, e-mail: nrobi7@freemail.hu, nrobi707@gmail.com

M.A.L.: Tel.: 0765-982579, andris.lorinc17@gmail.com

Diósad – KÁDÁR GYÖRGY TAMÁS

SJ–457168 Diosod, nr. 219. Tel.: 0741-781279, e-mail: ticskadar@yahoo.com

Doba (Kisdoba, Nagydoba) – NAGY MIHÁLY

SJ–457122 Doba, nr. 214. Tel.: 0360-401652, 0744-513421,

e-mail: nagymisi_73@yahoo.com

Egrespatak – GÁSPÁR ZOLTÁN

SJ–457246 Aghires, nr. 98. Tel.: 0740-797622, e-mail: zoltangaspar75@yahoo.com

Hídalmás – HÖGYE GÁL ROBERTO

SJ–457175 Hida, Paduritei nr. 2. Tel: 0770-466438, zsiboiboleny777@gmail.com

Kusaly – LUGOSI DÁNIEL

SJ–457080 Coseiu, nr. 142. Tel.: 0260-653115, 0744-756721,

e-mail: daniellugosi@yahoo.com

Magyargoroszló – KIS BÁLINT, KIS CSILLA-ILONKA
SJ-457169 Guruslau, nr. 97. Tel.: K.B.:0746-224241, K.CS.I.: 0753-626996,
e-mail: kisbalint89@yahoo.com,

Magyarkecel – VÁRADI SÁNDOR KÁROLY
SJ-457245 Mesesenii de Jos, nr. 296.
Tel.: 0732-363878, e-mail: varadisandorkaroly@yahoo.com

Menyő – PANITI-TELEKY ZOLTÁN
SJ-457298 Mineu nr. 134. Tel.: 0765-246519,
e-mail: panitzoltan@yahoo.com, ref.lp.supervisor@gmail.com

Mocsolya – LUKÁCS LEVENTE
SJ-457326 Valea Pomiilor, nr. 119. Tel.: 0749-393854, e-mail: proteolev@gmail.com

Nagymon – NAGY MIHÁLY
SJ-457123 Naimon, nr. 64. Tel.: 0744-513421, e-mail: nagymisi_73@yahoo.com

Nyírsid – ANTAL ATTILA
SJ-457250 Mirsid, nr. 74. Tel.: 0360-568531, 0741-477618, zilahiati@yahoo.com

Szilágyballa – IFJ. JÓZSA FERENC
SJ-457046 Borla, str. Margarata 14. Tel: 0745-709676, e-mail: ijozsaf@yahoo.com

Szilágycseh – SZILÁGYI ÉVA, SZILÁGYI ZOLTÁN
SJ-455100 Cehu Silvaniei, P-ta Trandafirilor nr. 20.
Tel/fax: 0260-650716, 0728-259743, 0728-784530,
e-mail: szkeva73@yahoo.com, szkizo71@yahoo.com

Szilágyerked – BALÁZS ZOLTÁN
SJ-457081 Archid, nr. 77. 0740-576688, e-mail: erkedbalazs@yahoo.com

Szilágyfőkeresztúr – TOLNAI MIKLÓS
SJ-457106 Cristur, nr. 189.
Tel.: 0260-630144, 0742-649075, e-mail: tolnamiki@gmail.com

Szilágygörcsön – ANTAL ATTILA
SJ-457107 Girceiu, nr. 135.
Tel.: 0360-568531, 0741-477618, e-mail: zilahiati@yahoo.com

Szilágypanit, Haraklán, Bádón – SZILÁGYI ZOLTÁN
SJ-457171 Panic, nr. 94.
Tel/fax 0260-669753, 0767-627486, e-mail: szilagyizoltan67@yahoo.com

Szilágysámson – SZÁSZ BÁLINT RÓBERT

SJ-457325 Samsud, nr. 369.

Tel.: 0260-653222, 0763-677728, e-mail: szaszbalintrobert@yahoo.com

Szilágyszeg – MAGYAR BOGLÁRKA

SJ-457295 Salatig, nr. 135.

Tel.: 0753-438120, e-mail: vespemiboglar@gmail.com

Szilágyszentkirály – SÜLE GYULA ZSOLT

SJ-457124 Sancraiu Silvaniei, nr. 16. Tel.: 0360-401399, 0740-703175,

0725-573084, e-mail: sulegylazsolt@freemail.hu

Vérvölgy – SÜLE GYULA ZSOLT

SJ-457126 Verveghiu, nr. 100. Tel.: 0360-401399, 0740-703175, 0725-573084,

e-mail: sulegylazsolt@freemail.hu

Völcsök – ÁDÁM ZSOLT

SJ-455104 Ulciu, nr. 90. Tel.: 0749-847203, e-mail: adam_zsolti@yahoo.com

Zilah-Belváros – PÜSÖK SÁNDOR CSABA, BAI ZSANETT DALMA

SJ-450006 Zaláu, str. A. Saguna nr. 7. Tel/fax 0360-401948,

P.S.Cs.: 0740-602463, 0744-999537, pusokcsaba@yahoo.com,

D.Zs.D.: 0751-722349, zsanettdull@gmail.com

Zilah-Fenyves – BOGDÁN ZSOLT, MAGYAR NORBERT

B.Zs.:SJ-450006 Zaláu, str. Maxim D Constatntin nr. 5.

Tel.: 0727-304478, e-mail: zifer@freemail.hu,

M.N: 0742-403184, e-mail: mnrbert@gmail.com

Zilah-Liget – OLÁH MIHÁLY, SZÁNTHÓ JÚLIA

SJ-450123 Zaláu, str. Simion Bărnuțiu 40/A.

O.M.: 0721-219379, Sz.J.: 0724-238584,

e-mail: zilahliget@gmail.com www.zilah-liget.blogspot.ro

Zsibó, Szamosudvarhely – HÖGYE GÁL ROBERTO

SJ-455200 Jibou, str. 1 Dec 1918 nr. 20.

Tel.: 0770-466438, e-mail: zsiboiboleny777@gmail.com

Hidalmási Ifjúsági Központ – Zilahi Egyházmegye

Gondnok : LÁSZLÓ KÁLMÁN BARNA

SJ-457175 Hida, Str. Mihai Eminescu 21.

Tel.: 0726-748432, e-mail: refespzilah@gmail.com

KÓRHÁZLELKÉSEK

Szatmári Egyházmegye

KASZANICZKI CSONGOR (Erdőd)

Tel.: 0756-207617, e-mail: csontikaa@gmail.com

Nagykárolyi Egyházmegye

SZILÁGYI GYÖNGYI

SM-445304 Săraud nr. 146.

Tel.: 0740-062864, e-mail: szilgyigyongyi@yahoo.com

Érmelléki Egyházmegye

SZŰCS ZOLTÁN

BH-415300 Marghita Calea Republicii nr. 71. Sc. C. ap. 2.

Tel.: 0359-459760, 0745-648578, e-mail: zoltanszucs1972@gmail.com

Bihari Egyházmegye

NAGY BRIGITTA (Nagyvárad)

Tel.: 0747-951368

Szilágyosmlyói Egyházmegye

DAKÓ ÉVA JUDIT

SJ-455300 Simleu Silvaniei, str. Gheorghe Lazăr, Bl.N15, Ap. 6.

Tel.: 0745-679114, e-mail: dako_judit@yahoo.com

Zilahi Egyházmegye

LUGOSI DÁNIEL – SJ-457080 Coseiu. Nr. 142.

Tel.: 0260-653115, 0744-756721, e-mail: daniellugosi@yahoo.com

ANTAL ATTILA – SJ-457107 Gircei nr. 135.

Tel.: 0360-568531, 0741-477618, e-mail: zilahiati@yahoo.com

BÖRTÖNLELKÉSEK

Nagybányai Egyházmegye – VARGA KÁROLY ny. lp-esperes (lásd ny. lp)

Szatmári Egyházmegye – TOLNAI JÁNOS – Tel.: 0741-435735

Bihari Egyházmegye – VISKY ISTVÁN – Tel.: 0726-242824

Temesvári Egyházmegye – TÖKÖLYI CSABA KRISZTIÁN – Tel.: 0749-345534

A KIRÁLYHÁGÓMELLÉKI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET NŐSZÖVETSÉGE

EGYHÁZKERÜLETI ELNÖKSÉG

Ügyvezető elnök:

NAGY ERIKA – Tel.: 0748-050-536; e-mail: sarkoz.erika@gmail.com

Titkár: SZILÁGYI NOÉMI – Tel.: 0744-908-388; szilagynoemi@freemail.hu

Pénztáros: KORDA ILDIKÓ – Tel.: 0722-601-367; korda.ildiko@yahoo.com

EGYHÁZMEGYEI NŐSZÖVETSÉGI ELNÖKÖK

Nagybányai Egyházmegye

FAZAKAS JUDIT – Tel.: 0751-185-645; e-mail: juditfazakas@yahoo.com

Szatmári Egyházmegye

NAGY ERIKA – Tel.: 0748-050-536; e-mail: sarkoz.erika@gmail.com

Nagykárolyi Egyházmegye

TÓTÓS BEÁTA – Tel.: 0749-035-745; e-mail: totosbea@yahoo.ro

Érmelléki Egyházmegye

OROSZ MÁRTA-ETELKA – Tel.: 0787-599539,
e-mail: martaorosz792@gmail.com

Bihari Egyházmegye

ARDAI ERIKA – Tel.: 0742-148-373; e-mail: erikaardai@yahoo.com

Aradi Egyházmegye

VÉKONY DÓRA – Tel.: 0769-201-502; e-mail: albertdora@yahoo.com

Temesvári Egyházmegye

BÓDIS DÓRA – Tel.: 0740-156-709; e-mail: bodisdora@yahoo.com

Szilágysomlyói Egyházmegye

DAKÓ ÉVA JUDIT – Tel.: 0745-679-114; e-mail: dako_judit@yahoo.com

Zilahyi Egyházmegye

SZÁNTHÓ JÚLIA – Tel.: 0724-238-584; e-mail: olahszantho@gmail.com

A KIRÁLYHÁGÓMELLÉKI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET PRESBITERI SZÖVETSÉGE

ELNÖKSÉG

TÓTH ANDRÁS elnök, SJ–457330 Sarmaság Str. Salajului Nr. 66 Jud. Salaj,

Tel. 0749-495819, 0728 279 802, e-mail: tothandras19@yahoo.com

VASIL ISTVÁN alelnök, BH–410286 Oradea Str. Tabéry Géza Nr.15

Tel. 0740-900120, e-mail: vasilistvan60@gmail.com

LAKATOS NELLA jegyző, MM–430320 Baia Mare Str. Eminescu Nr. 5

Tel. 0741-167 922, e-mail: nella1950@gmail.com

MÉSZÁROS JÁNOS titkár, BH–417435 Sacueni Str. Horea Nr 5

Tel. 0746-353052, e-mail: mjanika54@gmail.com

ENYEDI JENŐ missziói elnök, SM–440120 B-dul Unirii Nr.68

Tel. 0744-132230, e-mail: e.jeno@yahoo.com

NAGY JUDIT NOÉMI pénztáros, BH–410252 Oradea Str. Gh. Pop de Basest

Nr.5. Tel. 0740-387946, e-mail: judit_noemi@yahoo.com

MÉSZÁROS GYÖNGYI könyvelő, BH Oradea Str. Sovata Nr.32, C26, ap.17

Tel. 0721-345933, e-mail: meszarosgyongyi@yahoo.com

CSÚRY MIKLÓS cenzor, SM–447170 Lazur Str. Bisericii Nr.25

Tel. 0744-561721, e-mail: csurim@gmail.co

EGYHÁZMEGYEI PRESBITERI SZÖVETSÉGI ELNÖKÖK

LAKATOS NELLA elnök, MM–430320 Baia Mare Str. Eminescu Nr.5

Tel. 0741-167922 e-mail: nella1950@gmail.com

ILLÉS JENŐ elnök, SM–440063, SM Sr. Lunca Sighet Nr.36/A

Tel. 0727-776080 e-mail: jencilles@yahoo.com

ALMÁSI CSABA elnök, SM–447157 Lelei Str.Bisericii Nr. 178

Tel. 0728-981804 e-mail: almasicsaba3@gmail.com

MÉSZÁROS JÁNOS elnök, BH–417435 Sacueni Str. Horea Nr 5

Tel. 0746-353052 e-mail: mjanika@gmail.com

VASIL ISTVÁN elnök, BH–410286 Oradea Str. Tabéry Géza Nr.15

Tel. 0740-900120 e-mail: vasilistvan@gmail.com

TELEKI GÁBOR elnök, TM–307430 Tormac Str. Principala Nr.326

Tel. 0743-630677 e-mail: telekigabor.tm@gmail.com

GÖRÖNYI SÁNDOR elnök AR–315100 Chişineu-Criş, Str. Griviţei Nr.3

Tel. 0730-922119 e-mail: sanyig@yahoo.com

KOCSIS F. SÁNDOR elnök, SJ–457330 Str.Garii Nr.2 Tel. 0743 697 532 e-mail:

kocsisferialexandru@gmail.com

FEKETE KÁROLY elnök, SJ–450041 Zalau, Str.Piata 1 Decembrie 1918 Nr.8

bl.A sc.A ap.14 Tel. 0740 001 954 e-mail: feketecarol@yahoo.com

REFORMÁTUS GIMNÁZIUMOK

Lorántffy Zsuzsanna Református Gimnázium **(Liceul Reformat Lorántffy Zsuzsanna)**

BH-410102 Oradea, Str. Andrei Saguna nr. 1.

Tel.: 0359410624, licreformat@gmail.com

MÓDI KINGA igazgató Tel.: 0744-488040, mail: modikinga@yahoo.com

BARNA GABRIELLA aligazgató Tel.: 0740-964942

SZAKÁCS ZOLTÁN iskolalelkész Tel.: 0743-840780, szakazoltan@yahoo.com

Szatmárnémeti Református Gimnázium **(Liceul Reformat Satu Mare)**

SM-440114 Satu Mare, P-ța Jean Calvin nr. 2.

Tel.: 0261710635, liceulreformatsm@yahoo.com

PÓTI EDUÁRD-JÁNOS igazgató Tel.: 0722-662829, poti_eddie@yahoo.com

ELEK KINGA ANDREA aligazgató

Tel.: 0740-924582, elek.kinga.andrea@gmail.com

VARGA SZILÁRD CSABA iskolalelkész Tel.: 0742-020317, vszili@yahoo.com

Zilahi Református Wesselényi Kollégium (Liceul Reformat Wesselényi)

SJ-450099 Zalău, Str. Mihai Viteazul nr. 25.

Tel.: 0260-614881, liceulreformat@yahoo.com

BARA LAJOS ISTVÁN igazgató

Tel: 0260-614881, 0747-784897, e-mail: bara_lajos_istvan@yahoo.com

NAGY CSONGOR iskolalelkész Tel.: 0743-227657, nagytsongor@gmail.com

REFORMÁTUS ÓVODÁK

Aranykapu Református Iskola és Óvoda, románul Școala Primară Aranykapu, str. Márton Áron nr.36, 415700 Valea lui Mihai, Érmihályfalva; Tel. 0259-355447, Szatmár-Szamosnegyedi – **Árva Bethlen Kata Református Óvoda**

SM-440199, Satu Mare, Inaului 30. Tel.: 0261-769745

Maior Erneszt Dániel és Maior Ildikó. Tel.: 0752-912689, 0747-476012,

e-mail: erneszt_maior@yahoo.com, ildicike87@yahoo.ca

Szatmár-Külteleki Református Egyházközség – **Pitypang Református Bölcsőde és Óvoda (Napközi)**

SM-440216, Satu Mare, Dambovita u. 2.

Ilonczai Zsombor intézményvezető

Tel.: 0766-662103, e-mail: izsombor@yahoo.com

Szatmár-Németi Református Egyházközség – Napsugár Református Bölcsőde és Óvoda (Napközi)

SM-440058 Satu Mare str. Wolfenbüttel nr. 1.

Kiss József intézményvezető Tel.: 0745-360-629, e-mail: jkissprot@yahoo.com

Mezőtelki Református Egyházközség – Noé Bárkája Óvoda

BH-417608 Telechiu, Fő utca 103, 0359-482893,

e-mail: noebarkaja@gmail.com

Nagyvárad-Réti Református Egyházközség – Csillagocska Zeneóvoda

BH-410115 Oradea, B-dul Ștefan cel Mare nr. 6/A, 0259-453914, 0721-956686

Dobrai Júlia intézményvezető

Zilah-Belvárosi Református Egyházközség – Kraszna utcai óvoda

SJ-450006 Zalău, str. Andrei Șaguna nr. 7, 0260-661487, 0744-999537

Pösök Sándor Csaba intézményvezető

Zilah-Ligeti Református Egyházközség – Óvoda

SJ-450123 Zalău str. Simion Bărnuțiu 40/A, 0260-661524, 0721-219379

Oláh Mihály intézményvezető

Resicabányai Református Egyházközség – Óvoda

CS-320026 Reșița, Paul Iorgovici nr.17, Tel.: 0355-409688

Adorján Dávid intézményvezető

Székelyhídi Református Egyházközség – Hajnalcsillag Óvoda

BH-417435 Săcuieni, str. Crișana nr. 37, 0259-325511, 0745-586592

Rákosi Jenő intézményvezető

Lugosi Református Egyházközség – Óvoda

TM-305500 Lugoj, Magnoliei nr.15, 0256-351103, 0766-312553

Szolcsik Tünde óvónő

Szilágypaniti Református Egyházközség – Óvoda

SJ-457171 Panic, nr. 94, 0260-669753, 0767-627486

Szilágyi Zoltán intézményvezető

KRE Szociális Napközi

BH-410102, Oradea, Str. Andrei Șaguna nr. 1.

Dombi Enikő intézményvezető, 0740-918701

Kinizsi utcai 24. számú Református Óvoda (Napközi)

SM-440042 Satu Mare str. I.Slavici 44

Szilágyi Noémi intézményvezető

Tel: 0261-713371, szilagyinoemi@freemail.hu

NYUGDÍJAS LELKÉSZEK

(a Református Nyugdíjintézettől 2024 őszén kapott adatok alapján)

Ábrám Sámuel – SM–440038 Satu Mare, Str. Lucaciu Vasile Nr. 40, Ap. 4.

Antal György – H–8400 Ajka Str. Vörösteleki Nr. 44

Bagossy Lajos – Budapest Str. István Nr. 33, Et.1, Ap.2

Bálint Sándor – H– 5741 Kétegyháza Str. Vasvári Pál Nr. 22. Tel.: 0787-713703,
e-mail: sandor_balint@yahoo.com

Balogh András – H–3245 Recsk, Ifjúság u. 9. sz.

Balogh Barnabás – Debrecen Str. Irén Nr. 1

Balvinszky Sándor – SM–440058 Satu Mare Str. Wolfenbüttel Nr. 34.

Tel.: 0771-059889, e-mail: balvinszky@freemail.hu

Bányai Ferenc – AR–317401 Mailat Nr. 89.

Barcza Dániel – SM–447291 Dobra Nr. 250.

Barlán Júlia Katalin – BH–410115 Oradea, B-dul Stefan cel Mare Nr. 2, Ap. 2.

Tel: 0722-207235

Barta András – SM–447050 Berveni, Bodoki Márton Nr. 185.

Bartha Sándor – SM–440074 Satu Mare, Str. Iorga N. Nr. 29.

Bereczki András – H–4285 Álmosd, Arany János u. 33.

Tel: 0742-305711, 0036-52 487447, e-mail: abereczki26@gmail.com

Béres János – H–5510 Dévaványa, Bem József u. 3. sz.

Berke Sándor – BH–417595 Tinca, Str. Republicii Nr. 25

Boros Árpád – Crasna Nr. 1416

Bogdán János – SM–447060 Bogdand Nr. 279C.

Bogya-Kis Ferenc – H–4700 Mátészalka, Baross László u. 40.

Tel.: 0036-30-8503237, e-mail: bogyakis@gmail.com

Bogya-Kis Mária – H–4700 Mátészalka, Baross László u. 40.

Tel.: 0036-30-3380531; e-mail: bogyakis@gmail.com

Boros István – BH–415200 Beius, Str. Ioan Ciordas Nr. 19.

Tel: 0721-981564, 0770-145577, e-mail: i.boros@yahoo.com

Borsi Zsigmond – BH–410191 Oradea, Str. C. Brancoveanu Nr. 19.

Tel: 0359-412 112

Bozsoky Sándor – BH–417435 Sacueni, Str. Crisana Nr. 38. Tel: 0722-575144

Csapó Imre – H–2336 Dunavarsány, Iskola u. 54. sz

Csernák Béla – BH–417050 Biharia, Str. Somesului Nr. 4. Tel.: 0744-396370

Csillag Péter – SJ–450042 Zalau, Str. Nicolae Titulescu Nr. 13.

Tel: 0766-580089

Csóka Dezső – SJ–457331 Ilisua, Str. Principală Nr. 15. Tel: 0745-327375

Csomay Árpád-Zsigmond – BH–417078 Santion Nr. 234. Tel.: 0742-463780,
e-mail: arpadcsomay@gmail.com

Csúry István – BH–410286 Oradea Str. Tabéry Géza Nr. 48.
Tel.: 0722-597364, e-mail: csuryistvan@yahoo.com

Czégé Imre-József – AR–310119 Arad Str. Cale Romanilor Nr. 13. Bl. J1. Ap.29

Czondi István – BH–417438 Cubulcut Nr. 14. Tel: 0762-665 620

Demeter Sándor – Suseni Nr. 494. Tel.: 0740-246164,
e-mail: demetersandor@yahoo.de

Dénes Béla – SM–447275 Săcășeni str. Principală nr. 537. Tel.: 0763-058707,
e-mail: denesbela57@yahoo.com

Dénes József – H–4483 Buj Béke u. 10. sz.

Dénes Károly – BH–417075 Bors Nr. 65/A

Dr.Varga Pál – Heilbronn, Geibelstrasse 5.

Erdei László – H–2030 Érd, Szövő u. 62

Farkas Antal – BH–410559 Oradea, Str. Scoalelor Nr. 11,
Tel.: 0723-465499, e-mail: farkasantal56@gmail.com

Fazakas László – H–3300 Eger Str. Malomárok Nr. 25, Bl. 2, Et.8, Ap.8;
Kunmadaras Kálvin u. 4.

Fazakas Sándor – Portree Str. Viewfield Road Nr. 6

Fehérvári Ernő – SJ–457331 Ilisua Nr. 262.

Fodor Elemér – SM–440085 Satu Mare, Str. Argesului Nr. 58.
Tel: 0756-222289

Fodor Lajos – SM–440085 Satu Mare, Str. Argesului Nr. 47. Tel: 0261-773265,
e-mail: fodorlaji@gmail.com

Fülöp János – SM–445100 Carei str. Mihai Viteazu nr. 17 ap. 1 Tel.:
0720366751, e-mail: fulopreti@gmail.com

Gáll Miklós János – SJ–457255 Pericei Nr. 481. Tel: 0745-052141

Gavallér Lajos-Zsigmond – BH– 410319 Oradea, Str. A. Odobescu Nr. 9,
Bl. PB89, Et.1, Ap.5. Tel.: 0770-408061

Gavrucza Tibor – BH–410061 Oradea, Str. C. Dobrogeanu-Gherea Nr. 2, Ap.3
Tel: 0743-612238

Gellért Gyula – BH–410125 Oradea, Str. Ion Bogdan Nr. 1A, Bl. 2, Ap.5
Tel: 0743-149056

Gönczi József – Svájc–8052–Zürich, Katzenbach str. 91. Tel.: 0041-523833116

Gulya Géza – HU–7636 Pécs, Csipke u. 7. sz. 1.a.

Dr. Hermán Mostert János – NL8011 GT Zwolle Str. Hertenstraat Nr. 24.

Dr. Higyed János-Mátyás – SM–440018 Satu Mare Str. Bujorului Nr. 113.
Tel: 0770-292886, e-mail: janos.m.higyed@gmail.com

Horváth Miklós László – SM–445100 Carei, Str. Tireamului Nr. 86. Bl. B2 S2.
Sc. A. Et. 2. Ap. 8

Jakab László Tibor – H–7500 Nagyatád Str. Baross Gábor Nr. 17

Jónás Sándor – BH–417192 Saniob, str. József Attila nr. 412. Tel.: 0745075417,
e-mail: james58@freemail.hu

Józsa Ferenc – AR–310205 Arad, Str. Antim Ivireanu Nr. 38.
Tel: 0744-552 600, mail: jozsa.ferencz@freemail.hu

Kádár György – SJ–457085 Crasna Nr. 1525. Tel: 0747-032 793

Kelemen András – SJ–457262 Boghis, Str. Principala Nr. 116.

Keresztes-Nagy Imre-János – MM–435400 Seini, Str. Între Văi Nr. 25.
Tel: 0744-890837, e-mail: keresztesnagy@gmail.com

Kiss István – H–1034 Budapest, Zápor u. 63. sz. 9.em. 53.a.

Kiss Miklós – SJ–457213 Zauan Nr. 368

Kiss Zoltán – CJ–405400 Huedin, Piata Victoriei Nr. 19. Tel: 0264-352 264

Kovács Ferenc János – SM–447360 Viile Satu Mare, Str. Principala Nr. 55B.
Tel: 0747-085537

Kovács Imre – H–4127 Nagykereki Petőfi u. 2.

Kovács Sándor – SM–440058 Satu Mare, str. Wolfenbüttel nr. 13, Et. 1, Ap.7.
Tel: 0771-253401

Kulcsár Erzsébet – SM–440168 Satu Mare, Str. Careiului 20, Bl. CM2/9.
Tel: 0745-927374

Lukács József – SJ–457262 Boghis - Szilágybagos, Alszeg u. 26,
tel. 0360-402495, 0740-879455, e-mail: lukacs.jozsef.ibolya@gmail.com

Makay Botond Károly – CS–320168 Resita, Str. Caransebesului Nr. 5A, Sc.1,
Ap.7. Tel: 0255-212 136

Mátyás Árpád – H–4281 Létavértes, Arany János u. 4 szám.
Tel.: 0040 746 031 760, 0036 52 953 121

Mészáros Árpád – SM–445300 Tasnad, Str. N. Balcescu Nr. 44.
Tel: 0760454576

Mészáros József – AR–317295 Semlac Nr. 1133

Mezei Horváti Miklós Attila – H–4332 Nyíráderzs, Bátor u. 18.
Tel: 0036-42 717 153

Mikló Ferencz – BH–417265 Finis Nr. 35.

Molnár János – H–6791 Szeged, Kubikos u. 40. sz.

Molnár Kálmán – SJ–455100 Cehu Silvaniei Str. Libertatii Nr.81.
Tel: 0722-686779

Molnár Seres Márton András – SJ–455200 Jibou, Str. Parcului Nr. 43.
Tel: 0728-152137

Müller Dezső – SM–447170 Lazuri Nr. 474. Tel: 0261-753413

Oláh Lajos Sándor – H-7555 Csokonyavisonta Str. Ifjúság Nr. 19
Orbán Zoltán-János – BH-417165 Cetariu Nr. 82
Orosz Árpád Csaba – Brecksville, OH Str. Highland Drive Nr. 9330.
Pályi Kiss Zsigmond – SM-445100 Carei str. Corneliu Coposu nr. 8/7.
 Tel.: 0754627978
Paniti Eszter – SJ-457060 Camar, Str. Principala Nr. 290. Tel: 0765-219562
Paniti Zoltán – SJ-457060 Camar, Str. Principala Nr. 290.
 Tel.: 0773-394052, e-mail: paniti_zoltanlp@freemail.hu
Papp Benjámín – BH-417585 Tileagd, Str. Unirii Nr. 32. Tel: 0359-452584
Posta József – BH-410512 Oradea, Str. Jean Jaures Nr. 18.
Rozsnyai István – H-4028 Debrecen, Szigligeti u. 7/1.
Sándor Lajos-György – BH-410242 Oradea, Troțușului Nr. 16/b.
 Tel. 0753-112925, e-mail: dorla@rdslink.ro
Sarkadi Nagy Zoltán Andor – SM-445100 Carei Str. Rozelor Nr. 60.
 Tel: 0741-176774
Sípos Ákos – BH-415200 Beius, Str. Trandafirilor Nr. 10.
Sipos András – HU-5350 Tiszafüred, Korniykszőlő u. 43. sz.
 Tel.: 0745-038992, e-mail: ellandras54@gmail.com
Sipos István – Magyarország, 4971-Rozsály, Sport utca 9. Tel: 0722-597362;
 0036-44-950502, 0036-70-3519853, siposistvan2004@freemail.hu
Sipos Miklós – SM-440084 Satu Mare, str. Ilarie Chendi 20, Tel: 0722-597376
Székely István – BH- 417435 Sacueni Str. Morii Nr. 38. Tel.: 0723-881799
Szekeres Sándor – BH-417076 Santaul Mare Nr. 125. Tel.: 0740-068512,
 e-mail: szekeres.sandor@yahoo.com
Sziszik László – BH-410191 Oradea, Str. Constantin Brâncoveanu Nr. 43.
Tar István Sándor – BH-410087 Oradea, Str. Armatei Romane Nr. 12, Ap.5
 Tel: 0259 414406, 0721 414102
Tarsoly Gyula – SJ-455100 Cehu Silvaniei, Str. Crisan Nr. 37/A.
 Tel.: 0760-286513, e-mail: gyulatarsoly@gmail.com
Tóbiás Tibor – SJ-457355 Varsolt Nr. 5. Tel.: 0788079345,
 e-mail: tobiastibor@gmail.com
Tőkés László – BH-410163 Oradea, Str. Bărăganului Nr. 14.
 Tel.: 0722-352762, e-mail: tokeslaszlo@tokeslaszlo.eu
Uszikai Zoltán – SJ-455100 Cehu Silvaniei, Str. 1 Decembrie 1918 Bl. 1A, Ap.4.
Vajda András – H-2462 Martonvásár, Tükrösi u. 9.
Varga Károly – MM-430161 Baia Mare, Str. Sasarului Nr. 15. Tel: 0755-091550
Vass Zoltán István – Keswick, CA Str. Pleasant BLVD Nr. 261
Zsigmond József – BH-410102 Oradea, Str. Lunga Nr. 5. Tel.: 0743-346320

Tartalomjegyzék

Élő reménység (előszó)	5
<i>Reményik Sándor: A Te akaratod</i>	8
NAPTÁR	9
<i>Müller Dezső: Zsoltár</i>	36
EGYHÁZBAN ÉLÜNK	
A monói templom és gyülekezet két évszázada.	37
A Szatmárnémeti-Kültelki Református Egyházközség múltja és jelene.	43
Húsz esztendő az oktatás szolgálatában	54
Hálaadó istentisztelet Szilágybagoson.	59
Egyházkerületi nőszövetségi konferencia Biharvidéken	62
A kémeri református templom felújítása	67
Az Új Ezredév Református Egyházközség negyedszázada	72
2025 – AZ IFJÚSÁG ÉVE	
Gondolatok az ifjúsági szolgálatról	84
<i>Radnóti Miklós: Himnusz a békéről.</i>	88
HISTÓRIA	
Az egyház élete az apostoli korban	89
A Lorántffy Zsuzsanna Egyházi Központ múzeumterme	95
<i>Gárdonyi Géza: Írás a Bibliába.</i>	102
A 20. századi erdélyi „gályarabok”	103
Ravasz László kolozsvári egyetemi évei	121
Várad megpróbáltatásai	137
IRODALMUNK KINCSESTÁRA	
Heltai Gáspár világi tárgyú magyar szépirodalom első művelője.	145
Gr. Gvadányi József, a paraszti élet és az alföldi táj hiteles ábrázolója	147

Szentjóni Szabó László, az egyik magyar jakobinus.	149
Batsányi János, a magyar irodalom első forradalmár költője	151
Vörösmarty Mihály, a nemzet ébresztője	153
Jókai Mór, a természet és a táj csodálója, festői leírója	155
Ifj. Ábrányi Emil, az elfelejtett költő.	159
Pósa Lajos, a magyar gyermekirodalom egyik megteremtője	161
Gróf Bánffy Miklós, a művelődési élet irányítója és politikus	163
Szabó Dezső, a magyar irodalmi nyelv megújítója.	165
Szerb Antal, a tudós irodalomtörténész és író	166
Nagy László, a látomás és a valóság összeolvastásának költője.	168
„Erős várunk a nyelv” (Koós Ferenc emlékére).	171
 HISZÜK ÉS VALLJUK	
A presbiter missziói szolgálata	185
Ő a mi békeségünk.	195
„Jöttem, láttam, győztem!”	202
Ady eskető és temető lelkésze, Haypál Benő	209
 <i>Sík Sándor: Holtig-e vagy hazáig?</i>	212
 HUN-HAN Teológiai Fórum	
Tapasztalatok a koreai keresztyének között.	213
 <i>Dsida Jenő: Az utcaseprő.</i>	224
 TEREMTETT VILÁGUNK	
Mit vigyünk magunkkal túrázáskor?	225
Repülni élvezet	229
 BÖLCS MONDÁSOK	232
 VICCEK	235
 REJTVÉNYEK	240
 GYERMEKEKNEK	243
 JELENTŐS ÉVFORDULÓK 2025-BEN	247
 CÍMTÁR	275